De nieuwe Uilenspiegel

Herman Teirlinck

bron
Herman Teirlinck, *De nieuwe Uilenspiegel*. Maatschappij voor Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam 1920

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/teir001nieu01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

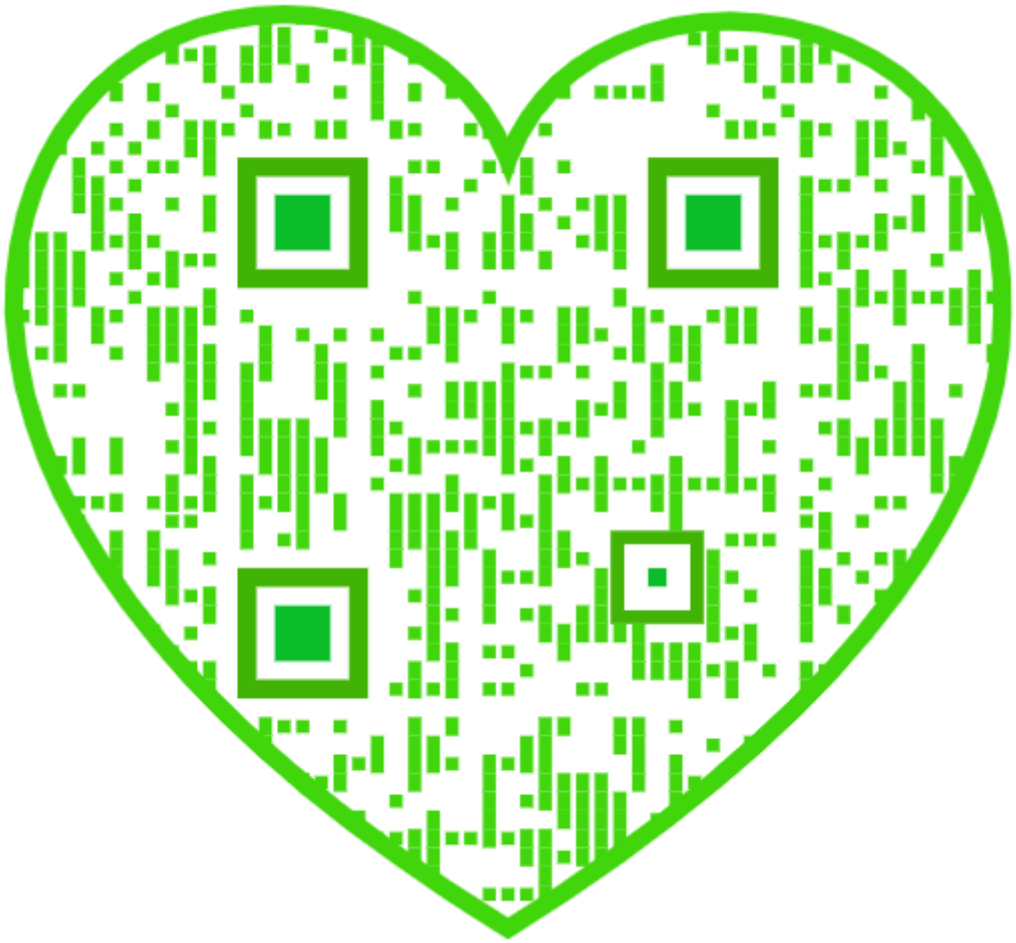

Het boek van Bettel Broederlam bijgenaamd God

Het boek van Bettel Broederlam bijgenaamd ‘God’

De laatste gil was kort, ontzettend-wild, en dierlijk...

Toen ontving de doktor het kind, een rauw-roode ding, dat spartelde in bloote bolligheid, en van subiete verbazing zei hij:

- ‘Ho! Ho! Masoeur!’

Het speet hem dat hij zich, met dezen onweerhoudbaren uitroep, gewend had tot de oude gasthuisnon. Hij glimlachte daarom verlegen. Maar niet zoo gauw had ook de gasthuisnon den fellen boorling aanschouwd, of haar ontsnapte een nauwelijks gedempte:

- ‘Ah! Bon Dieu!’

Waarover zij zich dadelijk schaamde, want nu bloosde zij.

Van dit alles bemerkte Thijl blijkbaar niets. Hij scheen geheel onder den overweldigenden indruk van het hooge licht, dat uit het venster viel, van de sterke lucht, die plots zijne splinternieuwe longpijpen vulde, en van een raspige pekelzuurte, die op zijn tong en zijne lippen beet. Hij had echter niet den tijd een behoorlijke uiting te geven aan zijn angst. Hij werd door geroutineerde handen opgepakt, gewenteld, gewasschen, gedroogd, gepoeierd, gebunseld en gespeld - zoodat hij gauw een stijf pakje linnen was geworden, waar nog slechts de purperen grimas van

een soort apengezichtje zichtbaar en roerend was.

Maar dezen gang van zaken wilde Thijl niet zonder protest laten doorvoeren. Hij zette zijn mond vierkant open en zond een kraaiend appèl over de wereld. Het geluid was kloek, de techniek onervaren. Het onmiddellijk gevolg was dat Thijl in het uitbrengen van een nog onbeproefd akkoord dreigde te stikken. Hij werd paars, en de verschrikte non moest met zorgvuldige vuistklopjes de verstopte ademhaling herstellen.

Het was echter niet daarom dat de grijze geneesheer, die het kamertje had verlaten, achter de deur buikschokkend te lachen stond. De tranen blonken in zijne zilveren oogskens terwijl hij mompelde:

- 'Daar moet ik over schrijven!'

Thijl had ondertusschen zijn strot weer plano uitgezet.

- 'Kom, geef hem mij', zei nu de bleeke jonge vrouw, die van onder de bedsarge hare rilde armen reikte.

Masoeur lei het tierende wicht op het hoofdkussen neer, vertrok onder een ronden rug, en schoon zij geen lust voelde om het geval met een schriftelijke nota toe te lichten, moest zij toch ook achter de deur losschieten in een wijden, tandeloozen lach.

Toen gebeurde het wonder.

Thijl zweeg. Hij was iets gewaargeworden, dat zijn prille opvatting van het leven onderstboven sloeg. Nog even gingen zijne oogen naar het blinkende raam, waarachter de besneeuwde Begijnhoftoren in gulden schaduwen daagde. Dan kwamen zij over een blanke zoetigheid, die langzaam wiegde op en neer. Een machtige lust sprong op in hem en seffens lag zijn gulzige mond aan de bron van een onuitsprekelijke fontein vastgeklonken.

Tegelijk werd hem een nieuw licht veropenbaard, en zijn blik bleef rusten, alsof hij nooit meer naar iets anders kijken zou, in den blauwen blik van zijne moeder.

Recht over het fraaie Stadhuis, op die wereldberoemde Brusselsche Marktplaats, rijst het Broodhuis, dat te dien tijde nog in een ring van nauwe steegjes stond. De achterpoort van het Broodhuis gaf uit in het donkere Peper-en-Zout-straatje. Op eersten Januari van 't jaar tachtig, vóor lichten dag, werd deze poort door Bombardon opengedaan...

Bombardon was niet de portier van het Broodhuis, maar de schoonzoon van den portier, die Bettel Broederlam heette en God was bijgenaamd. De eenvoudige reden van zulken pompeuzen lapnaam kon iedereen gauw vinden in den nooit geheel uitgesproken vloek, dien Broederlam bij elke gelegenheid sloeg, en meest nog bij gebrek aan gelegenheid.

Bombardon deed de achterpoort open en zei:

- ‘Potverdekke!’

Dien nacht had de familie Broederlam Oudejaarsavond gevierd. Alphonsiene had wafels gebakken, Bombardon had van zijn vriend De Pessemier, den Calevoetschen brouwer, twee manden geuzelambik gekregen, en Bettel had voor zes gegeten en gedronken. Hij kwam hierdoor buiten alle verwachting in een prachtig humeur. Te drie uren lag Alphonsiene zoetekens over tafel te slapen. Te vijf uren verklaarde Bettel dat het nog later zou worden en hij zette plots een toast in op zijne gestorven vrouw. Maar zoo kwam hij op het denkbeeld van zijn jongste dochter Fientje, die verleden jaar van huis weggeloopen was, en hij sloeg zijn glas tegen den grond. Alphonsiene

verroerde niet, en haar dikke man zat wellustig dampcirkeltjes uit zijn pijp te blazen. Te half-zeven begon op straat een kat te mieuwen, en zij hield goed aan, want na een tijdje kreeg Bettel Broederlam het op de zenuwen.

- 'Bombardon', riep hij, 'ga, God.... nen keer zien!'

En zoo gebeurde het dat de achterpoort van het Broodhuis op dien vroegen Nieuwjaarsmorgen werd opengedaan en Bombardon zei:

- 'Potverdekke!'

Een enkele gaslantaren had van stadswege opdracht gekregen om het gansche Peper-en-Zout-straatje te verlichten. Waar zij voor zulke taak toch niet opgewassen bleek, wijdde zij al de kracht van haar weifelend pitje aan den dubbelen drempel en de gothische paneelen van de Broodhuisdeur. Er was geen kat in de buurt te zien, maar in de gele klaarte lag een krijtend kindje.

Bevend verscheen Bombardon met zijn tierende vracht onder de oogen van Broederlam.

- 'Wat zal dat, God... beteekenen?' vroeg de oude Bettel beerachtig.

De gelegenheid was schoon om naar het beteuterd hoofd van Bombardon te zien. Dat vette hoofd zat nu in de drie plooien van de kin rood uit te gloeien, en over zijn ronden schedel lagen de lichtblonde haarkrullekens gekalligrapheerd. Broederlam keek echter naar het kind.

- 'Dat is, God... een hoerekind!' riep hij verontwaardigd, en Bombardon voelde zich ongeveer alsof hij er de vader van was.

Hij lei het kind op de tafel en zocht dan, zweetend en tevergeefs, naar een verontschuldigend woord. Broederlam stond recht. Zijn schrikkelijke arendsneus zette de helft van zijn aangezicht in de schaduw. Zijn kale kop blonk gelijk een helm.

- ‘Cyriel,’ sprak hij plechtig, ‘gij zijt een beest!’

En Bombardon, die rich bloedig schaamde Cyriel Biebuyck te heeten, aanvaardde het oordeel van zijn schoonvader met dankbaarheid. Hij had zich blijkbaar aan iets ergers verwacht, en het was bovendien niet uitgesloten dat het komen zou. Het kwam inderdaad.

- ‘Scheer - je weg!’ donderde God, ‘en verdwijn voor eeuwig met die pornographie!’

Hij vloekte drie keeren achtereen met olympische majesteit.

Onderwijl kwamen de oogen van het kind vol van het oranje lampelicht, en het zweeg. Het spartelde verduldig in de plooien van den bruinen shawl, die langzaam openvouwde, en daar lag het ten slotte vrijelijk met zijn korte armkens en zijn bloote beenen te werken.

Een briefje was op zijn zeeverlap vastgespeld.

En Bettel Broederlam las:

> ‘Mijn vader is de zonde -
> Mijn moeder is de wonde -
> Mijn naam is Thijl.’

- ‘Ach Heere-Jezus! het schoone Uilenspiegelke!’ riep Alphonsiene die zoo juist wakker schoot.

- ‘Hee-wel!’ zei Broederlam onverwachts, ‘ge moogt hem hebben’.

Bombardon onstopte van aandoening een versche flesch geuzelambik. Alphonsiene begon te weenen. De oude Broederlam zette zich somber neer en dacht aan zijn jongste dochter Fientje, die verleden jaar van huis weggeloopen was.

- ‘Machiel speelt mee!’ riep Spekuloos.

Het was een schoone lentemorgen en de groene kakatoe zat binnen zijn koperen ring te schomme-

len, een geweldige smaragd in het zilveren zonnelicht. Het licht viel gelijk een openpulverende droppeling uit het venster.

Eigenlijk deed die kakatoe gemeenlijk niets anders dan krassen en fluiten. Er moest heel wat gebeuren om hem tot spreken te brengen. Hij haatte de drie kanarievogels die in hun muit over en weer wipten; hij haatte Kwibus, den ouden merel, die met onverbiddelijk geduld langs de raampjes van zijn houten kapel uitkeek, als een biechtvader zonder boetelingen; hij haatte de twee witte muisjes die rozig snuffelden achter een blauw traliewerk; en hij haatte Spons, den gelen poedelhond. Hij was heilig overtuigd dat hij met spreken al deze aartsvijanden een mysterieuzen dienst bewees. Daarom deed Spekuloos niet anders dan rochelen en sissen, ofschoon hij meermaals door het verlangen werd bekropen om lucht te geven aan zijn oratorisch talent ter verheerlijking van het kartonnen poppenhoofd, waar Alphonsiene hare kanten kappen op pijpte. Voor de pop, die er steeds zoo kalm en waardig uitzag, had hij een grenzelooze vereering. Nochtans was het niet om haar te huldigen, dat hij nu plots te schreeuwen begon:

- ‘Machiel speelt mee! Machiel speelt mee!’

Thijl zat in zijne wieg. De pop stond aardig op de tafel. Spekuloos schommelde geweldig, floot ongeveer van ‘wij zijn gezworen kameraden’ en zette dan weer met roepen aan.

Thijl had de pop bemerkt en werkte krachtig tegen zijne dekens. De wieg helde vriendelijk over, naarmate hij zijne handen reikte. Dan scheen het hem dat de tafel rap dichterbij schoof. Maar seffens verdween ze, als opgelicht ter zoldering, en de roode tichelvloer zwol. Na een schok, stootte de geheele wereld in de absoluutste duisternis.

Bettel Broederlam kwam juist binnen. Hij nam de wieg op, ontgroef den bedwelmden Thijl en klopte driemaal op zijn blooten donder. Spekuloos danste triomfantelijk in den koperen ring.

Thijl Uilenspiegel huilde niet. Hij dacht: ‘als er van Machiel wordt gezongen, dan wenkt de pop en dan ga-je een lolligen gang.’ En hij wilde zoo'n experiment nogmaals beproeven.

- ‘Houd u, God... toch eindelijk stil!’ bulderde Bettel.

Thijl werd in zijn kakstoel gezet. Maar hij had een idee dat niet bedaren wilde. Hij drong naar voren, tot hij er paars bij werd. Hij liet een meewarig protje. Hij hoorde wel dat Spekuloos hem aanmoedigde onderwijl:

- ‘Machiel speelt mee!’ riep Spekuloos.

De oude Broederlam was in de zon gaan zitten en werkte met een klein mesje aan den kop van Gwijde van Dampierre. Die kop moest morgen af, zooals hij beloofd had aan zijn vriend Toone, den direkteur van het poesjenellentheater der Spiegelstraat. De nieuwe Dampierre zou optreden in den Leeuw van Vlaanderen, maar zijne oogen puilden niet genoeg uit.

- ‘Hee-wel?’ vroeg Broederlam.

Het voorberdje van den kakstoel was hulpvaardig losgeschoten en God sprong bijtijds toe om Uilenspiegel op te vangen.

Thijl werd lekker geschud, er brandde even een nu reeds familjaire gloed over zijne bloote billen, en daar zat hij op den grond. In hetzelfde moment klonk een dringend klokje achter de deur, en al over hem schoof de groote schaduw van Broederlam uit de kamer.

Spekuloos zweeg.

Was de wenkende pop verdwenen?

Maar nevens Thijl lag het hoofd van Gwijde van Dampierre.

Toen keek Thijl rond, langzaam en zonder verwondering. Hij voelde wel dat er iets onverkwikkelijks in zijn toestand was. Het zat hem in zijn buikje. De koude wellicht van den tichelvloer. Hij had lust om te huilen en wachtte angstig naar beterschap. Die bleef echter niet lang achterwege. Een gulzige warmte ombroebelde zijn naakt poepken weldadig, en Thijl kon zich geheel wijden aan zijne belangstelling voor den houten poesjenellenkop. Hij overpootelde vlijtig het harde aangezicht....

Spons zat hem verschrikt aan te kijken. De kakatoe kon zijne oogen niet gelooven. Kwibus mediteerde diepzinnig over het geval.

- ‘God... God... heb ik van mijn leven!’ vloekte Broederlam, weer binnenkomende, ‘wat steekt het jonge verken nu uit?’

Uilenspiegel beplakte en bemestte aandachtig het hoofd van den graaf van Vlaanderen.

Met de vorst, die laat op het jaar inviel, ontwikkelde zich bij Thijl de goesting naar vet en bier. Als de pan met sissende pensen op tafel kwam, was hij met geen boeien vast te leggen. Hij moest zoo'n blinkend stuk krijgen, hij wreef het om en in zijn mond, en hij had over zijne bolle kaken en zijn kuiltjes-kin een heerlijk gevoel van olie.

Op faro was hij dol. Hij zabberde en zoog aan het glas dat Alphonsiene hem reikte, en hij stak er wellustig zijne dikke handjes in. Den smaak van melk had hij gauw vergeten, maar van zijne scheeve gummi-tut hield hij geweldig; zij had zich in zijn wezen bestendigd als iets van een vluchtige dierbare droom.

Loopen kon hij nog niet. Bombardon beproefde methodisch om hem te leeren spreken. Hij zei heel aardig ‘mama’, waarmede hij, door eene geheimzinnige verwarring, tegelijk Alphonsiene en eten bedoelde. ‘Papa’ kon er bij hem niet in. Verscheen de bierkan, dan riep hij:

- ‘Bibi! Bibi!’

Het maakte Bombardon wanhopig, dat hij van Spekuloos het vrij ongemanierde woord ‘foert’ had overgenomen. Hij wendde het te pas en te onpas aan, ongeveer gelijk Broederlam zijn afgeknotten vloek gebruikte.

Broederlam, tegen alle verwachting in, had het kind zeer lief gekregen. Terwijl Bombardon naar zijn werk was en Alphonsiene aan hare mutsen naaide, had hij de waak over Thijl. Thijl kende hem goed en bekommerde zich nauwelijks om het getier dat hij zoo dikwijls uitlokte. Een onfeilbaar instinkt leerde hem dat die bulderende meester niet gevaarlijk was.

Het Broodhuis werd in dien tijd, evenals nu nog, geregeerd door het Brusselsch stadsbestuur. Op de eerste verdieping waren de drukbezochte bureelen en winketten van de gemeentekas ingericht. De tweede verdieping was door een verlaten en toch dagelijks geadministreerd museum van oudheden en kuriositeiten ingenomen. De bewaker van het museum zat achter een klein tafeltje aan den ingang. Hij stapelde het ambt van wacht en konservator op het ambt van regenscherm- en wandelstok-bewaarder. Hij moest bovendien, wegens het reglement, als taalman en historisch inlichter fungeeren, maar hij kende alleen Vlaamsch. Men noemde hem Paraplu.

De feitelijke bezigheid van Paraplu bestond in de zeer nauwkeurige lezing van het *Laatste Nieuws.* Behalve de aankondigingen en het feuilleton, boeide

hem het meest de rubriek ‘Moord en Ongevallen’. Hij pluisde die dingen letterlijk uit, waartoe de stedelijke regeering hem over een abonnement van het Stadsadresboek liet beschikken. De methode van Paraplu was onverbiddelijk. Las hij: ‘Het huis van den heer B., Piermanstraat 37, is gisteren bijna het theater van een schrikkelijken aanslag op de zeden geweest’, dan sloeg hij het adresboek op en kontroleerde. Met zulke werkwijze had hij, in den loop van zijne nu reeds lange ambtelijke loopbaan, verbluffende uitslagen bereikt.

Paraplu en Bettel Broederlam waren dikke vrienden. Bij Paraplu, in de stille, geheel afgesloten museum-atmosfeer, ging Broederlam zijne tooneelrollen instudeeren. Want in den poesjenellenkelder van de Spiegelstraat speelde Toone alleen de vrouwelijke personages. De mannelijke werden waargenomen door Broederlam, die met een flinke basstem was bedeeld.

Ondertusschen kroop en werkte Thijl kommerloos over het wasglimmende parket. Gemeenlijk kreeg hij er tot tijdkorting de onderscheiden eereteekens, waarmede reizende vorsten Manneken-Pis, den oudsten burger van Brussel, hadden vereerd, en die in een glazen kast uitgestald waren. Thijl deed de glanzende medaljen rinkelen en zoog droomend de bonte linten van de ridderorden bleek.

Paraplu zat in de studie verdiept van een twijfelachtige advertentie.

In tremolo deklameerde God:

- ‘Zijt gij het, o Genoveva van Brabant, die ik kom te ontwaren in de duisternis van deze wilde spelonk? Sta op, dat ik u aanschouw in het licht van mijne liefde, en wil vergiffenis schenken aan uwen misleiden maar berouwvollen gemaal. Sta op en rijs in uwe glorie, want niet langer, o vorstelijke martelares, niet langer meer zijt gij

de prooi van Golo's bloedgíerige traiterderij!'

Vaak luisterde Thijl met eerbied naar het ronde geluid van Broederlam. Dan verwaarloosden zijne roode handjes de leutige klingeling der juweelen en zat hij plots lang-uit te staren naar den kaleidoskoop van geblazoeneerde kleurramen. Zijne oogen werden groot van wonderbaren ernst. Misschien trilde in hem eene aeölische aarzeling van wijde snaren, die uit verre geslachten aanzong.... Maar hij geeuwde gauw. Zijn bloot buikje stond als een trommelken gespannen.

Bettel Broederlam nam, op een avond. Thijl Uilenspiegel mee naar den Schouwburg van Toone. De kelder was proppensvol, een heerlijke, rumoerige zaal. Luppe Stramien was met de politie belast. Zijn steengruizen pokkengelaat glansde grijs en brutaal in de wiegende lichtdampen. Hij zwaaide zijn roede over de golvende trosseling van koppen. Er hing een reuk van zweet en beregende arbeiderskleeren. De gewelfde zoldering was nat en salpeterzwaar. De ruimte gonsde. Blijde kreten sprongen uit. Door de vlammige rooklucht schoten lichtgele lijnen van oranjeschillen. De roode tooneelgordijn gloeide achter een soepel koordenraket, dat de klokhuizen van rappe appelen weerkaatste.

- 'Stilans!'.

De stem van Luppe Stramien kreesch gelijk een rammeling van kassoolschijven.

Thijl, gedragen door Broederlam, was achter de schermen geraakt. Men had hem op het planket, vlak bij het arlekijnsdoek, neergezet. Hij had er een prachtig uitzicht op de scene en als hij zijn arm uitstak, kon hij leunen op de onderste takken van het Woud van Châlons.

Men speelde 'den Slag der Gulden Sporen'.

Nu werd Thijl's aandacht geruimen tijd in beslag genomen door het luide geklop en de steeds on-

verwachtsche beweeglijkheid der poppen. Dan keek hij naar het groote zwarte gat, waar al die bleeke gezichten glommen. Eindelijk en definitief had hij voor niets anders belangstelling meer dan voor de dikke petroleumlamp, die, tamelijk dicht bij hem, den linkervleugel van De Châtillon's kasteel verlichtte. Uit de verte hoorde men de ruiterij der Leliaarts aankomen. Het was in den beginne een stil geruisch:

- 'Landorium... Landorium... Landorium...'

Gauw naderde de schrikkelijke draf. Toone en Bettel dansten begeesterd op de planken. En het dreunde:

- 'Landorium! Landorium!'

- 'Mannen van Vlaanderen', gilde Pieter de Coninck,' nu is het uur der wraak geslagen!'

En Jan Breydel zwaaide zijn blinkende beenhouwersbijl:

- 'Schild en vriend! Schild en vriend!'

Het was eigenlijk niet om de vlamschittering, dat Thijl Uilenspiegel zijn blik op de petroleumlamp hield gevestigd. Maar de koperen buik van die petroleumlamp had den vettigen schijn van boterbruine beulingen en smeltende saucissen. Thijl liet zich zachtjes voorover op zijn buikje glijden. Nu wrong hij zich en kroop hij naar het aantrekkelijke licht. Hij pinkoogde naarmate hij dichter geraakte. Zijne oogappels waren moe. Zijn lippen gingen naar voren in een gretig toeterken staan...

En hij bereikte de aanbiddelijke olie. Hij meende 'mama' te zeggen. Zijn mond kleefde gulzig op het goudgesmeerde metaal. Hij likte eene spaansche vlieg los, die in het vet gevangen zat. Toen zei hij teleurgesteld:

- 'Foert'.

En zag niets meer.

Het gevecht was aan den gang. Leliaarts en

Klauwaarts daverden reusachtig door malkander. Het werd een chaos van ijzeren haakslagen en houten muilperen. Toone raasde. Broederlam donderde. Het publiek schreeuwde en stampte. Vlaanderen was vrij!...

Maar Thijl ging niet mee op in den roes der viktorie.

Hij lag zoetekens naast de petroleumlamp, en met gesloten vuistjes - sliep.

De zomer van twee en tachtig was merkwaardig schoon. De bloemenmarkt op het stadhuisplein was dag aan dag een perk van rozen en anjelieren. De fijne geur walmde de lucht om. Langs de gulden weelde der gildehuizen gloeide een overdaad van zon. De menschen waren vroolijk. Er ging een vage muziek door de ruimte.

- ‘Geef mij een polleken’, zei mijnheer Mostaert in 't voorbijgaan.

Thijl reikte zijn slakvette handje. Zijn tut hing slapjes aan zijne lippen. Hij keek gretig naar den bruinen honingbol, die in de palm van den ouden kasmeester te glimmen lag.

- ‘Zat Paraplu met Tante Alphonsiene in het kolenkot?’ vroeg mijnheer Mostaert oolijk.

De tut viel.

- ‘Neen!’ zei Thijl, maar hij had den bol in 't oog.

- ‘Ge moet ja zeggen!’ snauwde mijnheer Mostaert terwijl hij zijn palm dichtdeed.

- ‘Ja’, zei Thijl overtuigd.

De honingbol kwam zonder omwegen in zijn mond terecht, en Thijl had deugd.

's Middags, aan tafel, kreeg Bombardon, die met verlof was, opdracht om Thijl wat lucht te laten scheppen. De goede dikkerd vroeg niet beter. Hij was zeer ingenomen met het ventje, en hij

nam den grooten hazewind mee, dien hij in het park van Koekelberg zou oplaten.

Daar gingen ze, hand aan hand, Bombardon met pijp op tragen kwakkelgang. Thijl met tut achteraan trippelend op zijne korte beentjes. De roode papieren vlieger hing tusschen beiden in.

Ze spraken niet, elk binnen eigen gepeinzen bezig. Bombardon had namelijk een droom: hij werkte al weken en weken aan een geheimzinnig machien. Daar dacht hij gedurig aan...

Ze kwamen op het hooge vlakke park. De wind was voordeelig. Thijl werd in het gras neergezet en zag nu hoe menonkel de touwen in gereedheid bracht, de rieten bogen spande en den langen flodderstaart ontwond. Dan moest hij zelf den hazewind vasthouden, de punt op zijn buikje en de twee ronde vleugels tegen den wind. Bombardon ging achterwaarts en twijnde een lang einde de koord los. Als hij den afstand groot genoeg achtte, riep hij:

- 'Laat los!'.

En plots werd de vlieger uit de vuistjes van Thijl gerukt. Hij stuikte eerst voorover in klaterend papiergeruisch, waggelde met schokjes naar links en rechts, en wipte seffens de hoogte in. De staart schoof langs den grond en haperde door het gras, tot hij vrij in de lucht hing te wiegen, een sierlijke slinge-slange.

De vlieger steeg, steeg. Hij werd klein en kleiner. De ruimte daarrond was vol van een geweldig licht. De oogen van Thijl piepten en traanden.

- 'Sakkerdomme!' zei Bombardon, 'we zullen moeten opletten'.

De koord trok en snokte in zijne hand. Hij zweette. Hij zette zich bij Uilenspiegel neer en beiden, nu gezapig zij aan zij, keken verrukt naar den verren gaai, dien zij van hier gevangen hielden.

Menonkel Bombardon werd door het geval als vanzelf aangezet om over zijne uitvinding te mijmeren, en in vertrouwen mijmerde hij luidop.

- ‘Heewel’, praatte hij kinderlijk, ‘ge zult mij gelooven of niet, jongen, maar binnen de drie weken, zal ik ook zoo opgaan... en veel hooger dan deze hazewind. Ik zal zitten in een paar groote vleriken en met mijne handen zal ik een wiel doen draaien, en ge zult mij zien rijzen. Te naaste jaar, vlieg ik naar Parijs’.

Met duim en wijsvinger knipte hij de dubbele snotbelle onder het neusje van Thijl weg, en voegde er kameradelijk hij:

- ‘Aan Bonpapa moet ge er niet van spreken. Dat blijft tusschen ons’.

Thijl Uilenspiegel bleef opkijken. In hem gaapte stilaan het machtige gevoel van de ruimte. Hij verlangde naar die blauwe diepten ginder. Hoe onduidelijk ook, wilde hij dolgaarne iets lichts worden, en zweven, iets van pluimen en adem dat heerlijk schommelen zou in de ijlte daarhooge, onder den koepel der hemelen, en dansen rondom den papieren vliegeman.

Bombardon, alsof hij Thijl's vage gewaarwordingen raden kon, zei aardig:

- ‘Wanneer ik naar Parijs vlieg, dan neem ik u mee... alover de wolken...’

En Thijl klapte vroolijk in zijne handen. Het was een heerlijk vooruitzicht.

Laat op den middag trokken zij huiswaarts. Aan 't Zwart-Vijver, nevens de gemeenteschool, gingen zij een klein suikerwinkeltje voorbij. Bonte snuisterijen waren in glazen bokalen uitgestald. Onwillekeurig stak Thijl zijn vinger uit naar een hoopje fijngebrande honingbollen en hij zei:

- ‘Tante Alphonsiene zat in het kolenkot met Paraplu’.

Een schrikkelijke angst klokte meteen op in de keel van Bombardon, en hij kon nauwelijks vragen, een beetje idioot:

- ‘Watte?.... Watte?.... Wat zeg-degij, manneke?’

- ‘In het kolenkot’, bevestigde Thijl bedaard, en hij wachtte in zijn mond naar de deugd, die van de honingbollen moest komen.

Maar er kwam niets. Ze liepen verder, haastiger nu. Bombardon was een onnoozel man geworden, die zich inbeeldde thans een hoop vervaarlijke dingen te moeten doen, en die toch wel wist dat hij ze niet aan zou durven.

Door bemiddeling van Thijl Uilenspiegel begon zich nu iemand zeer levendig voor Bombardon's uitvinding te interesseeren: dat was die oude snaak van een kasmeester. Mijnheer Mostaert bezocht schier dagelijks het bouwvallige achterhuisje van de Twaalf-Apostelenstraat, waar Bombardon zijn vliegmachien aaneendichtte, in groot mysterie en met behulp van Prosper, den tarweblonden zoon van Paraplu.

Het tuig was in de eerste dagen van September zoo goed als klaar. Het had het uitzicht van een reuzenvlinder. De vlerken waren bespannen met blauwgetafelde ammelakens en midden-in, op drie lichte wielen van een kinderwagentje, rees een rieten zitplaats. Vooraan, waar men zich anders de rilde pepelhoorns kon indenken, staken kruisgewijs, als van een kleinen windmolen, vier wieken van okergeel bombazijn.

De genadige belangstelling van mijnheer Mostaert deed Bombardon van fierheid smelten. Mijnheer Mostaert, die de noodige kapitalen zou inzamelen ter exploitatie, was van meening dat men het ding een wetenschappelijk etiket moest

geven, en Bombardon had, blozend voor de hulde, den naam *Ravavisch* aanvaard. Prosper, die schildersgast was, schreef hem met roode verf op beide vleugelen.

Voor een propaganda-kommissie had mijnheer Mostaert ook gezorgd.

- 'Allemaal hooggeplaatste personaliteiten', zei hij geestdriftig; 'het wordt een nationale gebeurtenis van belang.'

De neus van Bombardon krulde...

En de groote inhuldigingsdag kwam. Zeventienden September. Een heerlijke Zondagmorgen. De Moortebeeksche weide helde groen en zonnig, als een opgeblazen tapijt, omsingeld door het zilveren Zennewater. Bombardon stond naast zijn vlinder, die op de hoogte kleurig zijn vlerken had opengezet, vliegensgereed. Eigenlijk had Bombardon liefst een ander en vlakker vliegplein gekozen, maar mijnheer Mostaert moest hem uit een technisch standpunt dringend de heuveling van Moortebeek aanraden.

- 'Daar kunt ge al dalende volle wind scheppen', meende hij: 'het zal dan immers veel gemakkelijker zijn om op te gaan.'

Prosper trok zijn horloge uit.

- 'De kommissie is over haar tijd', zei hij.

Maar in hetzelfde moment begon Bombardon over al zijne leden te beven. In de verte klonk fanfaremuziek en seffens werd op den lichtvollen Ninoofschen steenweg een zwarte menschenstoet zichtbaar. Een bonte vlag wapperde aan den kop. De koperen instrumenten schoten af en toe gulden bliksems.

- 'Zou dat.. zou dat..?' pruttelde Bombardon angstig.
- 'Daar zijn ze!' riep Prosper en hij wierp zijn pet in de hoogte.

De stoet naderde, ontzaglijk. Bij den ingang van de wei, op de Zennebrug, zette de muziek met langzame majesteit de Brabançonne in. Een tiental heeren stapten vooraan. Ze droegen over de borst een vermiljoenen zijden sluier, en hunne hooge hoeden blonken plechtig. Thijl, aan de hand van mijnheer Mostaert, torschte eene fraaie lauwerkroon.

Terwijl de fanfare voortblies, schaarde zich de menigte in wijden kring, rondom den kurieuzen vogel. Dan hief mijnheer Mostaert een belangrijke papierrol in de hoogte. De muziek zweeg. Er viel eene aandachtige stilte..

Maar van mijnheer Mostaert's heerlijke redevoering hoorde Bombardon alleen het geluid. Zijne ooren toetten. Hij had verlegen zijn meloenhoedje afgenomen en verging radikaal in de bewezen eer. Over zijn bolle hoofd verscherpte de zon met kleine glansen de lichte krulfiorituurkens van zijn haar.

Eindelijk gebeurde het.

Het gebeurde heel snel, verwonderlijk snel.

Bombardon was, trillend van aandoening, in het rieten zeteltje gekropen. Een wijd gejuich ging op, als de bombazijnen wieken begonnen te draaien. De drie wagenwielen kwamen in beweging, en de vlinder waggelde voorwaarts, de helling af, eerst aarzelend, dan aldoor in vlugger tempo.

Thijl huilde, omdat hij niet meevliegen mocht. De toeschouwers krompen ineen en hielden hunnen buik vast. Prosper, de armen in de lucht, gilde:

- ‘Houd op, Cyriel, houd op! het water!!’

De Raravisch holde, holde onweerstaanbaar. Nog een klein barmken moest hij overwippen. Dat deed hij ook. De twee ammelakens gingen plots omhoog staan..

Toen dook hij met een plons en verdween in een diamanten garve van druppels.

In de Lente van zijn vierde levensjaar, begon Thijl van uitzicht te veranderen. Ge zoudt hem niet meer herkend hebben. Hij schoot op in rappen groei en hij kon, zonder zich uit te rekken, aan den rand van het tafelbord likken. Een felle gloed was over zijn wit haar gekomen. In Juni werd het heerlijk rood. Maar hij had geen sproeten. Zijn groote gouden oogen stonden in een klaar aangezicht.

Thijl liep kollege in den kindertuin van de Papenvest, bij juffrouw Emerence. Schoon hij er niet veel leerde, zaten zijne broekzakken vol met een aanzienlijk en verscheiden schoolgerief - zooals marbels, kartetsen, beuknoten, sigaarkoetten, bikkelbeenen, bobijnen, okerschalen, een plekleer, een dop, een pikkenhoutje, een koperen knop, een fluitje, een telefoon en een stuk pek.

Zijn voornaamste onderwijs ontving hij van mijnheer Mostaert en van Spekuloos, want Thijl was bedeeld met een verbazende opmerkingsgave. Het was inderdaad door Spekuloos dat hij tot eene eigenaardige ontdekking kwam..

Eens, op een ochtend, gaf tante Alphonsiene, naar gewoonte, de muisjes hun brood, Spons zijn brei, den kakatoe zijn noten, de kanarievogels hun kempzaad, en Kwibus den merel zijn bakje met wormen. Het viel Thijl op, hoe ineens Spekuloos een woesten zang aanhief:

> ‘Hij heit moestasjen
> van ramenasjen!’

's Anderendaags vergat Tante Alphonsiene den merel te dienen, en Spekuloos zat scheefkoppend toe te kijken, maar zweeg. Den volgenden mor-

gen kreeg Kwibus zijne portie en dadelijk herbegon Spekuloos in razende jubeling:

‘Hij heit moestasjen
van ramenasjen!
Hij heit 'nen boët
van ijzerendroët!’

Dat duurde zoo een paar weken. Telkens als tante Alphonsiene het bakje in het donkere vensterken van de houten kapel schoof, verkondigde Spekuloos triomfantelijk dat de stille eremijt die wonderbare moestasjen had. Thijl vroeg nuchter:

- ‘Wat legt gij in het bakje, tante?’

- ‘Hoe? En wat zou ik erin leggen?’ vroeg Alphonsiene nijdig van wantrouwen; ‘vraagsteerten, natuurlijk!’

- ‘Dat is komiek!’ meende Thijl.

Hij kreeg eene averechtsche handveeg om zijne ooren. Maar niet zoo gauw was tante Alphonsiene de keuken uit, of hij schoof de tafel tegen den muur, zette er een stoel op en klauterde langs die stelling tot hij met zijn neus tegen de kleine kapelramen aantikte. Op hetzelfde oogenblik zette Spekuloos aan met een vreeslijk getier. Hij danste in zijn ring en tempeestte. Hij siste en schuifelde. Als een bezetene riep hij:

- ‘Vlaanderen den Leeuw! Slaat al dood!’

Maar Kwibus moest niet meer doodgeslagen worden, dat wist Spekuloos al langen tijd. Kwibus lag in zijne duistere kathedraal letterlijk uit te drogen. Zijn oranje bek stak omhoog. Zijne stijve pooten staken omhoog. Hij zou nooit meer wormen eten. De wormen kropen uit hun bakje en aten hem op.

Toen verliet Thijl Uilenspiegel zijn hoogen kijker. Hij zei niets. Hij monkelde. Hij vond dat de heele toestand waarachtig zeer vermakelijk was. Hij bracht den kakatoe in zijn hart een dankbaar eere-saluut, en Spekuloos begreep hem blijkbaar,

want hij bezegelde hun onuitgesproken akkoord met een diep-keelsche rocheling.

En iederen ochtend gaf Alphonsiene de muisjes hun brood, Spons zijn brei, den papegaai zijn noten, de kanarievogels hun kempzaad en Kwibus den merel zijn bakje met wormen.

Zoodat Thijl deugd had.

Juffrouw Emerence was een zemeltrut. Haar droog haar, van achter tot een harden kei saamgeperst, hing naar voren à la polka over haar voorhoofd, gelijk de vlassen franjen van een door zon opgevreten gordijn. Ze droeg een zwart kleed met een gefronst keutje, en violette mitainen. Zij las Jean-Jacques uit een bril, en was eigenlijk het sentimenteelste mensch van de wereld. De kinderen haatten haar, maar niet zoo diep als zij zelf de kinderen haatte.

Juffrouw Emerence had een heiligen schrik van mijnheer den Deken en mijnheer den Inspecteur.

Mijnheer de Deken kwam op een morgen in de klas en vertoonde zijn ronde lijf en zijn vette tronie. Hij wreef, met zalvende vroomheid, zijne olieachtige handen overeen en sprak;

- ‘Ik zie het al: ge hebt aandachtige en vlijtige leerlingen, juffrouw. Het zal wel overbodig zijn dat ik mij ervan overtuig. Hier wordt boven alles de katechismus in eere gehouden en ik verblijd me in deze heuglijke verzekering. Alleen uit beleefdheid wil ik een vraagje, een onnoozel vraagje stellen... Gij daar, vriendelijke blozerd, zeg mij’.

Hij sprak Thijl Uilenspiegel aan, die met bijzondere toewijding scheen te luisteren.

- ‘Zeg mij: wanneer is Jezus-Kristus gestorven?’

Thijl bracht zijne beide handen verschrikt aan zijne keel, en hij deed zijne stem beven, zooals

hij gehoord had dat gemeenlijk Genoveva van Brabant deed. En hij zei:

- ‘Aï Heere! wat schrik ik daarvan, mijnheer de Deken. Ik en wist zelf niet, dat hij ziek was!’

En juffrouw Emerence liet haar regelet vallen om een beetje lawaai te maken.

En op een anderen keer deed mijnheer de Inspekteur zijne intrede. Het was een scheef en statig man, belast met harige wratten. Hij had een buikje, dat onder een gouden ketting kwabbelde gelijk een onverwachtsche uier. Hij pinkoogde zenuwachtig, zonder de minste bedoeling. Hij meesmuilde:

- ‘Zal ik de kinderen over rekenkunde ondervragen?’

Hij ging vóór 't bord staan en zwaaide plots met het krijt naar de richting van een onschuldigen jongen. Hij gilde ondertusschen:

- ‘Noem een getal met twee cijfers!’

De jongen was niet van zijn stuk te brengen en zei bedaard:

- ‘Twee en zeventig’.

Mijnheer de Inspecteur: riep ‘Attention!’, en wendde zich om. Maar hij schreef zeven en twintig op het bord. De heele klas riep dooreen:

- ‘Twee en zeventig heeft hij gezeid! Oei-oei! Hij heeft immers twee en zeventig gezeid’.

Mijnheer de Inspekteur lachte voornaam en knikte goedkeurend en verbeterde de fout.

Dan, zich keerend tot een bleek ventje dat net te smeeken zat, snauwde hij:

- ‘Noem een getal met twee cijfers!’

Het ventje dacht goed na en noemde vijf en dertig. Weeral schreef mijnheer de Inspekteur drie en vijftig en weer ging de klas glorieus aan het bulderen.

Mijnheer de Inspekteur, voldaan en pinkoogend, verbeterde de fout. En seffens tot Thijl:

- ‘Noem een getal met drie cijfers!’

Thijl sprak:

- ‘Negen honderd en negen!’

Mijnheer de Inspekteur schrok. Hij zette een wonderbaar gericht. Hij zong:

- ‘Hee! hee! hee!... Negen honderd en negen, zegt ge, mijn vriendje? Hebt ge waarlijk negen honderd en negen gezeid?’

Toen kreeg Thijl Uilenspiegel het duidelijke gevoel dat de groote heer nu heel flauw was geworden met zijn moppen en hij riep:

- ‘Ja! Negen honderd en negen! En als ge 't omdraait, is 't nog negen honderd en negen, en 't zal ze leven lang negen honderd en negen blijven! En als ge peist dat ge hier in ons rapen moogt komen doen, moet ge daarvoor dan 'n beetje vroeger opstaan.’

Juffrouw Emerence viel, zooals 't behoorde, in onmacht, en die zeer gelukkige appelflauwte bracht een einde aan het debat.

Leeringen en stichtingen van Spekuloos, den kakatoe.

Eens op een dag zat Thijl Uilenspiegel te peizen onder het keukenvenster, aan den hoek van het Peper-en-Zout-straatje en het Vleesch-en-Brood-straatje. Het venster stond in den schoonen morgen open. Spekuloos was uit zijn koperen ring gestapt. Hij ging neerhurken op den arduinen raamdrempel en luisde er zindelijk zijn groene veeren.

Daar ging een eierboer voorbij, die nog nimmer een zoo wondere beeste had gezien. Hij zette zijn eiermand op den grond, en naderde voorzichtig.

Plots vatte hij den papegaai.

- ‘Krapuul!’ riep Spekuloos verontwaardigd.

De boer liet los, en stond beteuterd, klak in hand.

- ‘Pardon, mijnheere’, zei hij, ‘ik meende dat ge 'ne vogel waart!’
En Thijl had deugd.

En op een anderen dag was tante Alphonsiene bij den beenhouwer kipkap gaan halen. Wanneer ze thuis kwam, zag ze Uilenspiegel langs den vloer zitten, waar hij over den gelen kop van Spons een versch getuite zondagsmuts paste. Alphonsiene had een haarken naar heur vaarken. Ze vloog op Thijl als een razende, greep hem bij zijn broeksfondament en wierp hem in den kelder.

Maar ondertusschen had Spons, de hond, den kipkap opgegeten. Ze rukte hem bij zijn nekharen op, holde met hem naar beneden en stampte hem de donkerte in.

Maar nauwelijks was ze weer in de keuken, of daar verscheen de hoelieman met een zak kolen.

- ‘'k Ben er hier mee’, zei hij.
- ‘Wa' zeg-de?’
- ‘Met de kolen.’
- ‘'k En heb geen kolen vandoen deze week.’

De hoelieman werd toornig. Als ze nondeku! geen kolen vandoen had, waarom moest zij er dan, gelijk naar gewoonte, langs 't open venster bestellen. Maar ze had er geen besteld. Het was een dienstvaardig initiatief van Spekuloos geweest...

Spekuloos werd zonder verder beslag uit zijn ring gezwierd, zag onder duchtige slagen de epileptische wereld vergaan, en lag eindelijk half-geradbraakt in den kelder.

Toen onderscheidde hij daar Spons en Uilenspiegel. En hij vroeg:

- ‘Heb-de gijlie ook kolen gekommandeerd?’

En Thijl had deugd.

De schoonste tijd van 't jaar voor Uilenspiegel

was de kermistijd, Half-Juli. Dan stond de Lage Stad, vanaf den Vlaamschen Steenweg tot aan de Hoogstraat in luidelijken joel. De Groote Markt, met de omliggende steegjes, was het brandpunt der feestelijkheden...

Vroeg in den morgen van den eersten kermisdag, klom Bettel Broederlam met Thijl in den toren van het Broodhuis. En als hij den hoogsten trans had bereikt, ontplooide hij de driekleurige vlag en heesch haar aan de spits van de torennaald. Daar smeet zij klapperend hare tongen uiteen.

Thijl zijn hartje klopte. Hij hield dol van vlaggen. Maar deze, in den wijden wind, boven de menschen en de daken, sloeg hem schier den adem uit.

- 'Het weer staat goed', zei Broederlam.

Een blauwe klaarte smoorde over de stad. De zon zinderde erboven en zette stralend uit hare wielen van licht. Middenin vlamde vleugelend de gouden Sint-Machiel van het Stadhuis.

- 'Heewel, luizak, wat sta-je daar God... te droomen? Komaan!'

Bettel Broederlam was reeds tot aan de schouders in de draaitrap verdwenen.

Thijl keek neerwaarts over het groote vierkante plein. De klaterende gildegevels kleurden om en om, gelijk wonder-beladen peperkoeken. De kleine menschen daar beneden bespikkelden, als krenten, de suikerzilveren markt.

Toen liet Thijl zijn tong over zijne lippen krullen.

Maar hij likte twee zilte tranen op.

Uilenspiegel, in zondagspak, stond op den zonbekladden drempel te pinkoogen. Zijn stijve kraag blonk hagelwit en zijn roode haarbos gloeide. Mijnheer Mostaert gaf hem twee splinternieuwe vijfcentstukken en vroeg:

- 'Het is goed begrepen, niewaar ventje?'

Thijl knikte en keek naar de glanzende munt. En mijnheer Mostaert:

- ‘Zie nu, hier is de zalf en daar is het vodje. Overal insmeren, behalve de beenen’.

Hij klopte den jongen vriendelijk op de schouders en leidde hem in de gang.

- ‘Ik heb ook iets uitgevonden’, zei Uilenspiegel fier.
- ‘Hee! hee! laat hooren...’
- ‘Iets voor den burgemeester.’
- ‘Ho-la!’

Mijnheer Mostaert was vol bewondering. Hij gaf Thijl een halffranksken en vertrok.

Thijl klom de trap op naar het oudheidsmuseum. De groote zaal, die rustte in gedempt licht, alle kleuren gestompeerd, was als uit den tijd en het leven gerukt - een oasis van stilte en eeuwigheid binnen blazoenbonte ramen. Het antieke porselein stond broos en verscheiden op de kristallen platen.

De roemrijke gildevaandels hingen dood.

Onder het hooge schouwbeeld, naast twee paarsbronzen kazuifels, hield de koperen wapenrusting van hertog Godfried de wacht.

Thijl Uilenspiegel kroop erin, met zalf en vodje...

Het was sinds ettelijke jaren het eervolle ambt van Broederlam en Paraplu om, met den Kermisommegang, voor de figuratie te zorgen. Eigenlijk eene plechtige opdracht van stadswege. Broederlam bestuurde de ploeg van vaartkapoenen, die 't Ros Beiaard moesten dragen. De bevoegdheid van Paraplu strekte zich uit over de negen Reuzen en den Sint-Machiel.

Iets vóor acht uren had Paraplu met zijne mannen alle noodige schikkingen genomen en hij spoedde zich nu naar het Broodhuis, waar hij Alphonsiene en Bombardon in de keuken vond.

Thijl was juist bezig met zijne handen te wasschen.

- ‘Waar is Prosper?’ vroeg Paraplu zweetend van zijn loopje.

Prosper, schoon lang reeds over zijn tijd, was nog niet aangekomen en zijn verontwaardigde vader stikte in zijn zondagsdas. Maar daar verscheen de lummel dan eindelijk toch. De hitte sloeg in vette druppels uit zijn sproetengezicht. Hij begon huilerig uit te leggen hoe mijnheer Mostaert hem onderwege had vastgehouden - een verontschuldiging waarvan de billijkheid niet kon beletten dat zij met een duchtigen stamp werd onderbroken. Prosper stoof de trap op. Paraplu, met Thijl, sukkelde hoestend en blazend achterna.

Nu moest in aller haast Sint-Machiel uitgerust worden, en hiervoor diende het blinkend harnas van hertog Godfried. Er schervelde plots in de stille zaal een gekletter van koper. Prosper had zich uitgekleed, stond in grauw-wollen onderlijfje en gestreept caleçon. Hem werden de zware been- en kniestukken aangeriemd. Het stalen maliënhemd, te breed en te lang, vermagerde hem meteen. Maar als hij de schouder- en borstplaten overtrok, zei hij vies:

- ‘Er stinkt hier iets...’

Zijn neus vleugelde snuivend. Hij blikte angstig rond, den helm in zijne koperen handen.

- ‘'t Is, sakkerdoeme, precies.... precies....’

Hij vond het woord niet. Hij keek Thijl wantrouwig aan en vroeg met een walgende tronie:

- ‘Zeg eens, ventje, heb-degij soms in uw broeksken...?’

Maar het docht hem tegelijker tijd dat de stank veel geweldiger was, en eigenlijk niet te identificeeren.

Paraplu werd wanhopig van ongeduld. Hij trappelde en sakkerde, de armen boven zijn hoofd. Het sloeg negen uren. Prosper zette haastig den

helm op en marcheerde lomp en luide naar den trapgang. Thijl droeg het zwaard.

Beneden, op den drempel van de achterdeur, stelde Prosper een akelig feit vast:

- ‘Het stinkt overal!’ zei hij.

Het paard met het gekleurde praalkleed en de struisvogelpluimen wachtte in het Peper-en-Zout-straatje. Bombardon hielp hem opstijgen. Een bende kinderen stonden daarrond toe te gapen. Sint-Machiel zat pompeus op den schimmel en Paraplu reikte hem de gouden piek met den drielobbigen wimpel. Het zwaard blonk aan zijn been. Hij wendde zich even tot Bombardon en vroeg:

- ‘Riekt-egij niks? 't Is potverdekke alsof ik met mijn kop in den bril...’

Maar Paraplu trok nijdig aan de teugels en het paard stapte op in zonnige rinkeling.

Thijl, ondertusschen, was omdaan met de gratie van serafieke onnoozelheid. Hij had deugd tot binnen zijne ingewanden.

Kwart vóor elven. De klare Marktplaats was geheel afgezet door politieagenten en soldaten. Het volk om en om gonsde en drong. Aan alle gildehuizen wapperden de bonte banieren. Te midden lag de open Markplaats als een schoone belofte bloot. Het volk omsloot haar in een sterken donkeren ring, die tot over de gevels, langs gaten van ramen en weringen van balkoenen, in beweeglijken samenhang rondschakelde.

Thijl Uilenspiegel zat schrijlings op den laagsten trans van den Broodhuistoren, vlak onder de rechte middagzon.

Wanneer, uit de Boterstraat, een doffe tromp-gestomp aandreunde en seffens een kloeke fanfare in blijden metaalgalm losschoot, steeg een luide adem omhoog, zwaar van voldane verwachting.

Een officier liep het ledige plein over, met rap licht op zijn zilveren galons.

De stoet verscheen.

Vooraan de muziek van de Burgerwacht, geleid door een fieren spring-naar-'t vet, die den tamboer-majoorstaf zwaaide. Dan de gilden, gezelschappen en korporatiën: deze van den Handboog, met de wapperende handvaandels, de omvederde gaaien en het Sint-Sebastiaans-schild, - deze van den kruisboog, met bebloemde wapens en het rijke berd van den Sint-Joris-eed, - deze van den krulbol en den platten bol, - deze van de kegelaars en deze van het edele palet-spel, - deze van den vogelpik, - deze van de lichte karabien - deze van den dikken bal en deze van den kleinen bal-op-'t stramien... en alle groepen in traditioneelen luister, met eigen vlag en bijzonder ornament. Eindelijk Sint-Machiel, de grootste patroon der parochie en beschermer van de Stad. Hij reed statig aan op zijn royalen schimmel. Zijn harnas bliksemde in de zon. Zijn gelaat boloogde purper en wanhopig onder het puntige vizier, en zweetend waggelde van zonderlinge uitputting in die pest-walmende holte... Daar danste log en langzaam zijn vorstelijk reuzengevolg: Mieke en Janneke, Ma-meer en Mon-peer, Lange-Juul en de Groote-Turk. Er rond huppelde een lief geluid van fijfelkens en tamboerijnen. Het was schoon om zien.

Heel achteraan schoof op zijn vier-en-twintig kapoenspadrillen het geweldige Ros-Beiaard. Het wiegde gewichtig naar voren, vol trage majesteit. Bovenop glansden de helmen en de schilden van de vier Heemskinderen. Papieren rozen staken in den staart.

Maar wie leidde den langen zijden teugel? Dat was de nar, half-geel, half-groen. Er hingen klokjes aan zijne mouwen en aan de dubbele tippen van

zijn kap. Hij kabrioolde aardig, wendde zich sierlijk om op de zwevende kadens van hobooien en klarinetten. Hij zwierde zijn klingelende pop.

Onder het volk waren er kinderen, die Bettel Broederlam herkenden. Ze riepen hem wat toe, om hem aan te moedigen, want de oude man zag er waarlijk vermoeid uit. Een beweeglooze grijnslach zat tusschen twee steenen rimpels vast onder zijn arendneus. Zijne oogen keken bijna smeekend rond. Maar nu hij op de Marktplaats danste, zoo letterlijk onder de oogen der Stedelijke Regeering zelf, zou hij niet afgeven. Hij beet putten in zijne kaken. Hij sloeg gevaarlijke flikkers, draaide in duizelende krinkelsprongen, joepte op in uiterste bevalligheid. Hij hijgde kort. Hij voelde dat hij zat werd. Een lekje heete droppels kittelde over zijn ruggegraat. Op zijn borst plakte zijn natte schapulier.

De Ommegang slingerde in dertien wentelingen over het plein en hield den stand, naar een vooraf bepaalde ordening. Op de gaanderij van het Stadhuis hieven twintig thebaansche trompetten het plechtig welkom-appèl aan en langs de breede Leeuwentrap kwamen blauwe lakeien de eerepoort openen. De Burgemeester verscheen met het Schepenkollege en den Raad.

De Burgemeester was een grijs heertje, vol kosmetiekglansen. Zijn vader had fortuin gemaakt in den pekelharing. Maar dat zag men niet aan hem. Zwaar hingen de vele ridderorden te bengelen aan zijn buikloos uniformfrakje. Hij was zoo bijzichtig als een mol.

De traditie eischte dat de Overheid den stoet in oogenschouw zou nemen en den hoofdmannen van de broederschappen overhandigen den zilveren eerepenning. Dat geschiedde telkens, wegens gebrek aan tijd, in den vorm van een gekomprimeerd

symbool: de overheid kroop op een verhoog, blikte over de menigte, las eene redevoering en reikte zonder verdere komplimenten een pakje medaljen aan een zwart-habijt-met-een-buishoed.

Thijl Uilenspiegel zag den burgemeester het verhoog beklimmen en nu vooraan staan, tegen het roode fluweel en de gulden franjen. Zijn statig gevolg rondom hem vulde het verhoog geheel.

Hoe kwam dat? Een harde zonnestraal viel plots in het aangezicht van den burgemeester. Maar de zon zat nochtans achter hem? Hij keek op. De straal verdween. Zijn papier lag bespikkeld met starrekens. Zijne redevoering was met een aanhef... met een aanhef, maar met niets anders dan een aanhef. Hij werd kwaad en wendde zich ten halve om naar den eersten schepene:

- 'Sapristi, mon cher, que signifie?...'

De eerste schepene glimlachte hem tegen, gedienstig en argeloos. De burgemeester kwam op het idee dat zijne vrouw hem bij het ontbijt koude kampersteur had voorgezet. Koude kampersteur maakte hem steeds onlekker...

Hij pakte zijn speech terug aan, vijandig. De aanhef. Het ging goed met den aanhef. En seffens vlamden de letters weg, daar hij stond met honderd zonnen op zijn gelaat. Toen meende hij te zeggen, zijn linkerhand naar het Broodhuis gericht:

- 'Ça vient de là-haut.'

Hij zei echter duizelig en ziek, heel flauwtjes:

- 'Ce sont vraiment... ces foutus oeufs à la moutarde...'

Hij liet zich wegleiden, teederlijk onder de oksels gesteund. De muziek zette in. En Thijl, die onder zijn vestje den ovalen handspiegel had geborgen, keek nieuwsgierig en naief naar den wandelenden Ommegang.

Thans kon Sint Machiel het niet meer uithouden.

Hij begon verschrikkelijk te braken, boog hikkend in de pluimen van zijn paard en liet zijne maag beslist meester zijn over den toestand.

Maar ook de heiligheid was er van af.

Twee dagen later moest Bettel Broederlam gaan liggen, met het pleures. Alphonsiene bereidde een klein bed in de keuken, want hij wilde niet blijven in de bovenkamer. Hij lag slaperig en ontevreden. Hij had goesting naar niets. Hij vloekte zachtjes.

Den donderdag besloot Thijl naar de foor te gaan. Hij trok den baard, en stapte op met een zuiver geweten. Zijne schoollei hing tenden een touwtje aan zijn hals.

Als naar gewoonte waren talrijke foorbarakken te reke opgesteld langs de platanenlaan, vanaf den Anderlechtschen steenweg tot aan de Hallepoort. Nu, in den morgen, was het er vrij stil. Thijl kuierde aandachtig om en had zijn tijd. De gesloten tenten ging hij aan den achterkant bezien. Hij stelde belang in 't bedrijf van wasschende wijven en lette op hoe zij een aardig vuurken onder den ketel aanstaken. Er waren mannen die met lompen draad de slordige kraag van arlekijn-pakken herstelden. Jonge kerels, in een hoekje, onder drogende broeken en verlapte japonnen, waren bezig met te dobbelsteenen op een trommel. Bij spelende kindergroepjes, hield Thijl met voorliefde stil. Hij beproefde het soms om sympathie bij hen op te wekken en werd dan toegelaten in het spel. Hij was zeer bedreven in het smoelen-trekken.

Na den noen woonde hij de opening der verscheidene inrichtingen bij. Over het algemeen gelukte hij erin door 't gedrang zich zelf binnen te smokkelen zonder te betalen. Waar hij geen

kans zag voor een kosteloozen toegang, gebruikte hij het geld dat hij van mijnheer Mostaert gekregen had. Hij vulde zijn oogen met het spektakel van clowns en danseressen. 't Was alles heerlijk om aan te zien. Vooral de grijze cirkus-ezelkens, den luizenschouwburg van Tom-Pouce, de sinistere wasbeelden van den Raamdonkschen moord, de twintig negerkens met hun gekalkten olifant, en de bloote beenen van juffrouw Irma Phrodite, bijgenaamd het wonder der wonderen.

Af en toe werd hij onweerstaanbaar aangetrokken door den kostelijken geur der oliekoeken. Hij deed zich deugd aan de vette deegbollen en paste op, dat de suiker er niet bij vergeten werd. Hij smakte. Het was een schoone dag.

Met een laatste bezoek vereerde hij de welriekende dierenhokken van Bidel. Zijne centen waren nu verteerd. Hij bemerkte dat de hemel was roodgeworden. Een vaag gevoel van spijt kwam op in hem, en een stil protest ook tegen den nabijen avond. Hij riep een politie-agent toe:

- ‘Ajoein! A gat es broein!’

En dat verlichtte hem. Hij trok kalmpjes huiswaarts.

Toen hij, in de Amigostraat, de zware achterpoort van het stadhuis op een reet zag openstaan, verwonderde hij zich uitermate. Een zoo merkwaardig feit was een aandachtig onderzoek waard. Daarom ging Thijl voorzichtig zijn kop door de spleet steken. Het was donker daarbinnen, blauwdonker. Vlug en geluidloos kroop Thijl naar voren, gleed langs de muren, de gesloten koer om, en bereikte aan den overkant het lage torendeurken. Het was een droom van Thijl, een lang gekoesterde droom, dat hij eens op den Stadhuistoren zou klimmen. Maar mijnheer Philémon, de portier, was een doorstokte franskiljon en een ge-

zworen vijand van Bettel Broederlam. Hoe dikwijls had Thijl de twee overeenstaande torens vergeleken. De toren van Bon-Papa stond rilde en liefelijk, kinderloos en beschaamd; de toren van mijnheer Philémon daarentegen schoot met al zijne vurige jongskens als een pijl de hoogte in. De toren van mijnheer Philémon was eigenlijk *de* stadstoren - de anderen al te zamen, en met inbegrip van de Broodhuiskampaniel, waren kak...

Thijl steeg tastvoetend langs de duistere kronkeltrap. De wanden roken naar natte schimmel. De steentreden brokkelden ongelijk onder zijn zoekende zolen. Thijl ging langzaam. Hij had zijn tijd. Hij was blijde in den grond van zijne ziel.

Hij geraakte op de hoogte van het schaliëndak. Een rozige klaarte beefde boven hem. Ronde glansen sijpelden violet over den trapmuur. De toren ging aan de monumentale stadhuisvleugels ontsnappen en vloog vrij den hemel binnen.

O! o! het lichte mauve avondlicht! Thijl's roode hoofd kwam juist boven de grijze leuning piepen. O! de schoone doorzichtige dampjes die lang-uit wolden over de daken! En de wiegeling van vijf late duiven.... en die wijde zilveren voolen, als omstoven met een gouden zaad....

En Thijl klom maar. Er woei nu een verkwikkende frischheid langs zijn kaken. Hij keek naar het Broodhuis en mat zijn peil. Hij glimlachte. De trap draaide in open stijlen rond. Thijl klom. Den hoogsten trans bereikte hij zonder duizelig te worden. Maar hier was er geen trap meer. De toren spande in uiterste vlucht zijn gekanteelde lenden al nauwer en spitser. Er liep een ijzeren ladder door het beitelwerk. De wind werd vol.

- ‘Ajoein!’ riep Thijl uit al zijne kracht.

Het was het vermakelijke idee van den bedrogen Philémon, dat als vanzelf bij Thijl het beeld van

een politieagent wekte. Dan gooide hij over zijn rug de schoollei, die de beweging van zijn buikje belemmerde, en hij klauterde de ladder op. Het werd hem seffens vaag om het hart. Hij voelde dat nu ook de ruimte onder zijne voeten gaapte. Hij hing gelijk in een broze web.

Zoo kwam hij tot onder de klauwen van den vergulden draak. Den aartsengel zag hij niet. Hij zette zich neer. Het scheen hem dat de toren zacht om en weer wiegde, maar hij werd niet bang: hij zat in een floroen van steen.

Toen blikte hij uit grootgeworden oogen. De stad gonsde onder eene doorluchtige sarge van opalijnen watte. Hier en daar blikkerde een lantaarnlicht op en vloeide oranjekleurig uit in de dampen. De daken wasemden weg. De vele torens vergingen van verve. De horizon smolt saam met de rookende lucht. De hemel was als een teerbesluierd fluweel, doorstoken met diamanten naaldknoppen...

En eindelijk straalde het geheele gewelf vol starren. Ze hingen in blinkende trosseling, waarover een wondere adem trilde. Ze vielen gelijk opene waaiers van zilveren fonteinen. Ze liepen in bundels kristal uiteen, en 't werd een glanzende vloed van amethysten, topazen, smaragden en robijnen. Langs beide zoomen van den Melkstroom, die aan zijn miljoenen vage tepels borrelde, sprong het dubbele karbonkelvuur, gelijk een vlammend veld van laaie bloemen. En om den toren regende stilaan een mild snarenlicht.

Op den bek van den hoogsten steenen spuwer kwam een bloot kindje zitten. Het zat rozig en blond in de groene klaarte, vlak rechtover Thijl. Het verbaasde Thijl niet eens, want had hij niet ergens, in een tijd van warmte en vertrouwen, die mooie blauwe oogen aangekeken? Het kindje

spon binnen de straalzinderende ruimte, aan zijne tien peerlemoeren vingerkens, een onzichtbaren twijn... En kijk! daar groeide uit den hemel een wijde ring van vedelende zijde. En nog een ring daarna. En weer nieuwe ringen, die door elkander aanzweefden, tot een eindeloos wisselspel. Maar Thijl zag gauw dat het geen zijde was; het waren ronde reidansen van naakte kinderlijfjes, die overhand openwiegden, met een geluid van fluiten en satijn.

Een schielijke aandoening beving Thijl Uilenspiegel. Een bevend vogelken fladderde onder zijne keel. Toen stamelde hij:

- 'Moeder!... Moeder!...'

Het zoete woord welde voor de eerste maal uit zijn hart. Hij wist het zelf niet. Want hij zat, in den oppersten kelk van steen, te slapen.

Het slaat middernacht. Het slaat één uur. Het slaat twee uur. Alphonsiene en Bombardon dolen bedelend van het eene politiebureel naar het andere. Bettel Broederlam ligt in de keuken, op het kleine bed. Hij heeft nog eens gevloekt, heesch en nijdig. Nu staart hij zonderling naar het gaspitje, zijn arendsneus ontzaglijk overeind.

En Spekuloos heeft geen rust. Hij rochelt. Hij weet, dat Bettel Broederlam zoo juist gestorven is.

Het boek van Peetje Avesoete

Het boek van Peetje Avesoete

In den hiel van Vlaanderen - dat is Zuid-Oost-Vlaanderen - ligt het lieve dorp dat ik niet noemen zal. Het ligt stil en eenzaam, klein van huizen, maar groot van meerschen en landouwen. Over een bosch heft de Muziekberg zijn groenen rug. Onder zijn vochtigen oksel is de Perlingbeek geboren, die zingend en springend dat ongenoemde dorp bekoort.

Op een schoonen Septemberdag van 't jaar zes en tachtig hield, tegen alle gewoonten in, de Oudenaardsche maalpost op de heirbaan stil, vóor de Ursmaruskapel. Zelfs de paarden keken verwonderd en deden van ongedurigheid het zand stuiven. Bombardon en Uilenspiegel stapten uit. Ze blikten rond, en wijd lag het land. Bombardon deed zijn hoed af en bette met zijn rooden zakdoek het zweet van zijn voorhoofd Hij droeg een rouwsluier aan zijn rechterarm.

- ‘Hee-wel, manneken,’ zei hij in een zucht, ‘we zijn aangekomen.’

Er liepen drie wegen. Al verre klonk het geklets van den postiljon boven een wegrinkelen van harnasklokjes. Dat viel rap dood achter den bleeken windmolen. In de tegenovergestelde richting kon men den toren van de dorpskerk zien.

- ‘Allo!’ hernam Bombardon met een triestig gezicht, ‘het is al dien kant uit, jongen. Ik zal, geloof ik, de hoeve wel herkennen.’

En ze gingen. De aarde was malsch. Bombardon droeg het pak van Thijl, een dubbel knapzakje van blauwgebloemd katoen. En onderwege kwam zijn gemoed vol, want daar voelde hij onverwachts het afscheid, dat rap naderend was. Hij wilde daarom een hoop dingen zeggen en Thijl voeden met goeden raad. Hij troostte zijn eigen al uit te leggen hoe de zaak zich voordeed en hoe het leven nu geheel verkeerd liep, door den dood van Bonpapa. Hij zou voortaan langer op zijn huidevetter-kantoor moeten blijven, en tante Alphonsiene was verplicht van den morgen tot den avond in een mutsenwinkel te zitten op haar arbeid. Thijl moest dat begrijpen. Ze konden hem niet meer houden, al wilden ze ook zoo graag.

- ‘Jongen! Jongen! Wees toch altijd braaf en werkzaam. We zijn allemaal arme menschen...’

En Bombardon had weer zijn rooden zakdoek vandoen. Thijl Uilenspiegel had goesting om mee te weenen, maar hij kreeg eene groote kraai in 't oog, die rond den haan van den kerktoren wielde.

Ze bleven vóor de hoeve van Peetje Avesoete staan. De poort was open, wagenwijd. De gulden mesthoop walmde op 't binnenplein en droeg een bonte bende hennen. Daar kraaide de haan.

- ‘Van 's gelijken’, antwoordde Uilenspiegel beleefd.

En hij deed met Bombardon zijn intrede.

Peetje Avesoete, Broederlam's halfbroeder, was een zeer oud man met een gladgeschoren en minzaam aangezicht. Hij kon niet zoo heel goed meer op de been en zat lange uren bij den haard of aan het venster in een zetel, de witte handen op de kruk van zijn mispelaren stok. Die handen hadden sinds

vele jaren opgehouden te werken, ze waren witgeworden en vrouwelijk.

Peetje Avesoete woonde met zijn tweelingzoons Dokus en Stien, en met zijn kozijn, Nonkel Baptist, die een groot hoofd had. Het hoofd van Nonkel Baptist zat, behalve den openen wipneus en de groene katuiloogen, totaal verloren in een wilden warrelbos van grijze haren. Hij was horlogemaker van stiel, maar zijne voornaamste specialiteit was het herstellen van gebarsten kerkklokken. 's Zomers zat hij in de beiaarden van Vlaanderen.

Dokus en Stien, twee sterke mannen, werkten op het land. Die spraken bijna nooit. Het was alsof ze altijd dachten aan een geheim, dat tusschen hen beiden woonde. Slechts eens in hun leven waren ze verliefd geweest. Op het meisje van den boschwachter namelijk. Ze hadden er een dochterken bij gewonnen. Pieternelleken heette het, een allerliefste kind. En nadat kort daarop Pieternelleken een weesje geworden was, had Peetje Avesoete het in zijn huis opgenomen.

- 'A ha, jongens, ge zijt wellekom!' zong Peetje Avesoete, met zijn zoete stem, die bevend van zelf zong.

Bombardon en Thijl waren op den drempel verschenen. De familie zat nog rond de tafel, want het was noenstond. De houten lepels en ijzeren vorken lagen nevens de groote ledige teil.

- 'En ge moet moe zijn van de reis,' voegde de oude man erbij: 'Zet ulder! En Romnie zal voor ewat eten zorgen!'

Romnie was de dikke maarte, die seffens uit het schotelhuis opdook, in een rooden blinkenden lach.

Dokus en Stien zeiden niets. Ze maakten een kruisje en verlieten schoorvoetend de kamer.

Binnen den woesten baard van Nonkel Baptist bromde nu een bronzen geluid.

- ‘En is dat Uilenspiegel?’ sprak hij; ‘kom 'ne keer hier, manneke!’

Thijl werd aardig door de ronde rooversoogen bekeken, als uit een wonderbaren groenen bril, maar hij was niet benauwd. Hij ontroerde vol vertrouwen onder de zachte hand, die over zijn roode haarpruik streek. Nonkel Baptist, zoo ongeveer naar de manier van een duivenmelker die een vreemden kubber overweegt, besloot zijn onderzoek met een grimasseerend lachje:

- ‘Het is wel’, zei hij ‘ge zijt 'n felle, er zit poêr in uwen kop!’

Thijl luisterde al niet meer. Hij had Pieternelleken gezien. Zij stond naast Peetje Avesoete, een blond-blauwe kindje in een zwart heel-nauw kleed, op haar witte klompjes. Wat mooie krullekens had zij! En de blos, die haar aandeed, omhing haar hoofd, net den stralenkrans van een heilige. Thijl dacht seffens:

- ‘'t Is een ketje, ze is kleiner dan ik’.

Maar zulk gevoel van superioriteit belette niet dat hij haar recht liet wedervaren, want hij gaf in hetzelfde moment toe dat zij groot genoeg was om met hem broek-over-drij te springen.

Romnie had de hesp, het brood en het bier gebracht. Bombardon moest onder het eten een boel familiezaken afhandelen en hij was nog bezig aan zijn maal, als Thijl de tafel verliet en onder het schouwkleed bij Pieternelleken kwam. Ze stonden malkander voorzichtig aan te gapen, gelijk hondjes. Toen zette Thijl het gesprek in.

- ‘Hoe is uw naam?’ vroeg hij; ‘ik heet Thijl’.
- ‘Nelleken’.
- ‘Bonpapa is doodgegaan, omdat ik op den toren zat. Zijt gij kwaad op mij?’
- ‘Neen, Thijl’.
- ‘Da' 's komiek. Weet ge dat ik nu hier

zal wonen. Het is mij al gelijk waar ik woon'.

- 'Romnie heeft een schoon kamerken gereed gemaakt, heel van boven'.
- 'En waar is uwe kamer!'
- 'Ik slaap bij Romnie.'
- 'Zijn er ratten?'

Uilenspiegel tastte in zijne broekzakken. Hij bracht een koperen klokje te voorschijn. Hij deed het klingelen.

- 'Het is voor u', zei hij.

Ze nam het zonder aarzeling. Het klingelde voort aan hare handen.

- 'In een trein hebt ge zeker nog niet gezeten. Nelleken?'
- 'Neen, Thijl. In de maalpost ook niet.'
- 'Dat doet me plezier. We gaan samen direkt naar Brussel rijden. Zijt ge niet bang?'
- 'Wel neen, Thijl'.

Hij kantelde twee stoelen om.

- 'Dat is de wagen met de schouw, en dat is de wagen met de banken. Gij moet hier zitten. Ik zal rook maken'.

Nelleken zette zich op de sporten van den tweeden stoel. Van wondere aandoening beefde ze zacht. Thijl zat van voren en kwam geheel in werking. Hij blies op een fluitje. Weldra deed hij zijn adem door zijne tanden sissen, als een ziedend ketelgeluid, - eerst langzaam, dan zwellend en rap, Soms bracht hij een schok door de stoelen. En ze reden. Thijl zei:

- 'Ge moet teeken doen, als we te snel gaan. Ziet ge de boomen?'
- 'Ja, Thijl.'
- 'De menschen staan op hunne drempels toe te kijken. Ge moogt met uwe handen bonjoer zeggen, maar let dat ge uit den wagen niet valt. Bijt de rook niet in uwe oogen?'

- ‘Neen, Thijl.’

- ‘Nu komt er een man met vuile handen, om de kaartjes te knippen. Gebaar dat ge hem niet ziet. Ge zijt ook nog te klein. Ha! we komen in Oudenaerde. Hier moet ik fluiten.’

- ‘Van waar haalt ge dat fluitje, Thijl?’

- ‘Gekocht. De zemeltrut heeft het mij eens afgenomen. Ho-la! we zijn in Sottegem. Het is kermis in Sottegem. Ziet ge den paardjesmolen?’

- ‘O ja! Thijl... Hebt ge het fluitje met geld gekocht, Thijl?’

- ‘Wel zeker! Ik heb altijd geld. Er zijn dagen dat ik scheef loop van het geld. Maar mijnheer Mostaert, die heeft een porte-monnaie.’

- ‘Thijl, ik zou geerne een pop krijgen. Die kost zeker veel te veel?’

- ‘Ik zal er u een half-dozijn koopen. Ik weet immers den winkel. Er staat een Sinterklaas boven de deur. Opgepast! Ik herken de torens van Brussel! Dien hoogen witten, ginder, als een naald, ziet gij hem?’

- ‘Ja, Thijl.’

- ‘Dat is de toren van het Stadhuis. Daarboven heb ik eens iets gezien, meiske, iets komiek... Nelleken, hebt gij eene moeder?’

- ‘Neen.... Neen...’

- ‘Nu, dan zullen wij samen op den toren klimmen, maar Philémon moet zat zijn.’

Hij pafte groote dampwolken uit, en floot lang. Toen riep hij:

- ‘Brusjèll! tout le mond' desjend!’

- ‘Wat zegt ge, Thijl?’

- ‘We zijn aangekomen. Mijnheer Mostaert wacht ons af bij de poort. Bel met het klokje!’

En het klonk zilverig tusschen hare vingeren. Thijl hielp haar uitstappen. Hij zei:

- ‘Nu gaan we in Sinter-Goedele trouwen.

Daarmee is dat eene afgedane zaak. Wilt ge?...'

- 'Wel ja, Thijl.'

Ze gingen. Mijnheer Mostaert was getuige. Thijl had een hoogen hoed, en een wandelstok. Nelleken droeg een witzijden kleed met roosjes, zonder dat zij het wist.

Daarna stapten ze over den mesthoop naar de stallen, vermits Uilenspiegel gaarne wilde kennis maken met de koeien en de paarden, en al het andere gedoe.

In de oogen van Thijl gebeurde er nooit iets voor de eerste maal. Het nieuwe en onverwachtsche had geen vat op hem. Wat er ook geschiedde, telkens scheen hij 't reeds vroeger meegemaakt te hebben.

Een merkwaardig instinkt, dat zich op lateren leeftijd zeer scherp ontwikkelde, hield hem voor alle nuttelooze verwonderingen vrij. Waartoe zou hij zich verbazen? Hij genoot. Hij had daar werk genoeg mee.

Menonkel Bombardon vertrok te vespertijd, met een week hart. Hij kuste Thijl. Hij gaf hem een zilveren vijffrankstuk en een porseleinen negerkop. Hij stak er het vijffrankstuk in, want die negerkop was eigenlijk een spaarpot.

Dan ging Thijl met Nelleken langs het dorp, om de huizen, de wegen en het land te leeren. De menschen wenschte hij insgelijks te kennen, die keken echter naar hem niet om. Maar hij wekte groote belangstelling bij de kinderen. Hij kwam ook van zoo ver, en hij kon over Brussel ontzettende dingen vertellen. De kinderen deden hun mond open om naar hem te luisteren. Het was een geweld van beelden. Hunne oogen deden zeer. Hun geest was betooverd. Ze lieten kleine zuchtjes...

En geen de minste twijfel kwam die heerlijke begoocheling storen. Thijl orakelde. Zijn roode hoofd, als een toorts, stond in brand.

- ‘En wat eten ze ginder?’ vroeg Nelleken, want ze dierf iets vragen en was er fier om.

- ‘Eten?’ riep Uilenspiegel, ‘eten, meiske?’

Het gezelschap had geen adem meer. Ha! ha! eten! eten!! Hij herhaalde het woord in stijgende geluiden. Een bedwelmende poesjenellenkelderlucht vlamde door zijne hersens.

- ‘Kende-gij pensen? Pensen die langs de straten aan de gevels hangen, met rozijnen als bruine sponsen? En trossels karbenaden die tenden de balken waggelen? En heele rijen rijst- en appeltaarten, die op de muren zijn geplakt? Die kunt ge in 't voorbijgaan aflikken. En uithangborden in amandelkoek? En paardenkeutels van chocolade?’

Hij speekte van appetijt.

Poldoor van den wagenmaker zwolg zijn zeever in en stelde een spel voor onder de linden. Er kon buiten Brussel ook nog wel iets aardigs gebeuren, meende hij, schoon zonder veel overtuiging. Onder de linden van 't kerkplein stonden ze in wijden kring rond Poldoor, die hovenier zou zijn. Mietje Viane was de zoete wortel met blozende kaak en een lichten looverkrans; haar bleeke zuster was de kabuis, geheel binnen stijve plooien van openstaande traprokjes; Mond van den smid, in grasblauwe vest en blanke onderbroek, was de prei; Bavo, die een buikje had en tranende oogen, was de ajuin; kleine broer met zijn spannende wangen, was de vermiljoene radijs, maar hij had geen staartje; Charlot was natuurlijk de droge sjalot, hoewel het haar altijd zeer ergerde; Nelleken stond in de zijdige fronsen van een groen praalkleed en haar keurslijf

was geheel bestoken met witsatijnen pompoenen, daar zij de bloemkool was; Arthur, geharnast met puisten, was de kromme komkommer; vette Manda, de pronkappel, dik van voren en dik van achter, kraakte in haar gulden brokaat; en de gloeiende tomaat, dat was Thijl Uilenspiegel.

Nu stapte de hovenier vol waardigheid om. En hij zong, met een neusstem:

- 'Ik kwam in mijnen hof en stampte op de sjalot.'
- 'Daar lieg-degij aan!' zei de sjalot snel.
- 'Waar heb ik dan gestaan?' vroeg de hovenier eindelijk.
- 'Op de bloemkool heur blaân.'
- 'Zonne en maan, 't is wel geraân!'

En het was goed. En de hovenier herbegon:

- 'Ik kwam in mijnen hof en stampte op de kabuis.'
- 'Daar lieg-degij aan!'
- 'Waar heb ik dan gestaan?'

Maar de kabuis, zooals men overigens wel van haar verwachtte, was niet vlug genoeg te woord. Gauw telde de hovenier 'een, twee, drie!' en de kabuis moest pand geven. En zoo ging het spel in de ronde. En eindelijk zei de hovenier:

- 'Ik kwam in mijnen hof en stampte op de tomaat.'

- 'Ge liegt dat ge stinkt!' viel Thijl in, heelemaal buiten de traditie.

De hovenier nochtans stoorde zich daar niet aan, en hij zong:

- 'Waar heb ik dan gestaan?'

De tomaat keek naar den komkommer, en haastig:

- 'Op den cornichon!' riep hij.

Thijl vloekte tegen zijne tong; hij werd algelijk geboet en gaf een pand.

Ten slotte waren er panden genoeg, en ze werden overhand afgeroepen:

- ‘Widde-widdewit,
Wiens ding is dit?
Widde-widdewat,
Wiens ding is dat?’

En een ieder moest den losprijs betalen. Mietje Viane kuste twee maal de puisten van Arthur, Bavo droeg kleine broer op zijn rug rond de kerk, vette Manda sprong op haar huksken van de eerste linde tot de derde, Mond ging in het sleutelgat van den schoenlapper roepen dat er mosterd aan zijn zolen hing, Nelleken ving een heel klein luisje in het stoppelhaar van Charlot, - en zoo deed elk om de beurt iets... en Thijl trok aan de bel van de pastorij, dat het gansche huis rammelde.

Maar juist opende mijnheer Pastoor zijne deur.

De ravottende bende stoof uiteen. Op het bloote plein, belicht met paarse avondzon, stond Pieternelleken te beven. Mijnheer Pastoor zette groote oogen; hij kende daar dien fellen rosse niet.

- ‘Heu! Heu! ventje’, vroeg hij, ‘zoudt ge mij willen zeggen...?’

En op hetzelfde oogenblik trof hem de schamele onnoozelheid van Thijl. Hij glimlachte goedig.

- ‘Ach Heer, mijnheer Pastoor’, kloeg Thijl. ‘help mij als 't u belieft: ik ben van de merrie bezeten’.

- ‘Van de merrie?...’

Mijnheer pastoor wilde nu eerst weten waar deze onverwachtsche jongen vandaan kwam. Hij bemerkte Nelleken en riep haar, en toen hij ongeveer ingelicht was, liet hij Uilenspiegel zijn geval uiteendoen.

- ‘Ik heb den kop van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes ingeslikt’, zei Thijl.

Hij sloeg niet de minste acht op de verbouwereering van mijnheer Pastoor. Hij jammerde:

- ‘Ze stond te Brussel, zoo schoon op den schoorsteen. Ik maakte een kruisken iederen keer dat ik haar voorbijging. En dezen morgen lag er een bolleken suiker vóór haar, op den vloer. Ik zwolg het in, want de papegaai loerde er ook naar. Maar het was de porseleinen kop van Onze-Lieve-Vrouw! En nu draaien er pieren en duvels in mijne darmen... Och! mijnheer Pastoor, maak mij om de liefde Gods koraaltje!’

Nelleken weende in vertrouwen. De brave priester gaf aan beiden een peutje kersen en ging mede met hen naar Avesoete's hof.

Thuis stelde Thijl hardop vast dat zijn buik weer zoo goed als in orde was. Derhalve at hij duchtig van de kernemelkpap, die Romnie hem voorzette - waarna hij naast Nelleken onder het schouwkleed kroop, bij de kachel en de kat.

Mijnheer Pastoor vertrok met een klompje boter. Het was avond geworden. De gele lamp blonk zoet aan haar ketting gelijk een wolkje zijdepop. De kamer kwam vol met wasems van een stil mijsterie. Laaie koolkorrels vielen in den aschbak, een tikkend geluid van licht. En tikkend plukte, in haar duistere kast, de hooge klok de koperen perels van haar paternoster. Toen ook zette zich Romnie in den huiselijken kring. Een heilige rust zonk over hare glanzende tronie, en ze bad, traag en luid. De mannen zaten blootshoofd. Er hing een walm van arbeidershemden, en van voeten:

- ‘... gebenedijd zijt gij boven alle vrouwen en gebenedijd is de vrucht...’

Thijl luisterde gelaten. Zijne ziel plots hing roerloos, in wonderbaren ernst. Hij dacht aan het Broodhuis, aan de verre stad, aan verre, verre dingen. Hij dacht aan een verren droom, aan een zachte, blanke zaligheid, aan een donzen warmte - hij wist niet wat het was...

Maar dat duurde niet lang.

- ‘Amen’, bromden de mannen al te zamen, en ze maakten een gerucht van verlichting, met hun klompen en hun stoelen dooreen.

- ‘Mijnheer Pastoor heeft een lijfreuk van jenever’, zei Thijl.

En Romnie gaf hem een veeg in zijn nek. De eerste.

Het was waar ook dat er een spiritusluchtje aan mijnheer Pastoor zweefde. Er bestond op de wereld geen hartelijker man dan mijnheer Pastoor. En geleerd! De koster beweerde dat hij veertien talen kende, het bargoensch uitgesloten. Maar Thijl, die wekelijks drie keeren eieren en melk in de pastorie bracht, wist twee onomstootbare waarheden: mijnheer Pastoor rook zoo wat, en Martha, zijn huisvrouw, was een helleveeg.

Martha bestuurde eigenlijk, met behulp van den koster, de kerkzaken in de parochie. De oude priester had er zich aan gewend dat hij in niets hoegenaamd zijn neus zou steken. Martha regelde den werkrooster van den dag even streng als de beschikkingen van de keuken. Mijnheer Pastoor bezocht noch berechtte iemand zonder haar welgevallen, en wat zij afkeurde was een voor eeuwig begraven zaak. Het was ook met de toestemming van Martha, dat mijnheer Pastoor, zoogezegd in 't geniep, van den koster zijn dagelijksche kwakjes Cognac en Schiedam kreeg. Mijnheer Pastoor wist eindelijk niet meer van wat hij leefde: hij had tot zelf het bedrag van zijn jaarwedde vergeten. Hij sleet zijne dagen in boeken en mijmerend gebed.

Met Paschen werd Thijl Uilenspiegel koraaltje.

Er waren drie misdienaars, en Thijl de jongste, niet de kleinste. Gauw overtrof hij zijne roodge-

rokte kollega's in ritueele gevatheid, zoodat hij, al na een paar maanden dienst, den voorrang bekleedde. Hij had een mooie stem. Hij schonk den wijn. Hij dronk ervan. Hij mengde netelzaad in den wierook, om de parochianen te doen niezen. Hij spaarde de eindjes kaars voor Nelleken, die er hare zandkappellekens mee sierde. Hij smeerde zijne klakbussen met de kerkolie.

In dien tijd ongeveer, had Martha haar eerste vizioen. Eens op een avond, dat de onderpastoor van Schoorisse (waar ze geregeld te biechten ging) haar een uitzonderlijken rozenkrans had opgelegd, zat ze in de kerk alleen. Een groote klaarte schoot op achter den outer. Een bovennatuurlijk wezen verscheen, geheel omhuld in gulden kazuifel. Het had een pekzwart gezicht en droeg een kroon met parelen en gesteenten. Het zwaaide geweldig den natten wijwaterkwast.

Martha stortte op hare knieën neer, want ze had den engel Gabriël herkend. En de engel Gabriël deed zijn gebod:

- ‘Allelujah! geef den spaarpot terug! God ziet mij, hier vloekt men niet!’

En hij verdween, naar het Martha scheen, in 't tabernakel.

Meer dood dan levend kwam zij thuis. Het docht haar nu dat er kleine groene solfervlammen om haar kapmantel hingen. Ze liep naar de keuken en bereidde voor mijnheer Pastoor het duifje, dat Avesoete gezonden had. Ze zou het anders wel zelf opgegeten hebben....

Op een drafje was ze nadien bij den koster, en vertelde hem 't geval. De koster zette een bedenkelijk gezicht.

- ‘We moeten daarmee opletten’, meende hij.

Ze namen geen besluit. Ze zouden afwachten.

- ‘Als 't waarlijk de engel Grabriël is, zal hij

wel weerkomen', zei de koster; 'houd ondertusschen het geld'.

Maar de engel Gabriël kwam weer. Het gebeurde een week later, omtrent in dezelfde omstandigheden. In de eenzame kerk paleerde Martha den troon van Onze-Lieve-Vrouw, wier schoone Meimaand aanstaande was. Ze schikte de leeljen en de rozen in potjes van geverfd porselein. Juist speldde ze over het purperen kniekussen een hagelwitte kant. Daar klonk het boven haar, als uit den hemel:

- 'Ite missa est! Geef den spaarpot terug!'

Op den eiken preekstoel vleugelde de engel Gabriël. Hij spreidde in breed gekwispel een geweldigen regen van wijwater. Van zijn goddelijk gelaat kon men niets merken: het was alsof hij een zwarte kous over zijn hoofd getrokken had. Hij riep zijn gebod:

- 'Honderd dagen aflaat! Pax tecum! Geef den spaarpot terug! Geef den spaarpot terug!'

De spetsende druppeling verblindde Martha alsof het gloeiende olie was. Ze sloeg een kruisje. Ze sloeg er twee. Ze sloeg er drie. Dan liet ze liggen wat lag, en waar ze vluchtte, vielen de stoelen klabetterend om, aan weerskanten. De donder was in de kerk:

- 'Kyrie eleison! Geef den spaarpot terug! Landorium! Landorium!'

Zij recht bij den koster. Ze viel in een zetel, haar kop naar omlaag, haar buik naar omhoog. Toen ze eindelijk aan haar adem geraakte, deed ze haar verhaal. De koster krabde achter zijn oor, zijn petje op zij.

- 'Afijn! In Gods name!' zuchtte hij, 'we zullen de naaste weke 'nen kruisweg lezen'.

En hij ging zijn aandeel halen, dat in een verkensblaas gebonden zat.

Mijnheer Pastoor kreeg alles terug, op verschillende manieren. Hij at fijne brokjes, rookte geurige sigaren, en dronk fameuzen wijn. Maar aan niemand sprak hij van die wondere veranderingen op de pastorie, en allerminst aan Martha, want hij vreesde haar uit den grond van zijn hart.

Thijl Uilenspiegel sprong uit zijn bed en, teenende vliegevendelend op het tafeltje, stak met een zilveren lach zijn roode hoofd door het dakvenster - in den heerlijken dag.

De kijker stond vlakbij op de pannen. De duiven wipten al te zamen binnen de blauwe ruimte, met een pluimenzoet geluid.

Uit een tweede raampje, tien pannekens verder, dook op, in blosjes en een blond gekrul, het lieve hoofd van Nelleken.

Ze knikten malkander blijde tegen. En Thijl zong:

> ‘Pieternelle vroeg opgestaan,
> Zij heeft pipl in heur bedde gedaan!’

Nelleken wilde niet kwaad worden. Ze gooide een kluitje dakmos naar Thijl en 't kletste open op zijn rossen bol. Daar stond ze met haren rozen arm te jubelen. En Thijl riep:

- ‘Touché! Mijn neuze krult van de leute!’

Na een wijdronde vlucht, vielen de duiven klapwiekend om en om den kijker. Het dorp lag in een peerlemoeren zonzindering.

- ‘'t En is geen schole vandaag’, zei Nelleken, ‘maseur is ziek’.

En Thijl, uit volle longen, zong:

> ‘Maseer is ziek,
> Z'en zal nie-meer genezen,
> Maseer is ziek.
> Al van de rheumatiek!’

- ‘Ga-je mee de koeien wachten, Nelleken? We zullen biezen vlechten en patodders braân!’

- ‘Wel ja, Thijl’.

- ‘Om wie de eerste beneên, dan! 'k Ben zeker da-je in uwen blooten flikker staat. Maar ik moet ook mijn broek nog aantrekken.’

En weg waren ze met een duikje, onder het dak.

Ze geraakten bijna tegelijkertijd in de keuken. Romnie sneed de boterhammen. De koffie walmde geurig om. 't Venster stond open. De pompe klonk. De hennen kotkodeikten. Het licht was frisch. Thijl, nog met een broodkorst in de hand, ging het vee uitlaten, terwijl Nelleken even, als naar gewoonte, op de knie van Peetje Avesoete zat. De oude man zweeg al strijkend over hare zachte krullen. Hij peinsde aan iets zoets. En Nelleken kriebelde onachtzaam met haar vingertjes langs den gouden ring, die op zijn linker oorlel spande...

De weide dampte wattig. De dauw belde en fonkelde aan het gras. Traag stapten de koeien uiteen, met gebogen nek, snoven gulzig en lengden hunne tong. Nu ging de luie tijd. De zon zoog. Een wind woei stillekens om. Kleine witte wolkjes zeilden. Dicht bij den grond, langs het zachtwiegende meerschtapijt, dat tusschen de sterke rij beuken aan het ongelijke oevergewas van de Perlinkbeek te bijzen hing, scheerden de pijlvlugge zwaluwen. En er zong een muziek van gonzende geluiden en vedelend licht.

Daar sprong Thijl Uilenspiegel woest binnen de ruimte. Daar ging hij tuimelen en wielde zoo aan, tot Nelleken van blijde bewondering in hare handjes sloeg. Plots stond hij op zijn hoofd. Zijne beenen staken uit als molenwieken. Dan viel hij achterover, wipte in twee en zat op zijn achterste te lachen en rood. Hij zei:

- ‘Nelleken, ik zal u een halsketen maken.’

Hij plukte pissebloemen. De stengelbuisjes boog

hij tot ringen en stak de eindjes in elkaar. En de eene ring kwam in den anderen hangen. Hij legde de groene keten om Nelleken haar hals.

- ‘En nu krijgt ge een praalhoed!’ riep hij.

Langs de Perlinkbeek groeiden biezen. Hij moest er een heel bosje van hebben en koos de schoonste halmen uit. Dan ging hij weer bij Nelleken zitten en vlocht den beloofden hoed.

- ‘Draai gij ondertusschen zwaantjes, Nelleken.’

De hoed werd in zijne handen een soort pinhooge tiara. Hij stak hem vol met madeliefjes, en Nelleken had in dien tijd drie biezenzwaantjes gemaakt. De hoed stond glanzend en voornaam op hare gouden krullen. Hij bleek goed van pas, maar zij moest toch haar hoofdje stijf rechtop houden. Zij deed het gaarne. Zij was fier en bloosde.

- ‘Ge zijt schooner dan een bisschop,’ meende Thijl.

Hij nam zijn djakke en liep naar het andere eind van de wei, waar twee kalveren in een aangrenzende klaverpartij waren gestapt. Hij joeg ze daaruit en begon toen zijn meesterschap in het djakken te oefenen, want hij was waarlijk een meester-djakker. Hij slingerde de zweep in breeden tweeslag boven zijn schouders en rytmeerde langzaam de knallen. En op de maat van zijn klinksnoer, zong hij, klokkebijzend:

- ‘La - hô - o - o!
Nellekô - la - hô!
'k Zie - ô - zittô - la - hô!’

En Nelleken antwoordde alover den meersch, een fijner klokje gelijk:

- ‘La - hô - o - o!
Thijlekô - la - hô!
'k Hoor - ô - djakkô - la - hô!’

Maar uit de verte kwam, als een ontwaakt echo, een derde wisselzang aanwiegen. En een verre djakke hield slag:

- ‘La - hô - o - o!
Wie - is - dô - la - hô!
Thijl - ô - Nellekô - la - hô!’

Thijl spande zijn vuist en brak met harden ruk de ruimte. Hij riep:

- ‘La - hô - o - o!
Sarelkô - la - hô!
'k Hoor - ô - sukkelô - la - hô!’

En hij djakte zoo geweldig tot Sarelke met zijn zweep zwijgen moest...

Dan, in zijn trots van glorie, werd Thijl door een chaos sterke gevoelens overweldigd. De weide had een ontzaglijken reuk van gras en bloemen en boomenloof en veehuiden. Hij schoot in Thijl's neus en bedwelmde zijn hersens. De lucht was een eindelooze koepel waar hij zou opvliegen met kreten van veroveraar. De dag vlamde aan de kruinen van de beuken. Hij spetterde gelijk druppels kwik op de slapen van Thijl.

- ‘La - hô - o - o!’

Thijl stak zijne armen naar den hemel. De hemel beet, gelijk alkool, in zijn mond, daar hij zijn roep uitwierp. De witte wolkscheepjes voeren voorbij. De wind wapperde gulzig aan hunne masten. Thijl grabbelde ernaar. Hij sprong ernaar. Hij liep. Hij liep...

En in de nabijheid van Nelleken gekomen, klapte hij zijne handen op een geel vlindertje toe.

- ‘'k Heb hem!’

Maar hij hijgde. Het vlindertje poeierde weg door zijne vingeren. Hij viel uitgeput in het gras, lag nu kruisgewijs op zijn rug en sloot een tijdje zijn oogen. Zijn adem werd weer rustig. Hij keek op. Heel hoog over de blauwe spanning schoof een vlucht wilde eenden voorbij. Zij waren nauw zichtbaar, al te zaam een driehoekige stippeling. Zij gleden langzaam.. En Thijl werd ineens

wonder te moed. Hij had niet langer het besef van het uur, noch van de plaats waar hij lag. Hij hing als in een wijde gaping. En een vaag gepeins draaide daarbinnen om:

- ‘Van waar?... Van waar?... En waar naar toe?...’

Toen ontdekte hij den glanzenden biezenhoed van Nelleken, en de madeliefjes die erlangs staken. Hij wentelde zich om en elleboogde in een molhoop, zijn kin op beide vuisten. De drie zwaantjes lagen in Nelleken's schoot. Haar beentjes waren bloot. Er kroop een Lievevrouwbeestje over. Thijl zong:

- ‘Pimpanpoordeken!
Kruipt op 't koordeken,
Vliegt overal!
Wijst mij 't oordeken
Waar ik sterven zal!’

En hij kriebelde met zijn wijsvinger langs Nelleden's knie en deed het Lievevrouwbeestje hooger over haar bil kruipen. Maar het wilde niet, telde tot zeven en vloog op.

Plots viel een aardkluit tusschen hen beide. Hij raakte Nelleken's hoed, die naar voren sloeg. En tegelijkertijd klonk de stem van Sarelke, achter de beuktronken:

- ‘Thijl, 'k zal 't aan mijnheer Pastoor zeggen, da-je onder de rokken van de meiskes zit!’

- ‘Wacht!’ riep Thijl, ‘'k heb nog een ander boodschap voor mijnheer Pastoor!’

Hij was met een wip onder de beuken. Sarelke die zich niet aan eene zoo onmiddellijke reaktie verwacht had, stond daar onweerbaar. Hij werd onverwijld beetgepakt. De twee jongens rolden den barm af, tot in de welde. Thijl liet los.

- ‘Zet Nelleken's hoed weer op!’ gebood hij.

Sarelke, die blijkbaar een helder inzicht van

zijn toestand had, zette den biezenmijter op Nelleken's krullenkop.

- ‘En nu Sarelke,’ zei Thijl, ‘wil ik u de sterrenfabriek van Onzen-Lieven-Heere laten zien.’

Hij begon rond Sarelke te dansen, drong met zijn ringsprongen dichter en dichter, zwaaide zijne handen als een dronkaard en liet dan ineens langs alle kanten een vlaag vlugge korte muilpeerkens op Sarelken's aangezicht trommelen. Na een tijdje zag Sarelke inderdaad al de sterren uit de fabriek van Onzen-Lieven-Heere. Wanneer hij ze goed gezien had, mocht hij wegloopen. En Thijl riep:

- ‘Komplimenten aan mijnheer Pastoor!’

En Sarelke riep tegen:

- ‘Rooje Judas!’

- ‘Wat zegt hij, Nelleken?’

Nelleken beweerde dat zij niet goed verstaan had. Zij keek bewonderend op naar Thijl. Ze vond dat hij wel rood was, en fel, en moedig - maar lang geen Judas. Hij was de sterkste van de parochie. Hij was veel schooner dan mijnheer de notaris, schooner zelfs dan de heilige Franciscus Xaverius, die binnen een nis staat in de kerk. Dan gingen ze bij het vijvertje zitten en Thijl zette de drie zwaantjes van Nelleken op het watervlak. Een hing wat schuin. De anderen zwommen aardig recht, mee met het rimpelig gewaai. Wanneer ze ongeveer in 't midden van de sloot waren geraakt, smeten Thijl en Nelleken keien ernaar. De keien plasten met een plof. De zwanen dansten op de waterringen. Eindelijk gooide Thijl tietjes-en-haantjes met de schervels van een dakschalie. Zijn worpen joepten in en uit het water, alsof ze op een gespannen snarenberd tokkelden. Het duurde lang eer de drie zwaantjes in den grond werden geboord.

Toen begon het te regenen. De eerste drup-

pels hoorde en voelde men niet. Nelleken was 't, die ze langs den vijverspiegel zag tinkelen, en Thijl hief zijn gelaat naar den hemel en kreeg een frisch geplets op zijne kaken. In 't zelfde moment kon hij een pijnlijken schreeuw niet weerhouden. Het docht hem dat een der regendruppels als een stalen priem door zijn vleesch was gedrongen, vlak naast zijn neus. En Nelleken:

- ‘Oei-oei! Thijl, wat gebeurt er?’ deed ze bezorgd.

- ‘'t Is niks’, zei Thijl, ‘'t is gedaan... 'k zal er een verkensblare op leggen.’

Hij had de wesp gevangen, die hem gestoken had. Hij wierp ze van zich weg. Hij was een beetje beteuterd, omdat hij geroepen had. Ze gingen saam naar 't spelonkhuisje van den barm. ‘De bui zal gauw over zijn’, meende Thijl, en hij sprak om iets te zeggen, want hij was bezorgd, omtrent zijne wang, die waarachtig aan 't zwellen ging.

Het spelonkhuisje was eene inrichting van Thijl Uilenspiegel. Hij had het anderhalf jaar geleden gebouwd tusschen de sprookjeswortelingen van een reuzenbeuk. Men kon er met zijn tweetjes zitten. Zij zaten er droog en warm. Er hing boven de opening een fijne gordijn van licht plantsoen.

Thijl en Nelleken keken naar den regen. Vooraan lag de vijversloot, straks nog een klare spiegeling, nu een troebele druppeldamp. Daarachter blauwde de weide. De vlaag vloeide aan in waaiende walmen, gelijk een adem die soms tot melkdikke geuten zwol en dan seffens dunde tot fijngrijze doorzichtigheid. Wanneer Thijl lang toestaarde, scheen de regen als uit de meerschen op te stijgen en dan zei hij leuk:

- ‘Gij zit op uw poepken en ik op mijnen kop. Ik zie alles onderstboven.’

De koeien waren gelijk mauve droomschimmen. Nelleken vroeg in vertrouwen:

- ‘Wat is 't, Thijl, dat gij onderst boven ziet?’

En Thijl vertelde met superieuren ernst:

- ‘Wel, ik zie den Heeten Hurzel en al zijne witte maagdekens. Het haar van den Heeten Hurzel is gelijk een natte nevel, want hij is oud en grijs geworden. Hij danst op het water van de sloot. En rondom hem dansen de vier en twintig naakte jonkvrouwen, die hij betooverd heeft. Ze blazen op een instrument van dertien zilveren pijpjes. Hunne bloote teenen hangen te bengelen, als droppels aan de schoone pijpenmuziek.... Sapristi, verklap nooit aan iemand dat ge den Heeten Hurzel zien regenen hebt. Hij is uit den vijver gekropen. De koning van Jeruzalem heeft hem daar ingesmeten, met de Stad van Zeven-Zonden, al duizend jaren geleên. De stad van Zeven-Zonden is binnen zeven karbonkels gebouwd en draagt een diamanten toren. Vraag 't aan Peetje Avesoete. De stad ronkt onder de aarde, en de vijver kan de karbonkels niet blusschen. Maar als 't regent, kruipt de Heete Hurzel naar boven, in de koele waterlucht, en danst er met zijn vier en twintig lieven. Er zijn er zes met hoeden van kristal, er zijn er zes met voolen van fosfoorvlammen, er zijn er zes met kronen van goud, er zijn er zes met pluimen van den regenboog...’

Blij riep nu Nelleken, al klappend in hare handjes:

- ‘De regenboog! De regenboog! Ginder, over de boomen!...’

De bui was plots doodgevallen. Er woei een zoet geruisch weg over de landen. De hemel klaarde op, en langs den wijden lichtkoepel spande de regenboog zijne bonte snaren.

De zon en die kleuren kittelden de milt van

Thijl; hij zette een grooten schaterlach. Dan voelde hij tegelijk het ongemak van zijne linkerkaak, die dik en heet en rood was geworden. Maar hij zong met een scheeven mond, zoo luid als hij kon:

‘Regenboge hooge!
'k Zit zoo geern in 't droge!...
Regenboge watervat!
'k Loop zoo geerne dweersdeur nat!

Hij vatte Nelleken bij heur arm en sprong met haar in het wakke gras. Het gras smeet al zijne natte blikkertjes uit, onder hunne voeten.

Thijl Uilenspiegel was in dien tijd zoowat elf jaar oud. Hij had pas zijne eerste kommunie gedaan: het lichaam van Jeezeken was op zijn gehemelte blijven kleven, en Thijl, na vergeefsche pogingen om het hoogwaardig Symbool naar opgelegde verordeningen voorzichtig neer te slikken, had een oogenblik gevreesd dat hij het in twee door zou moeten bijten, hetgeen voor onmiddellijk gevolg moest hebben, zooals de Koster verzekerde, dat zijn buik zou openklakken.....

Elken Zaterdagavond, zoo gauw Thijl van onder de pompe kwam, en Nelleken van uit de waschkuip, deed Peetje Avesoete mooie verhalen. Nelleken zat in haar natte krullekens en welgeurend nachtjapon op zijn eene knie. Thijl, lager op een bankje, rustte zijne ellebogen over de andere. Helder was zijn gelaat. Een frissche zeepreuk walmde aan hem. Maar zijn haar flambeeuwde niet naar omhoog: het lag massaal ineengetast, gelijk donkerrood arduin.

En Peetje Avesoete vertelde. Hij vertelde van Godevaart en Sophie, van de Vurige Zeug, van het Bloedend Hert, van Paap Teun en Keizer Karel, van Bastijn den Groote, van Arnulfus Cornibout, van de Drie Wenschen, van Onze-Lieve-

Vrouw-ten-Vogelenzang, van de Dertien Pestlijders, van Pik-Haan en Pik-Henne, van Breboen met zijne Zwane, van Maria van Brabant... en vele andere wondere dingen - en nooit ging er een Zaterdag voorbij of hij vertelde, en nooit deed hij hetzelfde verhaal.

Nelleken's oogen stonden te gluren als twee blauw-glazuren lichtbollen.

Thijl, telkenmale, luisterde en droomde. Er lag fluweel over zijn blikken. En de woorden van Peetje Avesoete vielen heel diep in hem. Ze wekten daar een roering van zacht-ontwakende instinkten, een vaag-wijde spel van oude, oude beelden, en een galm ook, die harmonisch opzweefde uit de verre snaren van een onbewogen harp.

's Zaterdags vóor de eerste Kommunie, kreeg Thijl Uilenspiegel van Peetje Avesoete het gouden pand.

- ‘Ge zijt een groote jongen geworden’, zei Peetje Avesoete, ‘het is nu de tijd’.

Romnie, die de plechtige afgifte bijwoonde en thans aktief bij het aanpassen zou optreden, voegde erbij dat het pand in de kapel te Kerselare was gewijd en dat het bovendien een onfeilbaar behoedmiddel was tegen oogziekte en blindheid.

Thijl moest zijn hoofd in haar schoot leggen, de linkerkaak naar boven. Zij schoof een stukje hout onder de oorlel, die eerst duchtig met Haarlemsche olie werd ingesmeerd. Plots stak zij een stalen priempje dwars door dat rozige vleesch en terwijl Thijl als een bezetene lag te tieren, hechtte Romnie den kleinen oorring vast.

Nelleken stond bleek en bevend, huilensgereed. Zij had nochtans niet het minste dropje bloed gezien. Het gouden ringetje blonk aardig.

Eens op een Julidag kwam er bij Nonkel Baptist

bericht dat de Groote-Sol ziek was. Dat nieuws verwonderde Nonkel Baptist in het geheel niet. De Groote-Sol - laagste bromklok van den Stadhuisbeiaard te Oudenaerde - was feitelijk al lang ziek. Eens zou ze geheel doorbarsten...

Nonkel Baptist vertrok met Thijl en zijn alaamkoffer naar Oudenaerde, dat een paar uren gaans van het ongenoemde dorp is gelegen. Het was een ellendig regenweer, een regen van dagen, een uitzonderlijk hondenweer. De boeren keken triestig naar den rottenden oogst.

Mestnat, haast verwilderd van 't eindeloos plassen en modderen, onnoozel van den lamlendigen regenzang, kwamen Nonkel Baptist en Thijl aan. De huizen schenen onbewoond. Het regende. Aan de Scheldebrug ging er een wijd watergeruisch op. De kassei wilde niet klinken, onder hunne beslijkte hielen. Het regende bedaard.

Ze werden in 't portaal van 't Stadhuis ontvangen door den zoogenaamden torenbewaker, - een zinnelooze titel, want de oude man was eigenlijk de partikuliere boodschapdoender van den burgemeester. Hij heete Sarlowie en herkende Nonkel Baptist dadelijk. Hij bracht de druipende reizigers in de portierskeuken, waar Zenobie bij een dampenden kachel aan haar eten bezig was. Ze zouden hier wat uitdrogen. Thijl trok een boterham uit zijn zak. Nonkel Baptist vroeg:

- ‘En wat is er met de Groote-Sol gebeurd?’

Zenobie had een wanhopig gebaar en begon dan te hakkelen, tot zij er blauw van werd. Sarlowie kwam haar te hulp:

- ‘De Groote-Sol is naar de maan’, zei hij.

Maar hij zei dat anders. En seffens zette hij een lang verhaal in, waar er kwestie was van den tweeden schepene, een vrek, en den politiekommissaris, een stier vol roode koleire, en den ambtenaar

van den burgerlijken stand, die van geilheid over zijne boeken zeeverde, en Tatje den lanterenman, die 't met zijn lastertong zoover had gebracht dat de opgeruide oliepotten in hun lichtnissen malkander probeerden uit te blazen, en Moisjel Blanche van den burgemeester die zich nu elken dag in 't openbaar zat dronk... en Sarlowie onderbrak zijn eigen, als iemand die van al die dingen de buikkramp kreeg.

- 'Zwijg er mij van! Zwijg er mij van, want 't hangt mijn botten uit!'

Maar hij zei dat anders.

- 'En de Groote-Sol?' vroeg Nonkel Baptist.

- 'Toen zij bemerkte hoe diepe haar die duvelarijen ontwijdden, heeft zij zonder verdere komplimenten aan 't gansche spel heur pollevieën gevaagd', zei de vrome Sarlowie.

Maar hij zei dat anders.

- 'En ze is geborsten', voegde hij erbij.

Nonkel Baptist, met Thijl en zijn alaamkoffer, bereikte de torentrap langs het lage deurtje waar het kartonnen opschrift *Verboden Ingang* hing. En ze klommen.

De regen, dien zij vergeten hadden, liet hooren zijen kalmen plamosterzang. Zij geraakten in den open kampeniel en de wind smeet met kleine handsvollen den regen in hun aangezicht. Zij drongen kniekruipend in het halfduistere en betrekkelijk droge klokkenhuis. Vooraan stond het dubbele klavier. Daarboven, in ongelijke schikking, en alsof zij elk een schuilplaats in het zeer ingewikkeld balken-complex hadden gezocht, hingen de bronzen beiaardbellen. De vier bastonen hadden een voornaam buikje, dat ze aan weerskanten van de houten stelling lieten zwellen. Maar de Groote-Sol was ver-uit de lijvigste klok.

- 'Allo, Thijl', sprak Nonkel Baptist, 'maak

ginder in den hoek een kamerken voor ons, want we hebben hier een werk van twee dagen'.

En die twee dagen door, zonder ophouden, regende het. Thijl, die al met niets anders meer bezig was dan met het bluschkolenvuur en de eetmalen, lag heele uren tegen het ronde klavierraam geleund. Hij kon er binnen de blauwe regenwalmen, het wijde Scheldedal wel raden, en al die lieve dorpen, welke er liggen als parelen aan een snoer. Hij had ze meer gezien, ook van uit den hoogeren trans van Onze-Lieve-Vrouwe-Kerk. Nu echter stond het Stadhuis in een bokaal van regen. De regen zong ernstig. Hij scheen op niemand ter wereld boos te zijn. Hij was het geduld zelf.

Den tweeden dag, 's avonds, vijlde Nonkel Baptist de groene geutbemorsing weg, die aan Groote-Sol's gebarsten lenden kleefde, en hij ging vóor het klavier. Eerst klopte hij met beide vuisten een helder akkoord, dan stampte hij op den houten hamer van de basklok. En onmiddellijk ontviel een rolling van dringende vloeken aan de lippen van den verontwaardigden gieter. Thijl sloeg een kruisje en zei:

- 'Oei-oei-oei! Nonkel!'
- 'Zwijg', schreeuwde Nonkel, 'ge ziet dat ik er oorendul bij word!'
- 'Ja, Nonkel!'
- 'Wat zegt ge? Wacht dat ik u met die helsche prije en heel de santeboetiek den toren niet afschop.... Ik mag toch wel vloeken als ik er lust toe heb, God-ver-de-miljard-de-nondidju?'

En juist als dan viel een ijzeren lawaai door den toren. Baptist zweeg, even bang. Thijl stortte neer op zijne knieën en begon te bidden luidop. Stil vroeg Nonkel Baptist:

- 'Wat is daar over de trap gestuikt? Ik geloof, het was mijn tang of mijn hamer...'

- ‘O - ô - ô - ô!’ jammerde Thijl, ‘de klok! de klok! ze is in de helle gezonken.’

Nonkel Baptist's oogen stonden als groene vuurkens in twee ringen van grijsgroene haar. Hij stak de bevende kaars boven zijn boschuil-hoofd, en keek op, langzaam en bezorgd. Hij was tevreden dat hij de klok hangen zag, en zei 't dof.

- ‘Waar?’ vroeg Thijl.

- ‘Op haar plaatse.’

Thijl klom langs de stelling tot hij vlak bij de Groote-Sol zat, en nuchter rondblikkend:

- ‘Z'en is hier niet!’

Hij gleed langs het laddertje neerwaarts, flapte met zijn mouw de kaars uit, en scharrelde haastig Nonkel's gerief in de koffer. En hij zei aldoor:

- ‘De beiaard is betooverd... de beiaard is betooverd...’

Hij klappertandde hoorbaar. Nonkel Baptist zei zacht:

- ‘Kalm, ventje, kalm. Ge hebt heel zeker mis gezien... geef mij 't licht...’

Maar hij was banger dan Thijl. Hij was met den angst van Thijl ingenomen. Hij was blij dat Thijl het licht niet vond. Hij drukte eindelijk de meening uit dat die gebarsten klok overigens niet meer te verlappen was... en hij volgde zonder aarzelen Thijl, die gat-over-kop de torentrap afliep.

In 't portaal stieten ze tegen Sarlowie aan. Het was daar ook vrij donker.

- ‘Hee-wel?’

- ‘De Groote-Sol is in de helle gezonken!’ jammerde Thijl, terwijl hij het verboden-in-gang-bord aan de slip van Nonkel Baptist hing.

Sarlowie sprak ongeloovig:

- ‘Kus nu mijn voorhoofd!’

En toch geloofde hij 't, want hij verdween

langs de zijdeur, bij Emerence, met een mond van belofte.

Nonkel Baptist en Thijl Uilenspiegel zett'en een drafje aan. Het regende, effen en gelaten. Het regende in lijnrechte gezapigheid. Soms, gelijk een mulder die de geut van het meel even aanroert bij wijze van toezicht, kwam de wind met platsende handen den sekuren waterval bewegen. Dan vloog hij verder weg, lui-modderig en fluitend.

Nonkel Baptist liep, juist geteld, twee honderd passen al zwengelend den alaamkoffer aan zijn rechterhand - dan twee honderd passen al dragend met de linker. Zoo tellend deed hij den weg.

- 'Houd goed de kassei!' riep hij af en toe.

De lucht was papduister en vol met een eentonig riviergeluid. Het regende minzaam.

- 'Hebt ge nog geen visschen ontmoet?' vroeg Thijl. 'Me dunkt, er schoot een bende pladijzen voorbij...'

Plots hield hij staan, en stak zijn arm uit:

- 'Halt! daar hangt een zeilschip boven de boomen!'

Nonkel Baptist hoorde permantig een waaiende schuiveling langs de boommasten. Zijn blikken schoten woest als uit een zwaar-beringden bril. Daar zag hij Thijl vóór hem springen, en grabbelen naar iets...

- 'Loop voort', riep hij, 'wat blijft ge dansen?'

- 'Ik zie den zilveren draad!' zei Thijl, 'hef mij omhooge....'

Nonkel Baptist neep zijn koffer tusschen beide knieën op, hief Thijl al over zijn borst omhoog, en voelde even het kartonnen bordje aankloppen tegen zijne kuiten.

- ''k Heb hem', juichte Thijl, 'houd mij nu goed bij mijn vestvleugel vast.'

Hij begon een harden draf. Nonkel Baptist

volgde met moeite, hield stevig de vest, struikelde over zijn koffer, maar zweeg. Het regende vol en statig.

- ‘Ze trekken aan den draad’, riep Thijl, ‘laat me niet los’.

Harder liep hij, verliet de heirbaan, kwam in wakke velden terecht, beende door het koolzaad en de klaver, volgde slijmerige wegeltjes, plonste in onverwachtsche rotteringen en klauterde over barmen van slijk. Nonkel Baptist was al lang den tel van zijne passen kwijt. Hij hijgde als een blaasbalg. Het water in zijn koffer was lood geworden. Het scheen hem dat ze aan 't klimmen waren en toch tegelijk altijd dieper zonken. Er slingerden, gelijk zweepslagen, groote palingen door de waterruimte. Nonkel Baptist zweeg en wrocht. Het regende hemelsch. Het regende van boven en van onder. De regen vloeide zonder storten. Alles regende. Het was heerlijk.

Thijl Uilenspiegel, opeens, schreeuwde:

- ‘Klamp u aan mij; de draad wil naar beneden!’
- ‘Oei-oei-oei-oei!’ deed Nonkel Baptist.

Hij greep Thijl vast. Het moest wel zijn dat de draad met groot geweld trok, want nauwelijks kon hij Thijl weerhouden, die nochtans met stijve beenen naar voren stond gestuikt.

- ‘Is daar een gat?’ vroeg Nonkel Baptist.
- ‘Ja’, kloeg Thijl, ‘een wijde holte vol water! Trek mee aan den draad!’

En ze trokken. Eerst gaf den draad niet toe. Eindelijk loste hij langzaam. Hij loste nu gedwee. Ze trokken. Wat moest er gebeuren? De regen was een eindelooze zang. Alles was nat. Niets was nat. De regen was een klaarte van gaande water. Het werd Nonkel Baptist duidelijk dat deze staat van zaken een staat van eeuwigheid was geworden.

Ze trokken aan den zilveren twijn. Ze keken naar de vijvervlakte.

- ‘Ho!’ riep Thijl.

Een stralende gouden haan dook op. Hij stond op een bol van goud. De bol stak op de spits van een ontzaglijk gouden kruis.

- ‘Trek maar! Trek maar!’ tierde Uilenspiegel.

Het kruis steeg, groeide uit het water en steeg. En een toren groeide uit het water....

- ‘Trek toch!’ gilde Thijl.

En de toren steeg. En de geheele, enorme kathedraal groeide uit het water, en steeg. En de Stad van Zeven-Zonden steeg uit het water, en zij vulde het land en de lucht.... Het regende groenkleurig.

- ‘Ha! nondidjiete!’ deed Nonkel Baptist, zweetend.

Ze stonden in de stad. Er zweefde een teergroen licht en een malsch geluid van natte snaren. Ze wandelden om en keken naar de zeven zondige afspanningen die rond de reusachtige baziliek stonden, processiegewijs. Thijl las de uithangborden, die met heldere verven waren opgeluisterd: van Hooveerdigheid was 't ‘In den Hond-met Vlooien’ - van Gramschap was 't ‘In den Schelen Otter’ - van Nijdigheid was 't ‘In 't Vaatje zuur Bier’ - van Gulzigheid was 't ‘In den Drogen Lever’ - van Traagheid was 't ‘In den Lanterfant’ - van Gierigheid was 't ‘In den Haarkliever’. En van Onkuischheid was 't ‘In de Veertien Billekens’, welk getal niet op de oude moeder, maar alleen op de zeven zusters betrekking had, dewelke om den vloer dansten op hare klingende geitepootjes.

Nonkel Baptist klopte op zijne knieën en riep:

- ‘Wel heb ik van mijn leven!...’

Toen begon het te luiden. De regen was een wijde, neerwuivende garve van smaragden halmen,

en binnen het trillend licht wiegde de schoone galm van de klok. En Nonkel Baptist zei:

- ‘Merdjoe! 't Is de Groote-Sol!’

Hij stormde den toren op. De toren gonsde. Deze scheen zelf te daveren van den bronzen zang, en de steenen ogieven waren gelijk dubbele bogen, die elk een koorde spanden die zinderde en sloeg. En in dat hooge huis van klanken steeg Nonkel Baptist. Hij steeg tot hij de klok bereikte en schreeuwde dan alover de transgoot, in verrukking:

- ‘Hei-jô-jô! 't Heb de prije vaste! Zie-de mij?’

En Thijl riep tegen:

- ‘Hallelujah!’

Daar scheurde de lucht. Een blanke blikseming barstte. De stad van Zeven-Zonden verdween in den poel.

't Was nacht. 't Regende pek. 't Regende engelachtig.

- ‘Om den duivel. Waar zit ge, Rooije?’

Nonkel Baptist stond tot aan zijne heupen in 't water en sakkerde op Thijl, die met kinderlijke onnoozelheid en liefdelijke toewijding den weg wees:

- ‘Langs hier, Nonkelken, langs hier... dezen kant...’

Nonkel Baptist kroop uit den vijver en begon redeloos in zijne modderzware handen te slaan. Dan vatte hij met razenden moed zijn koffer en stapte voorop, door de meerschen. Het kartonnen bord *Verboden Ingang* bengelde aan zijn achterste. Zijne zijpnatte schoenen zongen.

Thijl had deugd.

Dit nu was een allerbelangrijkste gebeurtenis:

De Oogstmaand zou dubbelschoon worden, waar Juli, vooral in haar tweede helft zoo akelig

was geweest. Het heerlijke zonneweer had keer noch wende: de uchtends ontwaakten uit lichtlaaie baldekijnen, de avonds vergingen langs mauve meren en gulden eilanden. De zomer woonde stabiel in de dagen.

Eens, na een een zwaarheeten noen, stelde Thijl Uilenspiegel voor om in de Perlinkbeek te baden. Ze waren daar met een heele bende kinderen, twintig op zijn minst. Die liepen nu om te meest, zot van pret, door de lauwe weide, naar de blinkende rivier. De kleinste pagadders sukkelden achteraan, en een paar, die de schielijke vreugd der ouderen niet begrepen, werkten angstig met hunne beenen en zetten een vierkante krijtgezicht.

Gauw waren jongens en meiskens uitgekleed. Thijl, de eerste, sprong in het water. Hij dook weg binnen een klinkenden tuil van droppels, en toen die neerviel in een kring van duizend rimpelringen, kwam plots zijn vurige kop op de zilveren vlakte te voorschijn. Hij lachte luid. Hij beet driftig naar de schuimende golfjes die aanzwollen. Hij draaide zich daar om en om, gelijk in zoete olie.

Vijf jongens te gelijk ploften.. Ze kwamen boven met rood gelaat, de oogen vol, snakkend naar adem. En ook zij, benauwd van 't stikken, lachten en proestten. Thans sloegen ze allemaal op de beek, met armen en beenen. Een spetsend lawaai van blikkers ging op, en de zon bundelde zevenkleuren in de klatering. De vermiljoenen haarbos van Thijl vlamde te midden. De meisjes keken met lieve bewondering toe..

Ze stonden nog op den oever, bloot in 't groote blauwe licht. Hunne hemdjes sneeuwden aan hunne voeten. Ze hielden de handen netjes saam over haar borstje of onder haar ronde buikje. Ze bloosden.

Maar de jongens van uit de Perlinkbeek, wierpen volle waaiers water naar heur. Ze gilden om wille van de lichte waterkitteling. Ze liepen eens rond, om haar aandoening te stillen, dan naderden terug den natten boord. Ze hurkten er neer. Ze waagden een teentje naar de beek en hoog in haar keel klokte de blijde frischheid. Eindelijk stonden ze in 't luide bad, ongeveer tot aan haar rozig poepken.

Nelleken zat op den oever en wiegde met beide voetjes in de koele spoeling. De zon in honderd schervels brak vluchtig over het watervlak. Daar werden plots Nelleken's beenen gevat. Met een kreet gleed ze naar voren en verdween almeteen in de diepte.

- 'Thijl!'

Een kwak water vulde haar mond. Maar seffens tastte zij weer de vrije lucht en door de natte gordijn van haar krullekens opende ze hare oogen. Ze kon niet spreken. Ze hikte. 't Was alsof haar hartje stilstond. Thijl Uilenspiegel, vlak vóor haar, lachte al zijn tanden bloot.

- 'Zijt ge bang?' vroeg hij.

Ze sprak niet. Ze nam zijn arm, die sterk was. Ze voelde zich nu zachtjes binnen het water zweven. Ze beefde nog.

- 'Laat me niet los', bad ze.

Maar Thijl hoorde haar niet meer. Hij keek naar den oever. Hij keek heel ernstig naar den oever. Zijne aandacht was er geboeid. Aan den anderen kant riepen de jongens:

- 'Thijl! een waterratte! een waterratte!'

De meisjes stoven uiteen en gilden. De witte lijven der jongens zwommen en rekten zich uit. De beek, in voortdurige beroering, klutste hare geluiden door mekaar.

Thijl luisterde naar niemand. Hij stond in het

water en zijn blik lag vast op een klare verschijning, die ginds boven het donkere oevergras gerezen was. Maar seffens schaamde hij zich over zijn naaktheid. Hij werd purperrood. Hij werd kwaad.

- ‘Houd u toch recht, Nelleken!’

Hij dook. Hij schoof ver weg, onder water. Hij stak zijn hoofd uit, voorzichtig, tusschen twee elzestruiken, en keek toe.

Het schoone stadsmeisje staarde lachend al die ravottende kinderen aan. Zij was zelf een kind en zou heel gaarne medespelen. Hoe aardig was ze in haar pompadoeren kleedje en onder haar geelzijden parasol! Waarachtig, ze lachte gul en luide. Ze was niet bang voor de druppels die opparelden naar heur. Ze grabbelde er naar met haar witgeschoeide handjes..

Maar een grove mansstem deed haar schrikken. De koster verscheen achter haar en leidde haar met vrome verontwaardiging weg van zulk zedeloos spektakel...

Thijl had heel goed gezien dat het de koster was.

Thijl's hoofd hing oranje, tusschen de elzestruiken, te droomen.

Thijl had geen plezier meer, in niks.

Wat nu Thijl Uilenspiegel 's anderen daags ook deed om het mooie beeld te benaderen, dat op den beekkant verschenen was, - het hielp niet. Wel vernam hij dat zij de dochter was van een aanzienlijken Brusselaar en dat hare ouders op reis waren naar Zwitserland. De koster was een neef van de oude dienstmeid, die het kind had opgebracht en zelf op vakantie was in de Kempen, bij hare zuster. Het kleine meisje zou al dien tijd bij den koster op pensioen inwonen. Zij heette Jakeliene Mei.

- ‘Jakeliene Mei!’

Het zong in het hoofd van Uilenspiegel. Het zong in zijn geheele lichaam. Het zong er, op de snaren van zijn zenuwen en zijn spieren, en op den slag van zijn hartebloed. En hij zag de torens van Brussel in het kloppende lied...

De zon ging onder in een apotheose van goud en karmozijn. Thijl bracht de kruik melk in de pastorie. Dan sloop hij een laatste maal naar het huis van den koster.

- ‘Stil!...’

Thijl had zijn hoofd boven de tuinhaag uitgestoken. Het bovenste raam van den achtergevel stond open. In de donkere lijst klaarde op, als geboren uit de roze kleuren van de stervende zon, het roze licht, dat Jakeliene was. Een oogenblik bleef hij roerloos, en zijne ronde oogen vingen gulzig de straling van dat beeld. Een verschrikt vogeltje klapwiekte in zijn boezem. Twee perziken gloeiden zacht op zijne wangen. Kittelend rees zijn roode haar.

Toen boog hij zich, drumde langs de doornenhaag, bereikte den witgekalkten gevel. Hij bracht een groenwissen mandje uit zijn binnenjak te voorschijn, en schikte er de blinkende schijtkersen. Het mandje had hij onder den noenstond gevlochten, het vroege fruit in den Eremijtbosch, aan den tragen voet van den Muziekberg, geplukt. Hij klauterde met zijn broze vracht langs de goot van de beerpomp en, heel voorzichtig, schoof het paanderken op de vensterzuil. Hij wachtte even, plat tegen den blanken muur gedrukt. Hij zeeg geluidloos, wipte over de haag, keek toe.

Zoo juist bemerkte zij het mandje. Ze blikte verwonderd rond. Haar mondje viel ten halve open, wanneer ze ook den hemel onderzocht. Het

laatst tuurde ze naar beneden. Ze zag Thijl. Ze glimlachte. En ze hief het groene kabasje op, dat wiegde aan hare teedere hand.

Maar Thijl zou wel, van bedeesdheid, in den grond zijn gezonken. Hij kon zijn eigen niet verdragen. Hij sloeg met beide vuisten op zijn kop en vluchtte heen, al achter de kerk.

Hij zweette van koleire.

Twee dagen later was 't Half-Oogst. Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart-Processie zou met een heerlijk weder uitgaan. De groote ruimte, waarbinnen de Muziekberg als een ademende borst te zwellen lag, gonsde tusschen lazuren kolommen. Er voeren bolle wolkjes, omkruld gelijk struisveeren, en soms waren ze tot tuilen saamgebundeld en sierden licht heenzwevende palankijnen. De zon zat in een gloeiïng van ringende vuurfonteinen. Er woei een warme wind.

Nevens de kosterij stond een kleine kapel, gewijd aan den Heiligen Ursmarus, parochiepatroon. De koster zelf had den kleinen outer opgeluisterd met vier koperen kandelaars, een geborduurd neteldoek, en twee porseleinen vazen. Jakeliene Mei, die op steedsche manier een bonte weelde van rozen in de vergulde vazen had geschikt, was nu bezig met een moeilijk werk, vooraan, op het witte zavelplein. Ze zat neergehurkt. Thijl zag haar aan.

- ‘De bloemen hangen zoo los, Jakeliene’, zei hij.

Hij was gewend aan vaste, ronde bloemtuilen.

- ‘Vindt ge?’ zong Jakeliene ‘Mama maakt hare boeketten nooit anders... Maar kijk hier eens: dat zijn andere toeren!’

Ze stond recht. Ze bloosde en lachte. Hare bruine lokken bengelden over hare oogen, en ze

schudde haar hoofd. Hare handen hingen voorzichtig op afstand, beladen met zand.

- ‘Ik geraak er niet uit,’ zei ze ontredderd.

Thijl boog zich over het zavelbed en, zonder spreken, zette hij zich aan 't werk. In den beginne ontzag hij zijne zondagsbroek, maar gauw zat hij op zijne knieën. Hij wrocht met alle vingers tegelijk. Hij teekende een groot hart, dat hij in hooge vormen aan 't boetseeren ging. Een zwaard doorboorde het hart, en drie groote bloeddroppels leekten aan de wonde. Bovenop prijkte eene sierlijke M.

- ‘Mon Dieu! wat zijt ge knap!’ juichte Jakeliene.

Thijl, gestreeld van binnen, overdreef zijn vlijt. Hij omzette het hart met een vijfdubbel parelsnoer van witte klakbeziën en vulde de twee bultende lobben met goudbloemkelken. Het hecht van het zwaard bestak hij met rood zagemeel. En nadat hij langs de statige *M* een reesem van jezemijnen en ginoffels had vastgelegd, omlijstte hij het geheele bed met een tweekleurigen zoom van kollebloemen en madeliefjes. Jakeliene riep:

- ‘Nooit in mijn leven heb ik een zoo schoon tapijt gezien!’

Ze vatte Thijl bij zijn arm en danste. Hij was vuurrood. Hij keek haar in het aangezicht. Hij had tranen van fierheid in zijne oogen. Hij klopte onhandig over de zavelvlekken, die aan zijne knieën kleefden. Het begon te luiden.

- ‘Sapristi,’ mompelde hij en dacht meteen aan de hoogmis die hij dienen moest.

Jakeliene klapte verrukt in hare handjes. Een oud vrouwtje was vóor het perk van zand en bloemen blijven stil staan en knikte goedkeurend in haar bevende mantelkap. En Jakeliene:

- ‘Mijn kapelleken is het schoonste van al, ge zult zien!’

De oude vrouw maakte een kruisje. Jakeliene sprong naar Thijl en sloot hare armen om zijn hals. Ze kuste hem dat het klonk.

- ‘Tiens!’ zei ze gulzig.

Thijl voelde eene davering door zijn lijf. Toen werd hij bang en liep plots te viervoete naar de kerk. Hij liep, kort-ineengedrongen, kop gebukt, gelijk een hond die door een dollen hurzel onder de kodde is gestoken.

De hoogmis duurde lang, maar ze was luisterrijk. Mijnheer Pastoor, in hoogtijkazuifel, werd geholpen door den mageren onderpastoor en door drie roodgerokte dienaars. Op het okzaal had de koster zijne koren met uitzonderlijke elementen aangevuld. Het was al te zaam eene indrukwekkende plechtigheid.

Thans, met behulp van de vier kloosternonnekens, richtte de onderpastoor den Ommegang in. De kerk werd met een wereldsch lawaai vervuld. De Heiligen roerden op hunne hooge draagberriën. De vlaggen en standaards schokten in de ruimte. Er hing een scherpe kaarsenreuk.

De twee vermiljoenen kollega's van Thijl stapten voorop, de eene met het hooge kruis, de andere al slingerend den zilveren koorbeiaard. Dan gingen de blanke maagdekensgroepen. Ze droegen den standaard van Onze-Lieve-Vrouw, of het blauwbleeke beeld van den Rozenkrans, of, tenden fluweelen stelen, papieren bloempotten, waaraan zes zijden stringen bengelden, elk door heel kleine maagdekens in witgeschoeide vuistjes vastgehouden. Dan kwamen de herderkens, geleid door den lieven Sint-Jan, die aan een roze lint een hagelwit schaapje voerde. Dan, beladen met zijn blauwen aardbol en zijn zilveren scepter, trad Jeezeken te voorschijn. Hij trippelde zachtjes over het bebloemde

processiepad. Hij was omringd door een bonte rei van lichte meisjes, die hem met een strooisel van fladderende petalen huldigden. O! het hemelsche Jeezeken! Hoe bloosde het in zijn krans van blonde krullekens! Hoe hield het op zijn rozevingeren den blauwen bol! Hoe stak het statig vooruit den staf van goud. Hoe zweefde het binnen het witte gewaai van zijn goddelijk kleed!.... Maar het was Nelleken Avesoete.

Dan rezen de vlagen, zwaargeborduurd en zwaaiend hun franjen. Dan stapten de Xaverianen, torsend de zwarte Franciscusfiguur. Dan kwam de beurt van de Kongregatie, begeleidend het wijdgearmd beeld van het Heilig Hart. Eindelijk verscheen in een traag gebrom van Gregoriaansche stemmen en een walm van wierook, de paarse praalhemel, waaronder, als geheel in de plechtigheid van zijn ambt verslonden, mijnheer Pastoor, hooggerugd, het schitterend Sakrament droeg.

Het was Thijl Uilenspiegel, die het wierookvat slingerde. Hij deed het met merkwaardige vaardigheid en de parochianen bewonderden den machtigen zwier van den ringelenden schommelgang. Zijn hoofd stak uit, boven zijn inkarnaten koraalkleed, als een roodvlammende flambeeuw.

Maar Thijl was niet in vrome gepeinzen verdiept. Hij liep ongedurig en zenuwachtig. Hij trok soms driftig aan de koperen kettingen. Er weerde een geweld in zijn lichaam, dat drong om eruit te barsten. Wanneer die stuwing daarbinnen zijn borst dreigde te breken, schreeuwde hij mee met de oksaalzangers en brulde het *Tantum ergo* als een bezetene. Het stilde hem een poosje...

De processie ging langzaam om in de heerlijkheid van den zomerdag.

Er waren zeven rustplaatsen, en de laatste vóor 't kapelleken van de kosterij.

- ‘We geraken nooit tot daar!’ jammerde Thijl in zijn eigen.

Hij had lust om zijn wierookvat in het achterste van Pijken-Aas, den dikken burgemeester, te zwieren. De oolijke veldwachter, die met blanken sabel achter den hemel marcheerde, loerde wantrouwig naar hem. Op eenmaal voelde Thijl die dringende oogen. Hij keek om en stak zijn tong uit naar den veldwachter, daarbinst zijne oogen vreeselijk scheel zettend om den indruk te vermeerderen.

En seffens daarop tierde hij:

- ‘Veni Creator!’

Een halve maat te vroeg en geheel alleen in de plots ijle lucht. Een druppel zweet hing aan den neus van den koster...

En toch kwam het Ursmaruskapelleken aan de beurt. De gansche Ommegang schaarde zich in breeden kring errond, en de Sakramentsbaldakijn vooraan, in het midden. Thijl stond roerloos. Hij zag Jakeliene Mei. Ze boog onder de zegening van mijnheer Pastoor, met een knie in het zand. De andere knie stak op, geheel naakt. Thijl kon den kanten rand van haar hoog, zeer hoog spannend broekje zien. Hij sloot een sekonde zijne oogen. Hij schrok, daar de koster hem hard in zijn nek kneep en nu aan zijn haar rukte. Hij vatte zijn wierookvat en zwaaide. Mijnheer Pastoor hief den stralenden monstrans op en teekende ermede een langzaam kruis.

Jakeliene blikte op. Zij blikte naar Thijl en glimlachte. En achter haar stond het aardige Jeezeken, dat ook blikte naar Thijl...

Maar Thijl had geen oogen voor Jeezeken en zijn kartonnen aardbol.

De mond van Jakeliene was een gebarsten kers. Het sap vloeide heet over zijn hart.

Toen, terwijl de processie weer haar gang ging en achter den kerkhofmuur wegwandelde, gaf hij een stoot aan den koster, die naar voren struikelde en zich met een gesmoorden vloek omkeerde.

- 'Wat...?' stotterde de sakristijn, die stikte in zijne verontwaardiging.

Thijl, stralend van gelukkige weerwraak, snauwde hem toe:

- 'Zwijg, oblatendief!'

En hij snoerde zijne lippen, als iemand die een deuntje wil gaan fluiten.

Het zware zomerweer bleef vastzitten in de dagen.

Thijl Uilenspiegel, met Nelleken, wachtte de koeien. De weide lag hardkleurig, zonder dampen. Het vee graasde moeizaam in de schaduw van de beuken. De vijver was een strak spiegelglas.

Thijl zat in den barm, naast de droge spelonk. Hij rookte netelblaren uit een eikelnap. Nelleken vlocht met wilde wingerdranken een gordijn, die ze vóor de opening van de spelonk zou hangen wanneer straks de zon naar dien kant branden mocht. Een jonge vaarze naderde het water. Ze wiegde hopeloos haar kop om de vliegen te verdrijven, die gelijk krententaartjes om hare oogen waren samengekoekt. Ze kwispelde met haar langen staart over hare zwartglanzende lenden. Ze lengde traag hare bleekroze tong.

Thijl sprong recht, nam Nelleken in zijne armen en zette haar schrijlings op den vaarzerug.

- 'Ai! ai! ge doet me schrikken!' schreeuwde Nelleken.

Ze wilde haar rokje neerhalen. Hare bloote billekens blonken teer op de donkere vacht. Thijl lachte en djakte een korten zweepslag door de

achterpooten van het beest. Lui zette het dier aan, onverschillig voor zijn last. Nelleken gilde...

Daar verscheen Jakeliene Mei. Ze riep:

- 'Mag ik rijden?'

Ze joepte door het gras, wierp haar hoedje weg, lag seffens aan Uilenspiegel's borst. Hij droeg haar en haalde de vaarze in. Nauwelijks hielp hij Nelleken afstijgen. Hij zette Jakeliene op den glimmenden balg.

- 'En avant!'

Maar het trage beest stapte zonder drift. Jakeliene sloeg in hare handjes. Ook haar rokje was geheel opgesloofd en Thijl zag de spannende kanten van haar broek, hoog gefronst. Een onmiddellijke roes gonsde door zijn hoofd en hij was gelukkig. Hij wandelde gelukkig naast Jakeliene Mei. Zijn mond kwam vol woorden en gretig klepte zijn tong. Hij was gelukkig boven alle mate. De meersch was een paradijs van verven en geluiden. De zon klonk er gelijk een zinderende pauk.

- 'Hoort ge de boschduif?' vroeg hij.

Hij stak zijn vinger omhoog, opdat zij zou luisteren, en hij zong met de boschduif:

> - 'Ach! koe, koe, roekedekoe!
> Doe de deur toe,
> Zoetelief!'

Een nijdige ekster viel uit de beukkruin en schoot als een lange zwarte pijl voorbij:

- 'Rekke! Rekke! Rekke!' spotte de betooverde Thijl.

Thijl's oogen blonken als vuur. Ginder jokte de vroolijke karrekiet en Thijl riep hem zijn echo na:

> - 'Karre-karre-kiet-kiet-kiet!
> Ge vindt het van uw leven niet-niet-niet!'

Jakeliene vond het heel aardig. Ze liet een

gouden blik vallen op het voorhoofd van Thijl.

- ‘Wacht!’ deed Thijl ‘de geelgorze!’

De geelgorze moest ergens aan den beekkant zitten. Ze praatte er als een dronken nimfe. Ze zei eigenlijk:

- ‘Wil-de-wil-de-wilde-mijn gat zien?’

- ‘O! ma mère!’ kreet Jakeliene.

Een specht hing aan de schors van den waterwilg en scheen op zijn staart te zitten als een drijpikkel. Hij lachte gorgelend. En de zatte geelgorze werd toornig:

- ‘Hier! hier! hier!
Betaal mij 't geld van mijn bier!’

De specht wipte over de Perlinkoevers en plantte zijn driepikkel in een nabije branke. En hij spuwde naar de geelgorze:

- ‘G' heb-het-g'had! Gebbetgat! Gebbetgat!

- ‘Kwik-me-dit! Kwik-me-dat!’ hakkelde een logge kwakkel, en ze was seffens op de vlucht, beschaamd dat zij er een rijmpje had bij gewaagd.

Maar Thijl Uilenspiegel deed de vaarze stilstaan en keek hoog op naar den blauwen hemel. Hij reikte zijne hand en vroeg:

- ‘Ziet gij hem? Hij is een heel klein zwart puntje, dat bibbert’.

En ze zag hem. De leeuwerik hing nu bijna roerloos. Hij zong den eenen paternoster achter den anderen. Hij gunde zich geen tijd om te ademen. Het gebed borrelde gulzig uit zijn kwinkelenden bek:

- ‘Onze-Lieve-Heere! Onze-Lieve-Heere!
Ik zal nooit meer vloeken of zweren!
Mag ik in uwen hemel kommen-kommen-kommen?’

En daar dook hij meteen, en stortte als een steen, en raasde kwaad:

- ‘Pot-verdomme-verdomme-verdomme!’

Ondertusschen zong de schoone weduwaal, ter-

wijl hij op het hoogste takje van een beuk zijn gulden japonnetje liet fonkelen:

- ‘Populierenhout
Is goed lepelhout,
Maar abeelenhout
Is nog beter hout!’

En hij hield niet op die geweldige waarheid te verkonden. Jakeliene Mei kreeg er blijkbaar van op de zenuwen. Ze boog zich naar Thijl, die haar opving in zijne armen. Ze gingen saam door het gras. Een nachtegaal beproefde zijn eerste akkoorden, sloeg een trillende gamma door de lucht, en zong oolijk:

- ‘Meisje, weet, weet, weet,
Wat ge doet, doet, doet,
De Jongens zijn niet goed, goed, goed...’

En dan, onmiddellijk en vlak bij, joepte een vermetel pimpelmees, en, nog oolijker dan de nachtegaal, riep:

- ‘Zie-die-twee! Zie-die-twee!
Zie-die-twee! Zie-die-twee!’

Nelleken Avesoete was bezig met de wingerdgordijn aan de beukwortelingen te hangen, aandachtig over de opening van de barmspelonk. Ze zag Thijl en Jakeliene naderen. En ze lachte hen tegen. Thijl stapte aan in een bedwelmenden droom. Jakeliene zei:

- ‘Nu moeten we veel bloemen plukken - want we gaan een prachtig trouwfeest vieren; wacht maar, Nelleken!’

En alle drie gingen werkzaam uiteen en gaarden frissche tuilen, kardamienen, madeliefjes, boterbloemen, pissebedden, vergeet-me-nietjes, blauwklokken en rinkelbellen. Dan werden kettingen gemaakt met ringen van ijle stengels: het dunnere deel van de steelpijp stak men aan elkaar. Eindelijk

zou, met al dat heerlijks, de nieuwe bruid worden gesierd.

Hoe schoon stond ze daar, in haar gewaad van bloemen, de blozende Jakeliene! De kettingen bengelden om haren hals en aan hare handen. Langzaam wuifde ze ermede en keerde zich om, en danste licht. Ze scheen een fontein van blanke blikkers die openbloeide langs hare kralen armen, met een zoet geluid van satijn, en hare voetjes puntten rytmisch uit, alsof ze aan de tipjes fijne perelen opwierpen, in het rond, en haar hoofd geleek een kelk van donker fluweel waar een dubbele dauwglans lonkte.

Nelleken was er allengerhand angstig van geworden. Ze gaapte Jakeliene aan met een ledig hart.

Jakeliene zei:

- 'Kom, we moeten het huwelijk laten inzegenen!'

Ze nam Thijl Uilenspiegel bij de hand en saam gingen ze vóor Nelleken knielen. Haar witte hand lag op de saffloerdonkere vuist van Thijl. Ze vroeg:

- 'Wilt ge ons de benediktie geven, Nelleken?'

Nelleken, verlegen en verschrikt, beefde tot in haar buikje. En ze deed een vaag teeken.

- 'Amen!' bevestigde Thijl met een misdienaarsstem.

Jakeliene wond een grashalmpje om den amberen vinger van haar bruidegom, en Thijl van 's gelijken wond een grashalmpje rond het heel broze vingerken van zijne bruid. De bruid verklaarde:

- 'Thans gaan we slapen nevenseen.'

Ze legde haar groene kettingen af, en haar bloemenkroon, en de ranken met botergeluw speenkruid die over haar heupen hingen. Ze ontknoopte haar bleek kleed en stapte aardig uit de losse

vouwen. Ze stond in haar klein broekje. Haar hemd lag breed open over haar schouders, waar het met blauwe linten was vastgestrikt. En ze wenkte, bloot van alle maagdelijke aarzeling:

- ‘Tu viens, dis...’

Thijl's aderen klopten al te gelijk in zijn gespannen lijf een harde trommelslag. Het was hem ook alsof de zon binnen zijne hersens zat te glariën. Er zweefden soms vluchtige voolen over zijne oogen, met roode bliksems doorstraald. Hij knikte en naderde Jakeliene en getweeën bereikten ze de zandige zuilen van de barmkamer. Thijl verschoof de wingerdgordijn. Ze verdwenen in het hol.

Daarbinnen hing een zacht-violette licht, dat de koelte omdoezelde.

- ‘Leg u neer’, zei Jakeliene.

Zij zelve had zich op het nauwe zavelbed uitgestrekt en ze drong diep in den barm om Thijl's plaats vrij te houden. Hij boog zich en spreidde zich, aangedaan en voorzichtig. Hij raakte haar plots geheel, met zijne beenen en zijne dijen en zijne borst... en hij lag in haar linkerarm. Hij voelde haar lichten adem over zijne wang. De gloed van hare blikken brandde donker tegen zijnen blik. Kleine haarkrullekens jeukten op zijn voorhoofd.

Ze zwegen. Ze lagen in eene plechtige zaligheid. Ze lagen vereenzaamd en zoet, ver van de wereld. De wereld ruischte buiten, wijd en vreemd. In de spookachtige beukenwortels danste de pimpelmees en gekte:

- ‘Zie - die - twee! Zie - die - twee!...’

En eindelijk sloten ze hunne oogen.

Thijl dacht aan niets. Hij had zich gansch overgeleverd en de tijd stond stil. Maar Jakeliene bewoog haar warm kopje. Hij voelde dat ze bij hem dichter kroop. En ze hief hooger haren arm en

hij lag meteen in de lauwheid van haren oksel. Zijn adem werd kort. Een wondere jacht voer door zijn zenuwen. Hij rook de zure zachtheid van den oksel. Zijn lippen raakten een zeer teeder dons...

Jakeliene zuchtte. Lag ze ongemakkelijk? Ze wendde haar hoofd en lei het tegen het hoofd van Thijl. Haar mond bereikte zijn mond en bleef daar rustig ademen. Dan stak ze haar vlijmend tongsken uit en likte over Thijl's neus.

Toen stikte hij. Hij sprong met een wip uit die vlammende spelonk. Hij lachte luid. Een beving sidderde door zijn kuiten. Zijne vingeren en zijne teenen brandden.

- 'Heewel!' vroeg Jakeliene, en ze verscheen te midden van het wingerdgroen.

Hij lachte geweldig, en die lach brak als een krakende tak. En hij keek nu zonderling. Hij was ernstig en droef.

Nelleken weende.

- 'Nelleken, wat deert u?' vroeg Jakeliene.
- 'Niets', snikte Nelleken, 'maar wat blijft ge zoolang daarbinnen?'

En Jakeliene, met een superieur schoudergebaar:

- 'Wij? We hebben een kindje besteld.'

Omdat Nelleken verbaasd hare blauwe oogen rondde, voegde zij er bij:

- 'We zullen het nu immers gauw gaan plukken in den tuin van mijnheer Pastoor!'
- 'Waar, zegt ge?'
- 'In een bloemkool.'

Op hetzelfde oogenblik reikte Jakeliene hare beide armen naar den hemel. Ze riep:

- 'Kijk ginder! Kijk ginder! Oei-oei-oei, wat is dat?'

Het was een reiger. Hij naderde van heel hoog de Perlinkbeek. Hij hing er boven, daalde wagge-

lend, zijne breede vleugels als kromme waaiers opengevouwen. Zijne losse pooten lepelden lang en nutteloos. Zijn kop scheen zwaarder en halsde neerwaarts, scherp gebekt. Hij zeeg.

- 'Allemaal plat te gronde!' bevool Thijl Uilenspiegel.

Ze wierpen zich in het gras en keken toe. De reiger, wanneer hij bijna den oever raakte, klepperde luidelijk. Dan zakte hij thoope en plooide zijne wieken. Zijn rilde nek stak rechtop. Een kuifje beefde aan zijn grijzen schedel, gelijk een zijdige haverbel.

Een paar dagen later keerde Jakeliene Mei met den koster naar Brussel terug. Thijl Uilenspiegel en Nelleken Avesoete deden haar uitgeleide tot aan den heirweg, waar de maalpost haar in zijn donkere koets opnam. Haar handje hing lang aan het vierkante raam te wuiven. Nelleken wuifde tegen. Thijl blikte somber na.

Wanneer het rijtuig achter den Eremijtbosch was verdwenen, liep Thijl zoo hard mogelijk naar den Muziekberg. Nelleken, die hijgend achteraan draafde, vond hem daarboven staan, en hij keek en keek, en de witte kassei kronkelde over het wijde landschap, en er was niets meer te zien.

En Nelleken zei zoetjes:

- 'Thijl!... Thijl!..'

Maar hij zweeg. Zijn oogen lagen vast op de witte kassei, waar niets meer te zien was. En heel lang bleef hij zoo. Nelleken had zich eindelijk aan zijne voeten neergevlijd, en ze zei nog wel, met een zingende teederheid, die aarzelend opzweefde:

- 'Thijl!... Thijl!...'

Thijl zweeg en staarde. Er viel, als een scherm

van lazuren twijn, een groote schaduw langs den hemel. De witte kasseide verliep in verren damp. En er was niets meer te zien, en nooit meer iets, en voor eeuwig niets... niets... niets...

Thijl beet op zijne tanden. Nelleken sliep.

Het boek van Meester Ranke

Het boek van Meester Ranke

In de eerste jaren van zijn verblijf op dat ongenoemd dorp, bezocht Thijl Uilenspiegel, zooals alle andre kinderen, de gemeenteschool. Hij ontving daar een onderwijs, dat in zijn rappen, speelschen geest niets dan heel vage sporen achterliet. Hij kon gauw lezen, schrijven en rekenen. en deed, voor de rest, zijn goeden meester den duivel aan. Eigenlijk had, in dien eersten tijd, de oude Avesoete alleen invloed op hem: Thijl luisterde gretig naar de sprookjes en legenden, en hij bevolkte zijne hersens met reuzen en dwergen, kabouters en meerminnen, heiligen en tooveraars, manen en zonnen, en vele andere wondere heimlijkheden meer.

Maar later, toen hij op 't land en in den stal werd gebruikt en nog slechts bij kwade winterdagen naar school kon komen, ontwaakte in hem zoo plots eene levendige belangstelling voor al wat meester Ranke deed en zei.

Meester Ranke was een eindeloos man, mager en zacht. Hij had een amberbruin gezicht, waar, over een stillen, melancholischen glimlach, zijne zwarte karbonkeloogen gloeiden, veel te rond en te onrustig. Zijn kale schedel glansde gedempt, gelijk een eenzame avondkim. Nochtans zweefde daaronder een pluimlichte krans van kastanjebruin haar, dat om zijn ooren deinde, bij den minsten

stap. Zijn armen, lang en langzaam, voerden met voorzichtige gebaren, al-uit te korte mouwen, de lange witheid van zijne handen, alsof het zeilen waren, die langs het licht der ramen mochten uitvliegen. En dat gebarenspel bracht telkens in schijnbaar gevaar het evenwicht van zijne beenen, nauw gebroekt en steltenhoog.

Meester Ranke had een stem, die zong gelijk een zoete voois van winden. Gelijk een zoete wilg wiegelde hij aan, binnen dat welluidend stemgewaai. Men werd bang van hem aan te kijken, waar hij iedermaal dreigde neer te storten. Maar hij schoof schommelend, en iedermaal geraakte onverwachts weer overeind.

In de klas zat meester Ranke nooit achter zijn lessenaar. Hij rees op het houten verhoog, de romantische droomer, beide voeten vast ter planke, het trage lijf aan het wuiven, het heete hoofd verre weg, - in het verleden..

Niemand kon van het verleden vertellen zooals meester Ranke. Dat verleden was Vlaanderen. Dat verleden was Brugge, Ieperen, Gent, Brussel en Antwerpen, de Vlaamsche Graven en de Brabantsche Hertogen, de poorters en burgers, de gilden en de gemeenten: een geweldige heroïek, waar zijn geestdrift heenvlamde, zijn liefde barstte en zijn trots rood opsloeg.

De koorts, die dan in hem werkte, putte hem uit en, na elke suggestie, stond hij ineens eenzaam te traanoogen, de armen neerwaarts, feitelijk verbauwereerd, gelijk een die van een wijde reis terugkeert en het land niet meer herkent.

De kinderen zagen hem aan, de eene met leuke verbazing, de andere met onverschilligheid.. Er waren er ook, die rond hunnen inktpot ontvlerkte vliegen en groene rupsen dresseerden...

Eens op een treurigen sneeuwmorgen kwam meester Ranke heerlijk in werking. En hij zong, en zijne withandige armen gingen aan het waaien, alsof ze ter begeleiding eene ontzichtbare harp bespeelden:

- 'Ik heb u gisteren', zei hij, 'van de kruistochten verhaald. Gij moet nu weten hoe ondertusschen de Vlaamsche volksaard zich tot een levendige kracht ontwikkelen zou, bekwaam tot vruchtbare ontvoogdingsinitiatieven en strevend naar de bemeestering van eene eigen, al omvattende personaliteit. Het slavendom begon te mompelen en te roeren. De verovering van het vrijmanschap werd de hoop en de wil, die in alle harten klopte. De ellendige uitbuiteling had vrijheid geroken en kwam in opstand tegen de willekeur van den adel, die de wet van den uitbuiter was. En kijk! ge hadt daar bijvoorbeeld den provoost van Brugge, genaamd Bertolf - en ik wil u nu verhalen hoe deze het vernederde Vlamingschap in oproer bracht tegen Karel den Goede.. en hoe de graaf in de Sint-Donaat-kerk werd vermoord...'

Meester Ranke wijdde een warm koeplet aan de geschiedenis van Bertolf, en zijn kop scheen de klas te verlaten en wiekte aan, op de twee kastanjebruine vleugeltjes, naar buiten, over de grauwe wolkenlucht. Thijl Uilenspiegel, al goed te luisteren en daar hij de slimste was, begreep ongeveer de helft van zijne woorden. De andere helft gonsde in zijn geest en wekte er zeer vage beelden, terwijl hij zelf bezig was met zijne handen aan een werk, dat hem af en toe geheel in beslag nam.

Meester Ranke sprak op een nieuw:

- 'De koningen van Frankrijk zagen met leede oogen de menschwording der Vlaamsche kanalje

aan, en hoe zoude het anders? Elke stap op den stijgenden weg der vrijheid versterkte het bewustzijn van het volk en bedreigde het lukratieve gezag van den leenheer. De Fransche kroon was nog nat van het bloed der eigen onderdanen, waaruit haar roode goud was opgebloeid. Haar trotsche glans moest, in 't rumoerige grensland, de macht opluisteren van elken stand, die woekeraars en parazieten kweeken mocht. Toen ving een aktie aan die eeuwen lang volhardde, aktie van verbastering en verdooving, waartoe het Fransche hof met Vlaamsche ridderschap en Vlaamsche burgerij een monsterachtig bondgenootschap ging sluiten. Het Vlaamsche woord was alleen nog 't geestalaam der knechten - maar 't klonk weldra op de luide lippen van Maerlant en 't sloeg als een zweep uit den kwispelstaart van Reinaert den Vos...'

Schoon thans niemand in de klas naar Meester Ranke geluisterd had, begonnen toch alle jongens te lachen. Maar ze lachten met wat daar ineens, boven Ranke's hoofd, aan de zoldering hing te bengelen. Het was een uit papier gesneden silhouet, die met twijn rond de keel was gestropt. De draad lag vastgewonden in een nat kleiklompje, en zoo juist had Thijl Uilenspiegel dat kleiklompje tegen de zoldering gegooid, waar het vastkleven bleef. Het papieren mannetje hing erbarmelijk; het stak een roodgeverfde tong lang-uit en zijn naam was zwaar op zijn buik geschreven: *Bertolf...*

Meester Ranke, totaal afwezig, had niets bemerkt en voleindde ernstig zijn tweede koeplet.

Toen begon hij een derde:

- 'Het lot der volkeren', sprak hij, 'ligt in de handen van God, en wat komen moest, gebeurde. Een wonderbare zindering ging door het Vlaamsche land. De melk der moeders sloeg uit,

als een bijtende nasmaak, op den mond der mannen. De harten braken al te gelijk in heiligen strijdlust. De vuisten rukten aan de wouden en wapenden zich met goedendags. De lucht begon te ruischen... Toen heeft men het gezien. De geschiedenis, die de uitgestorven idealen van de menschen gelijk relikwieën bewaart, davert nog van den ruwen levenskreet der Vlamingen. De melk der moeders ligt zuur op den mond van het volk. En de mond roept: 'Schild en Vriend!' En daar rijzen de Dampierre's, en Pieter de Koninck, en Jan Breydel, en Willem van Gulik... en daar rijst dat leger van duizenden en duizenden wevers en volders en schoenlappers en beenhouwers... daar rijst dat borrelende, uit ellende ontbonden en klaargeworden proletariaat, alle voorhoofden ten hemel gewend, alle borsten ten vijand gericht, alle teenen als stalen krammen in den moddergrond gehaakt!'

Meester Ranke stond gelijk een kruis, de armen wijd-uit naar het Vlaanderen, dat hij wekte. De jongens keken nieuwsgierig toe, of hij met zijne zwevende handen ook niet een der papieren mannekens zou raken. Er hingen nu al vier zulke zwierende figuren: een heel dik, met vreeslijke ooren en een bijl, getiteld *Breydel*, - een eleganter daarnevens met kaplaarzen en een pluimenhoed, *Gwij van Namen*, - een mager geraamte met een zwart gat in den kop, *Pieter de Koninck...* het werd stilaan een aardig spektakel.

Meester Ranke liet langzaam zijne armen zakken.

Joep! daar wipte een kleiklompje de hoogte in, pletste tegen de zoldering, en op hetzelfde oogenblik hing *Robrecht van Bethune* aan den balk.

Meester Ranke was overgeleverd aan zijne inspiratie en sprak in plechtiger tempo:

- 'Tegen deze woeste voetgangers reikte nu

de gansche aristokratenruiterij van West-Europa op. En die epische strijd ving aan, die strijd welke niet gold om het bezit van een graafschap, noch om het gebruik van een taal, noch om den haat van een ras, maar waarlijk om de toekomst van een menschheid. Door het kamp der Vlamingen, toen het vijandelijk leger zijne eerste bewegingen ontplooide, wandelde een reusachtige priester en hief hoog in den kriekenden morgen het gulden schild van het Heilig Sakrament. Alle hoofden omlaag, daar knielden tegelijk alle stoere vrijheidskampioenen. Ja, op hunne lippen brandde ten bloede de melk der moeders en ieder laafde zijn wilden liefdedorst aan de koelheid van een klompje aarde, - en, ten teeken van goddelijke kommunie, mijne jongens, aten uwe voorouders den grond van het dierbare vaderland!'

Kurieuze toevalligheid: het droog-geworden klompje aarde van Bertolf had zijn aanklevingskracht verloren en viel met den vlaggelenden held vóor meester Ranke neer. Meester Ranke keek op: al Vlaanderens groote personaliteiten hingen met uitgestoken vermiljoenentong aan de zoldering - Zannekin, Jan Hyoens, Jakob van Artevelde, Maerlant, Boendaele, Van Eyck, Matsys, Ruysbroeck, Pieter Coutereel, Breughel, Rubens, Anneessens, Van Dijck... en heel vooraan, een lichaam zonder einde, meester Ranke zelf.

Meester Ranke beefde nu lichtelijk, terwijl de klas in een schaterlach schoot. Een klein zweet glansde om zijne slapen. Hij blikte naar Thijl Uilenspiegel. De gloed van zijne oogen was nat, wel diep, maar niet toornig. Hij drong in de ziel van Thijl, die plots zijne wenkbrauwen fronste en rechtstond van zijne plaats. Het nog niet opgelaten konterfeitsel van Hendrik Conscience viel vormloos uit zijne handen. Hij bleef rechtstaan,

met moed de straf afwachtende en kwaad op zichzelf.

Maar meester Ranke zweeg. Hij wendde zich om. Eindelijk zei hij, heel zacht:

- ‘Het is te leelijk weer om uit te gaan.. Neemt allemaal uw fransch leesboek.’

De lessenaars klabbetterden. Toen werd alles stil. De sneeuwvlokken vlinderden aan de ruiten, vederlicht en dansend. Een scholier las, met aarzelende neusstem: ‘Zoé a bu le café..’

Op zestienjarigen leeftijd was Thijl Uilenspiegel een groote sterke duivel. Hij deed struisch werk met zijne handen en kende onderscheiden zaken. Hij was taai op het land, net in de schuur, geduldig in den stal en handig in den kleinen huisarbeid. Van veel stielen kende hij genoeg om er als halve-gast mee te staan, en in de wildste vrijelucht-ambachten was hij een meester.

Aan al te subtiel peuterwerk echter had hij een hekel. Zoo, bijvoorbeeld, volgde hij ongaarne Nonkel Baptist, wanneer die, bij regendag, op zijn dakkamertje kroop om er oude horloges te herstellen. Al die oolijke raderkens beten gelijk netels in zijne handen..

Eens, op een zwaren zomernoen, zat Thijl naast den harigen klokkengieter vóor het open zolderraam. Warme natte dampen walmden van buiten aan. Het regende, het regende recht en looddof, uit een lagen vioolzwarten hemel. Soms weerlichtte het flauw, en dan was 't alsof over de ruischende velden een bevende klaarte sprong, uit oranje misten, men wist niet van waar. De regen vlaagde eentonig neerwaarts, bijna heet. Thijl meende weleens stoomwasems te zien rijzen, maar het was een varende poeiering van droppels. Er ging geen wind. De regen stortte met een eenderlijk geluid. De dakpannen trommelden.

In de zinken goot zwollen en barstten onophoudelijk de blinkende regenblaasjes. Het landschep nevelde heen achter de roerende franjen van die wijde regenblauwigheid.

Het grijze ruige hoofd van Nonkel Baptist lag gelijk een verwarde borstel over de kleine mekaniek van een zakuurwerk. Thijl Uilenspiegel, de ijle vingeren langs de plaat van een koperen wekker, droomde ver. Hij zou gaarne vandaag bij meester Ranke op de muziekles geweest zijn. Meester Ranke gaf hem elke week eene muziekles. Hij had hem, verleden keer, eene nieuwe fluit beloofd, een met zilveren ringetjes om de gaten en een peerlemoeren monding. Thijl kon al aardig spelen, maar de meester moest telkens opmerken dat hij te woest blies. Hij zou 't goed onthouden, dacht hij nu. Hij zou voortaan toon geven met delikaten adem..

- 'Bonjour! Et comment va?'

Thijl Uilenspiegel kon zijne oogen niet gelooven. Daarom sloot hij ze ook dadelijk. Dan opende hij ze weer. Maar Jakeliene Mei was niet verdwenen. Ze stond in de ruimte, op niets. Ze stond binnen een fijn kleed, dat zilverig uit de bevende weerlichtspoelen scheen geweven. Ze was eene klaarte in sierlijken vorm. Ze lachte onder hare kroon van donker haar. Hare oogen wenkten schuin en aanhitsend. Haar blik kwam om Thijl als een diepgeurende verleiding. Nat bloeide haar mond.

- 'Bonjour! Komt ge?..'

Ze knikte. Ze beloofde eene fluweelen bedwelming. Toen neigde ze voorover in hoofsche salutatie, en met twee rozevingertjes hief ze haar lichten rok. Haar rilde been kwam wazig te voorschijn, en, boven haar naakte knie, zag Thijl de hoogspannende broek met de blanke

kantenweelde. Hij stond recht. Zijn gorgel sloeg.

- ‘Geneer u niet,’ bromde Nonkel Baptist, ‘wat zijt ge van zin?’

Er was geen Jakeliene meer. Er was een open zolderraam. Er was een landschap dat met diepe kleuren opstond uit den klaarwordenden dag. De regen hield op. Langs de gewasschen zomer-balken zwol de zwoele zon, gelijk de heete mond van den hemel die gulzig aan den koelen tepel der aarde gaat liggen.

Thijl Uilenspiegel schudde zijn verschrikking weg, en zei nuchter;

- ‘Het regent nu waarlijk averechts.’

Dwaas bekeek hij den koperen wekker alsof hij hem ging inslikken, en luisterde onderwijl naar het blonde liedje, dat Nelleken met een paar vriendinnetjes op den drogen schuurvloer zong:

- ‘Iffrâ, wil-de-gij 'n biestje zien?
  't Is een merremotje,
  't kruipt al in zijn kotje,
  't danst gelijk een zotje.
  't Is van in de eeuwigheid!’

Dien zomer kreeg Peetje Avesoete zijn grooten jichtaanval. Hij zat voortaan in den lederen leunzetel, de twee voeten omwonden en rustend op een stoel, in witte kussens. Hij leed zonder morren. Hij glimlachte bleek. Hij ontving de zorgen van Romnie met knikjes van dankbaarheid.

Thijl was op 't land met de zwijgende broeders en wrocht wild in het gloeiende zonnegeweld. Den avond, dat het laatste voer tarwe werd binnengebracht en hij den grooten haan van dahlia's droeg, dronk hij jenever. Voor de eerste maal was hij zat. Hij ging in den boomgaard liggen. De lucht was purper. Hij lag op zijn rug en de hemel woelde traag om, alsof daar een zotte adem al de wolken in ringende

waaiïng opblies tot zwemmende doedelzakken. Zijne maag keerde en 't zuur schoot in zijne keel, en hij hoorde op 't voorhof de zoete stem van Nelleken:

- ‘Hee Thijl! waar blijft ge? De geutelingen worden koud!’

Een rinsche grijns ontblootte zijne tanden waar tegelijk een kreupele vloek papachtig stikken kwam.

Maar enkele weken later liep hij weer eens dronken.

Het was een winderige Septembertijd. In de toetende hoornen, die door de luchten zoefden, voelde men reeds de uitdaging van den Winter gaan. De hemel zonk laag en schalieblauw.

In Avesoete's meerschen was Thijl Uilenspiegel met Pauwke Fonteyne gaan beuken snoeien. Pauwken was de vermetelste knotter van de streek en een geduchte uitroeier van eksters en kraaien. En toch bekende hij gaarne dat de jonge Thijl vlugger en hooger klom dan hij. Hij zei dikwijls:

- ‘Onze-Lieve-Heer houdt den felle bij zijn rood haar vaste, zonder da-je 't ziet.’

En dezen keer ook had hij gelegenheid om Thijl's rappe vaardigheid te bewonderen. Thijl hing, boven de beukkruin, aan de uiterste taknaald te wiegen. Hij zong luid in den wind. Zijne stem wapperde met flardengeluid. Zijne bijl beet in het witte boomvleesch. De aarde lag onderaan, miezerabel en onfrisch. Maar Thijl zat in de maagdelijke ruimte, binnen het jagend geblaas van trompen en bazuinen. Hij lachte blank. Hij had deugd, van ruwe gezondheid en van trots.

En toen gebeurde het zonderling avontuur, dat hij nooit vergeten heeft.

De kerkklok begon te luiden. Terwijl Thijl 't gevoel kreeg dat hij mee langs de lucht zweefde, met den bronzen bimbam, keek hij werktuigelijk op als

om iets van die metalen galmen te zien. Hij zweeg. Hij zag, heel hoog, een traag vlekje. Het zeeg allengs en werd grooter en duidelijker. Het was een wijde vogel. Hij laveerde langzaam en daalde in breede kringen, de vlerken roerloos uitgestrekt. Pauwke Fonteyne zag hem nu ook.

- 'Hee-la!' riep hij binnen zijn looverkruin, 'een buizerd!'
- 'Hou uw toet!' antwoordde Thijl.

Plots hield het roofdier op met draaien. Het strekte neerwaarts, eerst in scheeve lijn, dan loodrecht naar beneden. Het viel als een steen en duikte plat in het aardappelveld. Eer het echter te gronde zou storten, spreidde het zijne wieken weer uit, wipte als op een springveer en steeg klapperend, met moeizamen slag en onzeker evenwicht. Zoo waggelend scheen het een poosje te zoeken naar vaste zweeflagen. Eindelijk rees het sekuur, nauwelijks verzwaard, en vleugelsterk.

De buizerd hield een jong konijntje in zijne klauwen.

Hij zette aan in korte laveervlucht, om gauw hoogte te bereiken. Hij kwam in de nabijheid van den boom, waar Pauwke zat. Pauwke kon zijn tong niet langer meester blijven. Hij danste in zijn bladerhuis en baste opgewonden:

- 'Hoe! Hoê-hoê! Ifft! brim-bram-boê! Hoê!'

De buizerd wrong zijn driehoekigen staart tegen zijwind en wipte, met een werkelijken sprong, uit de buurt van dat berengeluid. Rap zeilend stevende hij weg, in de richting van Uilenspiegel's beuk.

Thijl zag hem uit de diepte aanzweven. Zijn vlucht was juist op de hoogte van den boom berekend, waarboven hij na enkele forsche vleugelslagen kwam. Hij slierde net langs de spits van den hoogsten tak, zoo dicht bij dat Thijl's handen beefden. Thijl liet alles los, zijn voeten stampten tegen

den tronk en zijne heele wezen vloog vlammend de lucht in.

Dat was 't gevoel van een halve sekonde, den tijd van een geweldigen aderstoot. Hij grabbelde zich weer vast, raakte op 't zelfde moment met zijn haarbos de streuveling van de vogelvaart, zwaaide zijn bijl en wierp ze uit een stalen vuist te klinken.

Ze wentelde en klonk, en trof den buizerd aan zijn linker.

Het konijntje viel recht. Dan viel recht de bijl. De buizerd klepperde in vreeslijk pluimengeruisch en een wolkje van lichte veeren waaide open rondom hem. Toen begon hij te schreeuwen, worstelde tegen de zwaarte van zijn lichaam, klopte wanhopig met zijn rechter, en kantelde traagzaam naar omlaag.

Een blijde kreet ontschoot als een koperen straal aan Uilenspiegel's tong. Hij viel van tak tot tak, gelijk een kluppel die binnen een notelaar hapert. Aan den laatsten tak hing hij eindelijk te aarzelen.

- ‘Halt! dwaze kloot!’ riep Pauwke verschrikt.

Thijl schoof zijne handen naar de dunnere twijgen. Hij wiegelde lager. Het hout plooide, kraakte en brak. Gelijk een kleinere boom, den donkeren lichaams-knoest geheel omflapperd met groene blaren, stortte Thijl uit den grooteren neer.

Hij was den gewonden vogel vóór en reikte naar hem zijne gretige armen. De buizerd hing dalend in de ruimte. Zijne klauwen krabden nijdig onder zijn borst. Zijn dons pepelde uiteen en rees lichtelijk boven hem, zooals bij ondergaande drenkelingen opborrelt een pereling van lichte blaasjes.

Maar toch weerde hij zich uit het bereik van Thijl. Zijn schreeuwen sneden door de lucht. Hij stak zijn pluimen op. Hij haakte woedend met zijn bek en snauwde. Hij viel en sprong weer op, en viel.

Thijl stormde hem na en almeteen had hem te

grijpen. Beide vuisten drongen door de klauwen heen en vatten bebloed den nek. Thijl echter juichte niet meer. Zijn bloed brandde op zijne handen en toornig vloekte hij. Hij neep toe en lang, uit al zijne macht. De buizerd spartelde hardnekkig. Geen angst, maar wilde haat sprong uit zijn gulden oogen. Hij hikte en stuipen snokten door zijn lijf. Dan stierf het vuur van zijn kop dat naar Uilenspiegel blikte. Hij werd slap. Het was als rilde hij nog eventjes...

- ‘Is me dat 'n affaire!’ zei Pauwke, die hijgend achteraan kwam.

Hij bekeek het beest.

- ‘'t Is 'n ouwe’, besloot hij, ‘hij kon een kind ophalen.’

Ondertusschen toonde hij het kleine konijntje dat hij had opgeraapt...

En van snoeien was er geen sprake meer. Met hun zonderlinge vracht trokken ze van herberg tot herberg. En ze verhaalden, en bij elken borrel herdeden ze hun verhaal. En ze werden zoo zat als tonneklinkers.

Het was bijna middernacht, als ze in de *Hope van Vrede*, met groot misbaar werden buitengesmeten. Thijl sloeg een ruit stuk. En Pauwke zong:

- ‘En tot boven hare knien
Ze liet ze zien, ze liet ze zien,
En tot boven hare knien,
Ze liet heur vriendschap zien!’

Ze verlieten malkander en werden het pas veel later gewaar. Thijl kwam thuis en kroop in de schuur. Hij lag een tijd te braken en te woelen...

's Anderen daags ontwaakte hij in den zuren stank. Zijne tong plakte. Hij greep ze plots vast en trok er nijdig aan, kwaad dat ze nu geen heldere gedachten kon uitspreken. Dan speekte hij en zijn gezicht vertrok, van het walgen. Wat was er, nondideke! gebeurd?

Hij zag, nevens hem, het lijk van den buizerd. Hij zag den krommen bek die openlag. Hij zag vooral het gulden oog, een parel van vuur, waarin hij nog duidelijk den roep van het sterke instinkt herkende.

Het keek hem aan zonder verwijt en het wekte in hem geen wroeging. Maar binnen den glans van dat goud voelde Thijl het beeld van wijde hemelen, en hij wist dat hij in zijn vuist een geweldige zucht naar vrijheid had gesmoord.

Daarom gaf hij den dooden vogel een stamp op den schedel.

Thijl Uilenspiegel had ook goud in zijne oogen. Naarmate hij al voller tot een jongeling wies, blonken al dringender de gele blikkers die rond de bronsdonkere appeltjes als topazen starren trilden. Zijn gelaat was bruiner geworden en mat. Onder de gevoelige huid leefde een kwikvlugge blos. Wit in den frisschen mond lachten de tanden, doch te puntig haakten er de twee bovenkanienen, en die gaven hem een ontembaar uitzicht, waarvan de wildheid door het roode vuur der haren werd verscherpt.

Hij groeide. Hij bepaalde zijn vormen, naar binnen en naar buiten. Onrustig streefden in hem zwakheid en kracht naar een onbereikbaar evenwicht. Levenslust botte en barstte daar, ervaring snoeide. Hij kwam uit alles en ging naar niets. Hij groeide en groeide.

Impulsieve faktoren waren bij hem de sterkste. Hij handelde eerst. Hij bedacht naderhand. Nooit onderstelde hij dat men op onderscheiden wijzen mensch kon zijn en dat men zich misschien een modelmensch kon inbeelden. Hij mediteerde over die dingen niet, en de stekelbaarsjes mediteeren ook niet over de vlucht der zwaluwen. Zij weten

niet eens dat ze zelf onder water zijn, in 't zwemmen nochtans leggen ze eene verbazende techniek aan den dag.

Thijl's zinnenweelde was allengerhand wonderbaar geworden. Zijn smaak ontleedde de moeilijkste sappen, en hij beet gaarne boomenloof en kauwde wortelingen en schorsen. Zijn neus stond open en de rozige vleugeltjes beefden als de wind een onverwachtschen reuk aanbracht. Hij staarde zich dronken op kleuren en hij aanbad de zon die na-lichtte in zijne hersens. Zijn gansche huid huiverde van wellust bij het heete en het koele, het zachte en het ruige, het droge en het natte, het vlakke en het ronde. En al wat geluid had, bekoorde hem. Dat was de muziek van de wereld.

Maar hij ontving dat allemaal ook van verre: hij scheen te beschikken over onzichtbare voelhorens en kon van alles op delikaten afstand genieten. Dan smolten alle gewaarwordingen tot een vagen, bedwelmenden wellust saam.

Het was binst zulke geweldige gevoelsprocessen dat hij telkens behoefte had aan woordelijke uitingen. Hij kon niet, omdat hij niet duidelijk wist. Hij stampvoette dan en spande zijn bakkespieren: hij haatte zijne tong.

Dat was de duistere reden, die hem zoo gretig naar de muzieklessen van meester Ranke dreef: hij kreeg er een nieuw spreekalaam. Hoe troebel ook, hij kon met zijn fluitje beter uitdrukken dan met zijn mond. Althans voldeed hem die wijze van expressie, en dat was meer dan genoeg, want wat kon het hem schelen dat zijn omgeving hem al of niet begreep? Hij had daaromtrent geen zekerheid van noode.

Er waren dagen van innige prikkelbaarheid en dan dreunde zijn heele wezen. Hij stormde als

een veulen door de landen, sprong over grachten, zat vogels en vlinders en wolken na, en tuimelde langs de weide. Dan stond hij op een vlakte en reikte zijn gulzig lichaam de ruimte in. 't Zuur en het zoet, klanken en geuren, vormen en verven, 't kwam alles te gare in hem tot een kostbare koorts. En boven zijn hoofd zwaaide hij zijn fluitje. De groote wereld leefde, Thijl was de orkestmeester van de natuur.

Met de drijwielkar had Thijl Uilenspiegel een voer klaver ingedaan. Het was het laatste dagwerk. Hij ging onder de schuureuzie zitten en hurkte er tegen den muur. De valavond lauwde fluweelig. Het oosten prijkte peiselijk, zonder winden en zonder haast.

Aan den hoek van de hooge boomgaardhaag verscheen een vreemde hond. Thijl stond recht en wachtte. Er hing ook iets zeer ongewoons in de lucht. De hond verdween zoohaast hij Thijl had gemerkt. Hij keerde gauw weder. Een kind liep nevens hem en bleef plots roerloos, in het bleeke zand.

- ‘Hee!’ riep Thijl.

En het kind vluchtte heen. Toen naderde de karavaan, geheel met een zonderling gerinkel omhangen. De hond schoot nu als een pijl vooruit. Een struische, bruingebrande man leidde een langen, lagen huifwagen, bespannen met drie kleine paarden. Het kind huppelde aan zijn zij, wees naar Thijl. De wagen reed voorbij in een beiaardzang, want de bonte harnassen hingen vol met bellekens. Er zat een schoone vrouw in de kar, met een wichtje. Achteraan stapten een grijsaard en twee jongelingen. De oudste voerde een beer aan een ketting. De kleinste droeg een aapje op zijn schouder en blies op een schalmei.

Dat volkje was raar en droeg wondere kleederen. Het wekte bij Thijl een verre herinnering aan wat hen overlang zoo dringend aantrok, op de Brusselsche foor. Maar de reuk van deze menschen was ruwer en scherper.

De oude man vroeg, met een duitschen tongval, of ze op den weg naar Kerselaar waren, en Thijl stelde voor om er hen op te brengen. Ze knikten hem allemaal vriendelijk toe, behalve de schoone vrouw, die hare bloote borst over het wichtje hing, en droomde. De beer stapte geduldig en blikte zonder belangstelling vóor zich uit, met een soort van menschelijke triestigheid. Hij stonk niet meer dan zijne meesters.

- 'En waar brengt ge straks den nacht door?' vroeg Thijl, 'Ge zijt gauw buiten het dorp'.

De grijsaard wuifde met zijne hand, alsof hij onzichtbare teerlingen uitwierp. Hij sprak niet. De jongste kerel keek op naar den wolkeloozen hemel en zei tevreden:

- 'Het zal goed weer blijven.'
- 'En sterren!' meende de andere.

Het aapje keek ook onwillekeurig omhoog. Hij peuzelde dan weer gauw aan een lapje geitevacht en nagelde aandachtig tusschen de haren. Hij scheen in het bijzonder op het vangen van luizen gedresseerd.

Wanneer de troep bij de kapel was gekomen, stuurde Thijl haar langs de heirbaan, in de richting van Oudenaarde. Hij gaf een paar inlichtingen, waar niemand naar luisterde.

- 'Kerselaar ligt vlak vóor de stad, op de hoogte, zeven kwartieren van hier.'

Hij liet die menschen voortreizen en ze begonnen opnieuw heel vriendelijk te lachen, tot afscheid. De schoone vrouw lachte niet. Haar ronde borst blonk. Ze droomde naar de ondergaande zon...

Thijl Uilenspiegel bleef de zwervers een langen tijd nastaren. Den bleeken huifrug en den donkeren beer zag hij het laatst. De rest verging als een rollende wolk.

- ‘Wil ik u 'ne keer iet zeggen?’ vroeg Thijl aan zijn eigen.

Maar wat zou hij zeggen? Zijn eenzaam hart stond open als een deurgat en de ijlte gaapte er hopeloos. Een onbekend mysterie trok hem aan, naar dagen van morgen, naar streken die niet bewandeld zijn, naar een droom van droomen.

Hij dacht aan de schoone vrouw. De eerste star pinkte groen. En Thijl mijmerde:

- ‘Wat doet Jakeliene?.. En waar?.. En waar?..’

Hij plukte een olmentwijg en knabbelde op den steel, en ging.

Hij daalde langs de zacht-neerwiegende akkers, waar de Perlinkbeek haar lui bed had gemaakt. Er vlogen enkele vledermuizen.

Ineens een angstige meisjesgil.

Een naakt lichaam wipte uit het water, scharrelde over den oever en vluchtte met slepende kleeren in het kreupelhout. Toen rees een tweede lichaam en werd heel klaar boven het blauwe riviervlak. Aan den blonden kop herkende Thijl Nelleken Avesoete.

Nelleken had Thijl nog niet gezien. Ze haastte zich nochtans, stond in het gras en wendde zich om met ronde oogen. Ze sloeg hare handen over hare borst en het was alsof haar gansche witte wezen te blozen begon. Ze was niet vernederd, maar ze voelde meer dan een beleediging. Ze kon zich niet verroeren. Ze wilde Thijl om hulp roepen, en ze riep niet. Ze weende. Ze weende uit gansch hare ziel.

- ‘Wacht!’ lachte Thijl ‘'k zal komen in uw billen bijten!’

Hij sprong guitig op handen en voeten.

Hij zag hare doodelijke schaamte niet.

De nacht was stil en donker. Alleen die treurige miezelregen ruischte om. Hoelang zou dat duren?

Thijl Uilenspiegel lag in een hoop rotte blaren. Hij mompelde:

- ‘Ik krijg buikpijn - mijn broek en mijn hemd zijn nat.’

Pauwke Fonteine lag dieper, in een gracht. Hij antwoordde:

- ‘Ge zijt een schijtjong, zwijg!’

En ze bewogen zich niet meer. Ze hoorden het uur op den kerktoren slaan.

- ‘Drije!’ zei Thijl.

- ‘Sjt!’

Rechts, over het Eremijtbosch, begon het weer op te klaren. De druipende mist schoof heen. Er vloeide maneschijn. Pauwke naderde.

- ‘Luister’, fluisterde hij, ‘nu kruip ik onder de eiken, houd gij uw roer gereed, de lepeleers zijn gauw hier, maar schiet zonder haaste.’

Na een half uur brak dichtbij een geweerschot los, onmiddellijk gevolgd door twee verdere schoten. Langs den blauwen rook zag Thijl het bleeke maneperk, en, daarbinnen, een dubbele tuimeling van hazen. Alles werd stil op een nieuw. Daar ging, aan den overkant, de stem van Pauwke:

- ‘Krou-âw!’

Net de schreeuw van een rave.

Dat was 't alarm. Thijl drong dieper in den blarentas, tot hij er geheel in was verdwenen.

- ‘Halt!’ riep iemand op korten afstand.

Links gilde de veldwachter:

- ‘Handen omhoog!’

Dan hoorde Thijl een gescharrel door 't lage

gewas en lompe voetstappen, die haastig aandreunden. Hij bewoog nich niet. Hij kon nauwelijks ademhalen.

- ‘Handen omhoog!’ herhaalde de veldwachter, een heel eind verder.

Een nieuw schot weerklonk. Wie vloekte ginder? Alles werd stil.

- ‘Ze hebben Pauwke te pakken’, meende Thijl.

Het speet hem nu dat ze 't op Pauwke hadden gemeend. Hij bleef liggen, lang en koes. Zijn lijf deed pijn overal. Het sloeg half-zes. Er roerde geen takje.

- ‘Als hij dood is...’ peinsde Thijl.

Hij kroop voorzichtig te voorschijn. De maan hing laag, oranjekleurig. Rechtover haar doode schijf, beefde het komende morgenlicht. Thijl lengde zich uit, stak zijn stramme armen in de hoogte, knielde moeilijk en geraakte eindelijk te been. Hij struikelde over de gracht en stapte beslist naar het Eremijtbosch.

- ‘Als hij dood is... als hij, nondidjiete, dood is...’

Tusschen de eiken merkte hij niets. Hij drong dieper. Op de grijze schors van een abeel kleefde een bruin merk, gelijk de wreef van een beslijkte hand. Daaronder lag een klein geutje bloed. Eer hij nadacht, schreeuwde Thijl uit volle longen:

- ‘Toebak!’

Het overeengekomen wachtwoord. Het woud galmde:

- ‘... oê... â... w...’

Zwaar viel de stilte in. Toen schoot hem het felle bloed gelijk vuur door de aderen. Hij liep naar alle zijden, draaide rond de boomen, sprong en stampte, en stormde ten slotte in stijgende richting het gansche bosch dwarsdoor.

Hij stond op den Muziekberg.

De dag groeide. Een zilveren trilling zweefde

langs het wijde landschap. De dorpen klaarden op en de koperen kerkhanen hingen hier en daar in de ruimte te blinken. De lucht ademde zacht. Thijl zag Vlaanderen ontwaken.

Maar tegelijk steeg met kracht een nieuwe zekerheid in hem. Dat verre land riep hem. Het riep een onweerstaanbaar gebod, en al zijn zenuwen trokken. De gouden perel, dien hij in den kop van den buizerd had gedoofd, brandde thans op zijn eigen voorhoofd. De blauwe kimmen wenkten. Waar liep deze vriendelijke heirweg heen?

- 'Mijn jongen', zei Meester Ranke, 'wat droomt ge?'

Meester Ranke stond nevens hem in den eersten zonnestraal. Een bundeltje verzen lag open aan zijn magere hand. Hij wiegelde zoetekens.

- 'Mijn jongen', hernam meester Ranke 'is het schoone land in uw ziel gekomen? Kijk hoe het wakker wordt. Kijk hoe het groen bewegen gaat en hoe elk huis zijn deurken opent. En luister: waaien u daar geen stemmen te gemoet en daveren de vaderen niet op uw geweten? En de moeders, zuurt haar kloeke melk niet op uw mond?'

Thijl Uilenspiegel wist iet dat in den tijd lag, en zijn hart daagde wrokkig de toekomst uit. Hij boog zich rap. Hij nam een klompje grond en bracht het tegen zijne lippen.

- 'God ziet u!' sprak plechtig meester Ranke.
- 'Amen!' zei Thijl bijna uit gewoonte.

Tegelijk zette hij een viezen grijns, want hij proefde scherp aan de wakke aarde den kloef van den bok, die er driftig was omgeloopen.

De winter, die nochtans tamelijk zacht was geweest, brak de weerkracht van Peetje Avesoete. Met de eerste lentedagen, bleef hij te bed liggen. En zacht orakelde hij:

- ‘Ik en zal er niet meer uit geraken, tenzij met de voeten naar voren’.

Op een zondag, binst de vespers, begon hij te sterven. 's Avonds had hij den reutel in de keel. Mijnheer Pastoor kwam aan zijn sponde en zette zich daar neer met troost in zijne gladde handen. Peetje Avesoete glimlachte, keek hem aan uit een groote helderheid van oogen en zweeg. Na de vroegmis begeleidde een zilveren gerinkel het nieuw bezoek van mijnheer Pastoor. Mijnheer Pastoor had een hoogen rug van goud en de koster stond nevens hem, in witte hemdsplooien. Peetje Avesoete werd berecht.

Romnie ging en keerde en zorgde. Ze maakte een groote drukte door haar vele bidden en klagen en huilen. De aanstaande begrafenis deed haar huiveren wegens de talrijke vraagstukken die daarbij zouden moeten opgelost. Ze kon het met haar eigen niet eens worden omtrent de missen die men zou doen lezen. Ze poetste af-en-toe den koperen kruis-lieven-heer op, die Peetje Avesoete straks vasthouden moest...

Nonkel Baptist was opgewonden en ongerust. Hij zat bij de deur. Hij luisterde naar den leelijken keelreutel. Hij wist niet heel goed wat hij daarbij voelde. Hij werd eigenlijk bang.

De twee zoons dwaalden langs het voorhof en over de velden, somber en ongescheiden, gelijk de vleugels van den dood.

Peetje Avesoete was wel bezig te sterven, maar hij stierf dien dag niet, en ook niet den volgenden dag, en ook niet den derden dag. Hij lag te reutelen. Allengerhand had Romnie haar dagelijksch slenterwerk in de keuken hervat. Nonkel Baptist kroop op zijn kamertje om er de vergulde klok van den notaris te herstellen, en de twee zoons zetten zich weer aan den arbeid.

Te schemeruur, daar Thijl Uilenspiegel en Nelleken bij het venster zaten, deed Peetje Avesoete een klein teeken met zijne hand, en ze naderden.

Toen wilde Peetje Avesoete iets zeggen, en hij deed groot geweld, en hij kon niet. Twee spijtige tranen groeiden glanzend in zijne oogen. Ze vloeiden weg langs de rimpels, en dan lachte hij. Hij lachte. Er ging een wondere klaarte open over het bed. Nelleken knielde en vatte zijne ivoren hand. Ze kuste de matte vingeren. Ze blikte hem dan tegen en lachte insgelijks. Thijl stond groot over haar. Hij voelde het licht dat uit het gelaat van Peetje Avesoete was ontloken. Hij lachte mede.

Het licht bleef een tijdje aanbeven.

Een merel zong.

Door de lucht zweefde een geritsel van satijnen bladeren. De muren schoven achteruit en eene wijde ruimte begon te ademen. De klaarte gleed gelijk een wiegende orgelmuziek. Uit blonde vlerken viel een wind van dons, en de zoldering week. De hemel spreidde zijn ronde koepels op doorzichtige kolommen. Een fijne druppeling beefde en zong. Eindelijk hoorde Thijl den wijden aanhef van kinderkoren, en een woord galmde uit de verte, welbekend en lang bedolven. In het diepste van zijn ziel bewoog het eene blanke zoetigheid, en hij haatte Romnie en Nonkel Baptist, en den koster, en dat nest van menschen...

Hij leefde in het licht van den lach. Zijn gansche wezen joeg naar zon, naar vreugd, naar vrijheid. Maar het haatte den koster, en de anderen...

Daar zag hij plots Romnie, en hij haatte haar. Ze spreidde een koperen kruis-lieven-heer over de borst van Peetje Avesoete als een harnas. Ze stak twee hooge kaarsen op, aan weerskanten

van het bed als hellebarden. Hij vatte Romnie ruw bij haren arm en keek haar toornig in het aangezicht. Boven de plank van het voeteinde rezen de donkere lijven van de twee zoons. Ertusschen hing de warrelkop van Nonkel Baptist: de gele schijn, die uit de kandelaars danste, wekte een wederdans van spoken achter hem.

Thijl Uilenspiegel liet Romnie los. Een schok ging hem door de hersens. Peetje Avesoete was dood. Nu wist hij het. Hij klopte woest met hopelooze vuisten tegen zijn voorhoofd. Hij had een groot, een verdriet zonder einde. Nog nooit had iemand die heete pijn in zijn borst ontstoken. Hij voelde haar voor de eerste maal en de wereld werd een nacht.

Hij sprong de kamer uit. De bleeke stem van Nelleken fluisterde hem na, juist over den drempel:

- 'Thijl... Thijl... mag ik u helpen?...'

Ze klonk als eene zoete frischheid, saam met de buitenlucht, die frisch was eenderlijk.

- 'Loop naar den duvel!' zei Thijl.

Dan hoorde hij niets meer...

Maar, hoe hij zich ook verwijderen wilde, hij dwaalde aldoor de hoeve en den tuin en den boomgaard rond. Tegen den ochtend, moe van loopen, de beenen in natte broekspijpen, de heupen zwaar en de longen in brand, zoo naderde hij toch dat huis van den doode. Hij was heel week geworden. Zijne oogleden gloeiden. Zijne tong stak achter zijne tanden als een rasp.

- 't Beste dat ik doen kan...' begon hij in zijn binnenste.

Hij wilde nadenken, maar zijn lichaam was reeds zijn beraadslagingen voor. Dan gaf hij zijne gedachten op en volgde zijn lichaam.

De merel, in den lochting, ontwaakte en hobooide.

Thijl stond vóor de arduinen deurzuil. Hij zag

er de sleet van den tijd. Hij zag de sleet aan de groote deurklink en de grendel klopte nu ineens vreemd en luid, gelijk een stem van metaal. De keuken groeide met hare gewone kleuren uit de duisternis. De kachel blonk als een cyclopenoog. En overal, aan de wanden en op den rooden tichelvloer, langs de zate en de leuning der stoelen, over de kastsleutels en de pannestelen, glom en groef de sleet van jaren. De handen hingen in de lucht, die getast hadden, en de blikken zweefden om, die gekeken hadden. De bronsgroene horlogeplaat telde bedaard, en telde, - en welk onmeedoogend getal bedoelde zij toch?...

Toen ontroerde Thijl Uilenspiegel. Hij herdacht het kleine kind dat hier had omgeloopen en dat, al groeiend, een deel van dees huis was geworden. Hier had hij wortelingen geschoten en, waar hij zich nu losrukte, sloeg hij bloedende wonden aan zijn lijf. Het verleden scheidde in hem, en hij leed gelijk een moeder die vaarwel zegt.

Stil steeg hij langs de trap en opende voorzichtig de deur van de doode kamer. Het scheen hem dat de kaarsen veel kleiner waren geworden, en de kruis-lieven-heer lag bijna nietig op het witte bed. Er was ook geen lijk. Alleen een hoofd dat in een kussen glimlachte....

Nelleken zat vooraan geknield. Thijl vond geen bijzonder teeken aan haar. Hij zag dat ze vroom was en die vroomheid bekoorde hem niet. Nelleken hoorde bij het huis, vol oude zeden, waarvan hij zich losgerukt had. Maar de witte glimlach van Peetje Avesoete betooverde zijne zinnen. De vlammetjes van de kaarsen likten met onnoozele tongskens in de ruimte. De glimlach blonk, en blauwer was de blijde lach van den morgen die geluidloos aan het venster bloeide. Zoo was de glimlach een blankere bloem die langs de ruiten klaarde en

met een pareldans van dauw op azuren drempels de toekomst inluidde....

- ‘Allemaal flauwe kul!’ besloot Uilenspiegel.

Hij klom naar zijn eigen kamertje en pakte zijn goed saam in een blauwgetafelden doek. Hij keek naar niets meer om en verliet de hoeve. Nog even haperde eene bleeke herinnering in zijne hersens, wanneer hij in 't voorbijgaan den haan op den mesthoop hoorde kraaien. Het was niet de haan die hem begroette bij zijn inkomen met Bombardon, jaren her...

- ‘Van 's gelijken!’ antwoordde Thijl, en hij haastte zich naar de kapel van de heirbaan.

Een dappere marsch ging hij, tot Oudenaarde. Toen de lieve stad daar in het dal te voorschijn kwam, uit de Scheldemisten, lei hij zich neer op den barm. Hij staarde droomend naar dat hoopje oude huizen, naar den Lieve-Vrouwe-toren, naar het sierlijk beitelwerk van 't Stadhuis, dat boven de grauwe daken rees als een zilveren relikwiekas. Hij volgde de krullekens damp, die lui opwippelden uit de schoorsteenen. Hij luisterde naar den beiaard, herkende de gebroken stem van Groofe-Sol, en, met een beetje onverwachtsch plezier, dat als een wiegelied werkte, sliep Thijl Uilenspiegel in.

Een droom van akelige eenzaamheid deed hem recht springen. Of wekte hem de honger, die knaagde in zijn buik?

Op den barm zat Nelleken Avesoete. Terwijl hij verschrikt over zijn voorhoofd wreef, was ook zij rechtgestaan. Ze nam het blauwgetafeld pakje.

- ‘Kom,’ zei ze zacht ‘ik zal het nu een eindje dragen.’

Ze stapte voorop.

- ‘Heela!’ riep Thijl ‘wat zijt ge van zin?’

Ze wendde zich om. Haar mooi gezichtje was

bleeker dan gewoonte. Een doodelijke angst beefde in hare oogen. Ze kon niet vragen wat ze vragen moest, en het pakje viel uit hare handen. Thijl snelde naar heur toe.

- ‘Halt!’ lachte hij luid, ‘geen hoogwater, of 'k begin u te kriebelen.... Kruip nu op mijnen mutten!’

Ze moest schrijlings op zijne schouders gaan zitten.

- ‘Weet ge waar we naartoe trekken?’ vroeg Thijl.

- ‘Neen, Thijl,’ antwoordde Nelleken en ze geloofde weer, gelijk altijd, geheel en gansch in hem.

- ‘Naar Peperstee,
  Daar den hond zijn broek afdêe!’

En vermits hij toch aan het dichten was, voegde hij er een familjair rijmpje bij:

- ‘Houd me vast en rijd maar meë!’

Dus ging hij, en bereikte de Schelde.

Het boek van Pijke-Zeven

Het boek van Pijke-Zeven

De Burgemeester van het ongenoemde dorp heette Pijke. Het was een geweldige, rond-dikke man, met platvoeten en een heel klein kegelkopje. Hij liep traag, alsof er pladijzen aan zijn zolen kleefden, en plechtig, alsof hij het gemeentehuis in zijne ontzaglijke darmen omdroeg. Maar zijn hoofd was onbenullig, gelijk een te klein dekselknopje op een te lijvigen tabakspot.

De eenige zoon van Burgemeester Pijke was het evenbeeld van zijn vader, althans in zeer verminderd formaat: dezelfde buik en 't zelfde fondament, dezelfde platte voeten en 't zelfde notekopje vormden al te saam een lichamelijk complex dat echter nauwelijks zes duim boven den meter bereikte.

Wegens zijn statig voorkomen heette men den vader Pijken-Aas.

En natuurlijk droeg de zoon den naam van Pijke-Zeven.

Pijke-Zeven was iets ouder dan Thijl Uilenspiegel. Vermits hij in 't kollege te Kortrijk niets uitvoerde dat deugde, werd hij door meester Ranke in behandeling genomen. Hij was twintig jaar oud, wanneer hij zijn ingangsexamen aflegde in de Leuvensche Hoogeschool, waar hij voor notaris studeeren zou. Hij slaagde. Pijken-Aas beloonde meester Ranke met een half-varken en

een mahonie-houten wandelstok. Pijke-Zeven kreeg vijf gouden Napoleons en een ivoren sigarenkoker. Dan werd hij voor enkele dagen op viziete bij Boer Soeverein gestuurd.

Boer Soeverein, de rijkste paardenfokker van Avelgem, had eene dochter... Het was een schoone late Septemberdag. Pijke-Zeven ondernam de reis op een logge merrie. Te Schoorisse ontmoette hij een paar vrienden, die hem uitdaagden op de kegelbaan. Hij speelde achttien dubbele partijen in zijne hemdsmouwen en verloor ze allemaal. Toen waande hij zich sterker op de teerlingplank. Hij dobbelde tot middernacht en zijn speellust bekoelde niet voor hij zijn goudstukken en zijn koker was kwijtgeraakt.

Wel tevreden bereikte hij Avelgem 's anderen daags, te valavond. Hij reed aan op zijn paard, gelijk een prins. Het vele bier dat hij gedronken had, ontstak in hem eene heerlijke redevoering. Zij waggelde luierig binnen den viervoetigen stap van de merrie, vlak boven zijn bollen buik, en rond het zweetend sinaasappeltje, dat zijn hoofd was. Het kon een prijsredevoering voor de hand van een koningsdochter worden. Hij zou ze uitspreken ter eere van Ursule Soeverein.

Bij den grooten draaiboom van de hofmeerschen, deed Pijke-Zeven zijn merrie staan. De purperen avondarkaden rezen heerlijk boven de sombere doornhaag. Gulden wierooksluiers hingen erlangs. Een lichte muziek beefde als rozig wingerdloof aan verre gaanderijen. En Pijke-Zeven zei binnensmonds:

- ‘Wat moet dat beteekenen?’

Want hij had, dicht tegen de haag, iets als het grijze achterste van een olifant gezien. Hij bolde langzaam over den rug van zijn paard en plakte bei zijn voeten in het zand. Dan stapte

hij naar dat ronde ding en gaf er een stamp op.

De haag smoorde een vloek, en Pijke-Zeven deinsde achterwaarts. Tot een reus lengde zich een jonge man uit de donkere bladeren, en naderde, sterke armen omhoog.

- ‘Minuutje!... Minuutje!’ merkte Pijke-Zeven, ‘herkent gij mij niet, Markies?’

Hij verging onder de dreigende schaduw. Markies stamelde beschaamd:

- ‘Aai-djeemenis, zij-de gij het, mijnheer Oktaaf?’

- ‘Wel, gij zeekkuipe, wie zou ik dan zijn? Lijk ik op iemand anders? Zeg mij maar gauw waarom ge met uw kop in die hage zit.’

Markies wreef verlegen over zijn billen. Dan wendde hij zich om en zei:

- ‘'k En durve 't u niet zeggen, mijnheer Oktaaf.’

Niet zoo gauw had Pijke-Zeven weer den rug van den struischen stalknecht gezien, of hij stampte er naar met geheel vruchtelooze razernij. En hij bulderde:

- ‘'k Zal u leeren durven... gij, loeder, gij, luizerd, gij, beerpomp!’

Maar hij zweeg, toen Markies hem langs een gat van de haag juffrouw Ursule liet zien. Juffrouw Ursule, onder een lagen appelaar, hing aan den hals van Thijl Uilenspiegel. Thijl weerstond lachend aan hare liefkoozingen. Hij droeg twee drankemmers, daar hij blijkbaar de jonge paarden aan 't verzorgen was, die verder in de wei graasden. Hij wendde zijn gelaat af zoo goed als hij kon, en juffrouw Ursule hernieuwde aldoor hare pogingen. Ze gelukte er eindelijk in hem een zoen te geven. Toen rukte Thijl zich los en liep met de klinkende emmers heen.

- ‘Potvolpek!’ zei Pijke-Zeven gedempt.

Hij keek naar Markies en schrikte even bij 't

vlammend gelaat van den staljongen. Hij vroeg:

- ‘Wat scheelt er, strontbuis?’

Markies stond met gebalde vuisten. Een roode haat gloeide over zijn geheele wezen. Zijn mond vloekte van binnen en twee aders bultten op zijne keel. Toch kon hij, bijna onmiddellijk, een nederigen lach rond zijne lippen wringen en hij begon dan in zijne handen te wrijven, alsof hij mijnheer Oktaaf met iets zeer zeldzaams gelukwenschen moest. Deze houding maakte op mijnheer Oktaaf een onverwachten indruk. Mijnheer Oktaaf viel uit:

- ‘Ge moest van schaamte in den grond zinken. Mij dàt te laten zien! Mij daarvoor uit den zadel te doen komen! Mij te onderbreken in mijne geestelijke beslommeringen..... want, vlegel, ik ging zwaar van gepeinzen - zwaar, zeg ik u, van meditaties en peroraties..... en mijn dikken teen heb ik gekneusd aan uw ruggebeen, gij geile stinkerd, weet ge dat?’

Daarna, kort-weg:

- ‘Leid mijn merrie naar den stal’.

Pijke-Zeven volgde op een afstand, vroolijk fluitend, en het zand piepte rytmisch onder zijne platte pollevieën.

Bij de groote hofpoort ontmoette hij Uilenspiegel en zij drukten malkander hartelijk de hand, gelijk het twee discipelen van Meester Ranke paste. Thijl was gretig naar nieuws. Hoe ging alles ginder, in het sinds maanden verlaten dorp? Hij kreeg zijn bekomste. De menschen hadden veel over hem en Nelleken gepraat. Het schandaal was echter, met den tijd doodgevallen. Nonkel Baptist liet, naar gewoonte, zijne haren groeien om zijn kop, en de twee beren liepen vrekkig en zwijgend over de velden.

- ‘En gij nu?’ vroeg Pijke-Zeven.

Thijl zei:

- ‘Wij zijn op 't Soeverein-hof. Nelleken werkt in 't schotelhuis en ik verzorg de peerden.’

- ‘Zullen wij juffrouw Ursule onder de peerden meerekenen?’ lachte Pijke-Zeven.

Thijl fronste zijne wenkbrauwen. Hij antwoordde korzelig:

- ‘Zooals ge wilt. Ge zijt heel gauw ingelicht, moet ik bekennen, Pijke. Maar dan moogt ge ook weten dat ik haar niet lijden kan’.

- ‘Luister eens hier....’

Pijke-Zeven nam zijn hoedje af en begon met zijn rechterhand hardnekkig over zijn knikker te wrijven. Dan speekte hij zijwaarts en sprak:

- ‘Mijn mompeer en boer Soeverein gaan t'akkoord om mij met Ursule te doen trouwen. Wanneer ik notaris zal zijn, natuurlijk... Ik ben hier gekomen om mijn hof te maken. Overmorgen vertrek ik weer naar huis. Nu vraag ik u: laat mij, om de liefde Gods, in die twee dagen met ruste vrijen. 't Kan me niet schelen wat ge naderhand doet.’

Hij speekte naar den anderen kant en zette zijn hoedje op. Reeds was hij fluitend de hofpoort binnen. Hij kwam terug en vatte Thijl bij zijn broekpijp. Hij fluisterde hem toe, te vergeefs geweld doende om zich op zijn teenen te heffen:

- ‘Mijd u voor Markies!’

En hij liet hem staan, in wien zoo plots een vuur van onrust en toorn was losgesprongen.

Tenden de groote Soeverein-meerschen lag een ronde vijver. Daar speelde en spoelde nu de luie Septemberzon. Zilveren nimfen zweefden langs de vlakte, doken geluideloos in het bevend groen en haar rozige staart voleindde zwierig de zinkende zwemkurve. Uit een tuil van peerlemoeren droppels kwamen ze gauw weer te voorschijn en

het licht blikkerde vluchtig over haar schuine schubbenlijf, dat wegglansde in de ritseling van den vijverspiegel. Wanneer, na den noenstond, Thijl en Markies met een troep paarden naderden, lagen ze heimelijk tusschen de teere watergolven en zij waren niets meer dan een bleeke bloei van den vijver en een streeling van de zon.

De twee staljongens stapten aan, naakt in hun opgesloofde broek. Het lichaam van Markies was rijp en in kracht ontwikkeld. De breede borst zwol tweevoudig onder een bruine vacht. De zware schouders bultten en snoerden de armen aan, die bij elken stap de ruwe spieren deden leven. Er was iets ruigs over hem. Zijn kop stond hard op den vierkanten nek.

Thijl was grooter, maar rilder. Hij had een jong lijf dat de frissche vormen van den groei vertoonde. De huid was amberkleurig en hoog de schoone hals, waarboven het roode hoofd met zijn lokken vlamde.

Achteraan, de gouden glanzingen der paarden in een zwerm van vliegen. De weide dreunde dof van het gekloef.

Toen werd de vijver gebroken. Het water spetste en klonk. Een bruine troebeling smoorde het klare spiegelgroen. De dieren stonden wellustig in het klaterbad en hun buiken wiegden langzaam binnen de klutsende baren. Markies en Thijl waschten met breed gezwaai van borstels hun dampende ruggen.

Eindelijk zei Markies:

- ‘Pijke-Zeven heeft van Ursule een oorveeg gekregen.’

Thijl zweeg. Markies hernam:

- ‘Hij was met haar in 't prieëelken van den lochting. Hij wilde haar met geweld in zijne armen pakken. Ze was kwaad om haar schort, dat scheurde.’

Maar Thijl zweeg. Het water luidde, klappend en regenend. De paarden bliezen sterk. Markies besloot, met een korten slag van zijn tanden:

- 'Pijke-Zeven verliest zijnen tijd.'

En Thijl, met zijn borstel boven de manen van een ruin:

- 'Zijn dat uw zaken?' vroeg hij.

Met een wip sprong Markies uit den vijver. Een blijde blik schoot uit zijn kleine oogen, terwijl hij zijn broek wat nauwer toegespte. Hij riep:

- 'Ge zijt de eerste die me dat zeggen durft. Kom boven, schuimer!'

Hij wreef in zijne handen. Onmiddellijk stond Thijl op den oever, vóor hem. Er hing een donker lisch aan zijne voeten. Lang keken ze malkander aan. Dan wiegden ze even op hunne heupen. Thijl, die zich gebukt had, lengde zich plotseling uit. Hij scheen den hemel in te vliegen. Markies vatte hem met beide armen, slingerde hem scheef over het gras en wierp hem vijf voeten verder. Thijl tuimelde en hoorde reeds het wilde gehijg van Markies boven hem. Een krachtige veer schoot los door zijne leden. Daar lagen zij meteen vast aan mekaar, borst tegen borst. En hun spieren begonnen te kraken...

Toen klokte iets in de keel van Thijl. De zon ging aan het dansen. Zwarte vleugels vaagden driemaal het licht uit. Hij stortte thoop en voelde niets meer.

Hoe lang duurde die wondere slaap?

Thijl Uilenspiegel had een zeldzamen droom. Er doemde een lichtblauwe troon uit de nevelen. Een koning met spierwitten baard zat er plechtig en roerloos. Eeniglijk om hem bewoog een blos gewaai de plooien van een saffraankleurigen mantel. Hij droeg een kristallen wereldbol in de rechterhand en een gulden staf in de linker. Zijne satijnen

voeten rustten op een windhond van albast. En aan beide zijden van den azuren troon knielden een dubbele rei van fijngevoolde maagden, die waren op de groene zuilen gelijk een broze dons van lentestralen aan de kim van den uchtend. En dan sprong uit den grond een dansend wezen, een gebocheld ding op kromme beenen en bestoken met een overdadig stoppelhaar. Het was Nonkel Baptist in een zwembroekje. Hij danste rond. Hij grinnikte oolijk. Zijn navel pinkoogde aan de bolle kaken van zijn buik. Hij zwierde een geweldigen voorhamer en zijn tong hing scheef over zijn lip, gelijk van een zweetenden poedelhond. Nonkel Baptist zweefde aardig om den troon en hij lachte Thijl geheimzinnig toe, als een die wat wonders gaat verrichten. Daar danste hij achter den koning. Daar hief hij den hamer. Daar gaf hij een tik op het hoofd van den koning. Er heerschte een stilte van wijden dood. De koning kwikte koddig omver, net een beeld van steen. De kristallen bol rolde glinsterend. En Nonkel Baptist had een onverschillig plezier en oefende seffens zijn ijver langs de hoofden van de witte maagden. Op elk hoofd gaf hij vervolgens een tikje van den hamer en overhand kwikte iedere maagd omver. Toen vervaagde het geluidelooze schouwspel en helroode kreeften kwamen hangen in den mist, met een traag gebaar van kralen pooten en karmijnen tangen...

Een scherpe pijn beet in de lenden van Thijl. Hij opende zijne oogen. Moeilijk hief hij zich en steunde op zijne ellebogen. De paarden waren verdwenen en de vijver lag stil. De fijne avondhemel liet purperen klokjes over het water benglen. Lui slierden de nimfen langs de vlakte en hare blikkerlijven huiverden zacht. Ze waren nu geheel van goud en rustig als oude sieraden...

Maar felle toorn beefde in het hart van Thijl.

Pijke-Zeven verbleef nu al zes dagen op het Soeverein-hof. Hij had in het dorp eene herberg ontdekt met gulle drinkebroers en een krulbolbaan. Dien zesden dag had hij een merkwaardig gesprek met Ursule, die hem vlak af verzekerde dat zij hem nooit liefhebben zou. Hij deed haar bij die gelegenheid kalmpjes opmerken dat zij niet op de wereld waren gezet om malkander lief te krijgen, maar om met malkander te trouwen. En na deze verklaring begaf hij zich naar den boomgaard, waar hij Nelleken Avesoete vond.

Nelleken zat in een boom en plukte appels. Het begon al laat te worden, maar hij wist haar toch zitten en riep:

- ‘Nelleken, ik zie uw kousebanden!’
- ‘Niet waar!’ gilde Nelleken verschrikt, ‘'k en heb er geen!’
- ‘Potvoldrek’, lachte hij, ‘wat zie ik dan?’

Tegelijkertijd ontdekte hij Markies, die langs de gracht wegsloop. Hij zweeg. Hij stapte verder en bereikte, over den moestuin, de lage stallingen. Thijl loste een voer klaver.

- ‘Jongen, jongen, waar zijn toch uw gedachten!’ zei Pijke-Zeven bezorgd.

Hij draaide zijn hoedje scheef en staarde Uilenspiegel bedenkelijk aan. Dan nam hij den riek uit zijne handen. Hij vervolgde:

- ‘Boer Soeverein heeft me dezen morgen voor de vijfde maal een blauw bankbriefken geleend, en 'k wil ze hem allemaal kwijtschelden, als gij niet de flauwste panneflikker zijt die er omloopt. Daar sta-degij nu in die klaver te wroeten, en Nelleken plukt wolfijzers in een appelboom...’
- ‘Wolfijzers?’
- ‘En schietgeweren - al dat gevaarlijk is.

Ge moest u schamen, want is dat een werk voor jonge meisjeshanden? Haast u naar den boomgaard, en mijd u voor Markies'.

Pijke-Zeven vertrok al fluitend. Aan den hoek van den stalmuur, keek hij om, zag Thijl staan in onrustig gepeins, en wierp hem een kushandje.

Thijl aarzelde. Hem naderde een somber gevaarte. Zijn ziel viel open als een kille kelder. Wat hing hier overal in de lucht? Wat ruischte boven de daken van het hof? Hij aarzelde, gelijk een die traag zijn schoenen uittrekt bij het bed dat hij niet meer verlaten zal. Een vage salpetergeur wekte in zijn hart een angst voor spoken. Er zweefden inderdaad, onder de lage euzies, schaduwen van handen om. Toen, uit onbewuste diepten, doemde een ver gevoel, een welling van warmte en blankheid, en zijne darmen beefden. Al wat hij wist en was stond overeind. Zijn zenuwen snokten, zijne hersens soemden, zijne spieren peesden hun bundels saam. De avond rook naar vleesch en kookte als een fornuis...

Meteen brak een wilde schreeuw van Nelleken door de ruimte.

Thijl vatte zijn riek en stormde over den tuin. Onder de verste fruitboomen zag hij Markies vluchten, met Nelleken, als een bezaadze, over zijne schouders. Met tien vreeselijke sprongen was hij hem te na. De andere had zijne levenlooze vracht in het gras neergeworpen, en boog zich vaardig voor den kamp. Maar hij zag den riek en verbleekte.

Op dat oogenblik gebeurde in Thijl een merkwaardige omzetting van krachten. Hij wist wel dat het thans om leven of dood ging, hij kende den wreeden wrong van Markies' knoestige armen, hij kende de rotsvaste kloekte van zijn stieren-

nek, - toch smeet hij plots den riek ver van zich af, en lachte.

De korte verbazing van Markies besliste over den strijd. Hij werd met tien stalen vingers aan de keel gegrepen. Hij schudde zijne steenen schouders, hij vuistte woest in het rond, hij beet naar den schrikkelijken lach, die vóor zijne uitpuilende oogen te grijnzen hing. Hij stampte, hij sprong en rukte mee in zijne stuipen het heele lichaam van Thijl. Een bloedig schuim kwabbelde op zijn mond. Een afschuwelijke reutel snakte in zijn gorgel en zijn ribben schenen te willen losklinken uit zijn longenkast.

Nu zwaaide hij lam zijne armen. Zijne knieën knikten. Hij stak naar Uilenspiegel zijne tong uit.

- ‘Laat los! Laat los!’ gilde iemand, die nievers was en overal was.

Maar Thijl kon niet loslaten. Hij hield alleen op met lachen. En iemand jammerde aldoor:

- ‘In 's Hemels naam, laat los! laat los!’

Thijl verging van bovenmenschelijke aandoening. Toch liet hij niet los, want hij kon niet.

En iemand, die rechtstond in zijn binnenste wezen, weende nu:

- ‘Thijl! Thijl!.. o Thijl! laat los!..’

Tranen gloeiden op Thijl's wangen. Hij hijgde van ontzetting. De passie van mensch te zijn sprong open door al zijne leden, gelijk een fontein van roode gal.

Toen, niet loslatend uit smartelijke onmacht, en daar Markies slap ineenstortte binnen zijne handen, sloot hij zijne oogen en viel over zijn eersten levensbuit.

Nelleken, nadat zij het uitwerksel van het koele water gewaar werd, waarmede Thijl haar slapen baadde, ontwaakte met een lichten zucht. Ze zag

over haar het jonge felle hoofd en 't was haar een zoete bloei die hing in den avond. Ze glimlachte even. Maar dadelijk voelde zij dat haar kleedje was opengedaan en een gewaai huiverde over haar blooten boezem. Haar bangheid voor Markies was niet zoo groot geweest als de angst die thans uit haar naaktheid beefde. Ze stond gauw recht en scheen zich niets meer te herinneren dan de noodzakelijkheid om seffens hare handen over hare borst te vouwen. En ze zei, heelemaal van streek:

- ‘Komt ge? 't Is etenstijd’.

Ze merkte niet eens de leelijke schaduw die onder den pruimelaar lag, en liep in een eng geflapper van rokken heen.

Thijl Uilenspiegel kwam iets later in de keuken. Het werkvolk zat gonzend rond de lange tafel. Hij nam heel gewoon zijne plaats in en at zonder den minsten weerzin. Na 't avondgebed trok hij, zooals hij meermaals deed, naar buiten en stak in 't portaal zijn pijpje aan. Hij hoorde iemand vragen:

- ‘Waar blijft Markies?’

Maar Boer Soeverein antwoordde dat hij gaan strikken leggen was in 't Kluisbergbosch, met mijnheer Oktaaf. En hij mompelde er iets bij van zatlappen en van nachtraven.

Thijl zat op den dissel van een wagen, aan de voorpoort. Hij mijmerde over het valuwe Scheldedal. De avond was stil en statig. Vledermuizen slierden langs het viooldonkere fluweel van de lucht. Ze piepten, alsof ze zilveren spelden stikten op dat donzige gewaad. Dan begonnen de sterren te pinken.

Het pijpje stak koud in den mond van Thijl. Hij zag vóor zich, in 't bleekere zand, een rooden tichel. En op den tichel zat een uil. Thijl zag den

uil niet gansch, eigenlijk alleen de oogen, de ronde briloogen, waarvan het linker een langzaam wimpervlies bewoog. Hij moest den krommen snavel raden, en het ineengezakte pluimenlijf. De glans van die oogen maakte de omringende ruimte tot een zwarte holte, die gaapte gelijk een drakenmuil. En het was uit het onrustige muilgat dat de groote man met de neerhangende vlerken traag opgroeide.

Thijl kon zijn gelaat niet zien. De beide vleugel-krukken waren saamgevouwen over zijn hoofd. De vlerken hingen gelijk wanhopen. En de groote man stond op het wijde landschap. En hij sprak:

- 'Het... het storrot.. str-str-rr...'

Wat stamelde hij? Er ging een geritsel van vledermuizen. Er viel een zoet gezoef uit de kruin van den ouden notelaar. Het scheen den grooten man te hinderen, of het leidde zijne aandacht af, want wat wilde hij toch die geluiden nadoen met zijne stem?

Hij hernam:

- 'Het strot... tterdestrot.. ô-ô-ô-tt..'

- 'Houd op!' lachte Thijl 'ik pis in mijn broek!'

Dan wilde het er bij den vreemden tottelaar geheel en in een vloed uitkomen. Hij stiet en siste en spuwde aldooreen, maar er was kop noch staart aan zijn rede te knoopen.

Een hoog gezweef fluisterde aan en schoof voorbij, en de groote man lispelde de ruisching na. Hij was op slot van rekening een gekke verschijning. Thijl sprong recht en stampte den rooden tichel stuk. Dan hoorde hij het levende geluid van den avond, bezig gelijk een satijnen gespin binnen het Scheldedal. Hij stond op den weg. Hij ademde breed.

Zoo plots voelde hij zich bewust van een kracht, die aan 't goddelijke paalde. Was hij ziek geweest?

Hoe ademde zoo gulzig nu die heerlijke gezondheid in hem? Zijn bloed was als koele kwik en zijn gedacht blonk van louter kristal. Zijn polsen klopten gelijk zijden trommelkens. Hij zette zijne borst uit, en hij zei in verrukking:

- ‘'k Vage mijn vijgeblad aan 't heele kristendom!’

Zijn instinkt was uit troebele diepten opgehelderd tot serene zekerheden. Hij was de vrijste mensch ter wereld.

Bedaard stapte hij naar den boomgaard. Bij de pomp, in 't voorbijgaan, nam hij zijn spa. En hij kwam onder den pruimer, waar hij Markies overwonnen had. Hij torste het lijk op zijne schouders en ging den weg, dien Markies met Nelleken niet had kunnen voleinden. De zware doode woog hem licht.

Wanneer hij, langs den braambeziewegel, de dreef bereikte die naar het hooge woud opdeinde, bleef hij staan en luisterde. Hij keek rond en wendde zich om uit voorzichtigheid. Nelleken was op zijne hielen.

- ‘Hee-wel?’

- ‘Stil!’ smeekte ze, ‘dat werk moogt ge toch alleen niet doen.’

Ze spraken niet meer. Ze gingen. Het hoofd van Markies hing over Thijl's schouder te schommelen, alsof het averechts neen knikte. Daarom, al gaande, hield Nelleken het bij de haren vast.

Maar onder de eerste boschbeuken moesten ze zich haasten om te schuilen. Ze hadden een stap hooren dreunen op de baan. Ze doken zich achter een hazelstruik. Niet ver van daar kwam Pijke-zeven aangewaggeld. Hij zong met een papmond:

- ‘Wie rijdt er mee
  Op mijnen dromedaris,
Wie rijdt er mee
  Op mijnen pommelee!’

Vlak vóór den hazelstruik hield hij stil. Wat toefde hij? Hij scheen vastgenageld ter plaatste. Dat duurde. Een heimelijk inzicht geraakte binnen zijn hersens in werking, en hij verwonderde er zichzelf om, als ware meteen een koperen wekker in zijn zak van zijn ondervest losgesprongen. Hij wilde nu een moeilijke redeneering aanvangen:

- 'Gesteld dat ik.. dat ik den riek.. enfin, dat ik hem den riek.. den riek, potvolwijwater!.

En plots riep hij in groote verschrikking:

- 'Markies!'

Het woud galmde. Dan viel een bange stilte. Maar op den rug van Thijl kreeg tegelijk de slappe vracht een doorzakkend gewicht. Het lijk wilde van zijn schouders glijden. Het docht Nelleken dat het haar, dat zij gegrepen had, te zweeten begon.

- 'Markies!' schreeuwde Pijke-Zeven.

Thijl, die zonk onder den last, wierp, met een krachtigen haal van zijn lenden, den doode wat hooger op zijn nek. De darmen van den doode grolden.

- 'Potvol...!'

Pijke-Zeven kwam achter den heester kijken, en hij zag Thijl en Nelleken staan, en dat zwarte pak.

- 'Hij! 't zij-de-gijlie?' zei hij zachtekens, ''t kalf is geleverd, naar ik zie. God zegene en beware u!'

Hij wachtte niet naar een wenk noch een woord. Hij plakvoette zwijgend verder.

Dan drongen Thijl en Nelleken dieper het bosch binnen. Thijl groef ergens een put, smeet Markies daarin, en dekte den grond. Met hare vingeren herlei er Nelleken schoon de laag voorjaarsche bladeren...

Ze spoedden zich niet om naar huis te gaan.

Ze stapten als in een rustigen droom, Uilenspiegel wist dat hij geen plaats in de samenleving meer had, geen plaats in de inerte orde der menschen, geen plaats in den geregelden vrede. Hij wist dat nu heel duidelijk. Hij wist het uit den witten lach van Peetje Avesoete, en uit de borst van zijne onbekende moeder en uit verdere bronnen nog, en uit het gansche heldhaftige pariavolk, dat in zijn felle wezen door Meester Ranke was opgeroepen.

Maar de kreet van het vrije leven daverde door zijn ziel.

Zoo ging hij. En Nelleken, nevens hem, was vol met heerlijke gebeden. Ze geloofde in Thijl gelijk in het eeuwige licht van den hemel. Ze was blij, tot stervens toe, dat ze met hem voortaan iets te dragen had.

Pijke-Zeven vertelde heel nauwkeurig hoe Markies, de stalknecht, was omgekomen. Samen moesten ze uitgaan om strikken te leggen. Ze zouden bijeenkomen onder de Drij-Linden. Pijke-Zeven echter was blijven slabakken in den Toren van Babel en hij kwam veel later dan de afspraak was. Eindelijk legden ze nergens strikken en ze deden een toertje langs de Schelde, om uit te waaien, want hij zelf had een hoofd als een kakkedoor. Toen meende Markies een wilde eend in het oeverlisch te hebben herkend en hij naderde het water. Het gebeurde heel rap. Een vogel vloog op met een luid lawaai van vleugelen, en de staljongen verdween.

- ‘Heb-de mij niet hooren roepen?’ vroeg Pijke-Zeven gedurig.

Boer Soeverein en juffrouw Ursule hadden hem gehoord, tweemaal.

Er kwamen rechters en gendarmen. Er werd duchtig met haken en netten in den stroom gevischt.

Daarmee was 't afgeloopen. Pijke-Zeven vertrok naar zijn dorp zonder Thijl Uilenspiegel aan te spreken. Wel ging hij vóor hem staan, draaide plots zijn hoedje op zij en nam afscheid met een scheutje speeksel.

Maar 's anderen daags maakte Thijl zijn pak. Hij was vroolijk en opgewonden. En aan Soeverein zei hij dat hij een suikertante in het Westen had: die zweette diamanten onder hare oksels en had een lijfreuk van pralienen. Ursule snauwde hem toe, bij de hofpoort:

- 'Vaar er dan wel mee, leeglooper!'

Ze ware gaan huilen, als ze gedurfd had. Thijl wuifde haar lachend vaarwel toe. Hij riep:

- 'Dank-je vriendelijk! En ik zal met tante haar teenen spelen, waar ze ringen en oorbellen draagt. Adju!'

Nelleken alleen hoorde den snik, dien Ursule in hare voorschoot smoorde...

Ze verwijderden zich snel.

En wanneer ze de dikke bosschen door waren en den bollen top van den Kluisberg hadden bereikt, gingen ze neerzitten in het gras en rustten. Op den top stond een groote eik. Het was de taaiste uit al de vele, die het te vergeefs hadden beproefd in deze ijle hoogte den groeienden stam vast te wortelen. Hij had daardoor een koninklijk voorkomen verkregen en breidde majestatisch zijne wijde kroon.

Thijl Uilenspiegel en Nelleken zaten aan zijnen voet. En terwijl ze een roggebrood braken en zwijgend te kauwen begonnen, blikten ze kommerloos rond. Het was een klare dag vol met teerblauwe lucht en een aanzoevende golving van onzichtbare gelederen. Die spreidden een wijd geluid, dat niet alleen van een wind was. Er ruischte daarlangs als een druppelspel uit gindsche

azuren lichtbokalen geworpen, en een vibrante zindering van gespannen zonnestralen.

Op dezen hoogsten bol van Zuid-Vlaanderen beheerschte Thijl's blik een landschap zonder eind. Want ommendom vervloeide de verre horizonring met de lage cirkelmisten van den hemel. De aarde ademde gelijk een opalen lichaam rond de groene bergborst, en het docht Thijl dat hij voelde door zijn vleesch de zachte luwing van den tepel.

Thijl ging rechtstaan en leunde tegen den eiketronk. Het machtige leven van dezen grond sprak tot hem. Links rees de Iepersche halletoren met een violet geweld van massa. Meer naar achteren de blauwige toren van het Brugsch belfort. Vlak vóór hem de wazige drievuldigheid van 't kloeke Gent: Onze-Lieve-Vrouwe-Toren, Sint-Baafs en de toren met den draak. Rechts de toren van het eeuwig mysterie: hij kon hem raden binnen een beven van uiterste nevelen, aan den melkzwaren Scheldemond. Dan wendde hij zich naar het Oosten en zijn bloed riep naar Brussel, naar de sierlijke zilverheid van den Stadhuistoren, naar een scheute van licht en liefde... Maar hij zag Jakeliene Mei.

Hij sloot zijne oogen. En meteen gingen de klokken aan het luiden. Het was, uit een nabije kapel, een klein kloksken dat begon. De klok van Avelgem viel dadelijk in. Tegelijk bimbamde de zwaardere klepel van Ronse. En vervolgens galmden alle transen, de heele ruimte vol werpend met vliegende klanken. Dat was, op de bronzen gorgels van Vlaanderen, de taal der innige gemeente, - de dagelijksche roep van een volk naar brood en naar God.

Toen zag Uilenspiegel Nelleken aan, die 't broze zaad van een pissebed uitblies over hare handen. En hij sprak:

- ‘Daar ligt nu onder de zon dat land van

vele weeën. De oogen van mijn vaderen blikken uit de torfels van den grond. Er zijn er die zeggen: er is maar één dag. Maar luistert goed naar de davering van onze torens: daaronder gaat de barenskreet van mijne moeders, van honderd jaren en honderd jaren her. De bosschen en de velden, de beken en de wind, zij schreeuwen in mijn keel den dag van gisteren, en elk woord dat ik spreek, Nelleken, weergalmt op een vruchtbaar lijk. Wie houdt het tegen dat ik leef en zing?'

Thijl zag de verbijstering van Nelleken Avesoete. Hij zelf verwonderde zich over het ongemeen gemak van zijne tong. Hij luisterde naar een verbluffenden dubbelganger.

- 'Bezie het land: de schamele dorpen liggen rond hunne kerken geschaard. En in al die neergehurkte huizekens kruipen de menschen van ons, met handen om te smeeken en lippen om te bidden, met handen om te wroeten en lippen om te vloeken. Maar keer u om en zie: hoe lui in het groen vlijen zich de witte villa's! Ze komen uit het Zuiden op en blinken rustig, met een achtergrond van Rijsselsche fornuizen. Zullen ze morgen den Kluisberg over zijn? Is er geen dam voor die burgerij van geld?'

Thijl Uilenspiegel reikte de handen naar een beeld dat te hoog hing. Zijn roode kop rees als een fakkel. Hij riep:

- 'Meester Ranke heeft ons belogen met zijn Brugsche metten en Kortrijkschen zegeslag. Hij heeft zijne oogen naar binnengedraaid. Want ginder, ginder huizen de eeuwige Klauwaarts, ginder rumoert het ruige gepeupel - hoort ge zijn honger op de klokken grollen? En daar groeien de bestendige Leliaarts aan, en elk glanzend lusthuis dat ze bouwen, is een Gulden Spoor in het vleesch van den moederschoot gehaakt.'

Hij stikte in zijn rhetoriek. Hij had zoo plots het heldere gevoel dat zijne woorden als keien uit zijn mond vielen. Maar hij was tevreden dat hij ze uitgespuwd had: ze waren toch van hem niet.

Nelleken vroeg aarzelend:

- ‘Waarom, Thijl, wilt ge altijd van die dingen spreken, en peist ge zoo altijd?’

Ze wist dat hij pijn had, dat er iets haperde, waar niemand wat aan beteren kon. Ze had medelijden met hem, gelijk met een kind dat boktanden maakt.

- ‘Ge hebt gelijk, Nelleken,’ lachte Thijl ‘ik vertel zeever in pakskens.. 't zijn immers herinneringen uit den poesjenellenkelder.’

Hij toetste hare grondiger en echtere vlaamschheid. Schooner lag Vlaanderen in hare oogen dan in dezen dag van zon, en hij ervaarde voor het eerst dat zij eene klare nis was, waar, sinds alle en voor alle tijden, een wondere, een onuitsprekelijke beeltenis als een Lieve-Vrouwtje werd bewaard.

Dus trok hij zijn fluitje uit zijn binnenzak te voorschijn. De avond zette aan, een scharlaken plechtigheid. Thijl begon te spelen. 't Was aardig om te hooren. En Nelleken viel er zoetekens bij in slaap.

Te midden van den nacht schoot Uilenspiegel wakker. Gelijk een lazuren sfeer hing de groote eik in den maneschijn.

En de boom sprak:

- ‘Weet ge wel, flauwe jongen, dat ge mij leelijke barsten in mijn schoone korst hebt doen lachen? De eerste brak bij uwe koddige aanschouwing van de oude stadstorens. Want was uwe aandoening iets anders dan het losetteren van eene rottigheid? Ge moet als ik kunnen rieken om het

te weten. Herinneringen, Thijl, omhangen die dingen van kouden steen, welke hoog boven de warme daken rijzen, maar zij blazen er geen leven in. De torens staan als spoken in het land en het is dwaas genoeg dat ze niet ingestort zijn bij den eersten gil van uw wanhopige lokomotieven, Waarom woont ge met schimmen in uw huis? Waarom zit ge met lijken aan uw tafel? Waarom haat ge den dood niet?'

De boom ademde den wind, en zijn longen van bladeren ruischten. Hij grinnikte al ritselend, terwijl de nacht den galm van twee klanken eindeloos uitwierp, die gingen als dubbele spoelen op wijde wisselvlucht:

- 'H-âaâa - t... Dôoô - d...'

In weerwil van den akeligen indruk dien hij maakte, geraakte de eik de kluts niet kwijt. Hij hernam methodisch:

- 'De tweede barst is, geloof ik, dieper in mijn schors gedrongen. Maar wat biedt ge mij ook zoo'n onuitstaanbaar spektakel? Wat zoekt ge ook in al die puinen en graven of ge Vlaming zijt, of ge van dezen grond zijt! Het vee dat hier graast sinds eeuwen, de vogels die hier zingen, de blinkende insekten die hier gonzen, het koren dat hier rijpt en de bloemen die hier geuren, hebben zij zich ooit zoo'n dwaas ding afgevraagd? Meer dan zij meent gij te weten, maar minder wijs zijt gij. Kerel, wil ik eens wat zeggen? Ge zijt een maatschappelijk menschenkind, en wanneer ge eindelijk zult behooren tot wat ge gaarne noemt: een vrijgevochten volk, dan blijft ge feitelijk nog zoo onvrij, als het een maatschappelijk menschenkind eigenlijk past. Vrijheid is een averechtsch woord: fantazie is het pozitieve. Maar de maatschappij heeft het in uw strot gesmoord, en ge kunt uw levensinzicht niet eens meer be-

hoorlijk uitdrukken. Ge hebt uw fantazie verloren, de fantazie van den heerlijken geitebok, en die van het wiegende riet, en die van den kleurigen vlinder, en die van de zingende wateren, en die van de reizende wolk. Met eigenhandige wetten hebt ge u omgordeld, en ge hebt er zelf een plicht van gemaakt, dat ge uw boorlingen moet liefhebben. Uwe plichten hebben uwe instinkten verknecht, en ge zijt nu gelijk de hond, in wien de wolf niet meer kan opstaan. Waarom laat gij u neerhalen tot gefazandeerde hondsheid? Waarom proeft ge niet de bedauwde godsvrucht, die zoet is en frisch aan het gehemelte? Maar waarom haat ge de samenleving niet, die den mensch in u verstikt?'

En weer huiverde de blauwe looverkroon onder de elektrische groenheid van de maan, weer steeg een galm uit den ademenden boom en waaide open.

Thijl nochtans ving den dubbelen toon niet op. Onder een donkeren braamstruik, keken twee solfergele oogen hem aan. Hij sprong recht en balde zijne vuisten. De koperen oogen schoten vuur. Thijl's eigen oogen begonnen te vlammen. De wolfhond roerde niet. En Thijl evenmin roerde.

Zoo, een langen tijd, streden die twee met de brandende pijlen van hunnen blik. Het was alsof de nacht bliksemde boven den Kluisberg. Thijl stilaan voelde dat zijne krachten wegvloeiden. Hij riep angstig zijne diepste vermogens op. Zijne ingewanden beefden. Zijne handen werden klam.

Toen trilden de oogen in den heester. Ze teekenden schokkende driehoekjes van fosfoorlicht, weifelden en zakten. De hond wendde zich om en liep jankend heen. En Thijl schreeuwde:

- 'Sakkerdjoe! is 't nu uit met tooveren?'

Over Vlaanderen kwam de dag. In fijne voolen bloosde hij en blozend ontwaakte Nelleken. Ze

glimlachte. De vinken en de meezen zongen. Ze knikte vriendelijk:

- ‘Goeden morgen! Zoo vroeg te been?’

- ‘'k Heb mijn vlooien al gevangen.’ zei Thijl.

Nelleken zat op hare knieën en waagde een schietgebedeken. Dan gingen ze. Uilenspiegel laadde zijn reispak, en daar hij in het gras twee roode keien had ontdekt, begonnen ze te kartetsen. Zoo, werpend overhand, daalden ze den Kluisberg af, en staken vronlijk naar het Westen..

De eik bleef alleen staan, patriarkaal, op den top.

Ze bleven een volle jaar in Veurne-Ambacht, op een schoon hof, rijk aan vee. Ze kregen er, gedurende den winter, het bezoek van Nonkel Baptist, die, toen hij Nelleken en Thijl weerzag, in tranen losbrak. Hij vertrok zeer ellendig..

Uilenspiegel voelde zich al minder en minder als een harmonisch deel van de sociale eenheid. Hij leefde onder een bende uitgebuite lafbekken en walgde voor de lucht die hij ademen moest. De kleine gewoonten, de dagelijksche slenterdoeningen, zelfs de redelijkste zeden vervulden hem met afgrijzen.

- ‘De menschen filtreeren beerputten, maar de koele bronnen loopen ze voorbij,’ meende hij.

Hij gaf toe dat ze naar klaarheid zochten.

- ‘En dan zijn er nog meer die huichelen dan er zijn die verlangen,’ zuchtte hij.

Hij maakte een scherpe krisis van droefheid en wanhoop door, waarbinst Nelleken vreesde dat hij zou ziek worden. Het tweede jaar na den dood van Markies - ze woonden toen in Iperen bij een slachter - werd Thijl ongemeen zenuwachtig. Hij lachte of vloekte, zonder dat daartoe eene schijnbare aanleiding bestond. Soms verliet hij

redeloos zijn werk, liep de omliggende velden af en kon dan uren lang staren naar het heerlijke Hallegebouw. Door zijn ongeregelde handelingen werd de veekweeker tot onaangename berispingen gedwongen. Schoon hij ze met voorzichtigheid deed - want hij waardeerde de diensten van een sterken vluggen jongen - kon Thijl het verwijt niet verdragen, en hij vertrok.

Hij vertrok nu met een vaag doel. Niet naar het leven ging hij, hij wenschte er uit te gaan. Nelleken met hare liefderijke vragen hinderde hem. Als zij zorgen had om zijnentwil, meende hij er van zijn kant te hebben, die de heele wereld opslorpten. Hij was vaak ruw met haar. Hij kon hare netheid en vrome sekuurheid niet verdragen. Hij hunkerde naar woestijnen en oneindigheden.

- 'Weet ge wat?' zei hij, 'wij vertrekken naar de zee!'

Hij had het gevoel dat hij vandaar maar een sprong meer te wagen had om op maagdelijke gronden te staan.

Ze bereikten Nieuwpoort en vestigden zich in het visscherskwartier. De eerste dagen lag Thijl onophoudelijk aan het strand. Hij luisterde naar het gezoef der wateren. Hij at en dronk nauwelijks. Hij scheen zich gansch te willen afzonderen, en vulde zijn wezen met de rythmen en de geluiden van den oceaan.

Eens op een avond volgde hij het gaan en keeren van een troepje meeuwen. Hun trage vlucht bekoorde hem. Het gevoel der vrije ruimte prikkelde hem op dit oogenblik zoo geweldig, dat hij plots elk besef van lichamelijk evenwicht verloor. Hij begon over het zand te loopen en zijne armen teekenden den trotschen zwier van een breeden vleugelslag. Hij vloog naar de schui-

mende barenkimmen. Maar niet zoo gauw staken zijn voeten in het water, of hij struikelde plomp. Hij viel op zijne knieën en krabbelde in het groengrijze net. Dan kwam een groeiende golf aanschuiven, ze vloeide over zijn hoofd en spetste op zijn rug open. Hij niesde en snoof. Hij kroop recht en wankelde. Hij droop mizerabel naar het droge strand terug. Voor het eerst van zijn leven kon hij eene komieke opwelling, die aardig binnen zijne hersens sprong, niet eens uitdrukken. De bevestiging van zijn onmacht was te absoluut geweest. Hij blikte verlegen rond en schaamde zich...

Een visschersmeid had hem gezien. Ze was jong en schoon, een roodglanzende bloem aan den blonden rand van de duinen. Ze lachte hartelijk luid, met een geweld van onbescheiden gezondheid.

- 'Gij verdomde dwaze kerte!' zei Uilenspiegel kwaad.

Fel stak zijn bloed op zijne kaken. En dadelijk daarop lachte ook hij haar tegen, en flink geluimd riep hij:

- 'Wacht een beetje; dat zet ik u betaald!'

Ze wipte op en liep de duinen in. Hij achter haar. Het was een hollen en jagen. De bleeke zandbergen hobbelden en dansten om hen. De distels grepen naar hunne beenen. Het droge gras stringelde gelijk haarvlechten en wierp stroppen aan hunne voeten. Ze stortten in putten neer en stampten door den wegglijdenden zavel. Ze hijgden.

- 'Blijf van mijn lijf!' gilde het meisje.

Ze lag plat te gronde. Thijl nam haar in beide armen op. Hij liep verder met haar, hij wist niet waar heen, hij wilde zich moe maken aan die vracht en 't was hem of zij aldoor lichter werd op zijne borst. Ze sloeg en spartelde. Hij voelde

niets. Ze hing eindelijk stil aan zijne schouders.

Thijl zette zich neer. Nu woog zij op zijn schoot, daar hij rustte. Hare handen dekten haar aangezicht, maar als dauwperels blonken hare oogen door hare vingeren.

- ‘Zul-de 't nog doen?’ spotte Uilenspiegel ‘beloof da-je 't niet meer doen zult!’

Ze ademde bevend. Hare lippen waren gelijk de wonde van een karmijnen vrucht. Thijl hief haar hoofd en boog het zijne, en zij liet zijn gulzigen zoen lang worden en gevaarlijk op haar mond.

Toen keken zij malkander bedwelmend aan. Een groene bootsirene riep ver over zee.

- ‘Hoe heet gij?’ vroeg Thijl.

- ‘Mandiene’.

Ze waren allebei in een wondere ekstaze. Hunne zenuwen klonken gelijk snaren en de galm sloeg saam in al-opslorpenden eenklank. De ruimte zong, als hing er een gulden biekorf binnen de stralen van de zon. Thijl riep lachend:

- ‘Aiê! mijn teenen beginnen te tingelen!’

Ze ontsnapte en had nog juist gelegenheid om hem een klinkende oorveeg toe te dienen. Met een sprong was hij op haar. Ze rolden in het zand. Hij kustte haar op haar oogen, over hare wangen, in haar hals. Haar wipneusje vleugelde. Toen sloeg zij hare armen om zijnen bruinen nek en ze weende bijna.

Thijl Uilenspiegel en Mandiene van Free Derboven waren ongeveer een jaar getrouwd. Ze hadden een zoontje, dat naar alle waarschijnlijkheid een idioot kind zou zijn, want het lag gedurig in de stuipen. Schoon Nelleken het best verzorgde, bleef het wicht een armzalig wezentje, dat toch niet wilde kloek worden.

- ‘En sterven wil het ook niet,’ meende Thijl, die bij de geboorte zoo fier was geweest en zijn jongen Kadol had gedoopt, uit loutere verwaandheid. Kadol was een woord van eigen vinding, waaraan hij eene heldhaftige beteekenis toeschreef.

- ‘'t Zal 'n echte Kadol zijn,’ had hij voorspeld, ‘'n pezige kerel, een met stalen knokels aan zijn rompe...’

Kortom, 'n Kadol. En ja, na drie maanden was 't een verfrommeld dingetje geworden, met een vel van mat boterpapier en een rimpelig peekensgezichtje. Het tutterde mijmerend aan de katoenen suikerpopjes, die Nelleken bereidde. Kadol mijmerde gelijk een mensch van jaren, en de dokter had verzekerd dat het een idioot was. Thijl moest den geleerden man wel gelooven, en het was ook in het oog springend dat er van Kadol niet veel te recht zou komen; maar nijdig zei hij aan Nelleken:

- ‘Als hij waarlijk idioot is, zullen wij het zelf gewaarworden, en dan maken wij er een geneesheer van.’

Hij beleed de diepste vernedering van zijn vleesch.

Mandiene en haar vader haatten het kind zonder veinzen. Wanneer Mandiene zich over Kadol boog, voelde Nelleken de beleediging van dat brutaal-gezonde hoofd, dat spookte leelijker dan de dood. Rustig sprak Free, de visscher:

- ‘Haast u maar, dat ge een anderen boorling krijgt, want deze riekt naar de pieren.’

Hij stapte in zijn forsche olielaarzen en de wijde zeelucht ademde om hem.

Kadol stilaan verwijderde Uilenspiegel van zijne vrouw: hij lag als een vies verwijt tusschen den vader en de moeder, op Nelleken's meewarigen schoot. Hij kreet niet. Hij lachte niet. Hij had geen gevoel voor licht of water of hitte of kou.

Hij lag braafjes en bijna roerloos. Hij trok trage grimassen, die hij scheen aan te wenden om zijne diepzinnige melancholie op te luisteren. En bij poozen deed hij uit zijn blauwen mond zijn kareel-roode tong rollen, die ontzaglijk was en slijmzeeverde als een blinde slak.

Het had zwaar geregend, den heelen dag. De avond kwam in dampige geslotenheid, de wolken groeiden uit de zee en schoven aan gelijk muren van een leemen oven. Thijl, die op den drempel zijn pijpje had gerookt, trok binnen en de zwoele lucht van het huis kleefde vettig om zijn lijf. Iedereen was slapen. Hij hoorde het ruwe geblaas van Free, die in de alkoof van de benedenkamer rustte. In zijn eigen kamer hing de adem van Mandiene en een familjaire rinschheid van lauw zweet. Hij ontkleedde zich en lei zich te bed. Het bed gaapte hem heet toe en dekte hem met intieme reuken. Hij lag te peinzen...

Hij peinsde slordig en lui. Zijn geheugen was een wolken landschap bij zonsondergang. Het dichtte blonde vijvers en koperen landouwen, en kasteelen van goud op rotsen van doorstraald onyx. Het landschap wijzigde langzaam zijne schoone uitzichten, want het was het geheugen van iemand die geen verleden meer had...

Toen naderde hem de warme heup van Mandiene en haar hoofd kwam over hem. Een prevelen van haren mond zuchtte gretig aan zijne lippen. Hare bloote armen prangden zijne borst. Hij wist dat ze glimlachte en dat hare oogen nat waren en blonken. Maar de gloed van hare wangen wekte bij hem een werktuigelijken weerzin, en niets scheen hem onmiddellijk zoo koddig als de zotte aangroei van haar verlangen. Hij proestte het uit:

- ‘Wacht! Wacht! ik zal u blusschen!’ en hij grabbelde naar het volle wijwatervat.

Ze wierp met een woesten zwaai de bedsargie zijwaarts en greep Thijl bij de keel. Een oogenblik liet hij haar begaan. Hij voelde immers dat hij haar tot op het merg van haar wezen beleedigd had. Dan begonnen zijne slapen te slaan en zijn neusgaten te jeuken. Bloedige vlammen wapperden door de kamer en een holle donder daverde om. Thijl vatte en wrong die nijpende vuisten. Mandiene vloekte en beet op hare tanden.

- ‘Smeerlap!’ gilde ze, wanneer ze almeteen uit haar bed werd gesmeten.

Ze plofte op den vloer. Ze weende. Ze wachtte nu dat hij haar afmaken zou. Thijl had zijn broek aangerukt en zijn vest over zijne schouders gezwierd. Hij liep de kamer uit. Hij stond op de straat zijn strot te overtasten, hij slikte zijn speeksel en ademde zwaar, tot nauwkeuriger onderzoek van zijn keel en zijne luchtpijpen. Het ging niet heel best. Hij grommelde:

- ‘De teef heeft al-ze-leven mijn krakebeentjes verzet!’

Hij besloot een kanne bier in de Dertien-Penningen te gaan drinken. Dat zou hem herstellen. Hij haatte Mandiene grondig en absoluut, maar hij was niet kwaad op haar.

De parabel van Peper en Zout.

In de Dertien-Penningen vond Uilenspiegel mijnheer Oktaaf Pijke, den drolligen Pijke-Zeven. Pijke-Zeven zat aan de teerlingtafel en dobbelde met een Gentenaar. Zijn kaal kegelkopje knikkerde lichtelijk op zijn bolle lichaam. Zijn maat was mager en scheef: hij droeg een merkwaardig hoofd, dat kubiek in zijn ongelijke schouders drong en voorzien was met een paar kleine, diepe, bijeen

genepen schitteroogjes. Hij had een zonderlinge bult.

Niet zoo gauw had Pijke-Zeven Uilenspiegel gezien of hij zette een lijkbiddersgezicht. Daardoor beproefde hij zijn blijdschap uit te drukken en hij riep met een wanhopig gebaar van zijne peuzelige kinderhandjes:

- 'Wie gij ook zijt, wees welkom en zuip!'

De bochelman keek om en zijne lange armen hingen langs de sporten van zijn stoel, met ijle vogelschrikmouwen.

- 'Avé!' zei Thijl 'hebt ge de universiteit van Leuven meegebracht?'

- 'Die zit in mijn reiskoffer. Mag ik mij ook overtuigen van de materialiteit uwer aanwezigheid, mijnheer Uilenspiegel?'

Hij bood Thijl zijn mollig vuistje dat aan zijn manchet hing, malsch als een gepluimd duivejong. Dan, in hoofsche triestigheid, deed hij de voorstellingen:

- 'Mijn vriend Hoormidas van Gent, de wereldberoemde goochelaar en baryton-socialist... juffrouw Titientje van Brugge, mijn charmante verloofde... mijnheer Thijl Uilenspiegel, fijfelaar en liedjestapper, nachtuil en zonneklopper, meisjeslooper en tonneklikker, pensjager en flamingant...'

De vuurroode das van Hoormidas belette niet dat Thijl nu al zijne aandacht besteedde aan het meisje dat uit een donkeren hoek van de kroeg te voorschijn kwam. Juffrouw Titientje was inderdaad eene allerliefste verschijning. Ze droeg een modieus kleed van hemelblauw tussor en een witten bergère-hoed met kostbare pleureuse-veeren. Haar voorkomen verried tot in de minste kleinigheden een artistieke zorg, die de schittering van hare toilet temperde in gunstigen zin. Ze boog en glimlachte, alsof ze in een vorstelijk gezelschap optrad. De randen van haar hoed beschaduwden

fijn haar mooie andaloezegelaat. Ze interresseerde zich dadelijk aan Uilenspiegel.

Thijl echter wilde drinken. Hij wilde veel drinken. En hij zette zich te dobbelen.

- 'Drinken in Godenstijl,' sprak hij, 'alleen de dieren drinken niet.'

- 'Zij hebben een walg voor de hemelsche dronkenschap,' bevestigde Pijke-Zeven; 'foei! die afschuwelijke beesten!'

- 'Zij zijn verachterd in alles!' voegde Hoormidas er aan toe, 'ze weten niet eens wat een flinke kater is.'

Hoormidas had een geweldige kaverneuze stem, die, bij gebrek aan gorgel, onmiddellijk uit de laagste diepten van zijn geraamte scheen op te dreunen en weergalmde in zijn bochelkast.

Te middernacht had Pijke-Zeven het geld van zijne medespelers afgewonnen. Hij kuste Titientje en verklaarde dat hij die winst aan haar te danken had.

- 'Zij is een voortreffelijke Mascotte', zei hij, 'ik wil morgen met haar naar Oostende gaan.'

Onderwijl bereidde de bult Hoormidas een paar goocheltoeren, die hij met een glanzend brio uitvoerde. Hij haalde drie muskaatnoten uit den neus van den kroegbaas, een half dozijn zeekrabben uit den rossen haarbos van Thijl, een enorme belgische vlag uit de rechterbraai van juffrouw Titientje, en twee bankbriefjes uit de portefeuille van Pijke-Zeven. Die hield hij natuurlijk, als loon voor de moeite.

Naar aanleiding van deze laatste operatie, ontstond een rumoerige woordenwisseling, waarbinst Uilenspiegel zich met den baas in het schotelhuis verwijderde. Daar hadden die twee een geheimzinnige afspraak, welke zij sloten over den zoutbak. Thijl maakte twee kleine papieren pakjes en

vulde ze met zout. Hij borg ze in zijn vestzak en stapte weer de herberg binnen.

- ‘Ach! mijnheer Uilenspiegel!’ zong Titientje; ‘wat ziet gij er akelig uit. Wat is u overkomen!’

- ‘Mij?.. Niets. Een beetje hoofdpijn, geloof ik, neem mij niet kwalijk.’

Titientje vatte Thijl's hand onder tafel en drukte ze zenuwachtig. Tusschen hare tanden fluisterde ze, vlak in zijn aangezicht:

- ‘Wat zou ik u ooit kunnen kwalijker nemen, dan uwe onverschilligheid?’

Hare oogen schoten vuur. Dan wendde zij zich om naar Pijke-Zeven en haar gelaat had seffens weer de speelsche en mondaine uitdrukking van te voren.

- ‘Mijnheer Uilenspiegel is ziek,’ sprak ze.

Maar Thijl nam een der papieren pakjes uit zijn vestzak en begon ermee over zijne slapen te wrijven. En hij verontschuldigde zich. Ze moesten naar hem niet omzien. Hij had zijne gewone nevralgieën, en het was een krisis die gauw voorbij zou gaan.

- ‘Wat wrijft ge daar, wat is er in dat pakje?’ vroeg Pijke-Zeven.

- ‘Zout,’ zei Thijl, ‘eenvoudig keukenzout, nog altijd het beste geneesmiddel tegen hoofdpijn’.

Hij stond recht en gebaarde dat hij naar achter moest. Hij liet het pakje op de tafel liggen. Pijke-Zeven had het gauw opengemaakt.

- ‘'t Is toch zout,’ bekende hij, ‘hoe kan zout eene migraine genezen?’

De kroegbaas kwam glimlachend naderbij. Hij geloofde dat het eene inbeelding van Uilenspiegel was. Die had meer rare manieren, zei hij. En hij wilde het gaarne bewijzen:

- ‘Als de heeren het toelaten, zal ik het zout door peper vervangen...’

- ‘Mordju! da 's een goeie!...’ riep Pijke-Zeven.

Het zout werd weggegooid en Pijke-Zeven vulde het pakje met peper. Thijl, terug op zijne plaats, zette zich weer kalm aan het wrijven. De behandeling scheen hem deugd te doen.

- ‘Luister eens hier, Thijl,’ sprak Pijke-Zeven, ‘ik moet mij wel neerleggen bij de onfeilbaarheid van uw geneesmiddel... maar, jongen, zijt ge wel zeker dat er zout in uw pakje is?’

Hij kon zijn medelijden niet verbergen. Uilenspiegel antwoordde verwonderd:

- ‘Hoe?.. Ik heb het pakje toch zelf gevuld! En zie den uitslag: mijn hoofdpijn is voorbij.’

- ‘Da's kras. En als er nu geen zout in was?’

- ‘Dat kan ik met u wedden..’

- ‘Honderd tegen een!’ schreeuwde Pijke-Zeven.

Hij plakte zijn laatste biljet van honderd frank op de tafel en nam het papieren pakje uit de handen van Thijl.

- ‘Kijk nu zelf, onnoozel kieken’, lachte hij, ‘als ge ten minste het zout van de peper onderscheidt!’

Iedereen keek toe. Het pakje lag open en er was natuurlijk zout in...

Die winst-gevende spitsvondigheid wekte geen levendig kommentaar. Pijke-Zeven was een speler die de kans aanvaardde zooals ze kwam, zonder morren. Het geld werd overigens denzelfden nacht in de Dertien-Penningen verteerd, en te drie uur was nog slechts een winner: de kroegbaas.

Men nam hartelijk afscheid. Titientje kneep in de bil van Uilenspiegel, tot zoolang er geen nieuwe bijeenkomst in de taveerne weer was vastgesteld.

- ‘Overmorgen?’ vroeg Pijke-Zeven.

- ‘Allee dan, overmorgen!’ zei Thijl.

Hij wandelde, zwaar van beenen, huiswaarts. Weer hoorde hij het kloeke geronk van Free. Dan, voor het eerst, dacht hij aan Mandiene. Het speet hem dat hij haar ruw behandeld had. Hij haatte Mandiene wel, maar het was duidelijk dat hij Kadol liefhad.

Voorzichtig opende hij de deur van Nelleken's kamer en stak een lucifertje aan. Nelleken sliep. In zijn wiegje lag Kadol, zijn oud gezichtje keek ernstig naar de bevende vlam.

- 'God!' schrikte Thijl 'zou hij het licht herkennen?'

Het was hem of er iets van zijn innigste wezen in het wezen van zijn kind wakker schoot. Het lucifertje stierf in zijne vingeren. Kadol begon te krijten van spijt.

- 'Och! mijn zoete dutseken', zeide Nelleken dadelijk, 'hebt ge een leelijken droom gehad?'

De wieg piepte schommelend. Kadol zweeg. Thijl verliet onhoorbaar de kamer, en toen hij vóor zijn eigen bed stond en de vaderlijke aandoening nog klokte in zijne ingewanden, bemerkte hij dat Mandiene verdwenen was.

Free Derboven had zijn zeilen opgezet en voer ter vischvangst. Het was het afscheid van Thijl Uilenspiegel.

- 'Dus, Thijl, ge komt niet aan boord?'
- 'Neen, ik kom nooit meer aan boord....'

Free lachte luid. Hij vond het koddig dat een man een zoektocht kon ondernemen naar eene vrouw die hem verlaten had. Hij schokschouderde en sprak, met de handen in de broekzakken:

- 'Jongen, als 't mij te doen was, liet ik ze loopen waar ze loopen wil: ze heeft toch voor goed in uwe lakens gekakt. Adju.'

Hij trok naar zee al zijn rug te bijzen.

Maar Thijl bekommerde zich om Mandiene niet. Zij kon niet zoo ver geraken, als hij zichzelf van haar verwijderd had. Hij bereidde zijn reiszak en besteedde de rest van zijn dag aan den bouw van een vernuftigen stootwagen. Hij schikte er een slijpwiel om messen en zeisen te wedden, en een as met twee trapplanken die hij van op een leeren bankje in beweging stampen kon. Achteraan bouwde hij een bak, waar Kadol zou rusten.

In den laten avond had hij met Nelleken een belangrijk gesprek.

Hij zei:

- 'Nelleken, ik ben niet zonder fouten en gij weet dat ik ze noch voor mij noch voor anderen verberg. Ik heb echter een groot verlangen om mij niet te verongelijken, en allerminst in uwe oogen. Over het algemeen loopen de menschen gelijk blinde sukkelaars door het leven, en ik ben een arme, zwakke mensch. Doch waar ik, gelijk een ieder, de klaarste instinkten in mij vertroebeld heb, zoek ik toch, met geduld en goeden wil, naar een zuiver inzicht, naar een eerlijken leiddraad, naar een natuurlijke orde waarnaar ik mij gedragen kan. Als u dat, na al wat ik doe, verwondert, is 't, geloof ik, dat ik mij slecht uitdruk..'

- 'Het verwondert mij niet, beste Thijl,' sprak Nelleken met een eindeloos vertrouwen, en dat vertrouwen beefde in haar als kwam zij, al te schielijk, voor eene gapende openbaring te staan.

- 'Wij hebben gelezen,' vervolgde Uilenspiegel, 'gelezen en gehoord dat de liefde maar éene verdienste heeft: eeuwig te zijn. Wie zou het durven te zeggen aan zijne geliefde: mijn zoete lief, ik zal u beminnen zoolang ik kan? Neen, men zegt en men gelooft: schoon lief, ik zal u eeuwig beminnen! Verschrikkelijk wanbegrip. Nel-

leken, waarop de menschen de wet van hunne samenleving hebben gebouwd en de regels van het onzinnig huwelijk hebben gevestigd. Het is niet uit drang naar een vrijheid die dan gauw bandeloosheid zou worden, dat ik thans de noodwendigheid inzie van geheel tegenovergestelde sociale beginsels. De liefde is niet standvastig: de gratie van machtige bestendigheid bezit de Moederschap alleen. Op de moeder moeten wij de maatschappij van morgen stichten. Maar dan moet de moeder meesteresse en bezitster zijn. Haar behoort het geslacht, en haar instinkt is sterk genoeg om de verantwoordelijkheid der maatschappelijke leiding te dragen. Laat zij het huis van de familie inrichten, en zich kinderen aanschaffen waar zij wil: haar komt de eigendom der aarde toe en de baat van den arbeid der mannen. Is dat niet de hoogste beschaving, Nelleken?'

Het was voor Nelleken eene zoo nieuwe opvatting, dat zij er haast voor schrikte. Ze nam Kadol in hare armen en drukte hem teeder aan hare borst. Het kwam haar zeer onschuldig voor, dat Kadol geen moeder meer had.

Thijl bekeek haar somber.

- 'Ja,' zei hij, 'ik begrijp u. Er zullen ontaarde moeders zijn - nooit zoo veel echter, als ontaarde vaders.'

Daarop zweeg hij en stak zijne pijp op, zeer ingenomen met den dubbelganger die gesproken had. Hij dacht niet eens aan zijne eigen moeder. Hij luisterde naar de kleine kusjes waarmede Nelleken dekte het oudmannekensgelaat van zijn kind.

En 's anderen daags vertrokken zij. Thijl wendde zich even naar den kant, waar het wijde water donkerde. Hij voelde zich klein zijn en ongewapend. En het bonsde daarbinnen.

- ‘Zee, groote zee, vrij als de dood, ge zijt mij te geweldig!’

Zijn hart riep naar de wonden der menschen. Hij haalde zijn fluitje uit zijn zak en wilde al spelend reizen. Maar hij moest den wagen trekken..

- ‘Nelleken,’ riep hij, ‘en avant!’

In haar gesloten zielken bad zij;

- ‘En op Gods genade!’

Hij spande zijn spieren en trok. De baan lag blond vóór hem. Hij zag er geen einde aan en trok toch naar een einde, naar een witten drempel, vol heerlijke geluiden, waar plots, gelijk een stralende belofte, Jakeliene Mei te wenken stond.

Het boek van Hoormidas den Bult

Het boek van Hoormidas den Bult

Er was daar ievers, op een avond, een zeer ongemakkelijke weg, vol met hoekige steenen en diepe regenvoren. Hij liep geheel buiten de huizen van de menschen en er was niet veel vriendschap van te verwachten, te oordeelen naar de nijdige zorg, waarmede hij de puntigste kiezelkorrels stopte tusschen de teenen van Thijl.

Thijl voelde hard de snokken van den wagenriem aan zijn schouders en de davering van de tremen in zijne armen. Hij moest eindelijk stopzetten en rusten. Hij keek met een vermoeid lachje naar voren, waar de zon in een woestijn van vuur onderging.

- 'Sakkerdoeme!' zei hij, 'ik geloof nooit dat wij vandaag nog te Diksmude geraken. En het is precies alsof ik op stralen van horzels terd!'

Met zijn rooden snuitdoek begon hij zijn zweet af te drogen. Nelleken schepte een kommeken water uit de gracht en kwam vóor hem knielen. Ze wiesch zijne voeten en de blijde kilte deed hem deugd.

- 'Ai mij!' gichelde hij verrukt, 'de droppels springen mij tot aan het hert.. Weet ge wat ge nu wordt voor mij, Nelleken? Als deze fijne stonde een witte kernemelk is - en wat zou zij anders? - dan zijt gij de frissche kelder waar zij in haar koele teelen staat.'

Nelleken bloosde en langs hare vingeren vloeide het heerlijke watergenot.

Schoon er geen wind leefde, steeg een lange zucht uit het klaverveld.

- ‘Kadol snorkt als een draaiorgel’, meende Thijl; ‘steek een tut in zijn tote.’

Maar de zucht steeg uit het klaverveld. Had de grond zich daar een mond gekloven om het jammer van zijn eenzaamheid te klagen? Nelleken huiverde, en Thijl sprak:

- ‘'t Is, mardjuts, een menschenbalg!’

Hij sprong in het klaverloof en scherpte zijn oor naar het spokig geruisch. Maar dan hoorde hij veel verder een eendelijk karmen, uit een richting die niet meer te bepalen was:

- ‘Thij-ij-ijl, Thij-ij-ijl!.. waarom heb-de mij verlâ-â-âten?’

Dat was toch de stem van Mandiene niet. Bevend zette zich Nelleken te bidden. Thijl gaapte paars naar de vier hoeken van het veld. De stem scheen uit te sterven, als in snikken gesmoord, tot zij weer ging opleven en zat te lachen begon. Het was om krankzinnig te worden.

- ‘Wacht een beetje!’

Uilenspiegel schoot in een fransche koleire. Hij grabbelde naar torfels en keien, en wierp ze razend naar alle kanten uit. Hoe nijdiger hij zich weerde, hoe koddiger de lach weerklonk. Eindelijk stond hij zweetend rond te staren, en hij knabbelde op een bitteren vloek als op een tabakspruim.

Toen, vijf stappen verder, ritselde de klaver, en in de purperen bloemen verscheen het vierkante hoofd van Hoormidas.

- ‘Geloofd zij Jezus-Kristus!’ riep hij, ‘mag ik aan de juffrouw voorgesteld worden?’

Hij groeide uit het groen tot een scheeve hoppestaak. Hij beende over het land alsof hij

op stelten liep. Hij droeg zijn bult gelijk een reiskoffer.

- ‘Saluut-a-twâa! o botermelk en kelderkoelte, mijn naam is Hoormidas en er woont een vleremuis in mijn bochel.’

Hij lachte haar vriendelijk toe en tegelijk hing een zacht gepiep om hem, men wist niet van waar. Uilenspiegel naderde. Hoormidas drukte hem stevig de hand, en hij vermaande:

- ‘Ge zijt een onverdraaglijke woestaard. Ge deedt beter als ge mij laten slapen hadt.’

Hij wuifde met zijn eindeloozen arm naar het klaverveld en ginder herrees de klacht:

- ‘Thij-ij-ijl! Thij-ij-ijl, waarom heb-de mij verlâ-â-âten?’

Een stilte. De vleremuis piepte zoetekens op een nieuw, en seffens daarna scheen Mandiene zich hare mizeries te laten welgevallen, want nu zong zij uit de verte:

- ‘O Mieke Pijpekop,
Schenk me nog een bobijntje,
Liever e groot as e kleintje!’

Maar niet zoo gauw had Hoormidas den zeer bleeken angst van Nelleken gemerkt, of hij vatte haar koude handjes en bad:

- ‘Ho-la! niet bang zijn! 't Is een kunstje, een onnoozel kunstje, kind. Ik ben toovereer van stiel en 't zijn mijne darmen die spreken.’

Hij moest een heele reeks staaltjes van die buikspraak geven, eer Nelleken er aan gelooven kon. Ten slotte werd zij weer rustig en kon zij ook meelachen, wanneer de grappige bultenaar een duo van verliefde angora's opvoerde. Zij proestte het uit bij eene uitlegging die hij haar met professoralen ernst voordroeg:

- ‘Mij, Nelleken, mogen ze den kop afkappen, ik asem immers langs achter en klap uit mijn navel.’

En Thijl zei:

- ‘Als ge mij ooit iets in het oor te fluisteren hebt, schrijf het dan liever op een briefken.’

Eer de nacht geheel ingevallen was, waren die drie de beste vrienden van de wereld. Hoormidas spande zich nevens Uilenspiegel in den wagen, en ze stapten vroolijk op.

Ze sliepen in Diksmude en vandaar zochten ze langs geestige kronkelingen hun koers naar Brugge. Ze waren heel dien tijd zeer gelukkig. Uilenspiegel speelde aardig op zijn fluitje en Hoormidas zong dat er de steenen uit de kassei van kropen. Hij had een vervaarlijke stem die kelderachtig door zijn bultkast galmde, en hij kon ze ophalen met een geweld dat de ruimte beven deed. Den derden dag had hij terzijde Thijl ondervraagd:

- ‘Wat zijt ge van zin?’
- ‘Van zin? - Hoe meent ge?’
- ‘Waar trekt ge naartoe en hoe zult ge leven onderweg?’

Thijl dacht nooit veel aan de dagen die komen moesten, en nog minder dacht hij aan den honger dien zij konden brengen. Zijn slijpwagen zou in dat alles wel voorzien. En zonder doel was zijn reis - alleen vluchtte hij de onverdraaglijke holte, waarbinnen de zee wanhopig te zwelgen lag. Van de heimelijke begeerte, die steeds in zijn ziel als eene fontein lossprong, sprak hij niet, of misschien wist hij niet eens dat hij naar een verre licht verlangde..

Wat hij ervan vertelde, scheen Hoormidas in behaaglijk humeur te brengen en het matigde hem aan tot een besluit, waarover hij verzuimde Thijl te raadplegen.

- ‘Zoo is 't goed,’ zei hij, ‘en ik blijf bij u. Spreek mij maar niet tegen. Ge zult wel gauw zien dat gij zonder mij niet door de wereld kunt.’

Dat was in grooten deele waar. Hoormidas had het vernuft van den menschenbedotter en, op het kantje af, de vaardigheid van den gauwdief. Hij stal echter niet met zijne handen: hij deed het met zijne tong.

's Zondags richtten Thijl en Hoormidas winstgevende zangpartijen in. Thijl leidde de vooizen in op zijn fluitje en Hoormidas, die geschilderde tafereelen ontrolde, zong den Moord van Ramsdonk tot er de toegapende boeren kiekenvleesch van kregen. Maar hij wilde soms ook een verkwikkelijker liedje voordragen en koos dan telkens een van Thijl's verdichtsels, waarop hij bij de opvoering de muziek improvizeerde. Zoo zong hij, al tiegende gedrieën van dorp tot dorp, het lied van den Roskam, en dat van den Slangesteert, en dat van de Geutelingen, en dat van den Boelkarkas (dees laatste door Uilenspiegel in een oogenblik van delikate inspiratie aan Hoormidas opgedragen).

Het lied, bijvoorbeeld, van den Slangesteert:

Slinge-Slinge-Slange!
Mijn meisken heeft twee wangen,
Twee wangen en een rozemond,
Is dat meisken zoo niet pront?
Keer omme! Keer omme!
Meisken, keer u omme..
't Meisken heeft zich ommegekeerd:
Dat heeft ze van haar lief geleerd -
Slinge-Slange-Steert!

Slinge-Slinge-Slange!
Mijn meisken gaat iet vangen,
Iet vangen in haar netje fijn -
Wat mag dat voor een dingen zijn?
Keer omme! Keer omme!
Meisken, keer u omme...
't Meisken heeft zich ommegekeerd:
Dat heeft ze van haar lief geleerd -
Slinge-Slange-Steert!

Slinge-Slinge-Slange!
Mijn meisken wil heur hangen..
Ach! meisken, maak nu geen verdriet;
Ik ga, - laat ik u 't kindje niet?
Keer omme! Keer omme!
Meisken, keer u omme...
't Meisken heeft zich ommegekeerd,
Dat heeft ze van haar lief geleerd -
Slinge-Slange-Steert!

In Brugge had Thijl Uilenspiegel vrij belangrijke aandoeningen. Hij deed ze gemeenlijk alleen op, toen hij door de oude stad kuierde en zijn wezen vervulde met spoken van een rumoerig verleden. De huizen schenen dan hunne eigenaardige gevels als menschengezichten te wenden naar hem en fluisterden hem dingen toe die niet duidelijk waren. Zijn hoofd zoemde en eene heroïsche gedachte stond recht in hem. Hij zag het gras niet, dat poover en hardnekkig tusschen de paveien groeide. Het was hem of hij liep op een onaardsch fluweel. Hij mijmerde langs de stille grachten, waar steeds een licht bleef hangen, dat van den dag niet was. De ratten dreven vloeiende driehoeken over het water en Thijl dichtte op hun spoor de wijde drijving van wondere zilveren vloten. Uren lang kon hij het goudrosse belfort aanstaren en de schaduw die uit die vierkante torenlenden viel, omhulde een optocht van wapenzware gildebroeders.

Thijl wilde gaarne een tijdje in Brugge wonen, en hij vond het zonderling dat Nelleken niet deelde in zijn lust. Ze paste nochtans zoo aardig in dees vroom en peinzende midden. Ze bloeide er gelijk een gebed. Trad ze niet levend uit een van Memling's zoete schilderijen? Ze had het hier benauwd, zei ze, en de straten waren vochtig, niet van frisch regenwater, maar van een kouden adem die uit de kareelen schimmelde.

- ‘En ik ben ook bang voor al die begijnen...’

Dat was ongelooflijk. Thijl zou eindelijk moeten bekennen dat hij zich teenemaal in Nelleken had vergist. Hij kon over het geval echter niet lang denken, toen hij tot zulke bekentenis kwam, want hij ontmoette dien zelfden middag juffrouw Titientje.

Hij ontmoette haar in de nabijheid van Sint-Jans-Gasthuis. Ze zag er uit als een vlindertje, zoo teer van kleuren en onbestendig van dansenden lichaamsgang. Ze wipte naar hem toe en lag aan zijn borst, waar ze zich blozend schaamde.

‘Wat ben ik blij!’ stamelde ze, ‘ik heb op u zoo lang gewacht!’

De lange verwachting had hare gezondheid niet geschonden. Ze rook heerlijk naar versche amandelnoten. En vroeg:

- ‘Mag ik op uwen arm leunen?’.

Thijl dacht vluggelings aan Pijke-Zeven, en hij wilde haar zachtjes van zich afweren uit een gevoel van eerbied voor een vriend dien hij hartelijk waardeerde. Toch voleindde hij zijn inzicht niet. Ze woog op zijn arm en dwong hem zijn stap te regelen naar heur lichteren trippelstap. Hij kwam gauw onder de bekoring van haar liefelijk gepraat.

- ‘Houdt ge van Brugge? o, het is een wonderschoone stad, niet?’

- ‘Wel ja. Maar ze maakt mij een beetje slaperig. Er zijn hier avondstonden die met vergiftigde aromaten beladen zijn...’

- ‘Misschien de vele wierook...’

- ‘Neen. Die bedwelming rijst uit den grond en haar dampen dringen tot in mijn bloed. Dan klopt mijn hart trager en ik heb vizioenen gelijk een doodmoei mensch dat aan 't zwijmelen gaat.’

- ‘Merkwaardig. Nu ge 't zoo vertelt, komt het me voor dat ik het ook wel eens heb onder-

vonden. Maar het trof me niet op dezelfde scherpe manier. Ik meen: omdat ik de stad te goed ken.'

- 'Ja, dingen, die men heel goed kent, beginnen allengerhand tot uw wezen te behooren, gelijk een oor of een teen. Men wordt ze ten slotte niet meer gewaar.'

- 'Dan wanneer iemand er uwe aandacht op vestigt.'

- 'Ook wanneer een mug ze bekittelt, of ze bestoken worden door een eksteroog.'

- 'Nu spot ge weer, Thijl...'

- 'God zal me bewaren! Ik heb ooit maar eens in mijn leven gespot...'

- 'En ge zijt er nog mee bezig!'

Hij zag, in een vaag hoekje van zijn verbeelding, het buikje van Pijke-Zeven en zijn keironden knikker, en hij antwoordde ernstig:

- 'Ja, ik geloof dat ik er nog mee bezig ben.'

Hij sprak niet meer. Titientje voelde dat zij een broze snaar geraakt had en haar vrouwelijk vernuft deed haar van het onderwerp afstappen. Ze leidde Thijl langs de grachten van de oude stad. De zwanen, als van wit porselein, gleden over den glazuren waterspiegel. Een rozige klarte beefde in de lucht.

- 'O!' fluisterde Titientje, 'kijk eens hoe poëtisch: het lijkt wel een gekleurde reklameplaat voor de Beuckelaers-bonbons...'

Hij keek haar aan en glimlachte. Ze zag zijne blinkende tanden en den gullen oogenglans. Ze smolt plots in een weeke aandoening en fluisterde driftig:

- 'Ge weet niet hoe schoon ge zijt!'

Dat kwetste hem als eene vernedering.

- 'Ik weet het zeker,' antwoordde hij, 'het is telkens zoo, wanneer ik daags te voren gepurgeerd heb.'

Ze werd heel klein en kreeg tranen. Ze vroeg:

- ‘Waarom wilt ge mij beleedigen? Het is me onwillens over de lippen gekomen. De mooie omgeving windt mij op.’

- ‘Neen, ge hebt mij bij den gesuikerden chromo vergeleken. Schaam u daarover niet. Ik was onrechtveerdig.’

Ze weende. Hij vatte haar bij de leên, en haar hoofd wilde rusten op zijne borst. Maar de hoed met pluimen kwispelde hinderlijk over zijn aangezicht.

- ‘Wacht!’ zei hij ‘ik zal uwen sehapska afnemen.’

Dat stiet haar ineens van hem weg, en ze bad verlegen:

- ‘Oei, Thijl, ik heb mijn haar niet behoorlijk opgedaan!’

Ze hing seffens weer aan zijn arm en troonde hem verder mee. Ze wandelden onder de linden. Er was geen mensch op de laan. De stad scheen een theaterscherm, dat naar de vertooning wachtte.

Vóor een hoopje bolvormig mest bleef Uilenspiegel staan...

- ‘Tiens! tiens!’ zei hij, ‘er zijn hier peerden voorbijgekomen!’

Het docht hem dat zulks niet anders dan in een eeuwenwijd verleden kon gebeurd zijn, en zijne verbazing schoot blij uit, toen hij erom een lichten rook bemerkte. Hij liet Titientje los en riep:

- ‘Pidjoe! de keutels dampen nog!’

Daar rees hij, de handen omhoog, groot in zijn roodhuid en stralend van jeugd. Titientje schikte haar blankgebloemd japonnetje, Ze wist niet meer hoe zij zich houden moest tegenover dezen fellen jongen. Ze weerstond nauwelijks aan den lust om hem rond den hals te vliegen. Ze vertrouwde in zijne geweldige zinnen, maar ze vreesde zijne

snaaksheid. Ze achtte het daarom voorzichtiger Thijl te laten begaan. Ze zou zelf wel oordeelen, waar zij hem kon volgen.

Hij kruiste zijne armen en sprak;

- 'Wil ik u eens wat zeggen? Daareven hadt ge gelijk bij dat water van chocoladeblik en die zwanen van celluloïd. Hier, voor het eerst, ruik ik nu leven!'

Ze begreep hem niet volledig. Ze begreep alleen de kloekte van zijn lijf en de frischheid van zijn adem.

- 'En toen ge flauw waart om mij schoon te noemen, gij verdomd vrouwvolk, dan was 't uit een geheel onjuist verband waarin ge mijn uitzicht bracht met het uitzicht van dezen antikwarisrommel. Ik ben gepatineerd, niet waar, net als de gevels van deze middeleeuwsche huizen? Mijne kleêren hebben geen kleur meer. De sterke zon heeft ze in de verf van mijn vleesch vermengd. Ik ben vastgegroeid in mijn broek en mijn veste. Ge voelt er mijn lichaam dwars door. Maar zie ik er, mardju, uit als een antiek postuur? Is er geen verschil tusschen het rijpe dons van een perzik en het mooi stof van een relikwiekast?'

Hij lachte luid en greep Titientje vast, wel een beetje brutaal. Ze genoot aan de schielijke pijn van haar geprengde lenden.

- 'Weet ge wat', riep Uilenspiegel, 'het liefst van al loop ik paddemoedernaakt!'

Zijn geestdrift viel. Hij merkte dat Titientje geen principiëele bezwaren had tegen eene wandeling in blooten flikker, Hij nam het haar niet kwalijk. Integendeel. Hij voelde hare buigzame heup onder zijne hand en die trage wieging tintelde door zijne zenuwen. Nog rijzekens dacht hij skrupelachtig aan Pijke-Zeven: hij zag echter alleen zijn belachelijke platvoeten en het boogje speeksel dat uit zijn kop schoot.

- ‘Een verliefd wijf is geen museumstuk,’ zei Thijl.
En hij kuste Titientje.

Nelleken had niet meer de gelegenheid om tegen een verblijf te Brugge op te komen. Thijl Uilenspiegel had een klein huisje gehuurd en scheen zich verder in het geheel niet te bekommeren om de wijze, waarop hij er de kost zou winnen. Hierin voorzag Hoormidas. Hij zou een speelgoedwinkeltje inrichten, Thijl kon aardig hout snijden en zou de popjes beschilderen, en Nelleken moest ze met verloren lapjes aankleeden.

- ‘Maar de kinderen spelen hier niet!’ meende Thijl.
- ‘Dan maken we Lieve-vrouwkens en paternosters.’

En zoo deden ze. In den beginne had het nieuwe handelshuis niet veel trek. Dat beterde nochthans met den tijd, en vooral na de sensationeele uitstalling van een Heilig-Bloed-processie. Het was inderdaad een merkwaardige reproduktie nauwkeurig door Hoormidas geregeld, die ervoor een personeel van honderd twintig twaalf-centimeter-popjes had opgeëischt. Er waren priesters en kapelanen, koorjongens en kongregatiemaagden, begijnen en boetvaardigen, de bisschop met zijn kleurig kapittel, de heiligen op hun tronen, de karmozijnen hemel en het Sakrament, de schampetters en het gepeupel. Hoormidas had den schitterenden ommegang op een tafel vóor het winkelraam geschikt en achteraan spande hij een doek, waarop hij de Brugsche gevels en torens had geschilderd.

Dat miniatuurbeeld bekwam een uitbundigen bijval. Uit naburige dorpen kwamen de boeren er naar kijken en, binst de marktdagen, was de

toeloop van bewonderaars zoo groot, dat de stedelijke overheid tot politiemaatregelen gedwongen werd. Nelleken en Hoormidas verkochten ondertusschen schapuliers en rozekransen bij de vleet...

Maar Thijl zat met muizenissen.

Eens op een winteravond had hij als naar gewoonte het huisje verlaten. Dat deed hij iedermaal, zoo gauw de winkel gesloten was. In de keuken, onder de lage petroleumlamp en aan weerskanten van het blauwbelakend tafeltje, waren Nelleken en Hoormidas met een licht handwerk bezig: zij vermaakte het flanellen onderjakje van Kadol, terwijl de hoekige bultenaar de robijnen van een madonnamantel aanspeldde. Ze zwegen lang, als verdiept in hun arbeid. De wind ronkte binnen den schoorsteen. De kleine houten hangklok pikkelde haastig met haar zenuwachtig slingerbeen door den avond, alsof zij er de koperen schijf wilde aftrappen. Twee pislappen dampten en geurden bij de zoevende stoof.

Hoormidas keek tersluiks naar Nelleken. Het docht hem dat hij een blinkende parel tusschen de steken van haar naald zag vallen. Hij stond meteen recht en sprak norsch:

- ‘Ja... nu begint het ook mijn keel uit te hangen.’

Ze staarde hem verschrikt aan.

- ‘Ach, jongen’, zei ze, ‘scheelt er wat?’

- ‘Het duurt al lang genoeg. Ik heb er mijn kas van vol. Dat hij mij naar den duvel wenscht, is niet meer dan redelijk, maar te uwen opzichte wordt het op den duur eene al te grove mishandeling. Ik kan het niet langer meer afzien.’

- ‘Jongen, jongen, waar haalt ge zoo iet? Zijn we niet allemaal gelukkig?’

- ‘Geen van de drij, want Kadol laat ik er

buiten. Die is eigenlijk de gelukkigste van ons allen.'

- 'Laster niet...'

- 'Zal ik lasteren? Gij weent op uw knopsgaten, ik verwar den eenen heilige met den anderen, en Thijl moet ievers zijn gat verbrand hebben, vermits hij niet weet waar zich neer te zetten uit angst voor de blazen.'

- 'Ween ik? ween ik?'

Ze glimlachte met een vol hart. Ze ging Kadol toedekken en boog over de wieg om haar gelaat te verbergen. Hoormidas zette zich weer op zijn stoel, waar hij neerkwakte gelijk een toeknippende tang. Hij greep het Lieve-Vrouwe-beeld en zat het aan te kijken, ten prooi aan een zonderlingen tweestrijd overgeleverd: hij wist namelijk niet of hij het in den koolbak werpen of opeten zou. Eindelijk poetste hij het razend met zijn mouw schoon en zette het als een vuistslag op de tafel: hij scheen tot de slotsom gekomen te zijn dat hij het nu maar aan te trekken had om naar een danspartij te gaan. Nelleken zei zacht:

- 'In den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes. Amen.'

Ze keerde terug naar hare plaats. Hoormidas schaamde zich. Beide hervatten langzaam hun werk en de hangklok haastte zich in de stilte, haastte zich wanhopig naar een onbereikbaar doel - ergens tusschen den trekpot en den koffiemolen.

Een uur later lengde Hoormidas zijn eindeloozen arm over het tafelblad en raakte Nellekens schouder. Hij dempte zijne enorme stem en sprak:

- 'Gij denkt, niet waar, Nelleken, dat ik mij bemoei met zaken die mij niet aangaan? Dat kan, en ge moogt het mij niet kwalijk nemen. Ik vereer u. Ik vereer u en ik houd van Thijl; maar die is al een langen tijd op een verkeerden weg,

dunkt u niet? Gij ziet toch, even goed als ik, dat hij met weerzin eet, dat hij teveel drinkt en dat hij in het geheel niet meer lacht. Hij vergalt zijn leven en het onze. Het meeste dat hem weegt, is dat hij ons de oorzaak niet biechten durft. Morgen avond, zoodra hij er van onder s hiet, sluip ik hem achterna. Verbied mij niets, Nelleken. Zwijg liever stil en laat mij doen om bestwil...'

En 's anderen daags deed hij het. Hij volgde Uilenspiegel, die de halve stad doorliep en, in gen nauw steegje, staan bleef vóor een somber eesloten huis. Thijl belde niet. Hij opende zelf de zware deur met een sleutel, dien hij uit zijn broekzak haalde. Hij keek niet om. Hij verdween in de zwarte gaping.

Hoormidas dacht een oogenblik na. Zou hij brutaal aankloppen en uit eigen oogen vernemen wat er daarbinnen gaande was? Hij naderde de stoep en las, boven 't portaal, het cijfer zeven. Dan stapte hij tot aan den hoek waar een lantaren brandde en waar hij, niet zonder moeite, den naam van het steegje spellen kon.

- 'Arme-Klaren-gang,' mompelde hij; 'Thijl, ik ruik hier meiskensvleesch: waart ge zoo lang op galante avonturen? Ga uw gang. Ik wacht u rechtover, in de kroeg die uit een oog kijkt, en vang u in het uitgaan.'

Het eenzame taveerneraam lonkte hem toe, niet echter zoo bedwelmend dat hij blind kon zijn vóor het dikke ventje dat plots in de klaarte van den hoeklantaarn aanwaggelde.

- 'Hee! Pijke!' riep hij.

- 'Hola?'

Het bolle ventje had meteen zijn hoed scheef gezet en wachtte tot zijn interviewer in het gezicht verscheen. Toen hij den bult herkende, werd hij zoo droef als een lijkmis.

- ‘Hoormidas’, zei hij, ‘geef mij uw hand: ik ben blij tot in het merg van mijn beenderen.’

Dat was waar ook, want Pijke-Zeven kon geen behoorlijk uitzicht geven aan zijne gevoelens: hij wees alles verkeerd. Dat bleek voortreffelijk nog het oogenblik daarna. Ze waren gauw in de kroeg gekropen en hij moest Hoormidas eene allertreurigste mededeeling doen: zijn vader wilde niet toestaan dat hij zijne studies te Leuven voleindde. Hij vertelde het in een koddigen en geheel geluidloozen schaterlach.

- ‘Mijne mompeer volgde mijne studies op een afstandje. Het was gemakkelijk zijn vertrouwen te paaien, want hij wist niets af van hoogere studies. Hij is burgemeester en kan zijn handteekening zetten. Telkens als hij mij te Leuven kwam bezoeken, stelde hij twee vragen: Zijn de professors tevreden, jongen? En het latijn, hoe gaat het daarmee?... Ik antwoordde natuurlijk dat alles om ter best was, en mompeer legde een extrabiljet bij het maandgeld. Maar den laatsten keer liepen de zaken dwars. Hij had zijn bezoek niet aangekondigd en vond mij niet thuis. Hij kreeg een noodlottigen inval en zou mij op de universiteit verrassen. Daar werd ik, vanwege een praatzieken hoogleeraar, binst mijne afwezigheid, op de schandelijkste wijze verraden.’

Pijke-Zeven liet zijn mond als een valbroek openkwakken en zijn buikje waggelde zonder gerucht. Hij dronk zijn kan ledig en bestelde een versche, waarna hij melancholisch vervolgde:

- ‘Een paar weken later trok ik in volkomen onschuld naar huis, met verlof. Mijne mompeer ontving mij hertelijk. Er was niets aan hem te merken. Na den eten, leidde hij mij over den tuin, tot bij den grooten mesting. En hij zei: Wel, jongen, ge zijt nu al een heele geleerde, hoe heet

men dit in het latijn?' Hij wees den grooten aallepel en ik antwoordde met natuurlijken eenvoud: 'Monpeer dat is een aallepelus' - 'Nen aallepelus?' vroeg mompeer, eenigszins verwonderd over de helderheid van de latijnsche sprake; 'en dees, jongen, hoe is de name?' Hij wees de groene beer, die in den put dampte. 'Het is beerum,' verzekerde ik. Mompeer vond het aardig en wilde nu ook weten hoe de Latijnen de mestkuip noemden. 'Mestkupia,' zei ik. 'Ha!' riep mijn mompeer, 'en dan zal dit misschien de kruiwagenibus zijn?' Ik knikte vriendelijk en toen donderde mijn vader terwijl hij mij twee olympische oorvijgen toediende: 'Hee-wel, kerel, pak gauw den aallepelus, schep den beerum in de mestkupia en laad ze op den kruiwagenibus, want voortaan zult ge op het landorium werken!'

Hoormidas kreeg van danige alteratie geweldigen dorst en hij deed zijn best om in lange zuipen zijn medelijden te blusschen.

- 'Pijke!' sprak hij eindelijk, 'ik beklaag u. Ik wist wel dat gij nooit notaris zoudt worden, maar gij waart toch een voortreffelijk student. En wat moet er nu met u gebeuren? Mij dunkt, uw carrière is naar de maan?'

- 'Ik heb drie dagen op het veld gestaan. Dan ging ik moeders aandeel vragen en verliet het stiefvaderlijk huis.'

- 'Zijt ge iets van zin? Hebt ge iets in de gaten?'

- 'Ik wil bij Titientje. Als ze weet dat ik geld heb, zal ze mij met dankbaarheid weer ontvangen.'

- 'En uw verblijf te Brugge?'.

- 'Titientje woont hier, in het Arme-Klaren-Gangsken, nummer zeven.'

- 'Hi! hi! Pijke, ge zijt een zondagskind...

Sakkerdekke, ge zijt een zondagskind, zeg ik, ge loopt rot van geluk en ge stinkt naar de liefde. Nummer zeven... nummer zeven... Houd mijnen buik vast of hij klakt open!'

Hoormidas gaf meteen ondubbelzinnige blijken van geestverbijstering. Hij begon langs de tafels te trommelen, stond recht op zijn stoel, sprong er af en vatte Pijke bij de schouders. Nadat hij op die manier lucht gegeven had aan eene aandoening, die zijn dikken vriend met verbazing sloeg, stak hij zijn neus in zijn ledig glas en zat er te niezen.

Pijke-Zeven, door die vele teekenen van cerebrale ontriggeling verbluft, stiet zijn bolhoedje op zij en joeg een pijlken speeksel over den tichelvloer. Hij meende te moeten besluiten dat nummer zeven in de oogen van Hoormidas een grievend cijfer was. Hij vroeg:

- 'Mijn lieve vriend, heb ik u soms gekrenkt?'

Hoormidas werd plots ernstig als de deurklopper van een verlaten huis. Hij lengde zijne lange armen uit, hief plechtig het scheeve bolhoedje op en wreef aandachtig over Pijke's koddigen knikker. In het waarnemen van deze geheimzinnige diagnose kwam een licht straatgeluid hem storen. Hij wierp zijn stoel om en liep naar buiten.

- 'Blijf zitten!' riep hij, 'het geval is zeldzaam, maar ik kom gauw terug!'

Dat deed hij inderdaad. Hij verscheen aan den arm van Thijl Uilenspiegel. Pijke-Zeven, die niet veinzen kon, gaf dadelijk lucht aan zijne vreugde en zette bijgevolg de bedruktste tronie die ooit een veroordeelde naar Gods barmhartigheid heeft gewend. Binstwijl reikte hij zijne beide pollekens naar den fellen rosse en sprak:

- 'Ik hoop dat gij mij proficiat wenscht, want

ik ben op dit oogenblik de gelukkigste mensch van de wereld.'

Maar Thijl keek hem woest en wantrouwend aan, net een die onverwachts een langvergeten schuldeischer ontmoet. En dof vroeg hij:

- 'Wat wilt ge zeggen? Komaan, spreek helder.'

Hoormidas schoof stoelen bij en bestelde drie kroezen. Hij dwong Thijl mee aan te zitten, en wreef dan vroolijk in zijne handen die scherpvingerig overeenkraakten gelijk krabben.

- 'Hi! hi!' jubelde hij 'nu beleven we onvermijdelijk een historisch misverstand.'

- 'Dat hebt ge verkeerd,' grolde Thijl, 'ik ben vast besloten klaren wijn te schenken, en Pijke zal het mij niet beletten, wat hij ook beproeven mag.'

Pijke-Zeven zag er niet uit als iemand die 't zij eender wat beproeft. Hij zat nu beatelijk te lachen, en zijne verrukking scheen toe te nemen naarmate de zonderlinge houding van Uilenspiegel gevaarlijker werd. Om bestwil dronk hij zijn glaasje leeg en vroeg nieuwe pinten. De baas kwam met zijne vuisten over de tafel hangen en verdween. Het gaslicht snakte binnen de vette lucht. Er ging onrust door de ruimte. Thijl vroeg:

- 'Zeg, Pijke, mag ik u vragen wat gij te Brugge komt doen?'

- 'Wel zeker, Thijl...'

Zijn glimmende kegel wilde permantig wegsmelten in de smeerbolligheid van zijn bovenlijf.

- 'Ik moet u waarschuwen,' hernam Thijl bedreigend 'dat ge er met een leugen niet van afkomt. Ge zit wel idioot te lachen, en wellicht kunt gij niet anders... Maar door uwe schijnheiligheid laat ik mij niet beetnemen. Beken ronduit dat ge hier voor Titientje komt.'

- 'Dat doe ik, Thijl, dat doe ik, inderdaad.'

Uilenspiegel's gelaat nam een vreeslijk uitzicht. Zijn stem klonk gedempt. Zij beefde van ingetogen gramschap.

- ‘Ik hoop dat ge mij niet uitdaagt, Pijke?’

- ‘Wat zou ik... zou ik u uitdagen? En waarom in 's Hemels naam zou ik u uitdagen? Heb ik geen vriend aan u?’

- ‘Dat weet ik niet. Eigenlijk verdom ik het uw vriend te zijn. Maar bij Titientje gaat ge niet! Ik verbied u bij haar te gaan.’

Pijke-Zeven stak zijn korte armkens in de hoogte, en hij keek beurtelings naar Hoormidas en naar den kroegbaas en naar de stoelen en naar het oog van Kristus, dat boven den toog uit een zwarten driehoek blikte, - hij scheen iedereen en allen tot getuigenis op te roepen dat hij nooit beweerd had mordicus te willen bij Titientje gaan. Hij had maar gezegd dat hij er ging. Hij kon er evengoed niet gaan. Hij vroeg met suikerlipjes:

- ‘Zou ik ooit iets doen, dat u misnoegt, Thijl?’

- ‘Neen,’ zei de bult, ‘dat zou hij niet. Ik weet zeker dat hij het niet zou.’

Het hinderde Thijl dat hij den toestand tot geen afdoende geweld kon brengen, want hij voelde het onrecht dat hij Pijke aandeed. Hij wilde gaarne iets kapot slaan. Hij greep de steenen stoop en wierp hem ten gronde. Een dolle strijdkoorts brak op den slag in de lucht. Iedereen stond recht.

- ‘Gij duvelsche prije!’ schreeuwde de baas, ‘'k zal ik u leeren!’

Hij sprong naar Uilenspiegel. Thijl, vlug als de bliksem, wendde zich om en schoot uit. Zijn arm wielde wijd open, scheen in één zwaai de geheele ruimte te vullen, en plakte een klinkende muilpeer op de toornige kaak van den kastelein.

Het gevaar dat bij de brekende kan in huis was binnengedaverd, stortte neer bij het platte

vleeschgeluid van deze zeer merkwaardige muilpeer. Hoormidas zette een breeden lach, en Pijke-Zeven riep:

- ‘Mijn milt jeukt; baas, geef ons nog een toerneetje!’

De baas was duizelig geworden. Het leek wel dat hij Thijl iets liefelijks toefluisterde, van uit een andere wereld. Hij stond op flodderbeenen te waggelen en wreef eindelijk vaag en approximatief over zijn oogen, waaruit een tuil van blikkerende starren was gebarsten. Thijl nam hem bij de hand, en hij keek die hand van Thijl aan, en dan den arm, en hooger den schouder, en ten slotte het vriendelijke hoofd met den gloed van opvlammende baren. Hij knikte nuchter en ging toen achter de toonbank den nieuwen bierstoop halen.

Daar schuimden de pinten. Vergeten was het incident.

De uren vervlogen. Men dronk. Men dronk en de morgen kwam met zilveren vingeren tikken op de vensterluiken, zoodat men den tokkelglans door de spleten kon zien.

Hoormidas was de eerste die hem zag. Hij dacht spijtig aan iemand. Hij dacht er veel te laat aan. Hij fronste zijne wenkbrauwen en sprak:

- ‘Jongens, 't is lang over tijd. We gaan.’

Pijke-Zeven werd door het afscheid op het idee van Titientje gebracht. Hij was ook zatter dan de twee anderen. Hij zeilde met Thijl naar de deur en, terwijl Hoormidas in de handen van den slaperigen baas de rekening regelde, spande Pijke al zijne krachten in om iets wijs te maken aan het derde knoopsgat van Thijl's ondervest. Hij wilde summa summarum weten hoe de zaken eigenlijk stonden, en waar moest hij nu heen? Hij draaide zijne tong gelijk een luie slak rond.

Ze geraakten gedrieën op straat. De dag was

blauw en frisch. Arm aan arm gingen ze, Pijke-Zeven als een kallebas in het midden. Een lyrische opwelling maakte Uilenspiegel week, en hij zei:

- ‘Brugge, schoone maagd, wanneer ontwaakt ge uit uw droom van gevels en van grachten?’

- ‘A la bonheur!’ brabbelde Pijke, ‘vraag het haar 'ne keer... potvolsmeer!’

Maar Hoormidas kwam ook in dichterlijke stemming. Nog nooit was de middeleeuwsche stad zoo schoon geweest.

- ‘Wil ik eens zingen?’ vroeg hij ‘wil ik, nondeku, eens zingen van de Trompe of van den Dooden Waker?’

Het was een lied, dat Thijl had gemaakt. En hij zong:

- ‘Uit den kolk van uw verleden
Uit de puinen van uw steden,
Uit de dampen van uw nacht,
Waar de Doode Waker wacht,
Broeder!
Broeder!
Hoort ge de Trompe?...

Hij zweeg een oogenblik. De stilte werd een zangerig mysterie.

Pijke vulde plots aan:

- ‘Hoort ge de trompet? Potvolvet?’

- ‘Koes!’ zei Thijl.

En Hoormidas vervolgde, nu vaster van stem:

- ‘Uit de winden van uw landen,
Uit de orkanen van uw stranden,
Uit den storm van uwe lucht,
Waar de Doode Waker zucht,
Broeder!
Broeder!
Hoort ge de Trompe?...’

De morgen sidderde over de huizen. Hoormidas liet zwellen zijn rijke basgeluid:

- ‘Uit uw moeders smeekend' handen,
Uit uw moeders ingewanden,
Uit haar borst en haar gebeent,
Waar de Doode Waker weent,
Broeder!
Broeder!
Hoort ge de Trompe?...

Woest stiet hij de klanken uit. Een heilige verontwaardiging rukte aan de galmende woorden. Pijke-Zeven keek den bult beteuterd aan en pruttelde:

- ‘Vriend, waar is 't dat het zeer doet?’

Uit al de macht van zijne longen zong Hoormidas:

- ‘Uit den toorn van uwe krachten,
Uit de vlam van uw gedachten,
Uit den donder van uw bloed,
Waar de Doode Waker woedt,
Broeder!
Broeder!
Hoort ge de Trompe?...’

Daar bleven ze alle drie pal staan. Wat klonk ginder hooge in de ruimte? En rond de torens, wat was die wonderbare ruisching?

- ‘Sst!’ deed Thijl, ‘'t zijn vleugels van licht!.. Sst! ik zie stralen op de koperen horens!.. God! God! de engelen klaroenen!..’

- ‘Waar? Waar?’ vroeg Pijke-Zeven, en de rand van zijn bolhoedje zeeg over zijn neus.

Hoormidas, de armen omhoog, zong naar den rijzenden ochtend:

- ‘Uit uw wil, in wien geborgen
Broeit en zwelt de dag van Morgen
Uit den grootschen Dageraad,
Waar de Waker levend staat,
Broeder!
Broeder!
Hoort ge de Trompe?...’

Een hoog blaffetuurtje werd opengedaan en een oude vrouw in witte slaapmuts kwam uit het raam kijken. En ze riep:

- ‘Gij nachtraven, gij kroegzitters, gij zatlappen! Ge moest u schamen!’

- ‘Ik schaam mij, moedertje,’ zei Pijke-Zeven, ‘ik moet mij inhouden om niet onder den grond te kruipen van affront.. Maar ik ga naar de vroegmis.’

Het vrouwtje smeet haar vensterken dicht.

Aan den overkant van de straat verscheen een politie-agent. Het was een man op leeftijd, mager en ziekelijk. Hij naderde stijf en hoekig. Hij had reeds zijn zakboekje in zijn hand.

- ‘Halt!’ lachte Thijl, ‘geene flauwe kul, hoor!’

De politieagent had een gedacht dat hij blijkbaar met niemand wilde deelen.

- ‘Namen en adres!’ grolde hij. ‘'k Heb nu mijn botten vol van ulder trompe!’

Thijl legde vriendelijk zijne vuisten op de puntige uniformschouders en schudde duchtig dat symbool van openbare veiligheid.

- ‘Lieve man,’ zei hij ondertusschen, ‘wilt ge niet begrijpen dat we kalm zijn?’

De politieagent, die in zijn militaire jas te bengelen hing, kon nauwelijks een bronzen toetertje uit zijn broekzak trekken. Hij slaagde erin het aan zijn mond te brengen, en hij blies. De roep klonk lang en schril.

- ‘Ha! nondidju!’ deed Thijl.

Hoormidas vatte hem bij den arm en sprak:

- ‘Braaf! laat ons het spel niet verbrodden. Denk aan thuis!’

- ‘Aan wie?’ riep Thijl.

Hoormidas bedacht zich. Het was of hij meteen geheel ontnuchterd was. Die vraag van Uilenspiegel griefde hem tot in den grond van zijn hart. Hij zweeg.

Maar Thijl had het stille verwijt gehoord. Hij boog zijn ronden kop en zei:

- 'Ge hebt gelijk. Ik ben een verken.'

Er waren jongere politiemannen toegeloopen. Ze hadden geen de minste moeite met de drie nachtstoorders. Het troepje stapte stilaan naar het kommissariaat. Pappig overmijmerde Pijke-Zeven het aardige toetertje, dat veel kleiner was dan de trompe van Hoormidas en waar de magere waker zoo fel in blazen kon. Aan zijn voornemen om deze meditatie met een paar mondelinge mededeelingen toe te lichten gaf hij echter geen gevolg, want op hetzelfde oogenblik kreeg hij den hik, en bovendien zat zijn tong hem in den mond gelijk een doode zeekwabbe.

De winter was achter den rug. De zon stond dien middag boven de huizen als een zilveren paal. Tien minuten later, juist toen Thijl Uilenspiegel het poortje van nummer zeven in het Arme-Klaren-steegje opende, hagelde het. Hij keek lachend op ten hemel, tegen het blikkerend zonneschild braken de kristallen pijlen. En hij dacht:

- 'Witbaard waagt zijn laatste scheuten; maar hij krijgt goudkorrels in zijn oogen en de vaak vertraagt zijn blik.'

Hij liep het donker trapje op en bereikte de kamer van Titientje.

Titientje lag in een wit bed. Van doorzichtig porselein was haar lief gelaat en haar handen. De aderen liepen er gelijk een bleek lazuur.

- 'Ha!' zei ze zacht, 'wat ben ik lang alleen geweest!'

Ze reikte haar linkerarm naar hem, want in haar rechter lag het boorlingsken te slapen. Thijl boog zich over haar en kuste haar lang. Dan nam

hij het kind en stak het op in het licht van het venster. Het spartelde langzaam.

- ‘Zullen wij het Marieken heeten?’ vroeg Titientje.

En Thijl deed het bloote lijfje in de noenstralen dansen.

- ‘Watte?’ riep hij, ‘Marieken? Heet zijn vader dan Jan-en-alleman?’

Hij lei het op het oorkussen, en sprak plechtig:

- ‘Uw naam is Gadelan.’

Hij knielde vóor het bed en keek hoe Titientje hare blanke borst reikte naar het gulzige wicht. Daar lag het aan den tepel en tutterde gretig, oogjes dicht, handjes saam op het ademende boezemvleesch. Een droppel melk stak als een parel onder Titientje's keel en dreigde in den hemdskant weg te vloeien. Thijl ving hem op met een lik van zijn behendige tong. Hij smakte en zei:

- ‘'t Is zon en 't is suiker. O Gadelan, hoe zegent u de Hemel, die, aan den drempel van het leven, u een moeder heeft bewaard!...’

Hij lei zijn hoofd naast het hoofd van Titientje. Hij zweeg. Hij dacht aan een ver verleden en aan een wees met het zuur der verlaten kindsheid op de lippen. Het werd stil, zoo stil dat het hoofd van Titientje, tegen het zijne, stil kraakte in zijn oor. Het kussen was warm. De tijd ging traagzaam. God plantte een stonde van goud, als een peil, in de dagen van deze drie wezens.

Dan stond Thijl Uilenspiegel recht en hij zei:

- ‘Titientje, ik heb goed nieuws voor ons.’

Gadelan sliep. Titientje hief hare oogen die, nu ze moeder was, veel grooter en langzamer waren geworden. En ze luisterde met een bleek geduld naar het nieuws van Thijl.

- ‘Ik heb een brief uit Nieuwpoort ontvangen. Mijne zaken gaan goed en elk oogenblik mag ik

de uitspraak van mijne echtscheiding verwachten. Mandiene heeft niets meer van zich laten hooren zoodat er langs dien kant geen hinderpaal is gerezen. Eer de Mei hare rozen breekt, zijn we getrouwd... Waarom blijft ge zoo ernstig kijken?'

- 'Ik denk aan het huwelijk dat ge me biedt, Thijl...'

- 'Ik had gehoopt dat ge er blij om zoudt zijn.'

Haar mond was doorzichtig, alsof er een fijn satijn vóor het bloed was gespannen.

- 'Ik ben blij,' sprak ze stil 'heel blij, dat ik u liefheb. Maar ik heb u te lief om alles van u te verdragen. Elken dag komt ge, en elken dag is het ons een nieuwe blijdschap. Zal onze liefde frisch blijven, als wij naar mekaar niet meer hoeven te verlangen? En weet ge wel, Thijl, hoe rap ge van het eene gevoel naar het andere overslaat? Ik twijfel niet aan uwe echte genegenheid, maar ik geloof niet in uw trouw.'

Uilenspiegel liet zijn hoofd zinken. Zijne hand lag lusteloos op het hoofdje van Gadelan. Het duurde een langen tijd, eer hij antwoord geven kon. Dan sprak hij:

- 'Hebt gij daarover meer nagedacht, Titientje?'

- 'Neen. Ik kan niet lang denken. En dat is ook niet noodig. Ik wist van het eerste moment dat ik u zag, wat ik aan u hebben zou. Ik heb nooit ondersteld dat ge voor mij een echtgenoot kont zijn. Gij zijt een pracht van een man.'

Nu glimlachte ze, daar ze het slapende maagdeken bekeek, en twee tranen groeiden aan haar lange wimpers, wanneer ze zei:

- 'En Gadelan is een pracht van een kind.'

Thijl had niet den moed om haar tegen te spreken. Hij begreep dat alleen een leugen zijn toestand jegens haar verbeteren kon. Hij vroeg slechts:

- ‘Wat moet er nu met ons gebeuren?’

- ‘Niets. Laat ons leven. We houden niet op te houden van elkaar, en wat zou er dan moeten geregeld worden? Of moeten wij met gebonden handen de toekomst ingaan? We hebben een kindje...’

- ‘Juist. We hebben een heerlijk kindje.’

- ‘Ge hebt me lief...’

- ‘Titientje!’

- ‘Nu, wat wilt ge nog meer?’

Hij omarmde haar driftig, en lag met gesmoorde woorden in haar lauwen hals. Hij snoof den hooigeur van heur kroezelharen, en het wild appèl van zijn mannelijk instinkt schreeuwde door zijn merg en beenderen. Morgen? Hij daagde den dag van morgen uit. Al de haarkens van zijn lichaam staken triomfelijk overeind.

Thijl Uilenspiegel verliet Titientje met 't vallen van den avond. Hij was tevreden over het akkoord dat hij met haar gesloten had. Hij had wel ongeduldig op zijne echtscheiding gewacht, maar die moest hem vrijheid brengen. Een rozenketen met Titientje was toch een keten, en als de bloemen verwelkt waren, zouden de doornen overblijven.

- ‘Zij heeft den toestand helder ingezien,’ dacht hij en hij verheugde zich in haar. Verward rolden door zijn geest de onvaste raderen van zijne theorie over de rol der vrouw in de samenleving.

- ‘De vrouw die hare kinderen niet liefheeft, is een monster, maar een afschuwelijker monster is de vrouw, die geen kinderen kweekt. De moeder is het onfeilbare huis. Zij is het inzicht en het hoofd der familie. De man in dees maatschappelijk systeem kan slechts een ondergeschikte zijn, en *vader* is een ijdel woord waarmede hij

zijn brutale dwingelandij heeft bevestigd. Alleen de moeder is het positieve en bestendige element, en hare zending is een daad van alle dagen: zij baart en voedt en heelt en leidt. Maar als de man het brood en het dak heeft bezorgd, waartoe kan hij dan nog meer dienen?'

Thijl aanvaardde zonder tegenzin het denkbeeld van een huisgezin, waar Titientje de eenige en goddelijke meesteresse zou wezen: om haar groeiden hare vele kinderen, die niet allen van Thijl hoefden te zijn.

- 'Op die manier,' besloot hij vroolijk, 'is het huwelijk natuurlijk de stupiedste instelling die men denken kan.'

Hij stapte lustig en licht. Op de Sint-Salvator-plaats bleef hij even stil. Het deemsterde vioolkleurig. Onder de blauwe torenogieven gaapte het donkere kerkportaal. Thijl trok binnen, en stond seffens in de fluweelen ruimte en de zachte wierooklucht. Het licht was hier kostbaar en voornaam. Het hing aan de geverfde ramen als een borreling van vloeiende edelgesteenten. Donzig glansde de gouden altaar en daarboven, onder de nachtzware koorgewelven, spreidde een magere Kristus zijn witgroene armen.

Thijl's panische levenslust bedaarde tot een sti mysterie.

- 'En Gij', sprak hij binnen, 'hebt Gij Uw koninkrijk niet gebouwd op vrouwen en kinderen?'

Hij staarde een oogenblik languit en schuchter en ademloos...

Een oud vrouwtje naderde hem. Ze raakte even zijne hand en vezelde:

- 'Jongen, 't is tijd, ik moet de poorte sluiten.'

Thijl schrikte bij haren toets, die droog was en puntig. Hij keek haar verwilderd aan, als verwachtte hij dat hij vleermuisklauwen aan haar ging ont-

dekken. Maar ze stond zonder mouwen in haren zwarten kapmantel.

- ‘Sakkerdekke!’ zei hij bij het wijwatervat, ‘ik geloof dat ik bezig was met bidden...’

- ‘God zal 't u loonen!’ fluisterde de kwezel.

- ‘Halt!’ riep Thijl, ‘er valt een roode pad uit uwe tanden!’

En hij liep rumoerig de straat op.

Hij kwam thuis. Er brandde geen lamp in het winkeltje. De deurschel rinkelde vriendelijk. Hoormidas verscheen dadelijk in de keukendeur en vatte Uilenspiegel bij den arm.

- ‘Wat is er?’

Hij stiet ruw den bult op zij en trad met twee sterke stappen binnen.

Nelleken, die naast de kachel zat, was schielijk opgestaan. Kadol, in zijn kakstoel, speelde met bobijnen. Pijke-Zeven drumde angstig in den versten hoek.

- ‘Hee-wel?’

Over de tafel lag eene vrouw.

Hoormidas, op den drempel, sprak:

- ‘Wees kalm, Thijl. Het is Mandiene. Ze is strontzat.’

Nelleken was gaan zitten. Ze weende zachtjes. Er lag een kindje op haren schoot.

Thijl wroette met beide handen in zijnen hoogen haarbos.

- ‘Komaan!’ zei Hoormidas, ‘de zaak is simpel. Mandiene brengt u een zoontje. De duvel weet hoe zij eraan is gekomen. Het wijf slaapt.’

Maar Uilenspiegel was zijn dronken vrouw al aan 't schudden. Hij hief ze op uit de bank en wilde haar op den tichelvloer recht zetten. Ze zakte vodderig door mekaar. Haar hoofd bengelde heen en weder. Een scherpe jeneverreuk schoot bij walmen op boven haar. Eindelijk stond ze, wag-

gelde wijdbeenend, lachte scheef en herkende Thijl.

- ‘Ha! Hee!’, hikte ze ‘zij-de daar toch, gemeene vagebond?’

- ‘Ja, verdomd, ik ben er - maar gij zijt er te veel!’

In weerwil van Hoormidas die hem tot bedaren aanzette, greep hij Mandiene in zijne volle armen en liep met haar het winkeltje door. Hij zette haar op de straat, zag plots haar lompe achterlijf vóór hem en kon niet weerstaan aan de behoefte om er zijnen voet in te zwieren. Ze schokte naar voren en struikelde weg, zonder een woord, net een spook dat regenplassen mijdt.

- ‘Nondedju! Nondedju! Nondedju!’

Dat was Thijl, die weer in de keuken verscheen. Hij zag Nelleken weenen. Plots lachte hij uit al zijne klare wolvetanden en riep:

- ‘Is dat een dingen om bij te huilen?’

Nelleken wees het kindje dat op haar schoot te woelen lag.

- ‘Pidjoe!’ riep Thijl, ‘is dat wicht niet van vleesch, gelijk alle andere, en heeft het u niet noodig om zijn pap te roeren, en zijne pislappen te zuiveren, en als 't schreeuwt op zijn poepken te slaan? Zijn moeder is nu voor goed uit de voeten. Als zij mij vergiffenis had gevraagd, zou ik haar die geschonken hebben. Hoort ge, Nelleken? Ik vergeef haar alles, in name van het Leven!... Deze jongen is thans de mijne. En hij heet Pardoen’.

Nelleken glimlachte in hare tranen. Ze wist wel dat Thijl een groot hart had, maar ze vroeg zich af of zij ooit de diepte van zijn goedheid zou kennen. Fier over hem, keek ze met stralende oogen beurtelings Pijke-Zeven en Hoormidas aan...

Dan nam ze Pardoen op tot tegen hare lippen en kuste hem lang.

De andere week gebeurden er wel andere toeren.

Pijke-Zeven, zooals te verwachten was, had een kamertje in Thijl's huis veroverd. Die toestand werd uit geheel spontane faktoren geboren: Hoormidas had niets gesuggereerd. Uilenspiegel had niets voorgesteld, Pijke had naar geen aanbod gewacht en Nelleken had natuurlijk alles goed gevonden. De kleine dikkerd deed overigens het onmogelijke om zijn verblijf tot een minimum van last voor zijn vrienden te maken. Het bleek gauw dat hij voor Nelleken een bijna onmisbare medewerker was geworden: hij schilde de aardappelen, waschte de groenten, pompte het water, vulde den koolbak, hield het vuur aan, spreidde de sayetstringen, warmde de strijkijzers, en vond meestal onder den arbeid nog gelegenheid om aan een touwtje de wieg te doen schommelen. Dat zijne dienstvaardigheid door Nelleken op prijs werd gesteld, was genoeg te merken aan de jaloerschheid van Hoormidas. Maar Hoormidas was niet de man om zich door naijver te laten verblinden. Het was eerder zijne groote vereering voor Nelleken, die hem verblindde, en hij zou liever zijn eigen handen hebben afgekapt dan iets in het minst te veranderen aan een toestand, die Nelleken te behagen scheen.

Dien dag - dat Pijke met boodschappen had geloopen - was hij geheel van streek, wanneer hij binnenkwam. Hij ging voor Thijl Uilenspiegel staan, die eenzaam in het winkeltje zat, speekte links, speekte rechts, zette zijn bolhoedje eerst naar voren, dan in zijn nek, eindelijk heelemaal dwars, op zijn Napoleonsch. Ten slotte begon hij zenuwachtig te lachen. Thijl kende die manieren en vroeg:

- ‘Gij hebt verdriet, kerel, wilt ge mij vertellen wat er u overkomt?’

- ‘Op strate! op strate!’ gichelde Pijke-Zeven, en naar de winkeldeur richtte hij epileptische stapjes.

Ze gingen, Thijl zwijgend en gedwee, Pijke overgeleverd aan de kriebeling van miljoenen vlooien.

Bij de droomende Spiegelgracht, wendde de zoon van Pijken-Aas zich om en sprak:

- ‘De baas uit het Arme-Klaren-Gangsken heeft me aan den overkant van ons huis afgewacht. Hij bracht mij een brief van Titientje. Ik kon niet anders dan hem lezen, want hij was in mijne handen, eer ik den tijd had om hem af te slaan. Lees hem nu ook, Thijl, maar als ge weer in uw fransche koleire schiet, werp ik mij in 't water.’

Het verfrommelde papier beefde in de handen van Uilenspiegel. En hij las:

- ‘Mon cher Petitbeur, j'ai appri peutette tro tardutiveman ton Eritage mais je supose que la fine boulcarcas na pas encor tout gagnié au Terlingbac tu doit savoir que je suis très malheureuse avec le grant rouge qui est barban pour les robes et les chapaus car avec lui sé toujours la purée donc je tattant demain très to car je taime et tu doit pardonner tout les jalouseries gue jé été la cause san le savoire je te jure piskavec lui sé rien qu'un cou de Téte donc tu viens avec la Valisse pas avoir peur piskil crie mais sé pour rire et je tembrasserai comme tu aime bien mon gros patapoefe chéri donc a demain ta titientje pour la Vie.’

Thijl Uilenspiegel sprak geen woord. Hij bezag Pijke-Zeven die zich blijkbaar aan eene schrikkelijke uitbarsting verwachtte en gereed stond om over de grachtleuning te springen.

Toen fronste hij even zijne wenkbrauwen en begon met zonderlinge aandacht het briefje op te vouwen. Hij vouwde hardnekkig tot het een

klein vierkant pakje was geworden, en reikte het den angstigen dikzak toe:

- ‘Nu, Pijke’ zei hij zacht, ‘ge moet er heengaan, mijn jongen.’

- ‘Moet ik?... Moet ik?... Jaagt ge me weg?...’

Thijl bedacht zich. Hij kon een zucht niet neerdwingen die als een prop in zijne keel zwol. Nochtans meende hij dat hij hem verborg met onderwijl naar Pijke's hand te grijpen en die te drukken tot krakens toe. Dan slikte hij kloek zijne zwakheid weg.

- ‘Wie,’ zei hij lachend, ‘wie denkt er aan u weg te jagen, gij ouwe, trouwe vriend? Deze vrouw gehoorzaamt aan wetten, die steeds voor ons duister zullen zijn. Zij is den man beu, die ik voor haar ben geweest. Dat is een feit. Ik geloof echter niet dat zij naar u verlangt; maar wie kon ooit met zekerheid zich aan de oplossing van zulke weeke raadselen wagen? En dan weet ik ook niet of gij sterk genoeg zijt om haar af te wijzen. Gij zijt vandaag overtuigd dat gij het wel doen zult, omdat gij vóor mij staat. Wat zal uwe houding morgen zijn, als zij u in de oogen ziet? Om al deze redenen, Pijke, is het verkieslijk dat gij haar vervoegt. Gij kunt terugkeeren zoo gauw het u helder is geworden dat gij beiden aan malkander niets hebben kunt.’

- ‘'t Is boter aan de galg!’ riep Pijke-Zeven, ‘ik wil van het wijf niets weten!’

Maar Thijl gaf hem een heel hard tikje op den schedel en keef:

- ‘Halo, Petitbeur! ge schijnt te vergeten dat ge over de moeder van mijn kind spreekt!’

Daarmee was de beslissing gevallen.

's Anderen daags smeet Pijke-Zeven zijn beetje kleeren en linnen onderstboven in de duivenmand,

die hem tot reiskoffer zou dienen. Hoormidas hielp hem met eene hulpvaardigheid, die aan het zolenlikken grensde, en aanvaardde met een suikerigen lakeienlach al wat Pijke hem beliefde naar het hoofd te slingeren...

- 'Triomfeer zoo gauw niet!' grolde de kwade reiziger, terwijl hij de pijpen van een onderbroek gelijk kousen oprolde en het gat dan doorscheurde om de vergissing niet te storen; 'ge ziet nu wel mijne hielen, maar straks krijgt ge weer mijn buikje te bewonderen!'

- 'Dat vrees ik niet, o! Tanhäuser, die naar den Venusberg tiegt!'

Tanhäuser vertrok zonder iemand te groeten.

Een klein uur later was hij terug.

Hij trok direkt de keuken binnen, zette de duivenmand op de tafel, blikte iedereen zegevierend in het aangezicht en gebruikte zijn bolhoedje als waaier. Hij had het warm.

- 'Hee-wel?' vroeg Thijl.

- 'Hee-wel, de zaak is in orde. Ik heb een prachtig akkoord getroffen. Ik hoop dat ge mij allemaal zult dankbaar zijn.'

Hij verwachtte eene ovatie. Hij trok even aan zijn rupsgroen dasje als aan een scheltouw, en hij leek wel een theaterregisseur, die daarmee zou geven te beduiden dat de gordijn mocht opgaan en dat het stuk begon. Hij zelf zette nu een deklamatorstem:

- 'Ik heb dus, waarde vrienden, dat akelige vrouwmensch bezocht. Ik heb haar gezegd dat ik mij omtrent hare ware bedoelingen kwam inlichten. Ze vloog mij om den hals om mijn waardigheid te breken. Het was te vergeefsch. Ik schonk haar slechts een heel klein kusje. Toen zei ze: we verlaten dadelijk de stad. De stad? zei ik, geen kwestie van. Ze viel op hare knieën en omarmde de mijne.

Ik geloof dat ze huilde. Ik bleef bij mijn stuk. Stap op, zei ik, ge ziet wel dat ik niet meer ben over te halen. Ze deed met een ruk heur haar langs hare schouders losvallen. Is dat uw laatste woord, zei ze? Het is mijn laatste woord, zei ik. Dan verdrink ik mij met mijn dochterken, zei ze. Ze liep naar het bed waar de slapende boorling lag. Ik was haar voor. Komaan, zei ik, waartoe zou dat u helpen? Ik heb geld, zei ik. Ze hief hare handen wanhopig ten hemel. Hoeveel hebt ge? zei ze. Ik trok mijn beurze en begon de vijffrankstukken te tellen. Er waren er meer dan ik nog onderstelde. Ze grabbelde er naar. Pardon, zei ik beleefd, we moeten ruilen: gij vertrekt met de schijven, maar ik met het kind. We sloegen in malkanders hand, gelijk op de peerdenmarkt. En ik vertrok...'

Thijl riep, de vuisten gebald:

- 'God uit den Hemel! Wat hebt gij, ezel, met het kind gedaan?'

Maar Pijke-Zeven had zijn duivenmand geopend. Gadelan lag er op een gestreept onderhemd en tutterde aan een boordje.

- 'O! o!' smeekte Nelleken, 'het lieve arme dutseken!'

Thijl's lach daverde door de keuken, maar hij zag geen steek vóor oogen meer: de heele rommel was nat geworden en vloeide uit als een aquarium.

Eenigen tijd nadien had Uilenspiegel met Hoormidas en Pijke-Zeven een ernstig gesprek. Hij legde dadelijk eene voorafgaande en afdoende verklaring af:

- 'Ik heb,' zei hij, 'van Brugge mijn botten vol. Die zeer schoone stad met hare bemoste muren en verroeste grendels hangt mij eindelijk de keel uit.'

- ‘Ja!’ beaamde Hoormidas oolijk; ‘en iemands familie groeit hier met den dag aan; hoe gauwer we weg zijn, hoe minder kans hebben we op eene nieuwe vermeerdering van het huisgezin.’

- ‘We verschillen van standpunt...’

- ‘We bereiken denzelfden uitslag. Jammer toch; het ging goed met dien winkel...’

- ‘Die zal elders ook wel slagen. Hoor eens hier: waarom zouden wij nog in een huis wonen, in een huis dat vast staat in zijn steenen, in zijn menschen, in zijn vooroordeelen en op aldoor rottende fondamenten? We zijn nu met ons drieën: Pijke is een voortreffelijke keukenmeid, hetgeen men anders van een student-notaris minder zou verwachten; gij zingt en schildert, goochelt en kunt in uw beulingen spreken; ik beitel, timmer, smeed, fijfel en kan liedjes dichten. Als we een grooten rolwagen bouwen, dan rijden we waar we willen en leven overal.’

- ‘Dan moeten we ook een tent hebben,’ meende Hoormidas.

- ‘En een orkestrion!’ voegde Pijke-Zeven erbij.

Er werden heerlijke plannen gemaakt. Nelleken moest groote kannen bier gaan halen, en de mannen dronken en rookten tot ze verward dooreen zaten te schreeuwen en geen van allen nog luisteren kon naar andermans beweringen.

- ‘En wanneer vertrekken we?’ vroeg Nelleken die ook met het vooruitzicht zeer ingenomen was.

- ‘Morgen!’ zei Thijl.

Niemand dacht een oogenblik aan de onmogelijke uitvoering van zulk besluit. Alleen Nelleken scheen te twijfelen en meende dat de jongens niet redelijk waren.

- ‘Niet redelijk?’ schreeuwde Uilenspiegel, ‘onzen wagen kunnen we hier immers niet opzetten.

We hebben geen plaats en de menschen zouden ons omverkijken. Ik zeg dat we morgen oprukken. We laden alles op eene karre, zetten u erboven met de kinderen, en gedrieën spannen we ons in.'

Pijke-Zeven zong piepend door zijn neus:

- 'Rijden! Rijden! dat is plezant,
Rijden met de viezelant!'

- 'Oei! oei! oei!... g'hebt een stem gelijk een nonneveeste!' riep Hoormidas.

Kadol, in zijn kakkedoor, sloeg met een onthoofden Sint-Rochus op de voorplank. Godelan en Pardoen lagen getweeën nevenseen in Nellekens schoot te glariën.

- 'Wacht!' zei Thijl ''k ga ne keer van het Spiegelken zingen. We moeten alle drie te rije naar Nelleken dansen, en weerkeeren, en dan herbeginnen. Doet de winkeldeur open, dat we onzen zwier hebben en er een beetje fatsoen kunnen bij doen. Slaat ondertusschen zacht de maat in uwe handen. Attentie!'

Ze begonnen van tegen den muur en wiegden langzaam op hunne teenen aan; en Thijl, die de voois eerst op zijn fluitje had ingeleid, zong zoetjes:

- ''k Heb een schoon schoon spiegelken gevonden!
'k Heb het aan mijn herteken gebonden.
Wie staat erin gekonterfeit?
Dat is mijn blanke blonde meid.
Mijn meid heeft blauw blauw oogen.
Die kijken naar omhooge.
Die kijken naar een vogelken wit,
Dat in den wijden hemel zit;
Ik zoek mijn oogen blinde
Om 't vogelken te vinden....
Ach, liefje, blik nu naar beneên:
Ik sta hier moederziel alleen....

'k Heb een schoon schoon spiegelken gevonden
'k Heb het aan mijn herteken gebonden....
't Is een spiegel van kristal,
'k Houd het tot ik sterven zal!'

En hij sloot den rijdans met een ritornel, die hij aardig fluiten kon.

Nelleken bloosde van verrukking en Pijke-Zeven beweerde dat het een pracht van een liedje was. Daarop dronken zij. Ze waren allemaal gelukkig.

's Anderen daags, na den noen, vertrok de karavaan.

De groote alletoren werd stilaan klein in hunne oogen.

Thijl zinderde van gulzige hoop. Zijn spieren beefden elektrisch. Zijn gulden blikken schoten vuur. Zijn wezen trok krachtig naar het Oosten, en hij stapte razend alsof hij bij elken tred de oude stede een vollen schop naar achter stampte. Zijn vlammende levenslust ontstak aan de kim de nooit voldane belofte, waar hij den rozigen wenk verwachtte van Jakeliene Mei.

Het boek van de vreemde verdooving

Het boek van de vreemde verdooving

Maanden verstreken. De zomer, die weken aan weken slordig, met een regenschort aan zijn bewolkte lenden, de Gentsche huizen en straten had geschuurd, scheen nu zijn laatste dagen te willen uitrusten in een gewaad van zonnezijde. De stad lag geheel onder een poeiering van teer-gulden licht.

Dien zaterdag-nanoen had Nelleken de kinderen in de kuip gewasschen. Gadelan en Pardoen, warm en moe van de sponsroefeling, sliepen neveneen. Kadol, met zijn stijfwit nachtkleedje aan, mocht op zijn versche blokken nog even buiten loopen en Nelleken had gezeid:

- 'Blijf in de zonne, uw haar is nog nat.'

Zijzelf ontkleedde zich en stond weldra naakt in het ronde waterbad. De frischheid wekte schokkende lachjes door haar lichaam en ze rilde, terwijl ze het water in de dubbele schelp van hare handen opschepte en uitgoot over hare borsten, Dan ging ze lustig met de zeep te werk en stond seffens in een pels van donzig sop. Hare blijde huid bloosde er doorheen. Ze had, daar ze zich bestreek en omschuimde, een aardig gevoel van zoetglijdend satijn. Het docht haar dat er rinkelende klokjes in het water druppelden....

Toen, zich met rappe doeken droog wrijvend, stapte ze uit de kuip, die plots zweeg en leelijk

werd. Het hemd dat ze aantrok rook naar den dauw van de weide, maar hare rokken waren nog warm en omsloten haar in alledaagsche luwheid. Ze begon, vóor het klein wandspiegelken, hare lange blonde haren te kammen. Ze vlocht ze in twee strengen, welke ze dooreendraaide om haar hoofd. Het haar spande versch en scheen haar eene nieuwe kap die nog niet geheel paste. Ze trok hare witte kousen en hare lage schoentjes aan. Ze wierp haren zwarten kapmantel over hare schouders en verliet de kamer op hare teenen.

Onder de olmen waren Hoormidas en Pijke-Zeven nog bezig met verven.

- 'Jongens', lachte Nelleken, 'dat is overwerk.... Maar o! de schoone wagen!'

Ze sloeg verrukt in hare handen. Ze zag den grooten rolwagen die heerlijk pronkte met zijn groene lenden, zijn blanke ramen en luiken, zijn bruim-glimmend dak.

- 'Hij moet dezen avond af!' zei Hoormidas die de zware lijstkepers beschilderde met gele en roode bloemen.

- 'Als 't God belieft!' zuchtte Pijke-Zeven.

Pijke-Zeven was uitgeput. Hij keek Nelleken bijna wanhopend aan. Er lagen fantazierijke verfkladden op zijnen schedel. Hoormidas bedreigde hem met zijne natte borstels.

- 'Nog drij wielen en twee tremen!' donderde hij. 'Toe-dan, Pijke, peis op den triepele dien ik beloofd heb!'

En Pijke wilde gaarne moed putten in de schoone vooruitzichten, die hem waren toegezegd.

Het klepte uit den toren van de Begijnhofkerk. Nelleken spoedde zich naar 't hof. Ze was al een heil eind ver, als ze zich verschrikt omwendde en riep:

- 'Ai-Heere waar is Kadol?'

Maar ze zag hem meteen achter den rolwagen zitten, onder de schuine zon. Hij had een penseel bemeesterd en roerde ermee in een modderplas. Waarom liep ze niet weer naar hem toe, en bekeef ze hem niet, daar hij zijn hagelnetten tabbaard bemorste! Waarom lachte ze integendeel?

Haar lach deed haar schrikken, en ze vroeg angstig, binnensmonds:

- 'Waarom ben ik zoo blij, zoo blij vandaag?'

Toen ze de kleine kerk binnentrad, had ze vooral willen ernstig zijn en aandachtig. De stilte en de beschemering waren als een vijverrust onder koepelschaduwen van wilgen. Hare bangheid nam toe.

- 'Waarom,' bad ze, 'loop ik hier zoo luid en zoo oneerbiedig?'

Ze ging neerknielen, dicht bij het koor. Ze boog zich ootmoedig in de donkere vouwen van haar mantel. Maar hare nederigheid was valsch. Hare tepels staken goddeloos naar voren...

- 'O God! laat mij denken aan U, met gansch mijn wezen!'

Terwijl ze smeekte en hare lippen de woorden teekenden, verloren de woorden hun zin en wipten door de ruimte, gelijk fosfoorblauwe dwaallichtjes. Ze had eene onweerstaanbare behoefte aan vroolijke dingen. Haar paternoster hing aan hare hand als een snoer van uitgeblazen meezeneieren. Ze zei vaderonzen en weesgegroeten, en zag voortdurig een paardjesmolen...

Begijntjes zaten vóor haar, op een rij. Die waren vroom en blank. Waarom rook Nelleken dat er een tusschen was die azijnkomkommers had gegeten? En waarom had mijnheer Pastoor een razenden schaapskop, en waarom hief hij het Heilige Sakrament alsof hij er het hoofd van den wierookenden missedienaar wilde mee inslaan? Waar-

om zong de koster, in plaatse van den Miserere, altijd:

- ‘Dikke Vere, sakkerdi, kom bi!
Dikke Vere, sakkerdominom, keer u om!’

En Nelleken moest heur eigen geweld aandoen om niet uit te proesten. Ze schaamde zich. Eigenlijk dierf ze niet doorgaan tot de oorzaak van hare wondere dwaasheid. Ze belaadde zich met zonden en zoude er zeer hartelijk om willen boeten, maar tegelijkertijd beproefde zij Onzen-Lieven-Heer en zichzelf te bedriegen omtrent de heimelijke reden van deze zeldzame verwarring. Soms jeukten hare oksels en meende zij dat ze zou gaan gichelen. Eindelijk liep Mijnheer Pastoor weg gelijk iemand die 't niet langer meer uithouden kon.

- ‘O! o!’ jammerde de ziel van Nelleken; ‘ik zal nooit durven denken hoe er mijnheer Pastoor nu uitziet!’

En toch dacht ze 't, en ze verging van affront, want het was een uiterst komisch gedacht.

De orgel liet een geweldigen prot. De kerkvouten dreunden...

Nelleken was op straat. Ze ademde gulzig en, bij twee kinderen die onder de kerklinden aan het marbelen waren, gaf ze vrije lucht aan haren koddigen lachtlust. Toen trok ze huiswaarts, met lichte voetjes en vleugelenden mantelzwier.

Daar stond ze plots pal. Ze sloeg hare handen op heur hart en beefde. Haar gezichtje werd krijtwit binnen het zwarte kapovaal. Rond haar woeien duizenden stemmen op, die spreken wilden. En Nelleken jammerde in haar eigen:

- ‘Zeg het woord niet! Oei, zeg het woord niet!...’

Maar ze zag het woord. Ze zag Thijl Uilenspiegel in het open raam zitten, met Kadol op

zijnen schoot. Hij blies ovalen zeepbellen uit een steenen pijp en wierp ze zacht uit in de bronzen avondruimte. Zijn roode kop was de gloed van het woord, was de schoone lieve bloei van het schrikkelijke woord...

Nelleken sloot hare oogen gedurende eene eeuwigheid, en naderhand was 't alsof ze uit den dood ontwaakte. Ze wilde niet meer lachen, ze wilde niet meer leven. Ze wist niet wat ze nog wilde of niet wilde. Ze stapte in hare bedwelming en, al stappend, werd ze ernstig, werd ze een ernstig ding, gelijk alle ernstige dingen, - gelijk, bijvoorbeeld, een van die duistere olmen, die vol ernst den avond belijden en niet eens hopen dat er een morgen komt.

Na het avondmaal, dat stil was en bijna ongezellig, vielen Pijke-Zeven en Hoormidas over de tafel van danige vermoeienis in slaap. Nelleken nam haar breiwerk en Thijl Uilenspiegel stak zijn baardbranderken aan. Men hoorde de klok met haar rapkrakend geraamte. Men hoorde, buiten, een laat gerij van wagens en, af en toe, de korte bel van de stadstram. Thijl hield op met rookringen door mekaar te jagen, en zei:

- ‘Nelleken, ik heb u iets zeer gewichtigs te vertellen.’

De zoldering brak open en er viel een zwarte duivel in 't midden van den vloer, groen van solfervlammen. Nelleken zag hem en seffens zag hem niet meer. Ze zag een diepe holte waar zij dreigde in te storten, en de lucht daverde van Uilenspiegel's stem. Toch glimlachte ze en terwijl haar angst tot tenden de puntjes van hare wimpers beefde, sloeg ze hare groote oogen op naar Thijl.

Thijl scheen verlegen. Hij begon, onvast en moeizaam, zijn verhaal:

- ‘Luister. Nelleken: ik lig overhoop met mijnheer den Baron...’

Gelijk eene zware onweerslucht soms scheurt en plots een stralenbundel zonne werpt, ontschoot een blijde kreet aan Nellekens gesloten eenzaamheid:

- ‘Hoe! lieve Thijl, wat zal het ons schelen?’

Ze had lust om hem dankbaar naar de borst te vliegen.

- ‘Ja, ja,’ pruttelde Thijl: ‘maar ge moet alles weten...’

Ze zweeg. Haar zieltje flapte weer toe. Er voeren grauwe wolken bij. De breinaalden begonnen overeen te schuiven, automatisch binnen hare vingeren die haar niet meer schenen toe te hooren.

- ‘Nelleken, over mijne diensten heeft de Baron niet te klagen. Ik heb zijne peerden goed verzorgd. Ik geloof zelf dat hij fier over mij was geworden. We reden elken morgen uit en het was duidelijk dat de andere katoenbazen, die ons op de wandeling ontmoetten, hem beneden om de felheid van zijnen pikeur. Ik blaas er niet mee dat ik een goed ruiter ben. Ik houd van peerden en rij geerne. Alles ging goed, tot - na enkele weken - de dochter van den Baron uit het pensionaat werd losgelaten. Ge kent haar niet. Het is een wilde meid. Ik weet waarlijk niet. waarom ik hier nooit van haar gesproken heb. Misschien had ik daartoe duistere redenen, die ik niet heb kunnen overwegen en die mij toch het zwijgen hebben opgelegd. Dat is jammer geweest... Eens op een ochtend deden wij gedrieën een rit naar Laathem. Ik reed achteraan. De peerden dansten in hun fijnriekenden lijfdamp en langs het licht gegons van hunne vliegen. Daar schoot ineens de merrie van Belle-Trees naar voren, als een pijl!...’

Hij wachtte een oogenblik. Een woord was hem ontsnapt. Hij waagde zich aan eene kronkelende uitlegging:

- ‘Belle-Trees is de dochter van mijnheer. Eigenlijk juffrouw Thérèse genoemd. Dat doet nu niets ter zake. Het peerd van juffrouw Thérèse was op hol. Ik zag het gauw aan de wijze waarop zij aan de teugels hing en reddeloos in den zadel schokte. Ik gaf mijn ruin de sporen en snelde haar achterna. Ik wist dat ik haar inhalen zou en mijn plan was klaar. Maar wie heeft klare plannen? Ik hoorde nu den Baron gillen: “Attention! les boeufs! les boeufs!” Toen, in een blik, zag ik dat de toestand hopeloos was. Het peerd van juffrouw Thérèse volgde blindelings den grijzen zandweg, die, tweehonderd meters verder over de Leiebrug liep, en daar stapte een luie kudde koeien ons tegemoet. De kudde kwam op de brug en weifelde voor onze aanvliegende dravers. Mijn peerd, dat de botsing voorzag, vertraagde zijn galop in weerwil van mijn sporen. Het peerd van juffrouw Thérèse, toen het de brug nabij was, bemerkte het vee te laat, sprong zijwaarts in de meerschen en daar het plots den Leieboord bereikte, plantte, in uitersten weerstand, zijn pooten naar voren en stond. Juffrouw Thérèse wipte over zijn kop en stortte in het water. Ik lachte, terwijl ik uit den zadel sprong. Juffrouw Thérèse had wezenlijk een koddig fatsoen van vliegen, en ik had er haar gansche broek bij gezien. Ik zag nochtans dat ze geweld deed om te drijven. Eindelijk dreef ze in 't geheel niet, ze zonk. Ze zonk gelijk een molensteen. Reeds lag mijn vest in het gras. Ik dook. Ik zag haar onder water vreeselijk werken met armen en beenen. Ze was in het lisch vastgeraakt. Ik rukte haar naar boven en stiet haar zachtjes vóor mij uit, naar den oever, waar mijnheer de Baron te denken stond. Ik beval hem naar de peerden om te zien en hij gehoorzaamde weenend. Hij zag er miezerabel uit... Ondertusschen lag juf-

frouw Thérèse op droogen grond in mijnen schoot, en ze kwam bij. Ze opende hare oogen. Ze herkende mij. Ze sloeg hare armen rond mijnen hals. Wat moest ik doen?'

Nelleken kon niet zeggen wat hij had moeten doen. Ze keek naar heur breiwerk. In de donkere sajet schoten de naalden kleine bliksems. En Thijl vervolgde:

- 'Nelleken, ik geloof dat ik die heele geschiedenis verzwegen heb om wille van hare uitslagen. 's Anderen daags werd ik ontboden bij mijnheer den Baron die me met ontzettende statigheid meldde dat ik een verhooging van salaris verdiend had. Maar nog denzelfden avond bleek het dat juffrouw Thérèse mij op een andere manier wenschte te beloonen. Ze had me een aardig briefje laten brengen in den stal. Ze zoude op mij wachten in het jachtpaviljoentje van 't park, kwart na negen uur. Ik kwam na tien, en ze wachtte nog!'

Hij zette een breeden lach. Hij was heelemaal in zijn schik geraakt. Hij bemerkte niet hoe diep nu Nelleken bukte over hare wollen kous. Hij sloeg van pret met zijn vuist op de tafel. De hoofden van Pijke-Zeven en Hoormidas verroerden even en hunne verwonderende oogappels kwamen bloot.

- 'Ha! ha!' riep Thijl, 'was me dat een avontuur! Moet ik u alles vertellen, Nelleken? 't En was nog geen half-elf als juffrouw Thérèse mij kortaf "mon petit Thil" noemde en mij verzocht haar Belle-Trees te heeten, zooals hare Vlaamsche mem dat nog altijd deed. Ik ben dien keer zeer laat in den nacht thuis gekomen. Ik herinner mij dat ge nog niet slapen waart, want er was licht in uw kamerken.'

Hij stond recht, blikte naar de zoldering en hij

was vol met verrukkende vizioenen. Hij glimlachte daar hooge zijne blijde vervoering toe en spreidde langzaam zijne armen, alsof hij geeuwen moest. En gelijk een jonge panter geeuwde hij inderdaad: hij spande zijn spieren en balde zijn krakende vuisten, en zijn gansche wezen reikte zijn lust naar gulzige omhelzingen. Dan sloeg hij zijne handen ineen en sloot zijne gouden oogen op de beelden van zijn verlangen. Hij zette zich neer en peuterde droomend aan zijn pijpje. En hij vervolgde, afwezig en traag:

- 'Vele avonden heb ik met Belle-Trees in het jachtpaviljoen doorgebracht, vele zeer schoone avonden, waaraan ik niet denken kan zonder een gevoel van vleugels om al mijne leden. Ik denk dat ik dezen keer waarlijk iemand heb liefgekregen: maar ik weet niet nauwkeurig wat liefhebben is, en dat hoeft ook niet, vermits ik niet vertrouw in die groote absoluutheid, welke men liefde noemt.'

Pijke-Zeven rees uit de bank en gleed naar voren, alsof zoo meteen zijne platvoeten een mekaniek speelgoed waren geworden. Hij ging vóor Thijl Uilenspiegel staan, stroopte zijne mouwen op, en, door een inspiratie van goddelijke roekeloosheid, diende hem vlak in het aangezicht eene belangrijke muilpeer toe.

De reflektie was duizelingwekkend. Eene ontzaglijke oorvijg - net een kallebas met een lading van bliksemende starretjes - brak open op den onevenredigen knikker van Pijke-Zeven. Na de losbarsting van al die lichtjes, begon hij flauw te waggelen en zakte door zijne beenen. Hij kreeg tegelijk een schelen blik en zette een superieur glimlachje.

Thijl ving hem op bij zijn kraag, en daar hing tenden den struischen arm de bewustlooze dikkerd, teenemaal van alle majesteit ontbloot.

- ‘Nondidju!’ donderde Thijl Uilenspiegel, ‘wat moet dat beteekenen?’

Hij gloeide van toorn en verontwaardiging. Nelleken, bleek van schrik, reikte naar hem hare smeekende handen. En Hoormidas, de bult, sprak:

- ‘Het beteekent, vriend, dat wij u niet meer herkennen, dat ge een gemeene egoïst zijt geworden en dat ge u nu, op den hoop toe, als een lafbek gedraagt.’

Thijl liet Pijke-Zeven los, die op een stoel neerkwakte, en wreef langzaam over zijne oogen. Hij deed geweld om een beetje speeksel neer te zwelgen, dat hem als een prop in de keel stak. Hij zeide dof:

- ‘Wat heb ik misdaan? Ik begrijp u niet. Weet gij misschien al dat Belle-Trees zwanger gaat?’

Hij wendde zich tot Nelleken. Hij vond geen hulpvaardigen blik bij haar. Alleen angst en droefheid vond hij. En Nelleken scheen zich van hem te willen verwijderen, vermits ze over Pijke-Zeven boog en zijn bedwelmd hoofdje omarmde.

- ‘Wat is mijne schuld?’ vroeg Uilenspiegel; ‘waarom zwijgt ge?’

Hoormidas zat met zijn slapen in zijn vuisten...

Plots voelde Thijl dat hier geen gelaat voor hem opkijken zou. Hij beefde. Dan sloeg zijn trots al zijn bloed naar zijn kop. Zijn lichaam peesde op en rilde.

- ‘Wat ik aan Pijke heb gedaan, wil ik geerne goedmaken. Het was geen wraak. Het was een onweerstaanbaar geweld. Het mag niet gebeuren dat mij iemand in het aangezicht slaat. Als men daar slaat, ben ik mijn eigen meester niet. Waarom wilt ge dat niet weten? Waarom hebt ge vergeten dat gij het weet?... Waarom zwijgt ge?’

Hij stak zijn vingeren door zijn rooden haar-

bos. Hij werd precies grooter. Hij stapte naar de deur en wachtte een poosje, en de klink was hem vreemd geworden. Duidelijk tikkelde de horlogie hare metalen ribben overeen, en zij was hem zoo vreemd geworden als werd hij haar voor de eerste maal gewaar. De reuk van het huis ook was een vreemde reuk geworden van slaafwerk en ellende. De haard was vreemd geworden en vijandig...

Thijl zuchtte, boog het vernederde voorhoofd, draaide krachtig de klink en trok de deur dicht op zijne hielen. Wat hoorde hij, vóor hij vertrok? Het leek eerst het hooge gepiep van een moor, die te zieden begon. Maar seffens werd het een zeer pijnlijk geluid en Uilenspiegel, de handen over zijne ooren, vluchtte uit al de macht van zijne beenen, want het drong door zijne hersens als een dulle horzelstraal.

De verdooving van den scharlaken Thijl.

Thijl bleef drie dagen van huis weg. In die drie dagen verzuimde hij bij Belle-Trees te gaan. Hij snakte naar eenzaamheid. Hij wilde doorgronden wat er gebeurde met hem. Hij liep peinzend rond. Hij droomde langs de dokken, langs de Coupure, langs de Graskade, langs de Sint-Baafsabdij, langs het Gravenkasteel en de Lieve. Hij sliep op eene bank in de Warande. Hij bezocht donkere kroegjes en dronk en kon niet eten, en er kwam geen klaarheid in hem.

Den vierden dag waagde hij zich aan een lach. Hij lachte luid.

- ‘Thijl!’ schaterde hij, ‘ge zijt een vijg. Ge werkt nu al twee en zeventig uur om een veest in een flesch te lossen. Keer terug naar huis.’

Hij keerde naar het stille Begijnhof. Hij vond er niemand. De woning was verlaten. De nieuwe rolwagen stond onder de olmen niet meer.

- ‘De rolwagen!’

Hij had een vizioen van wijde zonnige wegen, van een hooge zangerige lucht, en van den wagen, den schoonen kleurwagen, die heendaverde naar frissche avonturen...

Toen stak hij zijne handen in zijne broekzakken en floot een deuntje van overmoed. Hoormidas, Pijke, Gadelan, Kadol, Pardoen en Nelleken, adieu, adieu! Ze waren weg. Wèl weg! adieu. Hij zou er niets aan veranderen. Hij zou er niet achterloopen. Adieu, adieu! Hij wist immers wel wat hij doen moest?...

Hij trok naar Belle-Trees.

Hij trok naar Belle-Trees en trouwde met haar.

Het huwelijk van een prachtigen leeglooper met de dochter van een rijken katoenbaron is op zichzelf eene zeer alledaagsche gebeurtenis. Bij de beschouwing ervan mag men zich niet laten afleiden door de vele voorafgaande moeilijkheden die kunstmatig worden aangewend om het te belemmeren. Die moeilijkheden zijn inderdaad uiterst onbelangrijk en eigenlijk het vertellen niet waard. Het ging met Thijl zooals met tallooze andere jongelui die verliefd zijn op een verboden meid. Mijnheer de Baron ontstak in een vervaarlijke woede, wanneer juffrouw Thérèse hem met alle mogelijke hoofschheid hare verloving meedeelde. Hij sloot haar natuurlijk op en verwittigde Thijl, onder razende bedreigingen, dat hij hem met geen oogen meer wilde zien. Dan kwam de gebruikelijke scène van juffrouw Thérèse's bekentenis. Zij zou moeder worden. Gedurende drie weken lag mijnheer de Baron met zelfmoordskoortsen. Toen hij zegevierend aan de verleidingen van den dood had weerstaan, nam hij plechtige maatregelen tot regularisatie van den toestand.

Hij dwong Thijl te trouwen. Hij hield hem een onmogelijke redevoering, waaruit stralend blijken moesten de voorrechten van het vaderlijk gezag. Dan verwees hij de jonggehuwden naar een kleine villa, die hij te Melle bezat. Daar zouden zij leven en boeten.

De villa stond in een fraaien lusthof, nabij den grooten steenweg op Brussel. Zij was naar de allermodernste eischen ingericht en fijn geschikt tot het slijten van wittebroodsweken. Het is niet waarschijnlijk dat mijnheer de Baron de ordonnantie er van onder een erotisch oogpunt had beschouwd, maar het menschelijk streven bereikt meermalen onbedoelde uitslagen. Zij vielen zeer in den smaak van Thijl Uilenspiegel en zijn prille bruid, die nu leefden in zalige bedwelming. Mol, de oude min van Belle-Trees, zorgde voor de keuken en Janmol, haar echtgenoot, fungeerde als stalknecht en hovenier. Er was daar ook een protokolaire lakei die stijf de tafel diende en zijne Ledebergsche afkomst verborg onder den pseudoniem van Lafleur.

Belle-Trees beviel in de Paaschweek. Zij kreeg een aardig dochtertje en ontving bij deze gelegenheid het eerste bezoek van haar vader. Haar vader wenschte haar geluk met een azijnmond en drukte zijn bittere lippen op haar voorhoofd, ten teeken van verzoening. Hij nam het roode kindje in zijne geschoeide handen en verklaarde, dat hij er de peter van wenschte te zijn. Dan wendde hij zich tot Thijl en sprak:

- ‘Nous la nommerons Cunégonde, mais il n'y aura pas de banquet au baptême.’

Thijl liet geluideloos zijn wilde tanden zien, hetgeen desnoods voor een glimlach kon doorgaan. De baron wedervoer:

- ‘Nous n'inviterons que Madame de Saint-

Hilaire, ma soeur. C'est une femme discrète que j'ai pressentie et qui accepte la charge de marraine.'

Hij vertrok vorstelijk, uitgeleid door den statigen Lafleur.

- 'Belle-Trees', zei Thijl, 'wil ik u wat vertellen? Uw vader is een onverdraaglijke blaaskaak en ik vrees dat ik hem bij zijn naaste bezoek aan de deur zet, met inbegrip van zijn diskrete zuster. Cunégonde is een naam om er puisten van te krijgen. Ons dochtertje heet Grimbolijn.'

En het bleef zoo. Mijnheer de Baron kreeg een mooien brief van Belle-Trees en gaf verder geen teeken meer. Toen hem, een jaar later, de geboorte van een fermen kleinzoon officiëel werd medegedeeld, gaf hij niet het minste blijk van grootvaderlijke deelneming. Het walgde hem dat deze mannelijke afstammeling Ronsken werd geheeten en gaf alleen last aan zijn notaris dat hij de jaarlijksche toelage aan het jonge gezin met drieduizend frank moest verhoogen. Hij verhoogde haar met tweeduizend bij de geboorte van haar derde kind, een schat van een dochtertje, dat haar leven lang prijken zou met den naam van Labberlote.

Die jaren gingen voor Thijl om in een zonderlinge roes. Hij was lui geworden, en had voortdurig het gevoel dat hij te veel gegeten had. Hij leende zijn lichaam aan de kussens van de zetels. Hij aanvaardde gelaten de zorgen van Mol, de verduldige min. Hij zat lang in een hangmat te bijzen en keek verdwaasd naar den ouden hovenier, die over de bloemperken zijn krommen rug boog. Hij verveelde zich niet. Hij had geen verdriet. Hij had bijna geen gedachten. Met Belle-Trees, die waarlijk een flink vrouwtje was, deed hij 's morgens een ritje te paard. Hij reed voorzichtig. Hij berispte Belle-Trees, die soms in woest

galop vooruitschoot. Haar blozend gelaat, haar fonkelende oogen, haar hijgende boezem, het kleine zweet dat om haar wezen blonk, en de te harde klank van hare stem die gulzig lachte, - het hinderde hem alles, het kon niet in eenklank komen met hem, het werd hem een phyzieke storing. Het liefst wandelde hij in den tuin met haar. Hij luisterde naar haar wispelturig gebabbel en vond dat ze eigenlijk een kind was gebleven. Ze had plezier met niets. Ze plukte lange grasbellen om, al achter haar rug, zijn oor ermee te bekriebelen. Ze kon uitbundig lachen, wanneer ze hem eene denkbeeldige vlieg zag wegklappen. Ze kwam hem telkens een beetje onnoozel voor, en hij schokschouderde verdraagzaam. Ze kuste hem en hij monkelde van rustige goedaardigheid. Soms gingen de kinderen een eindje mee. Labberlote zat in haar hoog karretje, Ronsken hing aan de rokken van Mol, en Grimbolijn, die al aardig loopen en praten kon, gonsde om langs den weg en was verzot op bloemen. De drie kleuters waren van Thijl: van hem hadden ze de gouden oogen en den klaren, wilden blik, den kloeken lichaamsbouw en den gretigen bloei van lippen. Allen droegen om den rozen kop een sterken bos van vlaswitte haren.

Het gebeurde dat Thijl Uilenspiegel zijne kinderen bekeek met indringende scherpheid. Hij zonderde zich van de gansche wereld af om ze te bekijken. Dan was het wel eens alsof een snaar in verre diepten van zijn wezen aan het ruischen ging. Zijne ziel werd een schelp van peerlemoer, waarbinnen hij een wonderen klank zou opvangen. Maar hij ving niets. Zijn instinkt was vunzig.

Eens toch schoot een wijde roep door die schelp, en het docht Thijl dat ze brak: de barst had, een rap oogenblik, den vorm van een blik-

sem. Thijl kuierde langs de velden. Hij droeg een net zomersch pakje, een witte broek en een lichten zonnehoed. Het land glinsterde in het licht. Thijl had geen doel. Hij wandelde wegens spijsvertering. Zijn buik spande in zijn zijden ondervest. Plots viel hem de gele bamboe uit de handen. Iemand vatte hem bij de keel.

- 'God!' riep hij.

Schoon hem niemand bij de keel had gevat, was zijn strot toch dicht. Hij werd week als een angstig kind. Op den Brusschelschen steenweg had hij een bonten rolwagen gezien. Hij werd gelijk een doode, die uit zijne lijkwade verrijst. Hij gilde:

- 'Heia! Heia-ôo!'

En hij liep. Over akkers, beemden, voren en grachten daverde zijn geweldige stormloop. Hij bereikte de heirbaan. Vóor hem rolde de kleurige wagen. Er hing een gele huifkar achteraan. Een jongen met vlaswit haar spande de remvijs.

- 'Hee!' riep Thijl, 'hee, Kadol!'

De jongen keek om. Het was Kadol niet. En de wagen, het was 'de' rolwagen niet. En over de baan, die van het eene horizont naar het andere reikte, was er geen andere wagen dan deze, die niet de wagen van belofte was. De eenzaamheid kwam Thijl's ziel overzwijgen...

Hij keerde laat thuis. Lafleur stond hem in de vestibule klassiek toe te lachen. Uilenspiegel kon niet weerstaan aan de gramschap, die opdonderde in hem. Hij begreep niets van zijnen toestand. Hij was langs te zachte wegen neergedaald. Hij was zijne verdooving niet bewust. Toch wist hij, dat hij noch begeeren, noch verlangen, noch willen kon, - en dat al wat hem omringde, zijn vrijen lusten in den weg stond. Lafleur leek hem meteen de cipier van zijn geurigen kerker en het symbool

van zijne ombloemde gevangenschap. Daarom vatte hij hem bij kraag en fondament en zwierde hem langs het venster in een geraniumbed.

De gevolgen van dezen worp waren noodlottig en onmiddellijk. Lafleur brak zich bij het neerstuiken den linker voorarm. Terwijl een dokter hem verpleegde, viel Belle-Trees in onmacht. Janmol stond gestadig met zijn vuist op zijn voorhoofd te kloppen, als wilde hij, voor de eerste maal van zijn leven, onderzoeken of er daarbinnen iets aanwezig was. Mol, de goede vrouw, rolde verschrikkelijk de bollen van haren paternoster en beloofde, na elk tientje, dat zij een beeweg wilde ondernemen voor 'onzen mijnheer die oorendul is geworden'. Thijl ging op de vlucht.

Hij verscheen na drie dagen, gehavend, gescheurd en bemorst. Zijn fijn zomerkostuum zag er ellendig uit. Zijn bloote hoofd vlamde als nooit te voren. Maar Belle-Trees was ziek te bed. Toen ze hem in de kamer naderen zag en hij geheel zichtbaar werd onder den paarsen lichtscherm, bracht ze haar witte handen over haar mooi kindergezichtje en lag te huilen van vernedering.

- 'O Thijl,' weende ze, 'hoe kunt ge mij zoo diep beleedigen!'

Zij verweet hem in den grond niet veel meer dan dat hij daar, met zijn geplunderde kleeren, gelijk een vagebond stond. Ze had de wreede woestheid van zijnen blik nog niet bemerkt.

- 'Ja,' sprak Thijl, 'ik ben van uwen stand niet.'

Toen werd Belle-Trees den dooden haas gewaar, die aan zijne vuist hing. Ze vroeg:

- 'Zijt ge gekwetst? Er is bloed op uwen hals...'
- 'Neen, ik heb het wild wat vurig nageloopen.'

Het bloedend dier viel op het zalmkleurige tapijt.

- ‘O Thijl’, jammerde Belle-Trees, ‘ik durf u niet bekijken. Wat is er veranderd aan u?’

- ‘Veel, geloof ik, want ik word terug zooals ik was.’

- ‘Gij waart nooit slecht. Hoe blinken uwe oogen!’

- ‘In dees vervloekt huis, hadden zij hun glans verloren, Belle-Trees.’

- ‘Houdt gij niet meer van mij?’

- ‘Ik houd van u, maar nog meer van het leven. Hier word ik vet en lam. Ik ga kapot. Men bouwt muren rondom mij. Wilt ge mij op een konijnplank zetten te mesten?’

- ‘O Thijl, ik wil u op mijne handen dragen!’

- ‘Dat hoeft niet. Langs de wegen moet ge mij volgen. Dan wappert de lucht gelijk een feest boven ons. Dan eten we het krakende zand en rieken den adem van de velden. Voelt ge niet dat we leven gelijk flauwe kwakzalvers? Elk gebaar dat we doen is een leugen. Ik zou wel eens willen naakt loopen. Ik weet niet eens meer hoe mijne teenen er uit zien. Ik weet niet eens meer hoe gij er uit ziet. Ik heb, bijvoorbeeld, uwe heupen vergeten...’

- ‘Thijl! Thijl! ge hebt me nooit bemind.’

- ‘Ik bemin u wel, want ik grijp nog altijd in u naar iets dat nooit voor 't grijpen is. Sta op, zeg ik u!’

Belle-Trees verborg haar gelaat in het kanten kussen en snikte, Thijl sprak, ingetogen:

- ‘Verplicht mij niet alleen te gaan.’

Ze reikte hare armen naar hem en haar betraande oogen, waar van liefde de blik gebroken lag. En ze bad:

- ‘Zult ge niet wachten tot ge ons nieuwe kindje ziet?’

Dat kindje kwam een maand te vroeg, na een onverklaarbaren vloed, die Belle-Trees geheel uitputte. Het was een zoon, iets zwakker dan de andere, hetgeen Thijl aanzette om hem Pierlapeu te heeten, - een naam die, naar 't hem docht, op voldoende wijze de onvolmaakte gesteldheid van den kakkenest te kennen gaf.

En Belle-Trees, de aardige moeder, stierf zes dagen na de geboorte. Ze was broos-wit en doorzichtig geworden, gelijk Kopenhaagsch porselein.

Nog de verdooving van den scharlaken Thijl.

Thijl's vrouwtje was al lang begraven. Mijnheer de Baron had met zijn notaris nieuwe schikkingen genomen en daarbij den wensch uitgedrukt dat hijzelf de opvoeding der kinderen op zich mocht nemen. Nadat zulk voorstel met beslistheid werd van de hand gewezen, bood hij zijne diensten aan tot het verstrekken van een gezonde min voor Pierlapeu. Thijl weigerde. Hij wilde zich alleen uit de nesten helpen.

Het was nochtans in het oog springend dat Pierlapeu op den sukkel was geraakt. Hij kreeg een simpelig oud-ventjesgezicht en kon uren aan een stuk te krijten liggen. Mol deed haar uiterste best om het wicht in leven te houden, maar zij slaagde nauwelijks.

- ‘Het kind vergaat in dees spokende huis’, meende Uilenspiegel.

Hij had overigens besloten Melle te verlaten. Verandering van lucht was een beste kweekmiddel en Janmol op dat punt stemde geheel overeen met hem. Er werd afgesproken dat men verhuizen moest, zoodra de toestand van Pierlapeu het toelaten zou.

Die toestand ondertusschen scheen te verergeren. Het manneken werd vreeselijk geel en mager. Mol was wanhopig. Ze zei in tranen:

- ‘'t Is puur alsof het betooverd ware!’

Zij wilde gaarne een beeweg doen en praatte elken avond van de mirakelen die Onze-Lieve-Vrouw van Halle nog dagelijks volbracht. Buiten elke verwachting sprak Thijl:

- ‘Het kan geen kwaad dat ge voor Pierlapeu naar Halle gaat. Maar hebt ge nog van dien Heilige niet gehoord die te Laathem aan de Leie in een bosschelken woont? Hij geneest daar menigvoudige ziekten, en men heeft mij verteld van kreupelen die hij heeft doen loopen, en van blinden die hij heeft doen zien. De menschen heeten hem pater Oremus en ik wil wel met Pierlapeu bij hem te rade gaan.’

Mol kon hare ooren niet gelooven. Ze teekende een kruisje over Thijl's hoofd en preutelde:

- ‘God zegene en beware u!’

- ‘Tot in der eeuwigheid, amen’, zei Janmol.

En Mol hernam, den geest vol grootsche dingen:

- ‘De menschen spreken wonder over pater Oremus. Hij is een van de geweldigste Heiligen, welke Onze-Lieve-Heere ooit onder de lijdende zondaars heeft gestuurd. Het schijnt dat hij zijne mirakelen doet met de hulp van een beetje bronnewater. Hij giet bronnewater over de zieken.’

- ‘Hij herdoopt de zieken’, verbeterde Janmol; ‘hij jaagt Lucifer uit het lijf van de zieken met het te wasschen naar de wijze van Jan-Baptist. 't Kurieusste dat ik van hem hoorde, was hoe hij een oud wijf van den hittentit heeft genezen, waarmede zij al meer dan vijftig jaren lang geplaagd ging. Hij zwaaide een pollepel water over haar en sprak: ‘Ga en dank den Allerhoogste!’

- ‘Ja,’ beaamde Mol, ‘hij besproeit de patiënten met een pollepel.’

- ‘Nu dan’, besloot Thijl Uilenspiegel, ‘we zullen morgen den Heilige opzoeken, tenzij dat het koeitaarten regent.’

Thijl had geen duidelijke redenen om deze bedevaart te aanvaarden. Hij gehoorzaamde zwak aan de bekoring van een kinderlijk mysterie. Zijne hersens waren dof. Hij vreesde wel dat Pierlapeu niet het minst aan de reis naar Laathem hebben kon, en toch haperde in zijn geest een vage, vormlooze hoop, die zijn wil versufte.

's Anderen daags ging hij, Mol droeg het kind, want zulke godvruchtige dagen moet men met arbeid plegen, te voet. Het was trouwens een zeer schoone oogstdag. De hemel trilde tot binnen zijn allerhoogst azuur, en men wist waarlijk niet waar de zonne hing; het licht daverde uit alle hoeken. De groote olmenbanen stonden gelijk muren op het vlakke land. De wijde korenvelden golfden amberblond en een lichte stuiving wolkte aan de glanzende baren. Stil en blauwig lagen de patodder- en beetenpartijen, diep-groen en purper de zacht-schommelende klaver. Er ging een lauwe streeling door de lucht, die ver galmde en aanruischte, alsof de aarde een bronzen horen was. De leeuweriken peilden de ruimte.

Thijl Uilenspiegel ademde gulzig. Zijn neus vleugelde bevend bij elken geur dien de zomerwind bracht. Soms schoot hem een zot geweld door den geest en hij hadde willen gillen. Soms scheen de hemel hem aan te roepen van uit zijn gulden oneindigheid, en dan ging Thijl's borst open en reikte hij zijn heele lichaam naar ginder hooge, vliegens-gereed. En hij keerde seffens zijn blik naar dikke Mol, die in vrome stemming met het zieke kind aanwaggelde. Hij liet het grauwe floers vallen, dat zijne gedachten tot troebele lilklompen wond.

Ze bereikten in den middag de Leie. De stad groeide veelvoudig aan hun rechterkant. De torens poeierden daarboven weg in de geelmauve licht-

pulvering. Rustig en fijn-stralend vloeide de Leiestroom, gezwollen van voldaanheid tot op de hoogte van zijne oevers. De meerschen aan weerskanten kamden, in den zilveren wind, de weelde van hun groene haren.

- 'We naderen', zuchtte Mol en zij was er niet kwaad om.
- 'Kom', zei Thijl 'ik zelf zal Pierlapeu dragen.'

Mol wilde echter niet en sprak:

- 'Ik en ga buiten de regels niet.'

En zij was de eenige die ongeveer wist wat zij daarmee bedoelde.

Ze trokken het lieve dorp van Laathem door en kwamen aan een kruisweg, waar, onder een knotwilg, het kapelleken van Sint-Maarten hing.

- 'Zet u hier', zei Uilenspiegel, 'want we zijn aangekomen. Ginder zie ik het elzenbosschelken, waar de Heilige zijn kluis heeft gebouwd. Ik zal vooropgaan en onderzoeken wat er te doen is. Dan kom ik u halen.'

Hij liep door de weide, die wonder geurde van allerhande bloemen. Hij sprong over de gracht, die het kleine bosch bezoomde, en drong door de heesters, omruischt met groene ritseling.

Een oogenblik twijfelde hij aan de juistheid der inlichtingen, die men hem gegeven had, maar plots, vóor eene opene plaats die gelijk een fontein van klaarte uit de boommassa sprong, bleef Thijl stil staan. Hij weerde een lagen tak die over zijn hoofd kwam bengelen, en zag, te midden van de ronde lichtvlakte en op het gras dat teer kleurde als een schuimende bron, een man.

Het was een reus van een man. Hij stond geheel naakt in de zon. Zijn lichaam was stralend van koper en 't was of de kleur van zijne huid in brand was geschoten. Tanige schaduwen temperden er den gloed. Zijn bruin hoofd stak forsig

in zijn zware haren en een breede baard lag massaal om zijne keel. Thijl Uilenspiegel sidderde van bewondering.

- 'Ho!' hijgde hij, 'het prachtige lijf!'

De Heilige wendde zich even en deed een stap in de richting van Thijl. Een zwarte heraldische leeuw was op zijn gulden borst geteekend. Hij blikte aandachtig rond, schudde zijn donkeren kop en knielde in het lichte springtij van de weide. Toen keek hij lang en mijmerend naar iets dat vóor hem binnen de grashalmen lag. Twee vlinders wiegden boven zijn voorhoofd.

In het hart van Thijl zweepte het bloed als een djakke, en hij riep:

- 'Heija! Heija! Vliegt de blauwvoet!'

De reus sprong recht. Een felle glans danste uit zijne oogen. Hij opende zijn mond, maar hij sprak niet. Dan raapte hij traagzaam den bruinen tabbaard op, die aan zijn voeten was gezonken, en trok hem over zijn leden. Zijn schitterend lichaam doofde uit.

Nu lachte hij vriendelijk Uilenspiegel toe, die in de opene ruimte naderkwam. Hij zei:

- 'God zendt u, mijn broeder. Wees wellekom! Ik ben Daniël Kimsaque, gezeid Oremus.'

Hij had een stem gelijk een honingkorf vol bieën. Hij reikte zijne hand en Thijl reikte de zijne. En die twee handen klonken ineen tot eene dubbele vuist.

- 'Ik ken u,' sprak de Heilige; 'misschien kent gij uzelven zoo goed niet als ik u ken. Want allen ken ik ze, die den dag van Morgen bereiden.'

Thijl had gemeend dat er een bijbel in het gras lag. Maar het was een schaakbord. De Heilige hernam:

- 'Weet gij wat er in uw oor steekt? Ik heb

u herkend aan het gouden ringetje dat in uw oor steekt. Sinds eeuwen is de gouden schakel verloren. Ik herken ze allen, die den schakel morgen hersmeden zullen. Een stukje ervan steekt in uw oor.'

Lager voegde hij erbij, de oogen over een onafzienbaar en heel zacht leed gesloten:

- 'Meester Ranke is verleden week gestorven.'

Wat gebeurde er met Thijl? Zijn hoofd begon te zieden. Nooit meer had hij aan Meester Ranke gedacht. Nu riep zijn vleesch: Meester Ranke! Meester Ranke! Nu riep zijn vleesch tot er de luchten bij barstten, en de melk van zijne moeder brandde op zijnen mond.

Het licht vervloeide.

- 'Ge weent,' zei pater Oremus, 'het is goed.'

Toen omarmde hij Thijl Uilenspiegel en kuste hem lang. En wanneer Thijl's hoofd zich vrij uit de borst van den Heilige oprichtte, zag hij de wereld in hemelsche klaarte rijzen. Hij joeg zijn lach over de boomen en zijn heerlijk instinkt schoot, herwonnen, door zijn verhelderd wezen, gelijk een kristallen pijl.

Thijl had Pierlapeu vastgekregen en danste ermee in het rond.

- 'Aï-Heere-Jezus!' gilde Mol, 'houd op! Het kind zal er de stuipen van krijgen!'

Thijl danste op de meest gevaarlijke wijze.

- 'De stuipen?' schaterde hij, 'ik en onze Pier, we gaan op onzen zwadder, ik en onze Pier, we gaan op onzen zwier!'

Hij bleef meteen stil en hief het wicht in de hoogte, en hij orakelde:

- 'Mol, wil ik u iets zeggen dat ge onthouden moet. Ik heb met den Heilige gesproken. Het kind is genezen. Mijn ras kan niet vergaan.'

Hij wenkte dat ze hem volgen moest, en stapte op naar het elzenbosch, al fluitend een fijn deuntje.

Ze bereikten gauw de opene plaats, die zoo zonnig glansde. Pater Oremus kwam langs een zijweg te voorschijn en sprak:

- 'Uit Lokeren is een vrouwtje aangekomen, dat mijne hulp voor haren zieken jongen vraagt. Er borrelt in Vlaanderen een goddelijk water, dat de kinderen geneest en dat ik hun geven kan. Wacht nu even. Ik zal het uwe te gelijk met dat wondere water wijden'.

Hij verdween onder de heesters. Dikke Mol peuterde aan haren paternoster, en zij was van binnen angstig geworden, want de Heilige scheen haar niet heelemaal geschikt om Lucifer uit iemands lichaam te jagen. Hij zag er eigenlijk veel te goed uit, en waarom sprak hij geen Latijn?

Aan den overkant van het grasplein verscheen een licht wagentje, waarop een kind lag en dat door een klein dik ventje werd voortgedreven. Ernevens ging een blonde vrouw.

De dag schokte. Het bosch werd rood. De blonde vrouw stortte op hare knieën.

En Thijl riep:

- 'Nelleken! Nelleken!'

Maar Nelleken was niet bij machte om recht te staan. Thijl liep naar heur toe, legde Pierlapeu naast Kadol in het karretje en nam haar onder de armen. Pijke-Zeven beefde over al zijne leden.

- 'O Thijl', stamelde hij, 'wat zijt ge gegroeid! Kunt ge mij vergeven?'

Hij dacht aan de muilpeer. Thijl sprak:

- 'Ik was inderdaad zoo klein geworden dat ik mij aan u vergreep, ik, trouwe vriend. Ik dank u dat ge mij thans grooter waant... Wat is er met Kadol?'

Kadol stak zijn onnoozelen kop naar voren en

zwaaide met de zilveren fluit van Thijl. En hij zei:

- ‘Pijn in 't zak, papa, van kersen te eten’.

Daar naderde de reusachtige Daniël Kimsaque met zijn gevulden pollepel, en hij besproeide plechtig de vlaswitte hoofden van Kadol en Pierlapeu. Mol zong pieporgelend een litanie uit de vette pijpen van haar neus. Toen sloeg de Heilige door de trage ruimte het teeken des Kruises en bad:

- ‘God houde den vader levendig in het bloed zijner kinderen!’

En Thijl forsig:

- ‘God wekke de vaderen in ons bloed!’

Het idee kwam bij hem niet op dat hij iets in het minst aan Nelleken kon zeggen. Hij zegde haar niets. En zij vroeg niets. Zij voelde zijn kloeken arm om haar leên. Zij voelde zijn milden adem aan zijn borst. Wat zoude zij te vragen hebben? Er was niets gebeurd. Het leven was goed als een brood van tarwe.

Het boek van Zoster den Moriaan

Het boek van Zoster den Moriaan

De Lente van dat schrikkelijke jaar veertien was nog al nat en mistig, maar de Zomer zette prachtig in. Binnen hare gulden kettingen bengelde de zonne om, dag aan dag, trager en standvastiger. Reeds in de tweede helft van Juni scheen zij een formeelen stand van evenwicht te hebben bereikt. De hemel vloeide blauwig uit, de lucht ademde zoel, de aarde groeide.

Antwerpen, dien zondag-middag, rumoerde feestelijk in fijn-bleeke kleuren. Er klonk een ongemeen levensgeluid uit hare straten en gevels, alsof haar huizen leêgkwamen en alle bezigheid naar buiten werd gedrongen. De Meir krioelde en gonsde. De Keizerslei blonk van ruiten en roerde een wemeling van klare toiletten dooreen.

Mijnheer Zoster stapte fiks en statig aan. Hij voelde wellustig de blikken van de menschen die omkeken naar hem. Hij hoorde, in behaaglijken roes, de fluistering die hij sluiervormig na zich wekte. Hij wandelde koninklijk.

Mijnheer Zoster was ook een pracht van een neger. Hij was geweldig. Hij stak een vollen kop boven de menigte uit. Hij droeg blanke slobkousen, een saffraan-en-mos-groen-geruite broek, een monumentale zwarte redingote met een roze pioen in het knoopsgat, gele handschoenen en een glanzenden hoogen hoed. Hij zwierde een

mahoniehouten rotting, zoodat de zilveren kruk blikkerde door zijn vingeren.

Mijnheer Zoster had, voor jaren, ergens in een vreeselijken kamp, een oog verloren. Maar het andere oog puilde heerlijk uit en sloeg naar links en rechts zijn rappe krijtwitte driehoeken.

Hij stapte voldaan, deed zwellen zijn enorme borst en kraken zijn geverniste zolen. Er draaide in zijn hoofd een wenkende gedachte, gelijk een wielken van spiegelglas.

Hij slingerde dandyachtig de Breydelstraat in. Hij lonkte even naar zijn gulzige pioen, glimlachte heimelijk en vatte beraden de koperen deurklink van den Criterium-bar. Hij kwam briljant binnen en voelde zich plots, in de roode wandomgeving en over de dikke tapijten, geluideloos worden. Tegelijk verstomden hem de fijn-indringende boudoir-geur en een zurige schminklucht. Hij ontblootte zijne ivoren tanden en groette Mrs. Bonté, die achter den toog troonde in een schittering van kristal. Hij sprak niet; hij ging zitten en begon over iets te wanhopen, dat hij nochtans met zekerheid had verwacht.

Een meid met anilienen schaduwen om hare oogen en korte haarlokken à-la-Claudine, naderde zijn tafel en vroeg wat hij bestellen wou. Hij bestelde eene Duvaline. Terwijl ze vóor hem de groene likeur en het suikerwater schikte, raakte hij hare hand en zei:

- ‘Miss Violet zou hier zijn tot zeven uur Het is kwart na zessen.’

- ‘Ze kleedt zich aan. Wij moesten u waarschuwen, zoo gauw ge kwaamt. Was het niet afgesproken dat gij haar naar de foor zoudt leiden? Zij is er zeer op gesteld.’

- ‘O!’ deed Zoster, ‘ik heb geen reden om niet naar de foor te gaan met haar.’

Eigenlijk was op het oogenblik zijn eenige reden van bestaan, dat hij wel met haar naar de foor moest. Zoster, om het met één woord te zeggen, was verliefd, smoorlijk verliefd. Dat duurde nu al zes weken. Miss Violet had heel dien tijd van hem niet willen weten. Ze dronk met hem. Ze at met hem. Ze aanvaardde bloemen en kleine geschenken. Maar andere blijken van Zoster's liefde kon ze niet toestaan.

Tot vandaag.

Vandaag had Zoster een briefje van haar ontvangen. Miss Violet schreef hem dat zij niet langer kon weerstaan aan een gevoel dat zij anderhalf maand met geweld had willen smoren. Thans bekende zij ronduit (want men zou aan haar geen valsche schaamte, al zoo min als elke andere valschheid ontdekken) dat haar hart de rasbezwaren van haren geest had overwonnen. Indien hij een wandelingetje met haar naar de foor wilde ondernemen, zoude zij hem gaarne de verschillende standen van dezen merkwaardigen zielestrijd uiteendoen.

Mijnheer Zoster bestelde eene tweede Duvaline. Bij de derde verscheen Miss Violet.

Miss Violet was heerlijk uitgedost. De lichte vool die over haar aangezicht hing, belette niet dat zij zich naar Zoster boog en blozend een zoen door de geurige wazen aanvaardde. Zij sprak met een westvlaamschen tongval:

- ‘Ach! ik ben wel een uur te late, maar een nieuw kleed trekt men niet zoo seffens aan.... en ik wilde absoluut dat nieuwe kleed met u inwijden. Ge neemt het me niet kwalijk?’

Zoster bewonderde het nieuwe blauw-zijden kleed en den pluimenzwaren hoed, en zijn trots zwol in zijne longen. Hij kuste de handen van Miss Violet, die hem ondertusschen toefluisterde, met maagdelijke verlegenheid:

- ‘Ik heb geen broek aan. Ik heb het te warm, chéri.’

Juist die warmte was ook oorzaak dat zij, licht gillend van dorst, de morbiede Claudine om een whisky-soda verzocht. Zij dronk door de mazen van haar vool. Dan verwonderde zij zich dat de avond zoo langzaam daalde. Ze vroeg:

- ‘Houdt ge eraan uit te gaan vóor de lantarens branden? Ik niet, mon chou.’

- ‘Wij willen eerst een stukje eten. En dat kunnen wij misschien hier doen.’

- ‘Eten?’ riep Miss Violet met verontwaardiging ‘waar zijn uwe gedachten? Te middernacht soepeeren wij en cabinet-particulier. Maar een whisky-soda lust ik nog wel, in afwachting.’

Zoster lachte al zijne overdadige tanden bloot. Hij bestelde een whisky-soda en een zesde Duvaline. Hij was de gelukkigste mensch van de wereld. Hij hadde gaarne een liedje gezongen. Schielijke vreugden schoten in hem op en dan moest hij zijn mond vierkant openzetten om ze uit te schateren.

- ‘Och ja!’ gaf Miss Violet gewillig toe, ‘ik ook ben zoo nerveus vandaag, en jeuken, dat mijn billen doen! jeuken als zat ik op een mierennest!....’

- ‘Misschien onweer op handen’, meende Zoster argeloos.

- ‘En als ik nerveus ben’, vervolgde Miss Violet fier, ‘dan begin ik langs den eenen kant van mijn lijf te zweeten. C'est épatant. Tast maar onder mijne oksels: rechts is mijn sous-bras zoo nat als mest, en links zou-je zeggen een droog poeierkuifje....’

Onder andere wondere verschijnselen bracht hare nerveusheid ook mee dat zij met den besten wil niet weerstaan kon aan den lust om ze weg te spoelen. Daartoe gebruikte ze bij voorkeur whisky-soda, en Zoster die gulzig sympathiseerde,

dronk hoe langer hoe meer oxygénée en hoe minder suikerwater. Dan kwam Miss Violet op het begrijpelijk idee van een sigarêtje. Ze nam eene Khédive met gouden mondstuk. Ze zong:

- 'Allume, allume, mon vieux trognon!'

Zoster stak een solfertje aan. Miss Violet hief haar vool op en vertoonde de vleezige tronie van Mandiene.

De foor was zeer levendig. Ze was een brand van lichten, een davering van geluiden, een gloeiende damp van vetreuken en ziedende olie. De barakken waren gelijk vuurmonden en de menigte rumoerde onder elektrische spetsingen, waarlangs een spel van purperen schaduwen danste. De menschen gingen als met kleurmaskers die versteend lagen in bonten grijns. De ruimte, die waggelde van ontredderd orgelmuziek, brak soms in kreten of donderslagen los en weerlichtte metallisch.

Miss Violet woog op den arm van Zoster. Ze zei:

- 'Ik wil op den paardjesmolen zitten, maar ge moet mij een verken bemeesteren.'

Ze gingen in een kolk van klaarte en roken de motorhitte. Miss Violet zat op een rozig verken en Zoster, nevens haar, bereed een houten olifant, die te klein was voor hem. Zijn geruite beenen hingen laag te wiebelen aan weerskanten. De molen daverde aan in rooken van licht. De houten dieren werden naar voren gerukt, over ongeraden hoogten en laagten, mechanisch geschokt binnen eene warrelende leegheid. Mandiene gilde. De machiene schudde roekeloos door hare leden en Mandiene gilde bij iederen ruk. Haar gelaat gloeide, haar hoed pluimde gevaarlijk, haar kloeke beenen stampten ijdel uit de froufroukanten van hare opwaaiende onderrokken. Zoster zat stijf en flink.

Zijn één-oog pronkte als een getrooste weduwe.

- ‘Het is plezant’, zei hij kalmpjes.

- ‘Aï-mij!’ riep Mandiene, ‘het sap druppelt langs mijn rug!’

Ze bleven zitten en draaien. Er kwam geen einde aan hun genot. Het werd een bedwelming en al de vuren van de foor schenen dooreen te schieten. Zij waren het brandpunt van eene heerlijke hel...

Eindelijk stegen zij af en stonden plots op vasten grond. Mandiene hing wankelend aan den arm van Zoster en gichelde argeloos:

- ‘'k Geloove dat mijn hespen blauw zijn...’

Hij stilde hare kuische zorgen met een verheven glimlach en met vaderlijke klapjes op hare zweetzware handen.

Ze wandelden in hun roes, drongen door de rumoerige menigte en hunne lichamen spanden dampend binnen de stuwing van huidgeuren. Ze aten smoutebollen en dronken coco. Madame Blanche, die zij troffen in een vunzige sac-arabe, voorspelde dat de mijnheer vroeg of laat eene goudmijn moest ontdekken en dat hij veel geluk aan de mevrouw beleven zou. Maar ze moesten zich mijden voor een zwarten vent met kroezelharen, die gedurig neven harten-tien kwam liggen. Er rees ook eene kleine onzekerheid in de richting van klaveren-boer, die echter zoo goed als geheel verweerd werd door het tijdig optreden van ruiten-aas.

Mandiene verlangde karabietjes en ijsroom. Dadelijk werd ze weer dorstig en ze dronk in een mosselkot, met roze franjen aan den gevel en azuren engeltjes op het ademende wandlijnwaad. Toen wilde zij dat Zoster de ringen zou stekken. Daar stond de geweldige Moriaan vóor de vlammende gaping van de kristalbarak te lachen, en wierp onhandig de genikkeleerde cirkels uit over een schittering van

eau-de-cologne-fleschjes en bonbon-bokalen. Even werd zijne aandacht opgeëischt door de vooizekens van een asthmatieken draaiorgel, waarboven een wistiti in groen toilet al dansend zijne luizen ving. Maar heel gauw werd hij van zijn droom afgezonderd en Mandiene stiet hem vóor zich uit door 't gedrom, dat nu nog dichter werd.

- 'Miss Violet,' vroeg hij verschrikt, 'wat deert u?'

Miss Violet had haren hoed achteruitgeduwd en vloekte. Ze drong naar voren, vocht zich woest een weg met hare ellebogen en stond eindelijk vlak bij de ingangtrap van *Lamme Goedzak's Panopticum*, waar zoo juist de parade werd ingezet. Hijgend en grinnikend keek ze toe, de vuisten in de heupen. Op het berden verhoog, onder de maangroene acetyleenglanzen, stond Hoormidas, de bult, met edel armgezwaai te peroreeren:

- 'Dames en Heeren, na driemaal de wereld rond te hebben gereisd, keert de befaamde Lamme Goedzak eindelijk in zijn fraaie stad Antwerpen weer, tot stichting en vermaak van zijne geliefde stadsgenooten!'

Boven hem, tusschen vier schreeuwende lampen, hing een zeer groote en kleurige wereldkaart. Hoormidas wees er met een riet den weg, dien Lamme Goedzak had gekozen.

- 'De eerste ronde, Dames en Heeren, ondernam hij over Amerika, naar Japan en China, en langs Siberië door Rusland terug. De tweede ronde beproefde hij over Konstantinopelen, Indië, Australië en de ontelbare eilanden van Oceanië. De derde wereldreis waagde hij over Lapland, den Noordpool, den Grooten Oceaan, den Zuidpool, en trok geheel Afrika door op den terugtocht. Hij mag zeggen dat hij veel heeft gezien en veel heeft ondervonden, en overal oogstte hij met zijne be-

roemde beelden en posturen een uitbundigen bijval... Werpt een oogslag over zijne nobele borst, waar hij op 't goed-valle-'t-uit enkele van de tallooze eereteekens heeft vastgespeld, die hem door verrukte en dankbare koningen en keizers werden aangeboden!'

Lamme Goedzak was in 't midden van het verhoog opgesteld. Zijn eeuwige lach krulde kleurig in 't blinkend vernis van zijn houten gelaat. Zijn vlassen pruik vlokte droog uit onder de randen van zijn roodgebloemden pinnehoed. Zijn bontgetafeld poesjenellenkleed spreidde een vormloos spel van langwerpige ruiten over het metallisch geraamte dat er puntig onder stak, en tenden zijne lange, ledige armen lagen de bolle vuisten, gelijk pollepels, op koperen cymbalen vastgeschroefd. Zijn ijzeren beenen, waarrond de gele broek slodderde, hadden braai noch bil, en zijn voeten waren plat en struisch op een zwarte koffer gevezen. Maar hij had een merkwaardig buikje van hooi.

Hoormidas deed met zijn riet de vele kruisen en medaljen rinkelen, want de borst van Lamme Goedzak leek wel een plechtige fanfarenvlag, in wereldkampioenschappen belauwerd. En Hoormidas riep:

- 'Hier hebt gij het Eerelegioen, hier de Keizerlijke Adelaar met diamanten, daar de orde van den Kousenband, daar het Gulden-Vlies, daar het groot-lint van Oranje-Nassau, eronder het Kommandeurschap van den Mejidjee... En dan spreek ik niet eens van de zeldzame dekoratiën die hem verleenden de Tsaar van Boelgarije, de Shah van Perzië, de Groot-Vizier van Hololuhu, de maraboet van Transkaukasije, de Sultan van Guatemala, de Opperpriester der Hottentotten en de Paus van Rome. Allen, Dames en Heeren, allen heeft Lamme Goedzak bekoord door zijne kunst, verbaasd door

zijne symbolen, verbluft door zijn weerstandsvermogen, verbijsterd door zijne lankmoedigheid. En zie, ik moet het wel bekennen: alleen bij 't eigene volk werd hij niet naar waarde geschat, noch gehuldigd naar zijne verdiensten. Maar wat zegt het spreekwoord? En wie was er ooit profeet in 't vaderland?'

Lamme Goedzak spreidde zijne eindelooze armen uit en smeet lustig de cymbaalschijven overeen. Ondertusschen knikte hij goedkeurend en wendde naar alle zijden zijn strak-lachende tronie. In zijn lijf schokte een davering van verroeste vijsmoeren en scharnieren, zoodat zijn hooien buikje aan het waggelen ging.

Hoormidas zwaaide nu een bokshandschoen naar de toeschouwers en tierde:

- 'Wie onder u wenscht de veerkracht van Lamme's bakhuis te beproeven? Ik vraag een man met kloeke vuisten en een flinken punch!'

Onwillekeurig besteeg mijnheer Zoster de barak-trap. Hij wist eigenlijk niet wat hem aantrok. Zijn handen tingelden en hij greep de zes-oncen-palm met het gevoel van een die den heelen boel in duigen wil slaan. Hoormidas, terwijl hij den handschoen toesnoerde, lengde zich uit naar 't gelaat van den geweldigen neger en schreeuwde:

- 'Let er op dat niets in de wereld zoo hard is als de kaak van Lamme Goedzak. Uit al uwe macht moogt ge knokkelen, maar mijd u voor den weeromstuit.'

Er kwam groote belangstelling onder de menigte. De moriaan zette zich op afstand. Eene aandachtige stilte viel, omsloten in het verdere, vage foorgewoel. Daarbinnen gilde Hoormidas:

- 'Are you ready? Ge hebt uw kans, mijnheer. Sla toe!'

En tot het gapende volk:

- ‘Merk hoe Lamme zijn rammeling aanvaardt! Eens zijn tien duizend Farizeeërs hem tegelijk te lijve gesprongen! Maar thans heeft hij met een reus te doen! Allô! Allô! Lamme! Lammeke!... Daar hebt ge hem nu: Lamme Goedzak, le Roi des Encaisseurs!’

Zoster had zijn aanval berekend. Hij sloeg. De lederen vuist klonk dof op den houten kop. De pinnehoed versprong in de acetyleenruimte. De ijzeren beulingen van Lamme rammelden onder de bonte jas. De vijzen die door zijn voeten staken, kreschen. Maar de lach bleef in den blinkenden smoel gebeeldhouwd. De oogen behielden hun seraphische blijdschap. En Lamme Goedzak deed seffens weer zijn schijven vroolijk klinken en zong met een zonderlinge, waarlijk heel zonderlinge buikstem:

- ‘Si tu veux fair' mon bonheur,
Margeriê-te, Margeriê-te!
Si tu veux fair' mon bonheur,
Margerit, donne-moi ton coeur!’

- ‘Heet dat een swing, sir?’ gilde Hoormidas in het aangezicht van Zoster, ‘Allee! toe! 't is nauwelijks e' kareske!’

De neger duwde met een klop zijn hoed tot tegen zijn ooren, deed een stap achterwaarts, een stap voorwaarts, rolde zijn verschrikkelijk boloog, en diende Lamme een slag toe, dat er het heele Panopticum van daverde.

- ‘Touché!’ riep een jonge snaak uit de menigte.

Lamme Goedzak kantelde. Een oogenblik dreigde hij al over Hoormidas' bult in de pijpen van den draaiorgel te vliegen. Zijn buik hing hem in de zijde. Maar zijne beenen schoten gelijk veêren los en daar stond hij overeind, fiks op zijn koffer, aan het lachen eeuwiglijk. Ter zelfdertijd hersloeg hij rytmisch zijn koperen deksels en neuriede arge-

loos, van uit die diepten zijner scheeve ingewanden:

- ‘J'ai quéque chose qui plait
A toutes les femmes!....’

- ‘Genoeg!’ beval Hoormidas.

- ‘Leve België!’ piepte Goedzak en zweeg.

Mijnheer Zoster ontbond zenuwachtig de bolle want. Hij had zijn kneukels bezeerd. Hoormidas richtte zich triomfelijk tot het volk:

- ‘Dames en Heeren, kloppen is kloppen, maar klop krijgen is een andere kunst! Thans noodig ik u uit tot een bezoek aan de beroemde beelden van onzen pezigen Lamme. Vijf cent voor groote menschen! Kinderen en militairen aan halven prijs! Alla-vooruit! Muziek!’

Het werd een aardig gedrang. Janmol greep het wiel van den draaiorgel en maalde Entre-Sambre-et-Meuse. Dikke Mol zat aan de kas en kwam vreeselijk in de war met haar ingangskaartjes. Het Panopticum zwolg zijne rumoerige bezoekers....

En daarbinnen, in eene geheimzinnige atmosfeer, waar gele olielampen over duistere dampen langzaam openvloeiden, zagen zij de miniatuurprocessie van het Heilig bloed. En door een brilglas zagen zij den afschuwelijken dood van den levend begraven choleralijder. En zij zagen onder andere de Wevers van Oostvlaanderen, de Kantwerksters van Brugge, de Handschoennaaisters van Oudenaerde, de Zeeldraaiers van Zele, de Zandbewoners van de Kempen, de Voetbranders van Rozebeek-bosch en de Oogstmannen, zooals ze zijn wanneer ze uit de Fransche korenfornuizen terugkeeren. Het was al te gare eene pijnlijke hallucinatie van strakke, lugubere, bovenmenschelijke poppen.... En ook zagen zij een rei gendarmen, en een bloedigen rechter, en een zwarten priester,

en het roode schavot, en een katerschen beul, en heel vooraan, in statige akeligheid, de bloothalzige Coucke en Goethals. Coucke blikte wonderlijk naar de zoldering, uit oogen van mat-groen glas. Goethals scheen een roerlooze aandacht te vestigen op een onwerkelijke vlieg, die aan elken toeschouwer ontsnapte, - want hij keek een beetje scheel.

Nadat Mandiene hem duchtig uitgescholden had, zei Hoormidas bedaard:

- ‘Uwe kubber is 'ne felle poesjentoekker. Maar zeg hem dat hij zich hiernaast aan de levende romp van Thijl eens waagt. Daar kan hij nog een peerdenoog verdienen.’

Hij toonde haar de groote worsteltent van Uilenspiegel, waar zoo juist het orkest uit alle knetterende kopers was losgebroken. De wilde Miss Violet rukte door de menigte en mijnheer Zoster volgde met een schoonen, doelloozen tandenlach.

Dat orkest van Thijl Uilenspiegel was merkwaardig. Er was een bombardon, een bugel, een trompet en een klarinet. Thijl speelde de zilveren fluit, Kadol sloeg op de kleine trommel en Pijke-Zeven op de dikke trom. Schoon deze kunstenaars eigenlijk hunne pollevieën vaagden aan de uitslagen welke zij met hun lawaai verkregen, bereikten zij in vele opzichten eene stijlvolmaaktheid, die voor het meerendeel der toehoorders niet verloren ging. Wie echter niet muzikaal was aangelegd, kon zich verlustigen in het spektakel van een two-step-dans, volgens alle choregrafische regelen uitgevoerd door jonge-heer Pardoen, een blauw-satijnen elf, en juffrouw Gadelan, een roziggepailleteerde sylfiede.

Toen het laatst akkoord in prachtig tutti werd

uitgeblazen, ging Pijke-Zeven nochtans voort met slaan op zijn ronkend ezelsvel, hetgeen voor gevolg had dat Thijl hem bij de kraag vatte en aan zijn uitgestoken vuist over het volk ging zwaaien. Pijke hing heerlijk in zijn zijden clownpak, alsof hij eene licht-ontblazen kermis-montgolfière was. Zijn knikker was witgekalkt en bovenaan stak er een klein zwart gala-hoedje op. Hij had muizenoogjes en in het geheel geen neus. Nochtans riep hij al spartelend:

- 'Ik riek menschenvleesch! Mijnheer Uilenspiegel, laat mij los of ik maak van u een moordenaar!'

Thijl zette hem voorzichtig op de berden. En hij deed zijn parade:

- 'Brave lieden van Antwerpen, wat zal ik u zeggen na al hetgene gij reeds weet van mij? Ik sta hier vóor u...'

Hij stond daar inderdaad in bloote waarheid. Zijn rood maillot teekende nauwkeurig de stapeling van zijn spierengroei. Zijn naakte nek en armen blonken. Zijn hoofd troonde in de vlammen van zijn haar.

- 'Ik sta hier vóor u en ik zal weinig beloven om veel te kunnen geven. De menschheid is rot. Laat toe dat men u hier een beetje gezondheid vertoone. Dokter Pijke zal in een leeljenkroon met dertien zeepbellen goochelen. Hij springt door een trouwring en danst te viervoete op den rand van een wijnroemer. Kadol, - kom voor - Kadol heeft maar negen en een halven teen, en zal nochtans tuimeleers in een flesch maken. Pardoen kan tot zeven tellen, eer er iemand heeft aan gedacht hem zulks te vragen, en Gadelan, het lieve kind, wipt door de lucht en hangt aan de kronkels van mijn pijperook. Wie doet het hun na?.... Maar we zijn hier ook voor andere werken.'

Hij wees naar een prachtigen athleet, die nu

langzaam te voorschijn kwam. Hij stak in een zwart maillot en zijn ernstige kop bloosde krachtig opwaarts uit een donkeren baardkelk. Zijne geweldige armen lagen gekruist over zijne borst.

- 'Deze vent', sprak Thijl 'is Daniël de Heilige, heilig vooral door de zuiverheid van zijne macht. Ge moet hem niet naar zijne vader-onzen oordeelen. Ge zijt gekomen om hem te toetsen aan de taaiheid van zijn lijf. En nu vraag ik aan elken moedigen worstelaar: wie wil zich met hem meten?'

Pater Oremus rees vooraan, gelijk eene ontzaglijke vroomheid.

- 'Maar gij dan, rosse', riep Mandiene, 'zijt gij zelf niet aan te spreken? Ik heb een man voor u!'

Thijl wendde zich naar heur. Haar ruige stem wekte een vaag onweer in hem, en hij fronste zijne wenkbrauwen. Ze werd een oogenblik bang onder zijnen blik, en ze overschreeuwde haar angst.

- 'Hebt ge de poepers?... Bah! ge zijt al ze' leven 'ne schijter geweest!'

Thijl vroeg stil.

- 'Brengt ge mij den vader van Pardoen?'

Achter het verguld bureel, waar ze de kas hield, was Nelleken Avesoete opgestaan. Ze vatte Pardoen, omarmde hem woest en verborg zijn zwart-kroezelig hoofd in haren boezem. Pater Oremus was seffens bij haar en legde zacht zijne hand op haren schouder.

Mandiene voelde rondom haar de stuwende belangstelling van het volk en ze wierp zich razend in het zat schandaal.

- 'Den vader?' kreet ze, 'moet ge dien ook kennen, eer ge vechten durft. Maar vraag ik u naar de moeders van uwe kinderen, laffe kwakzalver? De bleeke trut, die achter u zit, weet hoevele vrouwen ge misbruikt hebt en bedrogen, - en als ze zwijgt, is 't dat ge ze daarom met uwe

gewone bokkemunt betaalt. Verdoemd, ge zult u vandaag tegen een man moeten weren!'

De lippen van Thijl Uilenspiegel spanden droog op zijne tanden, maar hij schoot uit in een luiden lach.

- 'Houd op met kittelen!' riep hij; 'ziet ge niet dat ik er kiekenvleesch van krijg? Alla komaan! Wie heeft u de fooi gegeven die ge hier met al uw slettenlawaai verdienen moet? Wie is de kloeke held, die achter deze teef schuilt en haar uitzendt om mij aan te vallen?'

Zoster steigerde onder den zweepslag. Hij sprong naar voren met gebalde vuisten. Er golfde een gedrang door de menigte en Uilenspiegel schoot uit:

- 'De Cycloop duikt op! Bij God, goede menschen der Scheldestad, thans krijgt ge een kamp, zooals nooit foor ter wereld er een bieden kon! Zwart tegen wit! Kalk tegen pek! Tarwe tegen rogge! Nacht tegen dag!.. Wil ik u eens wat zeggen? Ik geef geen halven stuiver voor mijn leven meer! Asa! Wien loont het vijf koperen centen om den laatsten strijd van Thijl Uilenspiegel te zien?'

Op zijn trommel roffelde meteen Kadol. Pijke-Zeven sloeg op zijn lederen ketel. De instrumenten bliezen al te gelijk, zoekend naar een sterke kadens. Het volk stroomde aan, gulzig en ronkend. De tent daverde. Het licht brak in hoekige blikseming of wiegde lang-uit over blekkende vierkanten gelijk manezeilen langs rotsen van vioolzwart porfier. Het zilveren fluitje van Thijl was er een schicht, puntig en schril van geluid.

Nelleken reikte de ticketjes.

De gewone spektakelnummers werden op een drafje uitgevoerd. Gadelan en Pardoen deden

nochtans een aardigen dans. Pijke-Zeven en Kadol waagden zich aan een mimisch spel van zeer heimelijke diepzinnigheid, waar Thijl's simpele zoon de rol van het vlasblonde kerelskind speelde en de Leuvensche hoogstudent met waardigheid de zwaardere uitbeelding van Klokke Roeland waarnam. Pater Oremus werkte met de gewichten. Zijn naakt bovenlijf zwol van pezen en spieren. Het glansde amberkleurig, als met goud gelooid. De zwarte leeuw die op zijn borst getatoeëerd was, scheen zijn klauwen uit te rekken, wanneer de zachte heilige zijn reuzenmuskulatuur ontplooide en langzaam den ontzaglijken dubbelhalter in de hoogte hief.

En eindelijk kwamen Zoster en Thijl aan de beurt.

De Moriaan had zich in den rolwagen ontkleed en een gestreept zwembroekje aangetrokken. Hij kroop op den met witte zeelen afgezetten ring en rees belangrijk in der ruimte. Hij was meer geweldig dan schoon. De spieren lagen met pakken op zijn rug en zijn vierkante nek stak te laag in al te breede schouders. Maar hij had heerlijke beenen.

Tegenover hem en vergeleken bij die bruingebrande massa, zag er Thijl Uilenspiegel bijna een balleriene uit. Zijn lichaam zat beter vastgehaakt ineen en vertoonde een rytmischer evenwicht. Hij was een blonde klaarte die zich langs golvende lijnen ontwikkelde en, tenden een slankgehalsde lichtkolom, de roode felheid van zijn harentoorts ontvleugelde.

Zoster was aardsch, - Thijl scheen luchtig.

Toen rees Pater Oremus tusschen beiden. Hij had met de gauwte een zomersch veston aangetrokken. Het was een lichtgrijs veston. Zijn beenen schoten er onder, ineens rilder en sierlijker in het

spannend tricot. En zijn fraaie vette stem ging aan het luiden.

- 'Na dezen strijd', sprak hij, 'zullen wij de eer hebben het achtbare gezelschap te bedanken. Het moet een strijd zijn zonder genade en tot de beslissing valle. Mag ik u vragen, mijnheer, of gij een beroepsworstelaar zijt?'

Hij had zich met een beleefd gebaar tot Zoster gewend. Links van uit de eerste bank, snauwde miss Violet hem toe dat 'het zijn zaken niet waren.' En Pater Oremus hernam hoffelijk:

- 'Ik ben verplicht het vereerde publiek te verzoeken zich zoo weinig mogelijk rechtstreeks met de regeling van den kamp te bemoeien. De partijen zullen zelf wel hare voorwaarden bepalen zonder inmenging van buitenstaanders. Laat ons allen beproeven korrekt te blijven, want wij hebben vermoedelijk met twee vastbesloten kampioenen te doen. Ik vroeg of de zwarte heer beroepsworstelaar was, omdat ik niet weet of ik hem ja dan neen de hoofdzakelijke wetten van de worstelkunst uitleggen moet. Kent gij die wetten, mijnheer?'

Zoster knikte.

- 'Dus', vroeg pater Oremus, 'een Romeinsch gevecht?'
- 'Neen', zei Zoster, 'ik verlang een vrij gevecht. Ik leg twee honderd frank.'
- 'T'akkoord!' riep Thijl, 'ik leg er tweehonderd tegen. Catch as catch can!'
- 'All right!'

Daarop gaf pater Oremus met een schel fluitje het signaal.

De twee mannen ontmoetten zich gauw, gingen elkaar voorbij, en hunne rechterhanden waagden een rappe drukking. Dan stonden zij plots recht overeen, bogen den nek en een vaardige aandacht vlamde in hunne oogen. Het werd stil, stil onder

de tent. Daarbuiten ruischte een verre, fluweelen leven van draaiorgels en paraden...

Thijl greep de armen van Zoster, die met een ruk weer vrij kwam. Heel gauw omvatte Thijl het hoofd van Zoster en wilde het neerwaarts wringen. Alsof 't hem geen de minste moeite kostte, hief Zoster zijn hoofd langzaam op uit de sterke omarming. Tegelijk sloeg hij zijne handen om Thijl's linkerschouder en met een forschen snok wierp hij hem ten gronde. De slag was ongemeen ruw, zoodat Thijl niet vlak op de knieën viel. Hij viel eenigzins scheef, bijna op de zij, en Zoster stortte uit al zijn zwaarte neer over hem. Zoster lachte geluideloos, maar luid met de witheid van zijne tanden. Hij hield zijn tegenstrever gansch onder zijn gewicht bedolven, en nu zochten zijne vuisten naar een gevaarlijken greep. Het lijf van Uilenspiegel wrong zich plots thoope en sloeg dadelijk daarop al zijn leden en spieren uit. De stalen veerslag wierp Zoster in de koorden van den ring en Thijl wipte recht.

Enkele menschen klapten in hunne handen.

Nelleken zat op de trap van den ingang, tusschen Pardoen en Gadelan. Ze keek angstig toe. Ze zag de grove kracht van den Moriaan en voelde zijn meedoogenloozen moedwil. Toen hij nu in de koorden werd gesmeten en gansch versuft op den rug kantelde, begreep ze niet dat Thijl zijn schoone kans verwaarloosde. In haar hartje bad ze een bang gebed.

Thijl ging rustig naar Zoster en hielp hem om op te staan.

Iemand riep:

- ‘Heela! 't zijn gemaakte mannekens!’

En een andere, met een gulden neusknijper:

- ‘Pas de chiqué!’

De neger rolde naar allen kant zijn wild ge-

worden oog. Misschien begreep hij niet wat er geroepen werd. Hij laadde zijn blik met gramschap. Zijn lach stak hem als een grijnzend lemmer onder de opene neusgaten. Hij sprong naar Thijl, vatte hem om de lenden, hief hem op en plofte hem tegen de ringplanken. Thijl's longen slaakten een geweldigen hik. Het werd meteen donker rondom hem en uit donkere afgronden rees een wijd geschreeuw, zwellend tot donkere bulten van geluid. Dan voelde hij een looden tang die hem zijn keel toeprangde. Zijn armen werden heet, zwaar-heet, en moe. Hij had goeden vaak en wilde gaarne geeuwen. Hij lag donzig op een van die donkere klankbuiken, gelijk op een bed van ronkende doedelzakken. En toch mocht hij niet geeuwen. Het docht hem dat hij er al geeuwende waarlijk veel te belachelijk zou uitzien. Hij dacht liever iets, en het was niets, het was een gat waar iets heel zacht te vleugelen hing, en eigenlijk was het niets dan een gat. Hoe fijn gebeurde alom die ijdele zoetigheid. Hij had deugd als van te slapen, van diep en lang te slapen, en hij glimlachte, omdat hij nu eens voor goed zijn vierkante botten vaagde aan heel den Godverhierendaarschen boel.

Maar alopeens schoot de roep van zijn ras door zijn wezen. Het was gelijk een bliksem die de gansche wereld in laaie klaarte sloeg:

- 'Thijl, Thijl!'

Hij hoorde Nelleken. Hij zag de tent en de woelende toeschouwers. Hij voelde een scherpe pijn in de keel. Zijn adem klokte. Zijn bloed donderde.

- 'Thijl!'

En ook Nelleken zag hij, en Pardoen, en Gadelan. Hoe lag hij? Hij lag verwrongen, den kop scheef uitgetrokken tusschen de beenen van Zoster, de

eigen beenen gebonden in de armen van Zoster, de eigen armen machteloos onder het schrikkelijke lijf van zwaar graniet dat hem plette.

En dan de stem van Daniël, den heilige, die verschrikt over hem boog en vroeg:

- ‘Jongen, jongen, moet ge 't opgeven?’

Thans wist hij. Zijne handen zouden niet kloppen om genade, zij zouden nooit kloppen om genade. Hij schaamde zich totterdood, maar de dood vluchtte met de weerlicht en hij lag niet langer meer op die verdomde uiers van laffe muziek. Hij lag op de harde berden. Zijn gelaat lag vast in het ruige vleesch van Zoster's naakte billen. Het leven hing daarboven als een klok zonder zeel, als een gouden klok in een klaargroene ruimte.

Mandiene riep:

- ‘Houd aan! Houd aan! Nijp! Nijp, nondedju!’

En Zoster neep uit alle geweld. En het volk tierde. Iedereen stond recht:

- ‘Allee! Rooie, weer u! Toe! Toe! Sakkerdoeme, draai u om! Draai u om!’

- ‘De Moor wint! De Moor wint! De Moor is gewonnen’.

Thijl Uilenspiegel begon zijn nek te sterken. Zijn hoofd werd rooder en kromp langzaam weg tusschen de twee bundels spieren waar 't gevangen zat. Zijn hoofd verdween, en dan met een korten schok, werd de zwarte klem omhoog geworpen. Thijl's hoofd was vrij. Het dook op aan de lenden van Zoster.

- ‘Hardi! Rooie! Hee Rooie! Rek u! Rek u!’

Thijl scheen tot drie te tellen. Toen stampte hij...

- ‘Hoô! Hoôo!’

De tent daverde. Een kraak. Zoster lag ter zij gesmeten. Thijl zat geknield naast hem. Hij vatte den rechterarm van den neger en, wippend over

hem, plooide den arm om achter den rug. Zoster opende zijn mond, maar de smartkreet smoorde in zijn gorgel. Nu beet hij op zijne tanden, keek met zijn eenzaam en wanhopend oog naar een schrikkelijk besluit, kroppend van razenden haat, en weerloos onder den knoop van zijn brekenden arm. Dan plots, sloeg hij zijn linkerhand in het gelaat van Uilenspiegel en zijn vingeren staken gelijk klauwen in Uilenspiegel's oogen. Het lawaai steeg tot een tempeest.

- 'De smeerlap! Is dat vechten? Ruk er hem af! Maar trek zijn vuist weg, hij schart den Rooie blind! Toe, Rooie, wring zijn arm kapot. De Rooie is blind. Hij bloedt! Hij bloedt uit zijn oogen! Sla den Moor dood! Sla den Moor dood!'

Pater Oremus zwaaide traag een dubbel gebaar van verzoening.

- 'Alle grepen zijn veroorloofd', zei hij plechtig, 'ook deze greep'.

Vóór hij uitgesproken had, waren de kampers uiteen. Ze sprongen beiden te gelijk recht. Ze sprongen beiden malkander te lijve. Het volk zweeg. Eene rappe worsteling joeg de worstelaars rond den ring. Hunne hoofden beukten tegeneen. Hunne schouders rolden gelijk bollen. Hunne rompen spanden en stapelden het symmetrische spierenspel. Ze hijgden en zweetten. En pater Oremus moest mede rondrennen en had moeite genoeg om zich uit het gedrang te houden...

Het gebeurde ten slotte dat zij borst aan borst waren vastgeklonken.

Nog dansten ze over de planken, nu logger en wankelzwaar, een onbeholpen massa op stuikende stelten. Eindelijk stonden ze pal, en men begreep niet goed wat ze zinnens waren. Er bleek in hun stand geen duidelijk geweld. Het was bijna, alsof ze tegen malkander aanleunden en rustten. Thijl

omarmde de breede borst van den neger en zijne vuisten lagen knoestig ineen op Zoster's rug. Zoster omklemde Thijl alover zijne schouders, maar zijne eene hand kon nauwelijks de andere aanhaken. Binnen de stilte riep een klein ventje oolijk:

- 'Heewel, truters, wilt ge tootjes geven? Of slaapt ge?'
- 'Ze gaan moppen tappen!' zei een andere.
- 'Moeten ze die in hun oor fluisteren?' vroeg het ventje.

De gedekoreerde heer, die al eens meegeschreeuwd had, zette zich weer te krijten achter zijn bril:

- 'Assez de chiqué! Assez de chiqué!'

Thijl en Zoster verroerden zich niet meer. Ze blonken wit en zwart. Geen mensch die ooit merken kon, waar ze met die dubbele omarming heen wilden. Dat was immers geen zet? Geheel onverwachts sprak Daniël, de heilige:

- 'Ziet toe! Er komt een wonderbaar moment!'

Ook de heer met de purperen kalkoengillen zweeg. En iets werd duidelijk. Thijl en Zoster stonden gelaat tegen gelaat. Die gelaten hoekten vierkant uit. De gespannen pezen daarbinnen beefden. De oogen puilden leelijk. De nekaderen zwollen. En dat duurde, duurde...

- 'Aïe!' schreeuwde Zoster plots.

Hij had zijne armen ontsloten. Hij schudde vervaarlijk zijn kop, snakkend naar adem. Hij vouwde zijne beenen en wilde neervallen om den greep van zijn vijand te breken in den val. Thijl echter leunde achterover en Zoster hing om Thijl's borst in de ruimte, radeloos en hijgend. Toen stampte hij. Toen sloeg hij met zijne vuisten. Zijn vreeslijk oog scheen zich van zijn voorhoofd te verwijderen en groeide vlammend gelijk een aansnellend treinsignaal...

Nu, zinneloos van haat, spoog Zoster in het

aangezicht van Uilenspiegel. Geen kreet van verontwaardiging rees uit het verbijsterd publiek. Thijl keek strak vóor zich uit. Twee tranen bloed leekten over zijne kaken. Zijne blikken waren rood en stieten naar het oneindige. En vaster drongen zijne armen onder de ribben van den Cycloop. De Cycloop snikte, zijn hoofd begon te bengelen, zijne beenen slodderden. Hij glimlachte flauw...

Mandiene sprong op den ring. Ze riep:

- 'Moordenaar! Moordenaar! laat los!'

Zij hief Zoster's wandelstok en de voorname zilverappel speelde in de hoogte met zotte danslichtjes. Thijl voelde niet den slag. Hij stond boven een daverenden berg en paarse hengsten stormden door de ruimte. Hij wist niet wat hij op zijn longen drukte. Het docht hem integendeel dat hij zijne armen naar den hemel uitspreidde en dat hij langs zijne vingeren de waaiing van al die ijlende paardemanen raakte. Hij verwachtte een groot geluid. Hij vreesde dat hij zou sterven vóor het geluid kwam. En inderdaad, het besliste geluid kon niet komen, want daar werd hij een wijd getoet gewaar, als uit een ivoren hoorn geblazen en zacht gelijk een gang van engelenvoetjes. In een afgrond, die hem over al zijne leden smartelijk aangreep, stortte Thijl met den vurigen berg. En de roep van zijn vleesch verlichtte zijne hersens. En hij hoorde, eerst verre en gauw dichtbij:

- 'Thijl! Thijl!...'

Hij werd ineens doodmoe. Hij zag Nelleken Avesoete staan nevens hem, op den ring. Zijne vuisten vielen uiteen. Zoster zakte thoope aan zijne voeten...

Het van geestdrift tierende volk zwol aan uit alle banken en drong rond de witte koorden.

- 'Vivan de Rooie! Vivan de Rooie! Werp de helleveeg buiten! Breek den stok! Breek den stok!'

Pater Oremus duwde Miss Violet naar de uitgangstrap. Men wierp nikkels en halffrankskens. De hoed van Mandiene lag op 't plankier. Uilenspiegel knielde, en buigend over den gebroken Moriaan, vroeg sufjes:

- 'Heere-God, heb ik den jongen verplet?'

En Nelleken knielde insgelijks, - maar ze wiesch het bloed uit de oogen van Thijl.

Begin Juli van dat jaar 1914, lag Thijl's karavaan in een lage meersch op een boogscheut van Mechelen. De bisschoppelijke stad brandde purper in den lichtmauven avond. De Sint-Rombouttoren raakte met zijn loggen kop het laatste goud van de zon.

Hoormidas de Bult verliet de rolwagens met Kadol, den simpelen blankaard. Over zijne borst hing een zwart bord, waar op een gekalligrafeerd bericht de barmhartige Mechelaars uitnoodigde om medelijden te hebben met een armen blindeman die in de koolmijnen van Kwaskondie zijne oogen verloren en een bochel gekregen had. Hoormidas verwachtte zware ontvangsten, want Jef Denijn gaf straks een beiaard-koncert. Hij vertrok heerlijk, de linkerhand op Kadol's schouder, de rechter op een mispelaren stok, het hoofd naar omhoog, in strakke blindheid gesloten, aarzelend en mizerabel...

Zoster zat in een vouwzetel, met een roode sargie op zijne knieën. Men kon niet zeggen dat hij er bleek uitzag, maar bleek waren zijne lippen, en zijne kaken ingevallen. Zijn één-oog staarde met kinderlijke liefde naar Uilenspiegel, die vóor hem in het gras lag. Zij hadden lang gezwegen. Het was stil en vredig om hen. Verder, op het trapje van den grootsten rolwagen, die zoo fraai met zijn bonte kleuren prijkte, zat Nelleken te breien en neuriede zacht.

Geleidelijk leverde zich Zoster aan eene weeke en weeker wordende aandoening over. Hij keek naar Thijl die op een olmentwijgje kauwde. Hij dacht aan zijne gebroken ribben en aan de zoete zorgen die hij van Nelleken ontvangen had. En eindelijk zei hij:

- 'Ik geloof, Thijl, dat ik nu geheel genezen ben. En ik zou u willen iets vragen....'

Thijl droomde.

- 'Ik zou u willen vragen, Thijl, of ik bij u blijven mag. Ik zal u niet tot last zijn. Ge zult zien....'

Thijl lachte:

- 'Zwijg, flauwe zeevertote! Denkt gij, dat ik ooit van iemand last heb gehad? Ik ben gelijk de zon: ik schijn onbekommerd voor iedereen.'

Ter zelfder tijd begon de beiaard te spelen, eerst een schitterend akkoord, alle klokken te gelijk. De galm danste door de ruimte.

- 'Laat ons luisteren', zei Uilenspiegel ernstig en stil.

En de beiaard zong. Hij zong van het Kwezelken, en van de Twee Koningskinderen, en van den Mosselman, en van den Boer van Leuven, en van Heer Halewijn....

Nelleken Avesoete kwam zwijgend aangewandeld en zette zich in het gras. En ook de kinderen kwamen, de witte kinderen van Thijl, Gadelan, Labberlote, Grimbolijn, Pierlapeu, Ronsken, - en het zwarte kind van het naamlooze zaad, Pardoen. Zij gingen zwijgend in het gras zitten, terwijl de beiaard zong.

En de beiaard zong van Jezuken in de kribbe, en van Piet-Hein, en van Slaat op den trommele, en van Mijn Vlaanderen heb ik hartelijk lief....

Na een langen tijd, vroeg Thijl Uilenspiegel:

- 'Wat ziet ge, Zoster, als ge denkt aan uw verre land?'

Zoster glimlachte beteuterd, en het was alsof hij nog voor de eerste maal aan zijn land moest denken. Nu echter dacht hij eraan en zijn gemoed kwam vol. Hij fluisterde:

- 'Ik ben bang daaraan te denken...'
- 'Wat ziet gij eigenlijk?'
- 'Ik zie de wouden, die geweldig zijn, en de zon met hare groote mieren en hare gevaarlijke schorpioenen, en de maan vooral, die gelijk koel water is.. Ach kom, dat is alles zoo geheel anders als hier, het riekt ook zoo geheel anders. En men hoeft voortdurend zeer aandachtig te zijn, want er dwalen wilde dieren, die loeien en teekens trappen in den grond en een reuk hebben. Hier is alles schoon afgezet met muren, en men loopt op neergelegde muren. Het is moeilijk om te vertellen, Thijl.'
- 'Maar ziet ge uwe moeder niet?'
- 'Mijne moeder?... Ik weet het niet. Wat ge toch vraagt!... Soms zie ik een aardig meisje. Ze lacht.'

Thijl zonk in gepeinzen. De beiaard speelde in de lucht. De meersch was vioolkleurig geworden. En hij sprak:

- 'Ik begrijp u niet, Zoster. Ge zegt wondere dingen. Zijn er dan menschen, in wie de eeuwige keten gebroken ligt? Ik moet wel verkeerd denken, want gij toch zijt de waarheid zelve. Ben ik dan zwakker dan gij, omdat ik eene ziel heb, die niet vergeten kan?'

Hij sloot een wijle zijne oogen en vervolgde droef:

- 'Wanneer ik, gelijk heden avond, de klokken luiden hoor, en vervullen de lucht met al dat zinderende zilver, dan worden niet alleen al mijne zondagen in mijn diepste binnenste gewekt, dan zijn het niet alleen Bonpapa, Broederlam en

Peetje Avesoete en Meester Ranke die opstaan in mijn vleesch, uit 't wijd geluid van mijne kinderjaren. Maar verder zoekt mijn sidderend gedacht. Het siddert en zoekt en peilt alover de wieg, waar 'k naar mijn tutje lag te grabbelen. Het wipt van schakel tot schakel en ontketent het verleden van mijn ras. In gansch mijn wezen ontwaakt een middeleeuwsche Thijl, een vroom en mystisch leven, iets als een gehoorzaamheid en een gebed, veel schooner dan het wekkend lied der klokken... Gij hebt gelijk. Zoster: het is zeer moeilijk om te vertellen, mijn vriend.'

Nelleken zei zachtjes, bevend van bewondering:

- 'Gij vertelt het fraai. Ik hoor u geerne...'

En Thijl wond zich op, geloovig en naïef:

- 'Neen, er zijn geen woorden om dat uit te drukken. Ik weet genoeg hoe mijne woorden als klompjes klei uit mijn mond vallen. Zij hebben geenen vleugelslag. Maar luistert naar den beiaard: zijn galm wiegt uit de tijden aan en vliegt al daverend over de landen. Mij dunkt uit al die bronzen kelken dropt er goud in uwen eeuwigen schoot, doorluchte Schelde, mijn zoete droom!'

Plots schudde hij zijn rooden kop en lachte. Hij riep, de handen ten hemel:

- 'Beiaardier, houd op met rammelen! Ge doet mij beestigheden verkoopen!'

Doch Daniël, de Heilige, stond in de schaduw en sprak:

- 'Mijn zoon, de ring blinkt helder aan uw oor. Zult ge spotten met de zeldzame relikwieën? De ring is rond als de oneindigheid. Hij blinkt.'

Toen sprong Thijl Uilenspiegel recht, en hij scharrelde naar zijne kinderen die gauw te been waren. Daar danste hij met hen in het rond.

- 'Vooruit, jongens, en springt maar! Gisteren

is dood en morgen is ongeboren. Zingt allen mee met mij!'

En zij zongen:

- 'De pater is ziek,
Hij zal niet meer genezen,
De pater is ziek,
Al van de romantiek!'

De Heilige zuchtte melancholisch:

- 'Lach maar, want het is waar misschien dat ik de laatste romantieker ben.....'

- 'De laatste?' riep Thijl, 'neen, de voorlaatste: want er komt eindelijk nog één, waar ge een punt kunt aan zuigen. Die zal zich opofferen, totterdood, hemzelf en zijne kinderen, voor de luide ijdelheid van een Woord!'

Daarop kwamen Hoormidas en Kadol terug van de stad. Zij hadden ongeveer negen frank gewonnen, veertien broekknoopen en een koperen penning van Onze-Lieve-Vrouw-van-Lourdes.

De parabel van de elektrische lamp.

Niet verre van het schoone Brabantsche dorp Grimberge ligt een groote stille vijver te droomen in een krans van wilgen en elzen.

Op een zoelen zomeravond zaten in 't gras, bij 't blinkende water. Daniël de Heilige, Thijl, Zoster en Pijke-Zeven. De rolwagens rustten nabij den kruisweg, de uitgespannen dissels in de richting van Brussel opgestoken.

Aan 't einde van een preek, die hij zich van wege Pater Oremus had aangetrokken, riep Pijke-Zeven, huilensgereed:

- 'Ge liegt! Ik en ben geen franskiljon!'

Daniël sprak bedaard:

- 'Gij zijt het. Gij weet het zelf niet. De schuld ligt niet geheel aan u, maar weet voortaan dat gij het zijt.'

Pijke zweeg. Een pijlken speeksel schoot uit zijn kleinen knikker en wekte in den vijver een tragen rimpelring. De waarheid was dat Pijke inderdaad gaarne franskiljoneerde en niemand zoude er ooit aan gedacht hebben hem die aardigheid ten kwade te duiden. Integendeel: zij werd batig gebruikt, want Pijke was 't die op de kermissen in opgeblazen clownpak het fransche boniment moest voordragen, en hij deed het voortreffelijk, met een soort Montmarterschen tongslag, waarvan hij het geheim waarschijnlijk aan juffrouw Titientje had te danken.

Bij wijze van afleiding zei Zoster, de neger:

- 'Wil ik u eens vertellen hoe het bij ons, in het wilde dorp is toegegaan? Ik was toen een jongetje van tien à twaalf jaren. Mijn vader was koning van een kleinen stam, diep in de Afrikaansche wouden. Hij had zes vrouwen en een vijftiental kinderen. Wij hadden onze eigen zeden, onze eigen wetenschappen, onze afgoden en onze mysteriën. Eens op een dag kwam een blanke met zijn geleide zich vestigen in de buurt. Hij bood mijn vader blikkertjes aan, en glazen perelen, en rhum, en kleurige gewaden. En wij vereerden hem met ivoor. De witte man had een vernuftig huisje opgetrokken, aan den oever van den stroom. Wij, jongens, die vlijtig zijn vreemde bouwkunst aangaapten, kwamen op een avond met het verbluffende nieuws naar huis dat het Bleek Gezicht in zijn kamer een ster had opgehangen. De mare liep rond en wekte een groot misbaar. Er werd besloten dat het ding van dichtbij zou worden beschouwd en de afvaardiging, die met het onderzoek werd belast, bracht de plechtige verklaring dat inderdaad het Bleeke Gezicht over een hemelsche ster beschikte, dewelke op bevel zijn heele kamer in lichtelaaie zetten kon. En 's avonds

ging mijn vader, met zijne vrouwen en zijn kinderen en zijn stam rond het huisje zitten, en uren lang bewonderden wij de fonkelende ster. Toen sprak mijn grootvader, die een wijs man was: “Deze ster komt niet uit den hemel, maar uit de handen van het Bleeke Gezicht; wij kunnen haar namaken, als wij willen.” En in groot mysterie beproefde hij een geduldigen namaak. Maar hij bereikte niet den minsten uitslag. En hij stierf in groote tormenten. Een jonge man, die wel de schoonste en slimste uit het volk was, kwam bij mijn vader, den koning, en sprak: “Ik zal de ster stelen; geef mij verlof.” En hij kreeg verlof en bovendien de belofte dat mijn vader hem zijne twee schoonste vrouwen zou afstaan. De jonge man ging. En hij keerde met de ster. Het was een glazen bol met zilveren draadjes van binnen. De bol werd op een troon geplaatst en het volk ging er rond zitten en wachtte tot de nacht zou komen en schoon ontsteken de ster. Maar de nacht kwam en de ster bleef een glazen bol vol duisternis. De jonge man sprak: “Ik herinner mij dat de ster aan een touwtje hing, onder een rond hoedje. Wacht maar, ik zal ook het hoedje stelen.” En hij stal het hoedje. En de glazen bol werd opgehangen aan een touwtje, en het hoedje hing boven den bol. En weer gingen wij allen daar rondom zitten en wachtten tot de avond viel. De avond wilde de ster niet ontsteken. En de jonge man sprak: “O! Thans weet ik wat er aan hapert: het eigen touwtje van het Bleek Gezicht moeten wij hebben, want het is wellicht het touwtje, dat de ster met den hemel verbindt.” Toen ging hij en stal ook het touwtje. En 's anderen daags hing aan dat echte touwtje, onder zijn echten hoed, de echte ster. En wij zaten tot de duisternis daalde. En wij zaten den heelen nacht. De morgen

rees en speelde met zijn licht rond den glazen bol, die levenloos was gebleven. Toen schoot mijn vader uit in eene verschrikkelijke woede en gebood dat de ionge man zou worden levend verbrand. Het geschiedde en mijn vader droeg de gestolen ster bij het Bleeke Gezicht terug. Deze hing ze op waar ze gehangen had, en zie, de ster begon te stralen. Toen sprak het Bleeke Gezicht: Breng mij veel ivoor en veel gutta: doe uw volk werken van den morgen tot den avond, want voorwaar, dan zal ik u sterren geven die schitteren als de schoonste uit het firmament. Mijn vader jubelde in zijne ziel. Hij deed zijn volk werken, en hij bracht veel gutta en ivoor. Met zijn rijke vracht vertrok nu het Bleeke Gezicht en vergat zijn gift van sterren. Maar hij liet een phonograaf na, die uit zijn wijden trechtermond eene aardige muziek deed luiden en waarlijk spreken kon met de stem van den verren blanken mensch.'

Thijl Uilenspiegel zei:

- 'Da's een fijne! 'k Zal ze aan mijne tong hangen...'

En Pater Oremus:

- 'Pijke, klop op uwe borst, jongen, en herken u in het verhaal van dezen Moriaan!'

De zon ging onder. Paarse voolen voeren damplichten over de vijvervlakte. Thijl stond recht en spreidde zijne armen in den avond. Dan ontkleedde hij zich, en de andere insgelijks ontkleedden zich, behalve Pijke-Zeven, die een kort pijpje had aangestoken en zijn bolhoedje met een vingertik had scheef gezet.

Ze sprongen overhand in het water, dat luidelijk aan het klutsen ging. De avond schrok. Dan, terwijl ze gedrieën breed-glijdend omme-zwommen, bedaarde het fluweelen landschap. Kleine

blazen babbelden gemoedelijk langs de zachtvarende lijven. Tusschen de elzen en de wilgen rees de oranje maan.

Daniël de Heilige blies gelijk een triton en het water spoot wit uit zijn zwarten baard.

- 'Ik heb een aardig gevoel', zei hij, 'een gevoel dat mij verheft en mij in mijn eigen opsluit als in een kristallen toren, het zeldzame gevoel van den zwemmer die een trotsche veste is binnen een ring van wallen, sterk buiten de menschen, of een varend eiland, in eindelooze afzondering verloren... Wordt ge niet iets dergelijks al zwemmende gewaar, Thijl?'

Thijl stak zijn rug op, schoot onder, en dook verder in een geverniste donkerte weer op, den kop schuddend en woest spuwend, een bleeken dolfijn gelijk. Goudgroen blonken zijn oogen. Hij riep:

- 'Wat zou ik? Ik voel de koelte. Er hangen zilveren klokjes aan mijn neus, aan mijne ooren, aan al mijne teenen. Het is heerlijk. Ge moet bedonderd zijn om u hier als een middeleeuwsch slot te gaan voelen. Wat denkt gij, Zoster?'

Zoster dacht niets. Zijn blanke tandenlach straalde peerlemoerig over het diep-blauwe water-glazuur. Zijn cycloopoog karbonkelde tusschen de twee wit-porseleinen driehoekjes, die weerlichtten overhand.

Daniël de Heilige sprak:

- 'Begrijp me goed. Ben ik dan zot? Ik zei dat ik zoo bijzonder fijn mijne eenzaamheid voel: zij omdoet mij als een frissche ongenaakbaarheid. Het is wel vaak een troost alleen te zijn...'

Ze gingen alle drie op hun rug liggen en gleden aan, geluideloos. De maan steeg, groener en kleiner. De wijde hemel stak vol sterren. De melkbaan vloeide zachtjes uit.

- ‘Wanneer men zichzelf alleen weet’, vervolgde Kimsaque, ‘ziet men veel duidelijker hoe het met de menschen is gesteld. De menschen hebben hun gemeenschap tot een gebouw gemaakt met onrechtveerdige verdiepen.’

- ‘Ja’, zei Thijl, ‘en mijn stam woont in den kelder.’

- ‘Daarboven is het een stapeling van tierende, stuwende, strijdende volkeren, in schrikkelijken wedijver vermengd. Zij klauteren langs de trappen naar iets dat ze hopen en niet weten. Er zijn bleeke mannen die gaten van licht in de muren slaan. Die staan dan, met hun hoofd in de zon, allervreemdste woorden uit te roepen. Maar niemand begrijpt ze. Eindelijk blijven ze stil en ernstig in de bres zitten, gelijk herinneringen aan afwezigen... En, Thijl, het is waar wat ge zegt: de menschen van uw stam wonen sinds meer dan drie eeuwen in den kelder. Denkt ge, mijn zoon, dat hunne albinos-oogen nog ooit de klaarte kunnen verdragen van het ideaal dat ge hun voorhoudt?’

Thijl verroerde zich niet. Hij hing in de wateren, zijn gelaat even boven de vlakte. Hij antwoordde al droomend:

- ‘Ik denk dat de heele boel om zeep is. Maar Onze-Lieve-Heer denkt heel zeker anders, want waarom zou hij in ons de kracht hebben gelegd, die ons aanzet om voor dat ideaal te strijden? Het is mogelijk dat uwe vergelijkingen juist zijn. Dan vraag ik u: zullen onze blinde keldermannen veel gelukkiger zijn, wanneer wij ze in de salons van uw hoogere verdiepen zullen gebracht hebben? Weet ge wat? Ik heb geen vertrouwen in den opzet en het inzicht van het gebouw dat de menschen voor zich zelf hebben ingericht, en ook de mooiste kamers ervan rieken

vunzig. Werp dat ding omver! Werp dat ding omver, zeg ik u!'

Het water overspoelde zijn mond. Hij dook en kwam gauw weer boven en brieschte luid uit zijne neusgaten. De anderen kantelden om, en gedrieën zwommen ze languit met forschen beenenslag en wijden zwaai van armen. Thijl Uilenspiegel riep:

- 'Geen monument van overweldigers en dwingelanden! Geen babeltoren van misverstanden en vooroordeelen! Een gonzende en werkzame bieënkorf moet het worden, waar klare wetenschap de cellen bouwt op mate van het recht, en waar het rein instinkt van menschen te zijn alom den zoeten geur wekt van den honing! Daarboven heerscht de vrouw, aanbeden en almachtig, koninginne in 't glorieus bereiden van haar moederschap!'

Pijke-Zeven, die de laatste woorden van op den oever gehoord had, bracht zijn bolle handjes trompetvormig aan zijn lippen en, met een gebroken klarinetgeluid, hief de Brabançonne aan.

- 'Wacht!' schreeuwde Thijl, ''k zal u wat asem komen geven!'

Hij kroop uit den vijver en liep Pijke na, die het hazepad had gekozen. Pijke verdween in de elzenstruiken. Thijl keerde traag door het gras. Zijn leden werden warm in de avondlucht en, waar hij weer den boord van het water bereikte, keek hij droevig naar het donkere hoopje broeken en vesten, dat aan zijn voeten lag. Hij zei:

- 'De nacht kleedt mij aan...'

Hij had het gevoel van de zoete schaduw die het licht van zijn lichaam als met een pels omdekte. En zijn kleeren walgden hem.

- ''k Heb er honger van gekregen,' lachte Zoster en hij haastte zich om zijn pak aan te trekken. Pater Oremus, langzamer, lengde zich uit in zijn hemd en zocht, bedolven, naar de mouwen.

Thijl Uilenspiegel bleef nog naakt. Hij blikte naar den hemel. Nog nooit blonken in zijn oogen, zoo wonder van pracht en mysterie, de nachtelijke koepels. Miljoenen sterren hingen onder de ijle gewelven, waar gleed de bleek-smaragden manesching. Thijl kromp tot een nietig stof bij die wijde oneindigheid. Dan plots sprong, gelijk een schicht, zijn levensveêr los in zijn gulzige wezen. Hij schaterde van trots en hij kon niet weerstaan aan zijn wilden lust om gansch den hemel aan te randen. Hij scharrelde in den barm en greep er de steenen. Hij wierp ze uit. Ze schoten hoog op en verdwenen in den nacht.

Daniël en Zoster stonden verbaasd en zwegen.

En zie! er viel een ster, er viel een tweede ster en een derde, - en andere meer te gelijk, en honderden sterren vielen, 't werd een regen van sterren, een dalende blikseming die zich waaiervormig uitzette. Thijl sprong op zijn teenen daar te midden in en gooide met steenen, en gooide, en gooide... Hij riep:

- ‘Hee, mannen! raapt op, raapt op - ik wil ze allemaal naar beneden halen!’

Maar er was nergens iets op te rapen.

En Daniël de Heilige keek ernstig toe. De sterren waren gelijk de diamanten vruchten van een verrukkelijken boom, en Thijl scheen struisch in 't midden van de wereld te staan en rukte met zijn gretige vuisten aan de onzichtbare takken.

Daags vóór het vertrek der karavaan uit Grimberge, werd Uilenspiegel zenuwachtig. Te valavond, daar het heele gezelschap in een ronde bij den kruisweg te eten zat, moest hij den schotel weigeren, dien Nelleken hem bood. Hij mijmerde somber. Zijn vleesch was vol met den roep van Brussel, het lang-begeerde Brussel dat hij thans

bijna met zijne handen raakte en dat hij morgen bereiken zou. Een duistere aandoening beheerste hem. Wat was die angstige verwachting die zijn ziel tot een bangen kelder maakte en zijn strot toeneep? Hij wilde nadenken, en hij kon niet. Er gingen vleugels op, die klapwiepten in zijn adem. Die vleugels sloegen als vlammen. Hij brandde van binnen. Het was een brand van liefde en van haat...

Hij zag zijn witte kinderen, en Pardoen, het zwarte kind. Hij zag zijne vrienden, den bult, den dikzak, den pater en den moriaan. Allen lepelden vlijtig in de teelen. Hij zag Nelleken Avesoete die blond in hare lieve zorgen zat en met bevenden blik zijn somberheid beloerde. Het waren allemaal menschen. Zij behoorden tot die woelige kudde menschen, waarbinnen hij gevangen lag. Hij had de menschen lief, maar haatte geweldig de kudde. De kudde hield een vaag geluk verborgen dat hij bevrijden wilde en gaarne met zijn laatste bloed betalen zou. Hij klopte Zoster op den schouder.

- 'Kom met me mee,' zei hij dof, 'ik heb ievers hazen en patrijzen geroken.'

De nacht viel. De maan groeide uit de walmende velden. Er woei een geurige wind. En ze gingen.

Aan den zoom van het groote park dat het oude Grimbergsche klooster omsloot, lagen ze te kijken en te luisteren. Kleine geluiden vlogen door de lucht. Het land bultte op in het vloeiende manelicht. De grond smaakte sterk, omluwd met een dauw vol odeuren. En zij lagen in hun wakkere zinnen, den blik als een pijl, den neus als een zuiger, het oor als een trompe, de hand als een klauw, den mond als een gat van honger. Zij lagen in den tijd, zonder ongeduld, en vaardig. Boven hen zongen de boomen. De uren spoelden binnen de ruimte...

Thijl lengde zich uit. Nu kroop hij tusschen de aardappelvoren. Hij scheen een lichte ademzwelling van de aarde en een schuivende ritseling van het loof. Plots sprong hij recht en wipte vooruit en stortte neer op zijn buit. Het dier spartelde onder zijne borst, maar schreeuwde niet. Het was groot en machtig.

- ‘Verdomd!’ zei Thijl, ‘wat is dees voor een beeste?’

Ginder vroeg Zoster, de neger: ‘Hebt ge hem vaste?... Houd aan, ik kom!’

Thijl werd op zij gesmeten. Nu ook voelde hij de wonde die beet onder zijne keel. Het dier schoot weg door de struiken, recht naar het woud. Even nog kon Thijl zijn rappen rug zien vluchten, vóor het in de doornen warandehaag verdween. Thijl riep:

- ‘Volg mij! 'k Heb' nen das te pakken!’

Hij stormde door 't veld en joeg over de haag. Iets roerde voor hem. Het bosch scheurde aan zijne lenden open en de boomen schenen achterwaarts neer te stuiken. De das scharrelde in onrechte lijn naar voren, drong door braamheesters en zonk in grachten weg, om seffens weer langs een groene mosvlakte zijn loop te halen.

Almeteen was Uilenspiegel hem na en reikte zijne armen. De das draaide zich om, kantelde, en lag met al zijn scherpe klauwen en zijn open muil om den greep van zijn vijand op te vangen. Thijl kon de botsing niet vermijden. Hij viel. Zijne handen staken in die scharre van nagels en tanden. Hij rolde met het dier een stap verder en vocht. Hij vocht lang, eer zijn vuist door het harde haar den warmen strot kon vatten. Nu neep hij. Het lijf klokte onder zijn knie. Toen trok het korte stuipjes. De pooten werden lam. De buik zakte in.

En Thijl, rechtstaande, schaamde zich. Hij keek beteuterd om en was blij dat hij Zoster niet zag. De moed van den das vernederde hem. De das had geen kreet geslaakt. Wel had hij gegrold van passie en van woede. Zijn muil stond, na den dood nog, in een toornigen grijns. Een wilde oogenglans lichtte zijn uitgestorven adem na. Zijn klauwen lagen gelijk neergelegde wapens, edel en ernstig, en verheerlijkt met bloed.

Thijl stond rechtop, niet uitgeput, maar droevig. Uit een verren droom staarde hem een buizerd aan en zijn blik was fel, ter eeuwigheid uit het lijk geboren. Thijl dacht:

- 'Er is iets dat nooit kapot gaat.'

En hij voelde dât iets ook in zijn eigen wezen voor alle tijden bestendig zijn.

Dan bond hij de pooten van den das in een strenge hazegers en hing hem over zijne schouders. Hij trok door het warandewoud. Bij een beekje boog hij zich en waschte zijne roode handen. De wonde baadde hij, die onder zijn gorgel bloedde. Hij ging. De maan had heuren koers voltooid en zonk in blauwende sluiers. Aan den overkant ontbloeide eene andere klaarte. Een vogel zong.

En Thijl ging. En hij bereikte een mooien tuin. In een ovalen kom leefde een taterend water. Te midden sprong eene groene fontein die tuilvormig opendruppelde en aan elken drop het zilver ving, dat uit het Oosten kwikte. Daar ommendom, binnen vier gelijke perken, bloemde, tot kussens van frisch dons, een weelde van dauw en van rozen. Gulzig riep Thijl:

- 'Gij, schoone dag, ik wil u geweldig!'

Zijn hart barstte open, gelijk een moutere granaat.

Hij naderde langzaam de waterkom. Wat groeide ginder boven de groene pluis en de nevelen? Het leek wel de morgen zelf. Maar het was de

blanke abdij waar de Witheeren woonden. De voorname klaarte bloosde zoet. Nu zongen vele vogelen. Thijl voelde de tingeling van zijne wonde niet. Hij voelde den das niet op zijnen rug. Hij voelde de aarde niet onder zijne zolen. Hij hing in de wazige ruimte en zweefde aan, gedragen door zijn adem...

Tusschen twee donkere buksboomen stond de bemoste ruïne van een Pan-beeld.

- 'Hee, oude snaak,' riep Uilenspiegel, 'wat doet gij hier?'

Pan, terwijl hij zich niet het minst om de vinke bekommerde, die op zijn hoofd te kwinkeleeren zat, sprak met een neusstem, want de pijp van zijn schalmei vulde zijn steenen bakhuis:

- 'Zwijg stil, verblinde loeder, ziet ge niet dat ik Jezus-Kristus ben?'

En het was waar ook. Jezus spreidde zijne armen in de takken van de buksboomen. Zijn hoofd zonk lijdelijk over zijne borst. Zijne oogen waren gesloten. De vinke kwinkeleerde op den hoogsten doorn van zijne kroon.

Thijl's lichaam werd zwaar als een looden last en zijne beenen knikten. Hij was blij dat hij knielen kon. Hij raakte den grond die hard werd onder zijne knieën. De das woog wel drie honderd pond. Thijl dacht:

- 'Zal ik opkijken? En wat zal ik zien als ik opkijk?'

Hij was niet bang. Hij was ellendig om den wille van het woord dat hij vreesde op de lippen van God. Hij hadde gaarne zijne vuist laten afkappen, die in den strot van den das het leven had gewurgd. Hij was ziek van berouw en snakte naar vergiffenis.

Er vloeide een zacht geruisch, - net een engel die door de luchten heenglijdt. Een bevende muziek orgelde uit de bosschen. Thijl hief zijn gelaat

naar den morgen, en de morgen bloeide, gelijk een glimlach en een zoen, om Jezus' mond.

Nu scheen de aarde Thijl op te steken. Hij rees uit het zand door fluweelen handen gesteund. Weer stond hij vederlicht en gulzig. Maar aan lachen dacht hij niet. Hij was leeg van iets. Hij voelde dat hij, al zijn leven, van iets leeg had geloopen...

Toen vervloeide het witte klooster met den witten blos van den uchtend. Eene hemelsche blankheid wenkte hem en zwol al wiegend. Hij hadde willen dood rusten in de wondere warmte die uit die blankheid ademde, zachter dan de zon. Hij riep:

- ‘Moeder! Moeder!’

Hij stak naar 't onbereikbare zijne armen uit. Hij wendde zich om en tastte. Zijn gansche wezen verlangde en tastte. Maar wat zag hij?

In de perken met rozen straalde Jakeliene Mei. Al de vogelen zongen. Jakeliene wuifde met hare lieve handjes. De fontein wekte om haar een nis van druppelende diamanten. En zij wuifde. Er hingen rozige beloften aan hare vingeren en rozig schemerde haar lichaam door de mazen van haar gewaad.

Uilenspiegel sprong. De dauw spatte geurig aan zijne braaien.

- ‘Hee, ga-je horzels vangen?’ vroeg Zoster die op den weg verscheen.

- ‘Neen’, zei Thijl, ‘'k zoeke naar een solfersteksken, want 'k zou geerne rooken, als ik van iemand tabak kreeg, maar 'k en heb geen pijpe.’

- ‘Wat zegt ge?’

- ‘Ik zeg dat ik mij nu behelpen mag met te speeken.’

En hij speekte.

Daarop vertrokken zij door het woud. Het kloosterklokje luidde profijtelijk den dag in. Er

werd een oude poort geopend, die daarbij hare grendels liet piepen. De das schokte over Thijl's rug en aan Zoster's vuist bengelden twee kwakkels en een konijntje.

's Namiddags, rond vier uur, deed Uilenspiegel met zijne bende in Brussel zijn blijde intrede. Het was eene merkwaardige gebeurtenis. Reeds in Berchem groeide de belangstelling aan, en wanneer, langs de Gentsche kasseide, de waggelende rolwagens de voorstad Molenbeek bereikten, was de karavaan omringd met een blij en meezingend volk.

Thijl had onderwege tamelijk veel gedronken. De faro smaakte goed. Hij smaakte heerlijk naar iemands geboorteplaats. Hij smaakte naar Bonpapa, en naar Bombardon, en naar Spekuloos, en naar Sinter-Goedele, en naar de Groote Markt met haar gesuikerde paleizen. Thijl was zat, maar 't en was niet van 't stuk dat hij in zijn laarzen had gegoten. Thijl was zat van verbluffing. Brussel daverde in hem. Die huizen, al die huizen, God! was dat Brussel? Kon het waar zijn dat hij nu eindelijk Brussel bezat? O reis, o lange slenterreis, reis van passie en begeerten, reis van bloote voeten en eeltige handen, reis van eten en vasten, reis van vreugde en toorn, prachtige reis, zoete reis van pijnen, gebenedijde reis die naar Brussel leidt!..

Thijl liet zijne mannen niet met rust. Hij wilde de wielen van zijn wagens niet hooren rollen en de hoeven van zijn paarden niet hooren slaan. Er moest boven alles en aandurend een zot geruisch gaan van zangen en muziek. Hij keef en vloekte. Er was nooit lawaai genoeg Pijke-Zeven kreeg leelijk op zijn knikker...

Pijke nochtans deed braaf zijn devooren. Hij wilde gaarne doordrongen zijn van de zeer bijzondere

beteekenis die iedereen aan dezen tocht scheen te hechten. Hij leidde ijverig den stoet, heel vooraan op zijn ezel en zweetend in zijn bont-satijnen clownpak. Hij zwaaide eene groote kroon van papieren bloemen. De ezel, behangen met klokjes, danste in een zilveren rinkeling. Achter Pijke-Zeven stapte de fanfare. Zij blies razend en onverpoosd. De dikke trom klopte lomp en statig de maat. De klarinet gilde...

Dan Thijl te paard. Zijn fraaie lijf groeide in het roode tricot. Zijn kop brandde er boven op. Zijn haren vlamden.

Uit alle vensters, op alle drempels kwamen de menschen ten uitkijk. En men wees den fellen ruiter, die van louter vuur was. En men riep aldooreen:

- ‘Heela! wie is deze?... Kijk hier! wie mag deze sterke zijn?’
- ‘Uilenspiegel! 't Is Uilenspiegel! Uilenspiegel is gekomen!’
- ‘Wat draagt hij in zijn hand? Verdore; hij draagt een pop met bellekens in zijn hand!... Hebt ge zijn rompe gezien? En zijn armen?.. Is me dat ne struische!’
- ‘'t Is Uilenspiegel! Uilenspiegel! Vivan Uilenspiegel! Uilenspiegel is gekomen!’

De eerste groote rolwagen, die zoo rijk beschilderd was, werd gevoerd door Daniël den Heilige die, gulden en nachtelijk, op de voorste der drie zware merries zat. Zoster de Moriaan leidde den tweeden wagen. Zijn één-oog sloeg stalen blikkers. Zijn lach stak als een ivoren kam onder zijn platten neus. Den derden wagen die open was stuurde Hoormidas de Bult. Hij zong. Zijn zware basstem klonk gelijk een orgel, en de zeven kinderen van Thijl zongen mee, Pierlapeu inbegrepen. Ze zaten op stoelen. En te midden

zat Nelleken Avesoete op een hoogeren stoel. Haar wijde kanten kapje vleugelde rond haren blonden kop. Ze lachte bloemig, een beetje schuchter. En over de paarden van den laatsten wagen djakte Janmol. Mol, zijne vrouw, keek aardig door het voorste vensterken. Boven op het dak had men Lamme Goedzak vastgevezen. Die vertoonde allerzijds zijn blij-voldane tronie en slingerde zijn koperen schijven om.

Maar alle hoofden en handen en geluiden gingen gretig naar Thijl. De schoone vrouwen van de lage stad, met hun zwaar Spaansch haar en hare fonkelende strasskammen lachten hem toe. En Thijl voelde de goede stad naar hem komen. Er waren verbaasde vreemdelingen die schreeuwden:

- 'Wat gebeurt er? Wat gebeurt er?'
- 'Uilenspiegel! Leve Uilenspiegel! Uilenspiegel is gekomen!'
- 'Uilenspiegel, wie is dat? Wie is hij, de Rooie?'

Die het vroegen, moesten het uit zichzelf weten. Uilenspiegel, de lust, de drang, de vlam, het sap, het geweldige leven, wie moest het nog weten, als men hem zag? Het volk lawaaide en stampte:

- 'Uilenspiegel! Uilenspiegel is gekomen! Uilenspiegel is gekomen!'

Bij de stadspoort gebood Thijl dat men zou staan. Hij stond op de brug en lengde zich uit. Vóór hem gaapte de rumoerige Vlaamsche Steenweg. En ginder tenden rees de klare stadhuistoren, waarvan hij alle steenen in zijn vleesch had omgedragen. Sint-Machiel blonk op den top.

En Thijl riep:

- 'k Heb u gezien! Er zijn geen droomen meer! Vooruit!'

Dan haperde zijn adem in zijn longen. Hij hief de scharlaken pop omhoog. De stoet rukte weer aan. De gevels dreunden.

- ‘Wat doet hij?... Weent hij?... Er slagen bliksems uit zijne oogen. Er steekt een ring in zijn oor!’

- ‘Uilenspiegel! Uilenspiegel!’

- ‘Hee! Heel Hij zingt! Hij zingt! Wat zingt hij!’

- ‘Uilenspiegel is gekomen! Uilenspiegel is gekomen!’

Thijl zong niet.

Nochtans meende hij zelf dat hij zong.

Het boek van den Gouden Tand

Het boek van den Gouden Tand

De oorlog brak uit.

De Brusselsche foor werd uitgesteld. De barak-menschen gingen zich voorloopig in vage wijken vestigen en wachtten, in de algemeene koorts, betere dagen af. Thijl Uilenspiegel en zijn huisgezin vonden een passende schuilplaats nabij de Schaarbeeksche statie, op een verlaten bouwgrond die langs den ijzeren weg helde. Hij schikte er de rolwagens en bouwde er houten stallingen, en 't werd daar een bedrijvige doening, schoon afgezet en bevrijd.

Thijl had zich in het Brusselsch leven geworpen als een bezetene. Hij bezocht Bombardon op zijn huidevetterskantoor en tante Alphonsiene op haren mutsenwinkel. Hij wandelde 's avonds met hen door de stad, en alle herbergen liepen ze af, en hij deed hen aldoor maar vertellen. Eens op een nacht dat ze laat naar huis keerden, moest Bombardon in het Peper-en-Zout-straatje de juiste plaats aantoonen, waar hij, over lang, te Nieuwjaarkesavond, een rooden boorling gevonden had. De gaslantaren stond daar nog en wierp eenderlijk op den Broodhuisdrempel zijn eenzame bibberlicht...

Maar Spekuloos was gestorven. Tante Alphonsiene verhaalde dat hij. God weet waarom, in een fransche koleire was geschoten en zijn eigen onder een kwalijken rochel had gestikt.

- ‘En weet ge wie ook al dood is?’ vroeg Bombardon.

Zijn rozig serafijngelaat glansde van trots om het te zeggen.

- ‘Hee-wel, mijnheer Mostaert. Van de beestjes.’

Thijl groette mijnheer Mostaert in zijn ziel. Hij vroeg daarna:

- ‘En Paraplu?’

- ‘Die is op zijn post gebleven.’

En waarlijk, Paraplu zat nog steeds in 't portaal van het verlaten Museum, ginder hooge. Hij las er dagelijks het Laatste Nieuws en kontroleerde de moorden en diefstallen in het adresboek...

Zoo liep Thijl Uilenspiegel de geliefde stad om en om, van onder tot boven.

En de oorlog brak uit.

Het land schokte in al zijne standen. De standen werden door mekaar gesmeten. De menschen stonden plots heel dicht bijeen, en de groote kon men uit de kleine niet meer onderscheiden. Een zelfde angst, een zelfde lust, een zelfde instinkt had ze brutaal vereffend. Het schrikkelijke oorlogsbeeld kwam alle individueele persoonlijkheid uitvagen, en onder een gelijk, eenvoudig en absoluut gevoel lagen ze saamgeklonken, saam tot een primitieve gemeenschap, die door een eenigen, aktieven wil werd beheerscht.

De spontane haat voor den vijand stichtte op één dag een liefderijke broederschap. Overal op straat en taveernen kwamen menschen te gare, die malkander nooit hadden ontmoet en zich voor de eerste maal ontdekten en herkenden. Zij hadden behoefte aan mededeelingen en praatten gloeiend ondereen, maar zij openbaarden niets, want zij wisten allemaal hetzelfde.

Wat eigenlijk die oorlog was, wisten zij echter

niet. Het was een woord, dat als een onweer door hunne zinnen daverde en uit hunne hersens een kollectieven bliksem sloeg.

Thijl onderging die wondere vereenvoudiging. Naïef en geestdriftig sloot hij zich aan bij de burgerwacht en mede met de anderen spitte hij nabij de Oostelijke stadspoorten kleine loopgraven, die, kinderlijk, met luttelen pikdraad werden beschermd. Geen oogenblik twijfelde hij aan de doeltreffendheid van deze militaire maatregelen. Ernstig en oplettend hield hij 's nachts de wacht omtrent de spoorwegbruggen, en hij vertrouwde argeloos in de sekure medewerking van het oud geweer, dat men hem gegeven had.

Gelijk iedereen las hij de gazetten, en gelijk iedereen was hij overtuigd van hetgeen daarin te lezen stond. De forten van Luik weerhielden den vijand, die met aanzienlijke verliezen over de grens werd geworpen. Nooit zou de meineedige overrompelaar het heldhaftige leger verslaan, dat met zoo taaie dapperheid het vaderland verdedigen kon. Thijl wist dat het waar was. Zijn leden tingelden van gretigheid bij het slikken van zulk dankbaar nieuws.

Eens, op het Beursplein, waar dagelijks de Brusselsche burgerschap vergaderde, kwam een open automobiel aanstuiven met licht-gewonde soldaten. Zij wuifden de menigte toe, die bijstroomde en juichte. Een duitsche helm viel uit de koets en rolde, tusschen de dringende schouders, in Uilenspiegel's hand. Thijl werd bleek en beefde. Die onmiddellijke aanraking werkte elektrisch. Het docht hem dat hij zoo plots met den vreemden inbreker handgemeen geworden was. De helm vlamde en donderde. Een vuur van opperst verweer brandde in de oogen van Thijl. Hij liep met zijn buit naar de rolwagens.

Nelleken zat in de zon en schilde aardappels. De kinderen speelden rondom haar, behalve Kadol, die met onnoozele aandacht de koorden van zijn trommel spande. Hoormidas waschte kropsala. Thijl hief zijn helm in de hoogte. Hij lachte zenuwachtig. En Nelleken schrok.

- 'God!' bad ze 'zijn ze toch hier?'

- 'Hier?' riep Thijl, 'hier komen ze nooit! Ze krijgen aan de Maas hun bekomste, de vortzakken. Maar morgen trek ik naar Luik.'

Nelleken zweeg. Ze had die beslissing al lang verwacht, en elken avond had ze den Hemel om uitstel gesmeekt. Nu keek ze bedrukt naar de kinderen. En Hoormidas grolde:

- 'Wat zult gij doen in Luik? Gij zijt ziek of dronken. Uw vaderland is hier.'

Gelijk Nelleken keek hij naar de kinderen.

- 'Laster niet, Hoormidas,' zei Thijl, 'al wie roept naar mijn bloed, zal antwoord krijgen. Mijn vaderland ligt niet tusschen Kadol en Pierlapeu. Ik heb vandaag een plicht vernomen, dien ik al drie weken lang verzuimen kon. Ik zal gaan, waar die plicht mij stuurt. En mocht ik ooit...'

Hij zweeg al meteen. De helm viel uit zijne handen. Ronsken ving hem op en stak er zijnen vlaskop in. Er kwam eene stilte. Nelleken had hare oogen gesloten. Hoormidas was rechtgestaan en rondde zijn bult. Hoog en wild stak het hoofd van Thijl in de ruimte.

Toen verscheen Daniël de Heilige en sprak:

- 'Ja, gij hebt het goed gehoord. Het kanon buldert aan de poorten van Brussel. Morgen zijn de Duitschers in de stad.'

's Anderen daags verlieten zij gevijven den wagencarré en trokken zwijgend naar het Centrum. De beweging op straat was alledaagsch. De trams

ronkten en belden. De menschen liepen om in gewoon bedrijf. De vlaggen wapperden aan de gevels.

- ‘Daniël’, vroeg Uilenspiegel, ‘zijt ge niet abuis?’

Daniël schudde ontkennend zijn donker hoofd. Hij zei:

- ‘Ik heb den burgemeester zien oprijden in een automobiel met witte vlag. Hij reed in de richting van Tervuren.’

- ‘Ik hoor het kanon niet meer’, fluisterde Pijke-Zeven.

Hoormidas glimlachte nijdig. Men kon niet merken aan hem in welken zin hij de gebeurtenissen beschouwde. Kimsaque vervolgde:

- ‘De stad kent haar lot nog niet. Het is volbracht.’

Op de Anspachlaan deden zich echter zonderlinge verschijnsels voor. Politieagenten drongen met gewichtige gebaren in groote koffiehuizen, die dadelijk daarna werden gesloten. Van mond tot mond vloog nu de bange mare. De Brusselaars keken malkander verbaasd en ongeloovig aan. Een heer stapte zenuwachtig van groep tot groep en vloekte voordurig:

- ‘Ah', les vaches. Nom de Dieu-de-Dieu-de-Dieu! les sales vaches.’

Een dikke vrouw uit het volk stiet slenterig haar karretje langs de asfalt en schreeuwde zorgeloos:

- ‘'k Heb hier ne kilo wijnbezen veur 'ne frank! Ne geheele kilo veur 'ne frank!’

In snelle rijtuigen zaten dames en kinderen tusschen groote koffers. De koetsiers werkten duchtig met de zweep. Ze holden naar de staties... En uit een zijstraatje kwam een jonge soldaat aangeloopen, grijs van zand en smerig. Hij was

seffens omringd en overvallen met vragen. Hij sloeg verwilderde blikken en elleboogde wanhopig. Hij had een eenig gedacht: schuilen en burgerskleeren.

Het vrouwtje zong:

- 'Ne geheele kilo veur ne frank!'

En zij geriefde een lachend loopmeisje, dat aan de purperen verleiding der druiven niet had kunnen weerstaan. Op dat oogenblik groeide een rumoerige menigte uit de lage wijken aan. De angst barstte los in de lucht, gelijk een onweer. Ketjes ravotten bliksemend door de menigte. De donkere drommen zwollen en lawaaiden. Men keek bleek naar een schrikbeeld dat ievers in aantocht was, dat niemand nog zag en dat iedereen vreesde. Men drong het te gemoet. De eene vertrouwde in den moed van den andere. En men joeg vooruit, gestuwd door den grooten blinden wil van allen, die elke persoonlijke schuchterheid opslorpte en ontbond.

Thijl zette het op een drafje, Zoster en Daniël en Hoormidas draafden mee. Pijke-Zeven spoedde zich op een afstand en zijn buikje waggelde ijverig over zijn beerachtige platvoeten. En langs de Boterstraat bereikten zij de Groote Markt.

Hier hield de politie het volk tegen. Het plein lag ledig, als voor een kermisommegang. Uit alle vensters kwamen verdwaasde gezichten kijken. De kommissarissen schreeuwden:

- 'Vensters toe! Fermez les fenêtres!'

Maar vrouwen wilden niet zoo gauw gehoorzamen. Ze schenen niet goed te weten wat ze doen moesten. Ze deden niets en beefden. Er waren er die zenuwachtig lachten en de handen overeensmeten, als werden ze in den rug gekitteld.

- 'Fermez donc les fenêtres, tas de dindes!'
- 'Straks,' meende Pijke-Zeven die al meer

en meer met de poepers zat, ‘straks zullen die dwaze kerten ons een kwaaie affaire op den nek halen, dat is zeker.’

- ‘Kruipt in de kelders’, keef hij luid, ‘of de Duitschers steken de heele stad in brand!’

Een kwajongen spotte:

- ‘Hee! kop-en-gat!’

Men loech even in de ronde. Dan werden de gordijnen neergelaten. Eén voor één deden de gevels hunne oogen toe.

Thijl had zich weten naar voren te duwen. Hij stond aan den ingang van de Marktplaats, met de gebalde vuisten in de broekzakken. De steenen brandden onder zijne voeten. De dag sloeg geweldig op zijn hoofd en de zon deed hem zeer in zijne oogen. Hij kauwde en herkauwde een stukje lint, dat hij van zijn ontsluierd dasje had gebeten. Hij keek naar den stadshuistoren als naar zijn eigen: de toren was beleedigd en klein.

Almeteen viel het ademend geronk van menschen. Een zonderlinge fijfelmuziek klonk uit de Heuvelstraat. Traag klopte de trom. Een automobiel verscheen op het plein en schoof langzaam naar de traparkade.

Een wit vlaggetje wapperde vooraan. Er sprong een krop in de keel van Uilenspiegel.

- ‘Ziet ge iets?’ vroeg Pijke zacht, vastgemetst binnen den muur van lijven.

- ‘Zwijg’, snauwde Hoormidas, die tusschen twee ellebogen een kijkgat gevonden had.

Schril nu gilden de fijfels, daar plots uit de nauwe steeg de eerste krijgers in de wijde ruimte zich ontwikkelden. De trom bromde dof. Doodstil stond het volk...

Een kort kommando brak los. Grijze massa's schoven aan op een donkeren, gelijken, mekanieken laarzenstap. Grijs de vierkante gelederen,

grijs van beenen, rompe en helm, grijs in geleidelijken groei, zwellend tot eene grijze paradeerende krioeling, waar geen soldaat meer te onderscheiden was...

Dan verscheen de ruiterij.

En de markt kwam vol.

De markt, de schoone vergulde markt kwam vol, vol van een verren vijand die zijn stalen zolen in het huiverige hart der stede sloeg. Daarboven wierp de fijfelmarsch tegelijk iets van een barbaarsche kampdrift en iets van een blonden oervagen droom. Maar eene heete lederreuk beet in den neus van Uilenspiegel. Hij rolde zijn vuisten in zijn broekzakken en deed er zijn kneukels kraken. Hij scheen te glimlachen, ongeveer gelijk een wolf.

De parade stuikte op een laatsten voetentrap, die knalde. De troepen stonden pal. Toen werd langs den stadhuistoren de Duitsche vlag geheschen.

- ‘Goedjoe!’ baste Thijl.

De luchte gaapte hol, alsof de hemel zijn adem inhield. De oude gildepaleizen wiegden voorover. En ginder hooge schitterde Sint-Machiel in de zon. Ginderhooge, op het uiterste steenfloroen, had Thijl eens gezeten en de engelen zien ommeringen. Ginderhooge had zich voor de eerste maal de zekerheid van moeders blanken boezem geopenbaard...

Thans brandde de melk van al de moeders op Thijl's lippen. De vijand stampte op zijn hart. De vlag scheurde door zijn vleesch. Hij rees smartelijk in de vlammen van zijn haat. Zijn nagels drongen in zijn palmen.

Het volk week. Twee reusachtige soldaten naderden met opgeheven geweer. Een kolf stiet tegen Uilenspiegel's voorhoofd. Thijl blikte schrik-

kelijk in het gelaat van den Duitscher. Thijl wist dat hij nergens leelijker gelaat had bekeken. Hij zag het leelijkste gelaat dat ooit zijn instinkt had aangerand.

En zijn vuisten sprongen uit zijne broekzakken...

Toen sloot Daniël zijn struische armen om de borst van Thijl. Thijl werd in het volk geslingerd. Het volk week. Er steeg een vaag gejammer.

- 'Oêi-oê-ôei!...'

Daniël liet Uilenspiegel los. Ze stonden in het eenzame Beenhouwerssteegje.

- 'Mijn zoon', zuchtte Daniël, 'hebt ge uw klare oogen niet meer?'

Thijl had zijne klare oogen niet meer. Hij weende. Hij weende bloed.

Thijl Uilenspiegel en zijne vier kameraden gingen hunne aandoening koelen in den Koning van Spanje. De kleine taveerne was gesloten. Ze moesten hun namen door het sleutelgat roepen om binnengelaten te worden. De gesloten blaffeturen maakten de gelagkamer tot een duister ongezellig verblijf. Men bracht hen in de achterkeuken, waar de klare middag leutig op tinnen teelen en koperen kannen blonk.

Een jongeling zat bij de tafel. Hij keek schuchter op.

- 'Hee!' riep Hoormidas, 'is dat niet de soldaat, dien we langs de Anspachlaan hebben zien vluchten?'

De jongeling knikte lachend, een beetje benauwd. Er stak een gouden tand in zijnen mond.

- 'Zijt ge bang voor ons?' vroeg Pijke-Zeven; 'ach kom, we zijn immers geen verklikkers!'

Hij zette met de gauwte zijn bolhoedje scheef, om zijn bewering blijkbaar meer kracht bij te zetten. En bij wijze van afdoende konklusie speekte

hij links naar den aschpot, dien hij op drie meters afstand trof. Het was in het oog springend dat Pijke-Zeven onder het dak van den Koning van Spanje al de sierlijke vermogens heroverde, die hij in het gedrang van de Boterstraat langs de onderste lagen van zijn darmen had verloren.

De bazin kwam, met haren vetten vinger op de lippen, de klanten aansporen tot groote voorzichtigheid. Zij had den Belgischen piot in haar huis opgenomen. De arme jongen was uitgeput van honger en vermoeienis. Zij had hem opgebeurd met wijn en een flink beefstuk. Ze had hem burgerkleeren gegeven, een oud pak van haren zoon, dat wat te nauw spande, vooral op den gekwetsten schouder die nog omwonden was. Ze bloosde van gemengde fierheid en angst.

- 'Ge hebt welgedaan,' sprak de Bult met een keldergeluid.

De mannen gingen aanzitten. Er werd gedronken. De geuzenlambik schuimde en geurde minnelijk. De pijperook dampte uit zes bakken en hing blauwig onder de zoldering.

- 'Wel daar, Gouden Tand', zei Thijl Uilenspiegel, 'zult ge ons niet vertellen, wat er met u is gebeurd, want wij hebben verdomd een onnoozel idee van den oorlog!'

De Gouden Tand had geen bezwaar tegen het voorstel. Hij lachte beteuterd. Het was een lieve, bedeesde kerel, nu hij zich onder vrienden voelde veilig zijn. Hij deed een rap verhaal, dat over het algemeen wat troebel voorkwam, want het was vol nieuwigheid en wonder. Thijl staarde hem vorschend aan. Daniël luisterde met gesloten oogen. Zoster rolde verbaasd zijn porceleinen cyclopenblik. Hoormidas blies wiegende rondekens naar de mult van den kanarievogel. De zeever der aandacht leekte over Pijke's dubbele kin.

En het verhaal van den Gouden Tand was ongeveer als volgt:

- ‘Ik ben van Leuven. Ik werd opgeroepen met de allereerste lichtingen. Men stuurde mij naar Luik. Ik heb daar, moet ik zeggen, niet veel merkweerdigs ondervonden. Wij lagen in de achterlinies, op den weg van Tongeren. Het was er een bijna plezierig kampleven. Wij hebben niet afgezien. Na enkele dagen kwam het bevel dat wij ons op tien kilometers naar het westen zouden begeven. Wij trokken dus terug en vestigden ons achter een groot veen, in een bosch van jonge dennen, en ver van de dorpen. Den vierden dag werden wij gewaar dat het eten ontbrak. Maar wij waren zonder zorgen. Eigenlijk had geen enkele onder ons een Duitscher gezien. We hoorden het kanon. Dat was alles. We wisten niet wat vechten was. 's Morgens van den vijfden dag werden de mannen ongedurig. Er was geen koffie. Er was geen soep. We kregen de kleine helft van een rantsoen brood. Men mompelde. De luitenant kwam door de linies marcheeren en snauwde ons 't een en ander toe, dat we toch niet begrepen. A la guerre comme à la guerre! riep hij. Dat verstonden wij. In den grond dachten we niet aan muiterij. De sergeant vertelde, in het vlaamsch, dat we op slot van rekening gekomen waren om te lijden. We leden niet genoeg, zei hij, we waren bedorven. Hij begon onze plichten op te sommen, en juist viel een bom in 't midden van het kamp. De ruk van den wind smeet mij op vijf meters afstand. Ik kroop recht. Ik voelde nergens pijn aan mijn lijf. Maar ginder lagen een hoop makkers te janken. Ik liep naar hen toe en struikelde over een geweer, waaraan nog een arm lag vastgevuist. Ik zag niet veel bloed. Het was een droef schouwspel, dat in 't geheel niet leek

op wat ik er mij van voorgesteld had. Nu gingen fluitende sissers door de lucht. Soms meende ik dat er stalen draden omvlogen. Ik was echter kalm gebleven. Ik ben niet moediger dan een ander, maar men denkt verkeerd over de weerbaarheid onzer zenuwen. Men is banger wanneer het gevaar nadert, dan wanneer het aanwezig is. Zonder overspanning beredeneerde ik de wijze, waarop ik mij den toestand aanpassen moest. Vlak vóor mij rezen twee makkers uit den grond, waar eene ontploffing hen had bedolven. Ze betastten zich en de eene lachte mij dwaas toe. De andere zei: “We hebben niets verloren met te wachten!” De sergeant stond bij het veen te vloeken. “Luizakken!” schreeuwde hij, “lamme broekschijters, wat lult ge daar, godverdoeme! ondereen?” Hij rukte aan een machinegeweer, dat in het water was gezonken. Wij haastten ons naar hem en trokken het tuig in 't droge. Het werd op een heuvelken gesteld, binnen een paar jeneverstruiken. Wij daarachter, gedrieën op onzen buik, de sergeant ernaast op zijne knieën. “Filemon!” riep de sergeant. Filemon kwam door het veen gestapt. Hij leek wel een nachtwandelaar. Hij stapte vóor zich uit, zonder ommezien, met het witte gelaat naar den hemel. Hij hield zijn rechterarm vooruitgestoken, alsof hij een denkbeeldige processiekeers reikte. Maar wij zagen dat die arm geen hand meer had. Er hingen draadjes bloed aan den rooden stomp. “Verdeke!” zei de sergeant, “de sukkelaar loopt naar de poelen!” Weer riep hij: “Filemon! Filemon! langs hier!” Filemon hoorde niets. Hij ging. Hij waande zich waarachtig in een plechtigen stoet. Hij stapte priesterlijk, den arm naar voren. Hij droeg, gelijk een sakrament, het stukje ruimte waar zijn hand gewoond had. Het water rees hem tot aan de billen. Zijn ledige

veldflesch begon achter hem op de vlakte te drijven. Zijn opgeheven hoofd veranderde evenmin van richting als van kleur. En plots scheen hij in een diepte te storten. Hij verdween. De sergeant sprong recht. Maar hij sprong heel hoog, dacht mij. De zavel barstte rond het zwarte jenevergroen. Dan zag ik een groote ster van witte vlammen, en ik zonk in iets dat blauw was en fluweelig, in iets zeer zoets, waar ik deugd had mij neer te vlijen om te slapen. Hoe lang duurde dat? Ik opende mijne oogen en het was nacht, de schoone zomernacht met zijn fonkeling van diamanten, zijn koele manestralen en zijn geur van frisschen dauw. Ik wilde mij oplichten. Ik lag vast. Mijn armen waren echter vrij en ik kon op mijn ellebogen steunen. Zij staken in een soort van modder en gleden uit. Een lichaam woog over mijne beenen, die zengelden. De handen rustten op mijne borst. Maar de kop van het lijf was weg. Ik lag met mijn schouders in een moes van hersenen. Nu herkende ik de jeneverstruiken. Het machinegeweer stond er ongeschonden, met zijn patroonlinten. Iets verder zat de sergeant, den rug naar mij gewend. Ik had veel moeite om alleen los te komen van onder het onthoofde lijk. Het woog als lood, en mijne voeten sliepen. Wanneer ik te been stond, ontdekte ik den derden makker. Hij lag plat, met uitgestrekte beenen en armen, net een zwart kruis in den bleeken zavelgrond. Hij lachte naar den hemel. Ik ging op den rug van den sergeant kloppen. De sergeant viel stillekens omver. Ik merkte dat hij geen kin meer had, alleen een groot donker gat onder de oogen, die vreeslijk uitpuilden. Rond mij was alles doodelijk stil...'

De bazin huiverde:

- 'Ai Heere-Gottekes-toch!'

Thijl zei:

- ‘Drink ne keer, jongen..’

Hij keek somber. Allen dronken. De Gouden Tand hernam:

- ‘Gij zult mij misschien bezwaarlijk kunnen gelooven, wanneer ik verzeker dat de ontdekkingen die ik deed mij hoegenaamd niet van streek brachten. Daags te voren wist ik niet wat een gewonde was en van de ambulantie kende ik alleen de blanke verpleegsters, die zoo aardig zijn en blozend knipoogen als wij voorbij-marcheeren... De verwoesting van mijn kameraden verbijsterde mij nochtans niet, maar wekte mijne aandacht ten aanzien van mijn eigen toestand. De tingeling was uit mijne voeten. Ik was ongedeerd, maar uitgeput van honger. Ik wilde naar 't veen om mijn mond te koelen. Dan zag ik aan den overkant een Duitschen schildwacht staan. Schielijk liet ik mij neervallen. De verschrikking had me den adem in de keel gesmoord. Ik bleef een tijdje liggen, waarna ik heel traag over de heide kroop en het zandheuveltje bereikte dat mij dekken kon. Nu zag ik tusschen de jenevertakjes den Duitschen soldaat, den eersten. Ik bekeek hem lang. Het was een groote kerel, schoon uitgelengd in den elektrischen maneschijn. Het leek wel alsof hij gansch alleen op de eenzame, vernielde wereld stond. Hij verroerde niet veel. Zijn bajonet schoot af en toe een puntigen glans. Kalm richtte ik naar hem den muil van de mitrailleuse en schikte de patronen. Voor de eerste maal in mijn leven zou ik dooden, en ik beefde niet. Mijne hand omsloot vaster dan ooit de koperen draaikruk... En toen bedacht ik me. Wanneer ik den schildwacht zou hebben neergeschoten, wat ware er dan gebeurd? Een doode schildwacht. Een schildwacht minder. En het alarm in den nacht. Dat

was al te kinderachtig. Men kon meer doen met een machinegeweer. Ik besloot gunstiger omstandigheden af te wachten. En ik wachtte. De spanning van mijne zenuwen bedekte allengerhand de grollingen van mijn honger. Ik leed het meest van den dorst en kauwde de bittere jeneverbladen. De maan verzonk. De morgen kwam. Ik zag op een honderd meters afstand de houten stellingen die de vijand over de poelwateren aangelegd had. De eerste dagnevelen verdampten. Een ruiter verscheen op de brug. Hij overblikte de wijde heidevlakte. Eindelijk keerde hij en een half-uur later rukte het grijze voetvolk aan. De krijgers daagden op, gedrongen en kommerloos. Ze bereikten den berderen weg. Een officier stapte vooraan. Hij las bezorgd in zijne veldkaart. Het was een roode dikkerd. Ik liet hem gaan. De twee eerste soldatenrangen liet ik gaan. Ik lachte van binnen en telde de manschappen en berekende mijn oogenblik. Dan, ineens, deed ik het knetterend meuleken draaien. Al wat op de brug stond werd weggevaagd. De dikke officier wendde zich om en begon met een plaatijzeren stem onmogelijke bevelen uit te vloeken. Hij wilde de brug weer over. Hij kwam in de vuurlinie en viel. Ik weet niet waarom ik op dat moment plots naar links keek. Ik merkte den schildwacht die geknield was en naar de jeneverstruiken den loop van zijn karabijn hield gericht. Ik wilde mij bukken. Te laat. Ik kreeg den kogel in den schouder. Razend voortaan beoefende ik de mitrailleuse. Ik schoot. Ik schoot. Ik luisterde naar den knallenden tiktak en wist ten slotte niet meer van wat hij het gerucht was. Ginder zag ik menschen vluchten, en neerstorten, en vluchten. Maar almeteen zag ik ook, vlak bij, in het water, den schildwacht naderen, stormspringend en wapen hoog-op. Hij

riep: “Schweinhund!” ik draaide den loop naar hem toe en riep tegen: “Pak vast!” Ik wilde er ook een scheldnaam bijvoegen en ziehier het kurieuze: ik voegde er inderdaad een scheldnaam bij, en zei: “Stinkerd!” in het aangezicht van een ouden heer, die vriendelijk over mij was gebogen... Het was de dokter. Ik lag in het Belgisch lazaret van Diest.’

- ‘Verdomd komiek!’ smakte Pijke-Zeven.

Men staarde malkander aan, met verbaasden glimlach. De bazin zweette van bewondering. Hoormidas ving een vlieg, die op zijn puntige knie zat. Maar Thijl blikte ernstig naar den Gouden Tand en was omdaan met duistere gepeinzen. Hij vroeg:

- ‘En dan? Wat gebeurde er verder? Ge waart niet zwaar gekwetst?’

- ‘Neen. De wonde aan mijn schouder was de oorzaak van die schielijke bezwijming, want toen men mij bij de mitrailleuse vond, waren alle Duitschers geweken, en de schildwacht lag dood op den oever van het veen. Toen echter begon voor mij een smartelijke aftocht. De vijand overrompelde letterlijk het land. Hij groeide rollend en donderend aan, gelijk een stortvloed en slingerde al wat hem hinderde uit den weg. Er zijn alzoo veel Belgische broeders gevallen, mijnheer. Wij waren niet uitgerust, wij hadden geen wapenen genoeg, wij hadden nauwelijks iets meer dan onze lijven, en onzen moed, en onze wanhoop. Met mij ging het mizerabel. Van Diest werd ik naar Leuven overgebracht, ik zal niet zeggen hoe. In Leuven lag ik vier dagen. De stem van het kanon klonk luider en zwaarder. Den vierden dag werd ik gewaar dat men ons daar zou laten liggen, met een rood kruis op het dak. Ik kan dat echter niet met zekerheid beweren. Ik stond op en verliet de ziekenkamer zoo goed als ik kon. Ik ont-

moette witte dames, die niet lachten, en nonnen, die niets reiden. Zij lieten mij gaan. En ik aanvaardde een pijnlijke reis in de richting van Brussel. Goede landlieden hebben mij onderwege geholpen. In het Zoniënbosch heb ik zes uren in een natte gracht genesteld, terwijl bij troepjes een brigade uhlanen voorbijtrok. Gelijk een verjaagde hond heb ik de stad bereikt, want ik heb mijn tijd van angst gekregen, een tijd van schrikkelijken angst, leelijker dan de dood, en dien ik niet zeggen kan...'

Allen zwegen.

Thijl Uilenspiegel drukte stevig de hand van den Gouden Tand. Dan zei hij:

- 'Er blijft u nog veel te doen, mijn vriend. En wij, wij moeten nog veel beginnen. Het wordt klaar in onzen geest. Wij zullen uit de lamme kudde rijzen. Wie onder u is nog niet zat van het bloed dat wij hier gedronken hebben? In wien luidt niet te bersten het alarm van een volk dat niet sterven wil? Mijn lijf draagt de wonden van den bloedigen handstomp, en van den verpletten schedel en van het zwarte gat-in-de-keel. In mijn vleesch spreidt het lachende lijk zijn kruis ten hemel. Onuitgesproken eeden zijn de sterkste - maar ziet gij de Vaderen? Zij staan overend en knikken voldaan. Zij hebben het verzwegen woord vernomen, dat onzen plicht bezweert... Asa! bazinne, schenk ons den geus! En gij, Hoormidas, rep u, en laat het heilige lied weerklinken!'

Hoormidas sprong op een stoel en zong:

- 'Zij zullen hem niet temmen,
Den fieren Vlaamschen Leeuw,
Al dreigen zij zijn vrijheid,
Met kluisters en geschreeuw!
Zij zullen hem niet temmen,
Zoolang een Vlaming leeft,
Zoolang de Leeuw kan klauwen,
Zoolang hij tanden heeft!'

En allen herhaalden in koor, met inbegrip van de gemoedelijke herbergvrouw, die hare tranen niet kon weerhouden:

- ‘Zij zullen hem niet temmen,
Zoolang een Vlaming leeft,
Zoolang de Leeuw kan klauwen,
Zoolang hij tanden heeft’.

En na het laatste koeplet, ledigden zij hunne glazen en vertrokken gezessen. Er liepen alreeds polizeimannen door de stad. Thijl ontmoette er twee die hij scherp onderzocht. Hij verwonderde zich dat op hun gelaat het masker van vijandige leelijkheid bijna onzichtbaar was geworden. Zouden deze twee ook menschen zijn? Zij stapten gehoorzaam op. De jongste was blond en rozig. Hij keek droomend uit zijne groote blauwe oogen. De oudste droeg een ronden baard. Een porseleinen pijp hing in de gouden krullen. Hij had een teederen blik, gelijk van een reizenden gade, die in vreemd land melankolisch aan vrouw en kinderen denkt.

De Gouden Tand was gauw een ijverig lid geworden van de leuke familie, die te Schaerbeek in de rolwagens huisde...

De tijd verstreek. Leuven brandde. Dendermonde lag in gruizelementen. Antwerpen viel. Met zijn verminkt leger trok de Koning zich al strijdend op de Yzerlinie terug. De Nieuwpoortsche sluizen werden gebroken.

Eens op een kouden winteravond zaten Thijl Uilenspiegel en pater Oremus in het houten kamertje alleen. Een kleine kachel ronkte. De roode pot verlichtte hun gelaat.

En Pater Oremus zei na een lange stilte:

- ‘Mijn zoon, er hangt een vage angst in mijne lenden. Ik ben benauwd voor u.’

Thijl lachte. Pater Oremus schudde triestig zijn zwaren kop.

- ‘Gij lacht,’ sprak hij, ‘om uw bedwelming gaande te houden. Gij zijt gelijk een dronkaard, die bang is dat hij nuchter wordt. Gij loopt van den morgen tot den avond. Gij telt de treinen op den spoorweg en beloert de beweging der troepen. Ik weet ook dat gij duiven opwerpt. Maar ik beef niet om het gevaar van 't spionnengedoe. Gij meent het goed. En toch, mijn zoon, met al uw vlijt en werkzaamheid, komt gij mij voor als een leeglooper. Mag ik niet weten wat er omgaat in u?’

Thijl reikte zijne opene handen en vroeg:

- ‘Wat is er troebel aan mij? Mijn vuisten zijn klaar. Mijn adem vloeit helder. Mijn kop steekt in het licht.’

Pater Oremus zuchtte. Hij keek naar de glanzende korrels die in den aschbak vielen. Zijn stemme zonk:

- ‘Hoelang, zullen wij hier aan den modderigen barm vastgemetseld liggen? Ik weet niet wat gij van ons, ik weet niet wat gij, Thijl, van uw eigen verwacht.’

- ‘Daniël, gaat gij wanhopen?’

- ‘Gij danst op een koord. Waarom spot gij van daarboven? Ik heb u gezien en ik heb u gevolgd. Ik heb ons allen lief, ons land en onze menschen. En u heb ik uit alle krachten lief. Ik zie het eeuwige op uw voorhoofd blinken. Maar ligt het doel niet duister vóor uwe oogen? Ik wanhoop niet. Vertrouwend zegen ik de sporen van uwe voeten. Mijn zoon, waarheen? waarheen?’

Thijl sprak kort en sterk:

- ‘De tijden zijn verward. De menschheid zoekt een nieuwe orde. Denkt gij dat er gevochten wordt om een vermoorden prins? Voorwaar, ik zeg het u: de oude rotsen, waarop de orde werd

gebouwd, zijn in het slijk verzonken, - de heipalen zijn rot, - de heele veste gaat ten onder. Gij zegt dat ik geen weg meer zie, Daniël? Doe uwe oogen open: er zijn geen wegen meer!'

- 'Helaas! moet ik u nog gelooven?'

- 'Geweld zal alle dijken breken. Een wilde zee rolt frisch al over 't zieke land. Zij zwelgt in éenen vloed de torens en paleizen. Hoort gij de brandkisten rinkelend in den afgrond slaan? Straks waait alom een lieve wind van geuren. Straks straalt een lieve morgenstond, die de herboren wereld baadt in peerlemoeren dauw. Er zijn geen wegen meer, Daniël. Er zal een zoete zon zijn en een koele vlakte. De menschen, die van goeden wil zijn, zullen blij hun voeten zetten en samen nieuwe wegen maken, al wandelend naar de zon!'

Pater Oremus wendde zich om en keek verschrikt naar 't kleine venster. Hij fluisterde:

- 'Zwijg stil. Ik heb een oog gevoeld, dat door de ruiten loerde...'

Maar Uilenspiegel lachte. Hij riep:

- 'Naar de weerlicht met dat oog! Het is het oog dat sterven moet. Het komt aan alle ramen om genade smeeken, het bleeke oog van den laatsten dwingeland. Mijn broeder, zijt ge bang?'

Op Kadol's trommel lag de zilveren fluit van Thijl. Zij glansde. Thijl nam haar in zijne handen, waar zij hing gelijk een straal.

- 'Ziehier,' zei hij, 'die fluit heb ik van Meester Ranke gekregen. Meester Ranke, van ginderhooge hoort gij mij? Gij zult mij in deze verkwikkende kataklysmen niet verlaten. Ik richt mij naar u. Gij wiegelt droomend om en fraaie verzen druppelen langs uwe vingeren. Gij hebt in mij den lust gewekt naar liefde en rechtveerdigheid. Gij hebt tot mijne lippen den struischen

grond geheven van mijn vaderland. Uw woord, uw schoon woord gist elken dag nog in mijne ziele. Nu ziet gij zelf: ik sta alleen. Mijn vrienden willen mij verlaten. O zoete Meester, lees hardop in mijn geest. Zal ik om onze vrijheid bedelen? Zal ik met het bloed van onze zonen de rechten koopen, waarnaar mijn volk sinds eeuwen snakt?.. Of zal ik sterk de armen uit de mouwen steken en mede vechten voor de wijdere, grootsche vrijmaking?'

Daniël de Heilige vatte Thijl's brandend hoofd in zijne handen en doofde de vlammen aan zijne dreunende borst.

- 'Mijn zoon! mijn zoon!' bad hij 'hoe heb ik u verloochend!'

Hij zakte thoope aan Uilenspiegel's voeten en kuste 't zilveren buisje dat op zijn knieën lag. Thijl riep:

- 'Ik dank u om de vreugd die ge me geeft. Nu weet ik wat ge morgen doen zult.'

Nelleken Avesoete kwam binnen.

- 'Wel! wel!' lachte ze 'hoe kunt ge zoo laat in den donkere zitten?

Pater Oremus antwoordde:

- 'Het is, geloof ik, in het geheel niet donker meer.'

Terwijl Nelleken pinkoogend de lamp ontstak, speelde Thijl op zijn fluitje het lied van de Schoone Dahlia.

De volgende week vertrokken Daniël Kimsaque en Zoster de Moriaan met pak en zak naar Holland. Thijl Uilenspiegel leidde hen tot aan de grens, op eene zekere plaats, waar 't veilig was om over te steken. Ze omhelsden malkander bij 't afscheid.

Thijl keerde naar huis met twee vlakken spek.

En acht dagen later ging hij opnieuw. Zes jongelingen vervoegden hem te Londerzeel, acht andere te Moll, en twaalf in een klein dorpje nabij Turnhout. Om de maand deed hij de geheimzinnige reis. En telkens kwam hij terug met een vracht boonen, of aardappelen, of tarwe, en dikwijls met een haas.

In de Lente van het tweede oorlogsjaar gewerd hem de eerste brief van Pater Oremus. Hij las hem gretig en borg hem in een tasje dat hij op de borst droeg. Hij kreeg vervolgens zeven brieven..

Eens op een avond, dat Thijl met Pijke-Zeven bij een bezoek aan den 'Koning van Spanje', daar diep in de glazen zat te kijken, werd hij er zeer onverwachts vervoegd door den Gouden Tand.

De Gouden Tand was bleek en ontzet. Hij ging iets in de ooren van Uilenspiegel fluisteren, die seffens opstond en de herberg verliet.

- 'Heewel?' vroeg hij buiten.
- 'De Duitschers hebben al de wagens afgezocht. Nelleken is er ziek van geworden.'

Thijl fronste zijne wenkbrauwen. Hij sprak:

- 'Ze hebben natuurlijk niets gevonden. Daar is niets.'
- 'Daar waren duiven, zeiden ze.'
- 'Duiven? Gekheid!'

Hij lachte kort. Hij wilde terug naar de taveerne. Maar de Gouden Tand nam hem bij den arm. Hij beefde van angst. Hij smeekte:

- 'Thijl, ik verzeker u, die kerels hebben iets in 't snuitje. Het is mogelijk dat zij zich aan u vergrijpen. Gij hebt natuurlijk niets te vreezen. Thijl, bedenk dat ik bang ben voor mij.'
- 'Gekheid, zeg ik u!'

De jongen hield aan.

- 'Thijl,' bad hij, 'ik weet dat gij... dat gij weet hoe men naar Hollland gaat...'

Thijl, in een oogwenk, vatte hem bij de keel. Hij bedaarde echter gauw. Hij liet den Gouden Tand weer los. Hij grolde heesch:

- ‘Ge zijt een ezel. Loop naar huis. Ge zult mij morgen rekenschap geven.’

De Gouden Tand hernam:

- ‘Ik weet wat ik zie. Ik heb geraden en toen werd alles duidelijk, wat ge deedt. Om de liefde Gods, Thijl, neem me den naasten keer mee. Ik kan hier de lucht niet meer verdragen.’

- ‘Spoed u naar huis, vervloekt kalf!’

Hij hield zijn vuist in de hoogte. De Gouden Tand verdween.

Maar 's anderen daags bedacht zich Uilenspiegel. Hij ging den Gouden Tand vriendelijk op de schouders kloppen en blies hem in het oor:

- ‘Maak dat ge Dinsdag klaar zijt. We gaan’.

En ze gingen.

Ze gingen met een dozijn Brusselsche schachten, en onderweg groeide hun troepje aan. Op vooraf bepaalde plaatsen kwamen zwijgende troepjes zich aansluiten. Ze bleven op afstand en volgden. De heele regeling scheen nauwkeurig ingericht en de Gouden Tand kon er zijn oogen niet bij gelooven. Hij gaf voortdurend blijken van verbaasde belangstelling.

Hij stapte vooraan met Thijl. Ze drongen in een bosch. Thijl stapte nu langzamer en blikte oplettend rond. De Gouden Tand vroeg:

- ‘Zijn we nog ver van de grens?’

- ‘Gij weet het’, zei Thijl.

- ‘Ik?...’

Thijl antwoordde niet. De Gouden Tand had een zonderlingen glimlach. Na een kleine stilte sprak hij zeemzoet:

- ‘Wat gij doet op levensgevaar, is waarlijk prachtig. Hoe zal uw vaderland u dat ooit vergelden?’

- ‘*Het* vaderland moet ge zeggen. Niet het mijne alleen’.

- ‘Ik begrijp u niet’.

- ‘Beproef het. Ik werk voor *het* Vaderland, voor 't vaderland van alle rechtveerdige en liefderijke menschen, - want wij, Vlamingen, willen absoluut daarbij hooren. Onthoud wat ik u zeg. Het is waarschijnlijk de laatste keer, dat ge mij ziet en hoort’.

- ‘Waarschijnlijk, inderdaad’.

Plots bleef Uilenspiegel staan. Hij keek den Gouden Tand in de oogen.

- ‘Weet ge wel’ vroeg hij, ‘dat wij verraden zijn? Gij schijnt er waarlijk niet aan te denken’.

De Gouden Tand schrok. Thijl Uilenspiegel vervolgde:

- ‘En weet gij waaraan ik het verraad herken? Aan zeker voetstappen, die ik op dezen weg bespeur, - en aan uwe woorden!’

De andere sprong op afstand en zijne hand schoot tastend in zijn binnenzak. Maar Thijl was hem te lijve en wierp hem onder zijne knie. Hij smeet den revolver weg, dien de Gouden Tand in zijn vuist reeds knelde, en sprak kalmpjes:

- ‘Indien ge roept, verbrijzel ik u den schedel. Zet u neer en zwijg’.

De rekruten kwamen bij. Thijl opende den ransel dien hij op den rug droeg, en nam er een tang en een zeel, welke hij vóor zich in het gras liet vallen.

- ‘Jongens’, begon hij, ‘deze kerel heeft dertig maanden geslapen onder mijn dak en gegeten aan mijne tafel. Ik had hem uit deernis opgenomen, want hij had zich voorgedaan als een gewonde soldaat, die vóor den overweldiger moest vluchten. Dertig lange maanden heeft hij me bespied. Vandaag was zijn plan om mij aan den vijand over

te leveren. Nu zult gij zien wat ik met spionnen en verraders doe... Sta recht!'

De Gouden Tand stond recht. Maar toen hij zag dat Uilenspiegel het zeel om het lijf wou binden, hief hij den kop en slaakte een wilden schreeuw. De schreeuw smoorde in zijn strot, dien Thijl met de koord had toegenepen. Hij werd omwonden en aan een boom vastgeriemd. Daar stond hij, half verwurgd, de oogen wit in 't zwellend blauw gelaat. Zijn lichaam schokte binnen de koorde, zijn adem ratelde, zijn purperen tong stak uit.

- 'Geef me de tang', zei Thijl.

Hij vatte het donkere ijzer, opende den verroesten klauw en beet hem toe op de tong, die daar puilde. Hij rukte met een korten wrong aan 't paarse vleesch, dat hij alover zijnen schouder gooide. De mond van den Gouden Tand werd een geute bloed.

Dan teekende Thijl's roode vinger het woord Judas op een stuk papier, dat hij bovenop in de schors van den boom haakte.

- 'Vooruit nu, vrienden! Weest maar niet bang. Ik ken een anderen weg. Wij zullen het spoor ontloopen'.

En allen spoedden zich.

De jongens waren in veiligheid.

Thijl Uilenspiegel doolde langs de eenzame Kempen.

Hij was uitgeput, maar veel meer was hij droef te moede. Het was de zesde dag. En aan den zoom van een ruischend sparrenbosschelken kwam hij het Verleden tegen. De oude grijsaard sprak:

- 'Thijl, de donkere vleugels klapwieken over u. Waar wilt gij heen?'

Uilenspiegel zette zich neer op den groenen barm en zei:

- ‘Naar huis, naar huis!. Ik wil mijne kinderen kussen!’

De oude man bedekte zijn rimpelig gelaat, en zijn droge baard beefde.

- ‘O Thijl! Thijl!’, kloeg hij, ‘'t Verraad zit aan uw haard en wacht op u. Keer om en vlucht! Ik kom uit de tijden om u de baan te toonen...’

Thijl schudde zijn hoofd en staarde in de heide, die lustig met zijn horzels en zijn klokjes leefde. De oude man vertrok. Hij lispte nog vaarwel, met de verre stem van Peetje Avesoete.

En zie! een eenzaam meisje rees uit de opalen misten van de vlakte. Zij naderde op hare bloote voetjes. Haar groote donkere oogen bloeiden in 't fluweel van hare blauwe lokken. Haar mond viel kersrood open op een zucht. Zij weende:

- ‘'t Beloofde Land jammert aan de kim van Morgen. Thijl! Thijl! waar wilt gij heen?’

En Uilenspiegel:

- ‘Naar huis! Naar huis! Ik wil mijn kinderen voelen’.

Het meisje kleurde weg in 't fijn gewaad der luchten en scheen een pareldroppeling die zong. Want zij was de Toekomst.

- ‘Thijl, de donkere vleugels slaan aan uwe slapen. Mijd u en vlucht!’

Zij klonk voorbij gelijk een vedelende muziek, die trilde op de stem van Jakeliene.

Dan schoot een roode vlammenheester uit den grond. Het vuur barstte wild. Een lach straalde er te midden. En Thijl stamelde benauwd:

- ‘Wie zijt gij?’

De brand stond overend, als een lichaam. Het hoofd was een fakkel en sprak:

- ‘Ge zijt ziek. Ge wordt laf! Geen vluchten helpt de daad. Volg mij naar Brussel. Het is hoog tijd dat ge mij herkent! Vliegt de blauwvoet?...’

Thijl Uilenspiegel sprong recht. Hij herkende zijn eigen.

- ‘Storm op zee!’ riep hij luid.

En hij ging.

Hij kwam te Schaarbeek bij zonsondergang. Hij merkte niets rond de statie. Druipend langs de straatgevels bereikte hij den vagen bouwgrond, waar de rolwagens stonden. Hij spande zijn vest over zijn schouders en stak de kraag op, alsof hij een licht in zijn borst moest verbergen.

Hij hoorde Janmol bezig in de stallingen. Dikke Mol bakte vetbollen. De oliegeur walmde over en weer. Pijke-zeven speelde op het zavelpleintje met Pardoen en Gadelan. Hij danste in de ronde:

- ‘O wa' schoon kasteel is da',
Madame Toereloerelette!
O wa' schoon kasteel is da'
Madame Toereloerela!’

Thijl schoof onopgemerkt tusschen de berderen schutsels en klom in het grootste van de houten huizen, het schoone groene met zijn aardige kleursieraden.

Nelleken bereidde het avondmaal. Hoormidas had juist stoofhout binnengebracht en kapte het met een klein bijlken in gelijke schervels. Ze keken beiden te zamen op, en Thijl legde zijn vinger op zijn mond. Nelleken die bij de kachel stond, verbleekte en ging zitten. Haar zielken vleugelde bevend in haren boezem, als een meezejong dat huivert onder de valke.

Thijl fluisterde:

- ‘Houdt ulder, janvermille, koes! Alles is in orde. De Gouden Tand had mij verkocht, maar ik heb zijn kwâtonge uit zijn lichaam gerukt. Die zal niet meer verklikken. Adju! Ik was gekomen om de kinderen nog eens te zien... Blijft zitten.’

Hij kroop bij het raampje en zag nu ook Grimbolijn en Ronsken en Labberlote, die met Pijke-Zeven in den dansrei stonden. Gezessen wandelden ze wiegend om. En ze zongen:

- ‘Jan van Leuven heeft geschreven,
Hei-je Koletteke niet gezien?
'k Heb ze gezien, maar niet gesproken,
Met heur hemdeke boven de knien,
Vive de pot, vive de snel,
Vive de meiskes van Brussèl!’

Hoormidas wees naar Kadol, die bij de staldeur aan 't kerven was in zijn trommelstokken. Hij vroeg:

- ‘Zal ik ze allemaal bijeenroepen?’

- ‘O neen’, zei Thijl, ‘laat ze niet weten dat ik vertrek. Maar vertrek ik inderdaad? Zal ik hier niet genoeg van mij achterlaten? En waar ik eens kwam, ben ik daar ooit ganschelijk weg?’

Hij voegde er zachtjes bij:

- ‘De tijden zullen beteren. Bewaar de hoop die ik u breng. Waar is Pierlapeu?’

Pierlapeu lag in zijn bedje. Nelleken schoof de kleine alkoofgordijn op zij en Thijl bewonderde lang den wit-rozigen zoon. Dan reikte hij de hand naar Nelleken en lachte haar zwijgend toe. Zwijgend legde ze hare hand in de zijne.

- ‘Kan ik niets doen voor u?’ vroeg Hoormidas.

- ‘Gij doet het meeste wat men voor mij doen kan. Ik vertrouw u immers al toe, wat mij het dierbaarst is op aarde, - behalve..’

- ‘Spreek uit, Thijl?’

Thijl schoot in een gulzigen lach en vertrok.

Nauwelijks was hij op straat, of hij viel in den valstrik. Drie sterke kerels sprongen hem naar de keel. Het werd een verschrikkelijke vechterij. Uilenspiegel weerde zich uit al zijne krachten. Hij wist het: de dood gaapte aan het

einde van dees spel. Hij wendde zijn spierig lijf, greep in 't blinde, slingerde den eenen aanrander na den anderen door de goot. Een oogenblik was hij vrij. Hij wipte over de schutsels. Even een halve sekonde stak zijn rechterbeen, al springend, uit, boven de planken. Een knal. De kogel verbrijzelde dat been.

Thijl Uilenspiegel stortte neer, zonder een kreet, zonder een zucht.

Hij wachtte. Hij dacht. Hij zag niets dan den nacht. Het was uit met hem. Hij zou met een spotlach zijn lot aanvaarden.

Soldaten drongen in den rolwagencarré. Ze riepen al te gelijk. Maar Nelleken was de eerste bij Thijl.

- 'God!' bad ze, 'mijn jongen, mijn arme jongen.'

- 'Sjt!' deed Uilenspiegel 'als alles tegenwerkt, dan kan het nog verkeeren. Pak aan! Geef het taschje aan Hoormidas...'

Hij reikte haar gauw de brieven van Pater Oremus.

De Duitsche politie omringde hem. Hij verloor veel bloed. Het gutste alonder zijn broekpijpen over zijnen schoen. Hij werd in den stal gedragen. Men verbond zijn been en vier mannen namen hem op. Hij woog gelijk een boom in hunne armen. Niemand sprak. De kinderen spraken niet. Nelleken sprak niet. Thijl zweeg.

Maar, Thijl verdwenen, begon het rumoer. Men kloeg, men keef, men weende. Een grove officier, zwaar-gebrild en wijd van ooren, bleef met twee manschappen achter. Hij stapte dadelijk naar Hoormidas en beval, in zeer verstaanbaar Vlaamsch:

- 'Geef mij het pakje, dat de juffrouw u in de handen heeft gestopt.'

- ‘Ik heb geen pakje,’ snauwde Hoormidas.

- ‘Gij hebt het in uw ondervest gestoken.’

- ‘In mijn ondervest? Ge lult! Wat zou ik in mijn ondervest?..’

Hij wendde zich als de weerlicht om en weder om. Hij draaide gelijk een tol. Hij danste, en een soldaat moest hem bij de kraag grijpen om hem, al schuddend, tot bedaren te brengen. De officier besloot:

- ‘Trek uwe kleeren uit!’

- Watte?’

Nelleken verwijderde zich met de kinderen. Jan-Mol stond met den stallantaren het incident te verlichten. De soldaten vatten Hoormidas en begonnen hem methodisch af te tasten. Eindelijk ontkleedden zij hem. Het pakje werd niet gevonden..

Daar stond nu de gramme Hoormidas in zijn gebochelden adamsflikker. De officier kon een glimlach niet weerhouden. Hij zei:

- ‘Oolijke bult, ik zal u wel anders te knippen krijgen!...’

Hoormidas ging onder zijn dikke tronie schreeuwen, gloeiend van koleire:

- ‘Bult? Ik heb geen bult!’

- ‘Toe dan’, lachte de Duitscher ‘en wat is dàt voor een kasken?’

- ‘Mijnheer von der Blaffeturen’ zei Hoormidas, ‘ik ben gelijk de katten: ik maak 'nen hoogen rug, als ik leelijke menschen zie!’

Waarna Hoormidas eveneens werd medegepakt. Men liet hem nauwelijks den tijd zijn plunje weer aan te trekken...

Uilenspiegel's afwezigheid bracht verwarring in de gemeenschap. Het ging alles tamelijk goed, zoolang ook Hoormidas in de gevangenis zat. Maar toen de strenge bultenaar, na drie

weken, weer thuis kwam en, naar Thijl's voorschrift, het huisgezin wilde besturen, liep alles verkeerd uit. Men luisterde wel naar hem en men was nooit openlijk ongehoorzaam. De tucht echter, langzamerhand, verkwijnde. Er ontbrak een levendig en onbetwist gezag.

De bezwaren, die deze toestand meebracht, werden verhoogd door de steeds toenemende levensduurte. De spaarcenten geraakten op.

Twee uiteenloopende opvattingen kwamen het kamp verdeelen. Hoormidas was van meening dat de buikriemen wat nauwer konden toegegespt worden en dat men zich zoo goed als het met een eerlijken arbeid kon, uit de verlegenheid moest helpen. Pijke-Zeven daarentegen beweerde dat het ijzer moest gesmeed worden, terwijl het heet was, en dat er nooit gunstiger omstandigheden zich zouden voordoen om rijk te worden.

Die twee geraakten niet tot een helder vergelijk. Nelleken en de Mol's hielden met Hoormidas. Pijke gaf het kweeken van aanhangers op en handelde op zijn eentje. Men kon hem nu dagelijks rond de Beurs zien kuieren, rollend van het eene vieze groepje naar het andere. In den beginne deed hij boodschappen, weldra kwam hij zelf aan een koopje vervalschte likeuren, eindelijk sloot hij een vennootschap met twee onklare spekslagers en stichtte een zeepfabriek. Maar in den grond van zijn hart schaamde hij zich, en hij moest al zijne hoovaardigheid aanwenden om de noodkreten van zijn mishandeld geweten te verdooven. Hij werd stilaan, zooals al de anderen, rijk.

Ondertusschen genas Uilenspiegel. Men bracht hem van het hospitaal over naar het stedelijke gevang.

Einde Juli werd zijn proces opgeroepen. Het was een proces om te barsten van het lachen.

Thijl fonkelde van geest en leutigheid. Hij antwoordde met rijmpjes. Hij trok de statige rechters op flesschen. Hij verkondde dat hij den keizerlijken prokureur (een schromelijken bullebak met een borst vol kruisen en medaljen) in zijn broekzak zou steken. En telkens als de beteuterde taalman hem wat te dichtbij kwam staan (waartoe Thijl zelf door rammelend woordgekraam aanleiding gaf) streek hij vriendelijk over zijn kalen schedel of ving er in breeden armzwaai een denkbeeldige vlieg.

Maar Hoormidas en Nelleken lachten niet. Ze werden plechtig in verhoor ontvangen en naderden met toegestropte keel. Thijl knikte hun vroolijk tegen, en tusschen twee kushandjes, welke hij den woedenden vleugeladjudant toeblies, riep hij:

- 'Janvermille, wat staat ge daar te lanterfanten en te beven! Als die janfoeters mij zullen neergeschoten hebben, zal ik dan ophouden te leven voor u?'

Nelleken dwong een glimlachje op haar bleek ge laat en dierf ten slotte hem voor de eerste maal bezien met oogen vol van hare eindelooze liefde...

Het vonnis viel. Thijl Uilenspiegel werd veroordeeld tot den dood.

Nacht. Een wondere zomernacht. De fijne lucht hangt als zilveren gordijnen om de opene raampjes van den grooten rolwagen. De kinderen slapen, behalve Kadol die in zijn eeuwigen ernst te staren zit. Mol en Janmol zijn nevenseen gekropen en peuteren aan hun rozenkrans. Hoormidas droomt en rolt langs lage wenkbrauwen zijn donkere gepeinzen. Nelleken is klein, is klein en doorzichtig geworden. Zij zit te midden, vlak onder de gele lamp. Haar hoofd is schoon belicht. Het hangt daar heel alleen in de gulden klaarte. Het straalt

als een bokaal vol mysterie. Twee blauwe diepten zwelgen de duisternis.
Het zoete hoofd zingt:

- ‘Moeder van Kristus...
Moeder der Goddelijke Genade..
Allerreinste Moeder...’

En achteraan ruischen, omdoezeld, de stemmen, te zamen:

- ‘Bid voor ons...
Bid voor ons...
Bid voor ons...’

Het is een orgeling die aanronkt, en sterft, en herleeft in eenderlijk gegons. Daarboven druppelt de zang van het lijdelijk hoofd:

- ‘Spiegel der Rechtvaardigheid...
Stoel der Wijsheid...
Oorzaak onzer Blijdschap...’

De edele fontein van klanken beeft. Daar springt zij op een nieuw, in kristallen gevooisdheid:

- ‘Geestelijk vat...
Schoon vat van Devotie...
Geestelijke roos...
Toren van David...
Ivoren Toren...’

Het bromt er rondom, een gat van donkerte en diepe galmen:

- ‘Bid voor ons...
Bid voor ons...’

Brozer zingt het hoofd, verlost van alle aardsch gewicht:

- ‘Gulden huis...
Arke des Verbonds...
Deur der Hemelen...
Behoudenis der kranken...
Toevlucht der zondaren...
Troosteres der bedrukten...
Morgenster...’

De klank blijft trillen:

- ‘Morgenster...’

Hij stikt. Alle oogen gaan naar de vensterruiten. De morgen tikt er met vingeren van azuur...

Nelleken zwijgt.

De klok slaat drie.

Het beeld van afschrik rijst groeiend in de kamer. En allen kijken. Allen zien.

De klok slaat drie. Begint hier de eeuwigheid?

Er is een naakte muur. Er is een plein. Er is een poortje dat geopend wordt. Soldaten stampen op staal. De kolven stuiken hard. En Thijl verschijnt. Gelijk een zon bloeit zijn hoog voorhoofd in den uchtend. Hij lacht. Hij gaat rechtop en nadert den vlakken muur. Hij staat vóor den vlakken muur. Hij staat vlammend in zijn lach. Hij is van deze wereld niet...

Een zwaard blikkert. Een rij geweren richten den loop. Het zwaard bliksemt nederwaarts. De lucht barst:

- ‘Vliegt de Blauwvoet?’

Thijl lacht. Zijn mond is een trompet. Hij valt.

- ‘Thijl! Thijl!...’

Nelleken reikt hare armen. De lampe schokt. Het wagendeurken vliegt open. Oogen. Oogen en een voorhoofd als een zon.

Maar Nelleken stort voorover en Uilenspiegel springt nog juist bij tijde om haar op zijne borst te ontvangen.

Allen zijn recht. Hoormidas stottert:

- ‘Zijt gij 't? Jongen, jongen, zijt gij het?’

Thijl draagt een Duitsch uniform. Hij lacht:

- ‘Wel neen, versufte kwibus, ik ben niet ik, mardju! Ik ben de Gouden Tand. Hola! Verschuif de alkoofgordijn, dat ik ons Nelleken in heur lakens draaie. Het jong is door de mand...’

Hij snuffelt rond en snuift:

- ‘Het riekt hier naar begijntjeszweet en paternosterbollekens. En waar is Pijke?’

Men hoort noch ruit noch muit. Kadol rijst uit zijn streng gemijmer.

- ‘Zwijg stil, Kadol’ zegt Thijl, ‘ik heb het al geraden. Beter op één been levend dan met twee in het graf. Men zegt zoo vaak van iemand die gestorven is: gelukkig hij, die de verschrikkingen van dezen wilden oorlog niet meer belijdt! Requiescat! Pijke-Zeven is dood! Hij ligt verguld in zijne rijke kist en kakt vijffrankstukken... Alla vooruit! Het is mijn tijd. Adju! vaart allen wel!’

Hij gaat.

En juist ontwaakt Nelleken uit haren zwijm en heft haar popelend hart in hare handen. De morgenster blinkt hemelsch op haar mond.

Het boek van Pater Oremus zijnde de zeven brieven van Daniël den Heilige

Het boek van Pater Oremus zijnde de zeven brieven van Daniël den Heilige

De eerste brief.

26 Maart 1917. - Mijn lieve zoon, ik zal de blijde stonde voelen, waarop ge dezen brief ontvangt. Het is gelijk een hand, die ik u in de duisternisse reik. Wanneer gij haar in uwe struische vingeren drukt, zal deze gulle aanraking door al mijne leden zengelen. Ik groet u. Mijne oogen blikken in uwe oogen. God zij geloofd!

De reis is goed vergaan, mijn zoon. Wij waren ook zeer braaf. Men heeft ons ingeschreven, men heeft ons op de stoomboot gezet, men heeft ons twee weken in Engeland gehouden. In den beginne heb ik, kinderlijk, naar sommige oorzaak gezocht. Ik heb gauw geleerd dat een soldaat nooit naar oorzaken mag zoeken. De oorzaken zijn overigens altijd ver afgelegen. Zij liggen in de palm van iemand, dien men bezwaarlijk vinden kan. Soms lijken zij eene ijdele blaas waarop met zorg en kleuren de aarden en de zeeën pompeus afgeschilderd zijn...

Wij geraakten nog niet zoo lang geleden in Frankrijk; maar gauw, nadat wij in de Belgische kwartieren gemonsterd werden en onderwezen, zond men ons beiden naar het front. Ik weet dat gij u in ons niet ongerust zult maken. Gij houdt niet van onpraktisch alarm. Misschien zult gij nochtans met vreugde vernemen dat wij ons zon-

der moeite schikken naar de nooden van onze nieuwe bediening. Ik moet zelfs bekennen dat Zoster oorlog voert met onbezonnen geestdrift. Sinds hij het kakilaken draagt, is hij weer behaagziek geworden. Hij poetst zijne schoenen. Hij poetst zijn sabelkling. Hij poetst zijn geweer. De Duivel heeft hem de behoefte aan een damesspiegelken ingeblazen...

Wij komen zoo stilaan in aanraking met andere schachten. Zij zijn over het algemeen jonger dan wij, schoon wij er insgelijks oudere hebben getroffen. Wij boezemen respekt in, naar ik zie. Wij zijn nog al groot, zooals ge weet. Wij trekken er niet veel voordeelen uit, en menig karweitje, waarvan we anders verschoond waren gebleven, vallen ons onmeedoogend op den nek. We zijn ook nog een beetje nieuw, een beetje groen. We hebben daarenboven eene sentimenteele opvatting van onzen plicht. We hebben een persoonlijken kijk op de dingen. We zijn gekomen om mee te werken aan de wedergeboorte der menschheid. En wij misprijzen de ‘karottentrekkers.’

17 April 1917. - We schuiven al dichter op naar de voorlinies. We liggen te S.... op drie mijlen afstand van het eerste vuur. We behooren tot een korps van loopgraven-mortieren, maar we zullen er niet lang blijven. De kolonel heeft ons in 't fransch doen opmerken dat, naar den bouw van ons lijf te oordeelen, wij heel wat flinker werk zouden kunnen verrichten. Zoster die al meer en meer zijne gevoeligheid voor loftuitingen laat blijken, heeft daarbij zijn oog triomfantelijk doen rollen. De kolonel heeft zich verwaardigd te verklaren dat in de stormkompanjies een oog maar de helft was van twee, doch dat hij de zijne zou toedoen op dat technisch bezwaar. ‘D'ailleurs,

qui n'a qu'un oeil n'en saurait perdre deux: - c'est là un avantage.' Uit dat alles leid ik af, dat we binnen weinigen tijd stormmannen zullen worden. Als dat gevaarlijk is, dank ik God dat hij mij ten minste in de gelegenheid stelt voor Recht en Vrijheid te sterven...

27 April 1917. - Wij worden druk geoefend in het werpen van handgranaten. Wij verbluffen onze oversten. Eergisteren, bij een bezoek van den Koning, heeft men ons tentoongesteld. Ik heb het gevoel dat wij er uitzien als Paaschossen. De Koning heeft ons gefeliciteerd en het heeft ons aangedaan. Hij sprak Vlaamsch. Die Koning, Thijl, is een merkwaardig soldaat. Gij zoudt hem seffens liefkrijgen. Hij nadert voortdurig de voorste linies en schijnt zich niet het minst te bekommeren om het gevaar dat hij er loopt. Uiterlijk lijkt hij wel een beetje schuchter: dat is, geloof ik, aan zijne bijzichtigheid toe te schrijven. Maar hij beschikt over een kloeke dosis physieken moed, en het is duidelijk dat hij ermee (door een begrijpelijk proces van aanstekelijkheid) de gelederen in gunstigen zin beïnvloedt. Zijne verschijning werkt duchtiger dan de meest geslaagde oratorische dagorde. Ik zal niet beweren dat hij het Ideaal belichaamt, waarvoor wij hier vechten. Maar hij symboliseert voortreffelijk het kleine volk, dat voor een Ideaal zoo dapper vecht...

Wij liggen, sinds dezen nacht, in de loopgraven. Het is een geheel ander leven. Ik bemerk dadelijk dat onze officieren in deze slijkgrachten veel gemeenschappelijker met ons allen omgaan. Ik wijt zulk verschijnsel voorloopig aan het gemis van komfort. De modder, dunkt mij, vaagt gauw de hierarchische kenteekens uit. De afstand tusschen overste en onderdaan is tot een onbepaal-

bare schakeering herbracht. De bevelen klinken menschelijker. Eigenlijk storen zij niemands personaliteit meer. De onmiddellijke nabijheid van den vijand wekt bij eenieder dezelfde zorgen, dezelfde aandacht, dezelfde spanning. Wij zijn allemaal arme menschen die hun leven wagen, en dragen saam hetzelfde lot.

12 Mei 1917. - Ik groei in wijsheid, mijn zoon. Allengerhand zie ik klaar in onzen toestand. Ik word op onverwachtsche beschouwingen gericht. Jongen, jongen, wat hebben wij een verkeerden kijk op oorlogszaken. Ik zou haast gaan denken dat dertig maanden bezetting onze ontvankelijkheid hebben verstompt. Iets is zeker: wij hebben niets ervaren. Hebt gij mij niet eens gezegd dat mijn persoonlijk initiatief, mijn moed, mijn geestdrift mij in dezen strijd tot heldendaden zouden aanzetten? Gij doet me lachen. Ik ben, hier, nog minder *iemand* dan in het bezette gebied. Mijn initiatief, moest ik het oefenen, zou me de schromelijkste parten spelen. Mijn moed heeft geen zichtbaar doel en kan zich slechts in uitzonderlijke gevallen opwekken. Mijn geestdrift voor het grootsche Ideaal, waaraan ik bloed en ziel wil offeren, is... - hoe zou ik dat uitdrukken? - een anemiek verlangen geworden naar tastelijke werkelijkheden die zich steeds verwijderen gelijk een horizon. Wij zijn niet, als gijlie, de passieve kuddemenschen die onder de zweep van den bezetter zuchten: wij zijn iets geworden dat niet veel beter is: de oorlog heeft ons tot primitieven gemaakt. Wij doen met ongeloofelijke vlijt ongeveer wat onze verre voorouders in voorhistorische wouden en spelonken deden. Wij strijden tegen de woeste elementen der natuur, - want de natuur is ons niet langer meer de goed getemde, waaraan onze gemeenschap

zich heeft aangepast. Wij zelf hebben haar weer tot een bestendig gevaar herschapen. De obussen, de giftgassen, de vlammenspuiters vallen ons als nieuwe orkanen, stiknevelen en zonnebranden aan. En naar nieuwe middelen van verweer zoekt ons angstig vernuft. Wij bouwen dammen tegen 't water, schuileilanden tegen het slijk, harnassen tegen de stalen lawienen en helmen tegen den beet van het vuur. Dag en nacht werken wij daaraan met dierlijke aandacht. Die aandacht spant onze spieren en scherpt onze zinnen. Wij hooren beter, zien beter, ruiken beter... Maar denken doen we niet.

Eens, op een melancholischen avond, hebt ge mij iets gezeid, dat ik als volgt heb onthouden: ‘Vóor den oorlog, zeidet ge ongeveer, mijn zoon, was de maatschappij een los agglomeraat geworden van steeds vrijer ontwikkelde en naar eigen zelfstandigheidsvormen strevende *individuen.* Zij was een harmonisch spel van haast niet meer bij elkaar gebonden eenheden, die sierlijk en gehoorzaam evolueerden naar verscherping en loutering harer persoonlijkheid. De oorlog nu slaat al die individuen tot een log, eenvormig, rudimentair *volk* te zaam. De gedachten van dat zwaar en massief reuzenwezen zijn lui, simpel, algemeen en absoluut. Zooals daar alle schakeeringen verkleuren, vergaat elk individu. Het volk is een reusachtige maag, die al zijne kinderen heeft ingezwolgen. Dat volk is onsoepel in zijn gang, onbeperkt in zijn willekeur, brutaal in zijn uitingen die steeds tot uiterste eenvoudsexpressies zijn herbracht’. En, Thijl. gij spraakt toen van de vaderlandsliefde...

Ik herdenk uwe woorden thans.

De tweede brief.

20 Mei 1917. - Mijn rooie Thijl, er zijn heele

harde dagen geweest. Ik heb menschen gedood. Mijn gebed begeleide hen tot aan de poorten der Hemelen...

Zoster denkt niet meer aan poetsen. Hij heeft die beschavingsvormen nog al gauw afgeleerd. Hij zit gelijk eenieder in de modderige loopgraven en geen van ons is minder smerig dan de andere. Het regent. Waar haalt Onze-Lieve-Heer al dat water? Het regent triestig, somwijlen een duchtige vlage, meerendeels miezel en getraan. De IJzer vóor ons beweegt zijne geelblonde vlakte. De loopgraven zingen en piepen onder de planken. Het komt mij wel eens voor dat ze zakken en waggelen, alsof ze van gutta waren. Dat slijk heeft een viezen reuk. Of zijn het de ratten, die zoo ruiken? Gisteren zat er een aan het rijgsnoer van mijn laars te knagen. In den nacht rijden ze bij kudden langshenen ons. Wat verwachten die beesten? Waarvan leven zij? Waarvan hopen zij te leven? Snuiven zij het koude bloed van den dood?

Mijn zoon, ik denk dikwijls aan een tafel en een stoel. Het is een lieve, ongenaakbare droom, waarrond mijn moede hersenen de zoetheid wekken van een huislamp. Ik kan het niet helpen, jongen: het dier dat ik geworden ben, herinnert zich te vaak den mensch die ik was. Zulke herinneringen zijn uiterst pijnlijk. Zij beleedigen mijne waardigheid en wonden mijne schaamte. Zij zijn te vergelijken met de wroeging van een vadermoordenaar.

Ik denk ook aan een bed. Mijn heele lichaam roept vreeslijk naar een bed. Ik verbied dit roepen uit al de kracht van mijnen geest. Maar het duurt niet lang: mijn geest roept mee, mijn geest roept naar een bed.

Ik merk, Thijl, dat het bij Zoster juist andersom

gaat. Terwijl ik, in mijn vereenvoudigingsproces, de oude beschaving niet kan vergeten, keert hij met een lachende tronie en een onbetwistbare zaligheid naar de onbeschaafdheid van zijn vroegeren stand terug. Ik herinner mij den hond, hij den wolf. Zijn aanpassingsvermogen is daarom zooveel grooter dan het mijne.

Gisteren avond heb ik Zoster opgemerkt. Het was stil in onzen sector. Heel ver grolde het kanon. De maan scheen glazig en vloeide langs de IJzermisten. Zoster zong. Het was iets zeer wonders. Hij zong in zijne negerstaal. Zijn eenoog staarde geweldig naar den hemel.

Ik vroeg: 'Wat zingt ge? Het lijkt wel een schoon lied.'

Verlegen keek hij mij aan. 'Neen,' zei hij, 'het is geen schoon lied; het is het lied van den Buffel, mijn moeder zong het; ik weet waarlijk niet waarom ik het thans zing'.

- 'Neen, heb ik hem geantwoord, *gij* zingt het niet; maar in u is ontwaakt de zoon van uw moeder: die zingt het eigene buffel-lied'.

27 Mei 1917. - Ik weet niet meer wat ik nu over Zoster moet denken. Ziehier wat er gebeurd is. Een paar dagen geleden heeft een schildwacht verraad gepleegd. Wij kennen hem niet. Het is een kleurling uit een ander regiment en ik weet niet eens wat de kerel uitgestoken heeft. Gisteren werd hij ter dood veroordeeld. Hij zou direkt achter de linies gefusilleerd worden. Eenige soldaten werden opgeëischt om het peloton te vormen. Schoon het niet mag, kiest men die menschen zoo'n beetje uit, geloof ik. Het is geen alledaagsch werk een eigen wapenbroeder neer te halen. Juist omdat wij zoo vurig den vijand te weer staan, walgt het des te meer. Kortom, Zoster werd aan-

gewezen. De neger verscheen en werd aan den paal gebonden. En toen... het is tragisch. Thijl... toen sprong Zoster uit den rang, wierp zijn geweer ten gronde, en vloog met open armen naar den veroordeelden moriaan, roepende:

- 'Battee-lee! Battee-lee!'

Hij drukte hem aan zijne borst. Hij beefde uit al zijne leden. Een licht schuim bloemde aan zijnen mond... Na een eerste oogenblik van verstomming heeft de kommandant, die een edel en vaderlijk man is, Zoster doen wegvoeren. En naderhand heeft hij hem vervoegd en uitleg gevraagd. Zoster had slechts één opheldering, die in zijn geest op voortreffelijke wijze al zijn daden bepaalde: Battee-lee. Dat woord was de daad zelf. Wist gij dat Zoster tot de Battee-lee's behoort? De veroordeelde neger was ook een Battee-lee, en Zoster had hem herkend. De kommandant vermocht niet Zoster te doen inzien hoe misdadig zijne houding was geweest. Hij had schoon te herhalen: gij hebt uw post gedezerteerd, gij hebt het bevel van uwen overste verfoeid, gij hebt gehoorzaamheid geweigerd, gij hebt uw wapen weggegooid...' Zoster zei geestdriftig: 'Mag er iemand eischen dat ik een Battee-lee neerschieten zal?' De kommandant riep: 'Die man was een verrader!' En Zoster, heelemaal van streek en met verbluffende zekerheid: 'Een verrader? Neen: een Battee-lee!'

Terwijl nu onze vriend voor een tijdje op water en brood is gezet, overpeins ik het geval. Ik schrijf u, mijn zoon, met een leed hart. Ik heb geen medelijden met Zoster. Die is gelukkig dat hij zijn broeder heeft *gezien.* Maar ik ween over ons allen...

Het regent niet meer. Vandaag was de uchtend een weelde van kleuren en geluiden. De vogeltjes vieren alom de Lente. Zij weten van mortieren

noch veldgeschut. Zij paren in de blikseming en 't gedonder. Zij zingen argeloos en bestendig hun eeuwig buffel-lied. Zij herkennen huns gelijken in de milde zon van God, evengoed als de Battee-lee's, en gelijk de Battee-lee's schijnen zij zoo goed als niks van den oorlog te begrijpen...

De derde brief.

5 Juni 1917. - Wij zijn een troepje soldaten die veel van malkander houden. Wij staan in den sector goed bekend onder een benaming, die niet dan met bewondering wordt uitgesproken: de Zwarte Bloemen. In deze roemrijke ‘escouade d'attaque’ fungeeren negen Vlamingen en drie Walen, al beste, sterke, brutale kerels. Onze sergeant is een guitige Brusselaar. Denk niet dat het verschil van taal onder ons de minste oneenigheid sticht. Wat de eene van den andere niet begrijpt, knikt hij algelijk gewillig en vriendelijk tegen. Ik voel heel sterk dat ik met die Walen kan samenwerken. Nauw en machtig verbindt ons het zelfde lot, en dat lot vergt van ons daden, geen woorden. De daad stemt ons tot wederzijdschen eerbied en stil-aan tot algenegen broederschap. Uit de duizend zijn wij misschien de zeldzame enkelingen die in zekere mate bewust zijn van ons doen. Wij toch weten ten minste het doel, ik wil zeggen het onmiddellijk doel, - want het grootere, dat veraf ligt, roert aan de kim gelijk een bol van nevelen. Ziet de verliefde klaar de eindelijke bestemming waartoe hem zijne bekoorde instinkten drijven? Zooals de verliefde handelen wij in de verrukking van de daad...

Wanneer wij echter spreken, komt het me voor dat wij beestigheden vertellen. Over staathuishoudkunde en politiek houden wij zeer onverwachtsche redeneeringen en onze geografische

denkbeelden zijn tamelijk verward. Eindelijk zitten wij allemaal in ons eentje. Gelijk de schildpad dragen wij ons huis op onzen rug. En dat is niet alleen waar in stoffelijken zin. Onze ransel en onze kop zijn twee koffers vol met zelfstandige eigendommen. Het is voldoende om te vechten, en wat vraagt men ons meer? Cardon, de reus van Aarlen, bezit dobbelsteenen, een domino, legkaarten en ringen om betooverde kettingen te maken. Hij denkt dat de Turken op het Heilig Graf een danstent hebben gebouwd. Hij is woedend op de Turken. Hij wil ze spietsen en vierendeelen. ‘J' suis pourtant socialiste’, verklaart hij, ‘mais ces bougres de cochons sont des salauds.’ Hij strijdt voor Jeruzalem. En Sarelken Fierlefijn, de Gentsche kampioen, een klein gedrongen ventje dat met drie palmen op zijn eerekruis prijkt, heeft een merkwaardig naaigerief. Hij vermaakt altijd iets en breit met lompe vingeren nieuwe zolen aan zijn kousen. Hij doet kurieuze mededeelingen omtrent de meest geheime inzichten van Duitschland. Hij weet wat de keizer in den laatsten kroonraad heeft beslist. In groot mysterie spreekt hij telkens van een ontzaglijke buis, waarmede de Duitschers al onder zee de kusten van Engeland zullen bereiken. Hij gaat nooit akkoord met Staaf Schietecatte, den slachter van Schoorisse. ‘'k En ben geen anarchist’, zegt Staaf, ‘maar voor mij meugen ze al de prinsen en barons en bisschoppen aan denzelfden boom ophangen! 't Zijn immers al kozijns ondereen en ge weet zoo goed als ikke dat de keuning van Beieren per vliegtuig met de zuster van den keuning van Italië vrijt.’ En hij opent zijnen zwaren knapzak, die opgepropt is met onmogelijke bijhoorigheden en waar hij nooit het gedroogd sausisken vindt, dat hij al vloekend zoekt.

Ik luister. Ik praat ook wel eens mee. Ik verkoop de zotste dingen. Maar hoe zou dat anders? Ik ben als een ontkurkte champagne-flesch: het springt daarbinnen, noch spuit, noch gist. Ik voel me afgezonderd van mijn ziel. Mijne gedachten hangen levenloos in mijne hersenen.

13 Juni 1917 - Zoster is terug. Ze hebben min of meer het geval door de vingeren gezien. Zijn geweldig oog lacht. Wij zijn weer met twaalf. Wij zijn gelukkig. Daar is een vaatje rhum binnengekomen. Morgen hebben wij natuurlijk iets te doen.

15 Juni 1917. - Wij hebben ons met de gewone dapperheid van ons karweitje gekweten. De kommandant is tevreden. Wij echter niet: onze sergeant wordt vermist. Het was een nachtelijk avontuur. We trokken op in de dikke duisternis. We moesten een luisterpost ‘vernietigen’ in opdracht van het pionierskorps. We klauterden uit onze loopgraven juist als een afleidende mortieren-aanval aan onzen linkervleugel losbrak. Wij kropen over dat schrikkelijke gebied dat van niemand is, en vorderden langzaam, voorzichtig en geluideloos.

Het vuur dat ginder barstte, verdikte het donkere land waar door wij slopen, en wij drongen al dieper in de vijandige luchtmassa's, zonder kommer en zeker van onze leiding. Ik herinner mij dat ik ondertusschen aan een oud manneken heb gedacht, dat ik eens in mijn kinderjaren ontmoette en waarvan ik eenlijk weet dat hij marmieten verkocht en scheel was als een otter... Wij bleven eindelijk stil liggen. De sergeant moest nu alleen een tiental meters verder kruipen en hij verdween in dien zwarten nevelpap. Wij lagen op onzen buik. Den vochtigen grond voelden wij weldra gelijk een natte schort, die plakte.

Sarelke lag nevens mij en fluisterde: ‘Hee-wel? Wat gebeurt er?’ We lagen en lagen, en de sergeant keerde niet. Het mortieren vuur duurde aan. Grover geschut kwam van wijder aanrollen. De Duitschers antwoordden lui. Maar rond ons was 't een eiland van stilte en duisternis... Weet ge wat, in den oorlog, het moeilijkste werk is en zwaarder weegt dan welk andere inspanning? Dat is wachten. Kent ge de stalen gezusters, die den tijd tot onzen felsten vijand maken? Die heeten Aandacht en Geduld... De sergeant bleef weg. ‘Nondidjiete,’ zei Sarelke, ‘mijn beulingen rotten.’ Cardon dronk een geute rhum en antwoordde alsof hij Sarelke begrepen had: ‘T'en fais pas. C'est tout comme.’ De andere Waal merkte op: ‘Tiens, je trouve des limaces dans ma poche!’ Zoster besloot: ‘'k Ga zien waar 't hapert, en wanneer ik meer dan twintig minuten wegblijf, loopt allen naar huis, 't is dat er niets te doen is.’ Hij ging. Ik verplaatste mij nu ook een beetje. 'k Werd stijf van liggen. Ik dronk. En eer we hem verwachtten, was Zoster reeds terug. Hij keerde zonder kruipen. Hij rees te voorschijn in den papnacht, grooter en breeder dan hij eindelijk was. Maar hij droeg den sergeant die dood was. ‘Voilà’, mompelde hij: ‘hij heeft een zaakje gehad met een schildwacht: ze hebben beiden goed gewerkt, zonder een piepje, en de eene heeft den dolk van den andere gekregen; ze lagen opeen, gelijk broeders die een zelfmoord hebben begaan.’ Zoster lei den sergeant neder. Staaf sprak: ‘'t Is nu genoeg geparlassant, mijn beenen zijn voos, wie weet waar het luisterkot staat?’ Zoster wist het: vlak bij, hij had het gezien, er waren daar drie man, misschien vier. Ik zei dat het nu goed was dat we liepen om al te gelijk den post te overvallen in den kortst mogelijken tijd. We

stonden recht. Daar knalde een geweerschot. ‘Op mijnen ketel!’ riep Sarelke. Gelijk een windslag joegen we vooruit. Een tweede schot. Een derde. Sarelke sprong aan den strot van een jongen, die de handen in de hoogte hief. Hij maakte hem af. Gevieren stortten wij in een nauwen trechter, die langs voren goed uitgediept was. Er flikkerde een elektrisch lampje. Ik greep in 't blinde. Ik had mijn man. We rolden in dat gat en vochten. Die kerel was sterk. Hij brak mij haast den voorarm. Ik sloeg hem met een vuistslag den schedel in. Cardon lag overhoop met een dikken schreeuwer, die de buurt in rep en roere riep. ‘Verdomd!’ zei Staaf, ‘stop hem de muile!’ Zoster was in het hokje gedrongen en sloeg al aan stukken wat hij er vond. De dikkerd zweeg. Hij had zijn bekomste. Ik hoorde nog een ratelzucht, als van een blaasbalg die toevalt. Maar als wij weer op de vlakte kwamen, lag zij onder een straalwisseling van zoeklichten. Ik zag soms de ruggen van mijn loopende makkers rond opklaren vóor mij in den nacht. Op een breede linie, achter ons, barstte het geweervuur. Ik viel. ‘Ah! nom de nom!’ vloekte Cardon, ‘le capucin aussi est foutu!’ Neen, ik had niets. Ik stuikte op de laarzen van den sergeant en stortte neer over hem. Mijn gezicht botste aan tegen zijn gezicht. Hij was niet koud en ik zag zijn oog. Mij docht dat hij zich verwonderde. Maar ik had bloed aan mijn mond, want de mond van den sergeant bloedde. Het was lauw bloed, en kleverig. Ik raapte mij op. Moest ik den vriend daar laten liggen? ‘Imbécile!, riep Cardon, ‘tu vas te faire choper!’ Toen liep ik mee en wij bereikten, onder onophoudend vuur, ongedeerd onze loopgraven.

's Anderen daags zochten wij over het eenzame Niemand's-goed de ligplaats van onzen verloren

kameraad. Ik zag hem langs een kijkgat tusschen de cimentzakken. Hij lag nog al ver achter den pikdraad en 't was onmogelijk om hem te bereiken. Hij lag plat ten hemel. Den ganschen morgen kon ik het beeld van zijn verwonderd oog niet uit mijnen geest weren. Verwonderde hij zich over twee broeders, die hem bij zijn verscheiden hadden gekust, - den levende en den doode?

De vierde brief.

2 Juli 1917. - De Duitschers van rechtover hebben bij middel van een groot kartel de Zwarte Bloemen, man voor man, uitgedaagd. Ze vragen onze voorwaarden. Wij denken er niet aan te weigeren en zijn besloten den kamp in te richten buiten onze officieren om. De verordeningen zijn formeel: wij mogen geen afspraken sluiten met den vijand. Maar zijn wij niet een uitzonderingswapen? Eigenlijk denken wij geen enkel oogenblik aan het verbod. Wij zijn uitgedaagd. Wij rapen den handschoen op.

In hooger sferen schijnt men ook onzen extrareglementairen toestand te hebben herkend ter gelegenheid van de benoeming, welke de dood van onzen sergeant noodzakelijk heeft gemaakt. De kommandant heeft gewild dat een onder ons elven bevorderd zou worden. Ik werd aangeduid, omdat ik de twee talen ken. Ik heb van niets willen hooren. Dan heeft men Cardon genomen, omdat die ten minste fransch kent. Cardon heeft gereid: ‘Mon commandant, y a erreur. J'suis p'têt pas moins valeureux qu' les aut', mais j' vaux pas plus qu'eux. Alors, la majorité, c'est des flamins, et j' connais pas leur langue. Ce s'rait idiot, si j' les commandais. ‘De kommandant, die evenmin vlaamsch kan spreken en nochtans over 't heele boeltje bevel voert, is uit zijn gren-

dels gesprongen: ‘A-t'on jamais vu ces dégoutés? Qu'est ce qu'il vous faut donc? Voulez-vous qu'on aille chercher le général Foch, sacré bougres d'entêtés?’ Cardon heeft geglimlacht en goed zijn woord gesproken: ‘Pardon, mon commandant’ zei hij, ‘le général Foch, il nousemmer drait avec les règlements, et c'est les Boches qu'il faut régler. Mais si vous l'permettez, nous vous proposerons un homme. Nous f'rons comme qui dirait une p'tite élection ent' nous.’ Dat werd al grommelend aanvaard. De drie Walen waren met ons allen akkoord om Sarelke Fierlefijn voor te stellen. En zoo werd Sarelke onze nieuwe sergeant.

Sarelke heeft besloten dat het kartel der Duitschers na de verlofdagen zal beantwoord worden. Wij zullen loten ondereen om te zien wie onze eerste kampioen zal zijn.

15 Juli 1917. - Wij zijn met verlof geweest. Jongen, jongen, wat een hitte! Zoster en Staaf en el-Djôzef volgden mij naar een aardig zeeplaatsje waar we lekker geluierikt hebben. De anderen bleven in Kales met uitzondering van Cardon et Fierlefijn. Die twee bezitten een meter te Parijs. Zij hebben haar opgezocht. Wil ik u dat reisje met een paar woorden vertellen? Ik heb de Vlaamsche en de Waalsche voorstelling gehoord. Ik zal de waarheid tusschen beide zoeken.

Ze vertrokken opgeknapt als prijsmerries. Ik moet zeggen dat wij allen aan hunne uitrusting meegeholpen hebben. Ze blonken gelijk boterklonten. Ge zoudt over hun gansch lijf geen enkel luisje meer gevonden hebben. En ze lachten! Ze hadden een zotte veulenleute. Ze gaven malkander stooten en klappen. Ze gloeiden rood en klaar. ‘Hee wel! Goliath! wat dunkt u van uw milt?’ riep Sarelke. Die jeukte, want Cardon

zette zich geheel open in een ronde schatering en antwoordde gerust zonder iets meer dan den klank van de vraag begrepen te hebben: ‘Ah! mon cochon, ça c'est une affaire!’ Ze hingen uit het treinvenster en wuifden gelijk molenwieken. Dan zaten ze. Ze zaten zeven uren in een heeten bak, twee uren met blijde aandacht voor het landschap, vijf uren met open tuniek en ontgespte broek. ‘Potverdeke’, zei Sarelke, ‘'k zweete smeerolie.’ ‘Mon vieux,’ zei Cardon, ‘c'est comm' qui dirait du jus d' chandelle que je suinte.’ Ze kwamen in Parijs en 't was avond. Ze stonden recht uit een vetten plas.’ ‘Gij,’ zei Sarelke, ‘gij zijt hier thuis, zie dat ge met ons de beest niet uithangt.’ Cardon zei: ‘Il fait soif; si qu'on y mettait un bon coup?’ Sarelke zag aan Cardon's papmond wat hij bedoelde. Ze hadden bijna hunne meters vergeten. Gelijk razenden dachten ze aan bier. Ze geraakten door de menigte op het stationplein. Het was er droef en donker. ‘Zie - de - gij de vaandelkleur?’ vroeg Fierlefijn. De afspraak was dat de meters hen zouden afwachten met een Belgisch vlaggetje. Cardon dacht aan bier, desnoods aan pompwater. Van pinard hield hij niet. Maar wie zou er aan denken in dezen zwaren nacht een vlaggetje te herkennen? Sarelke volgde Cardon, die halstarrig naar een herberg zocht. Hij liep er binnen. Ze dronken. Ze lachten malkander tegen. Ze smakten. Ze geraakten stillekens op hun effen. Sarelke, al trappelend ter plaatse, voelde met wellust het frisschere spel van zijne hespen. ‘T'as bon, hein, mon p'tit?’ jubelde de andere; ‘moi aussi, j' n'ai plus d' poix au derrière; vois-tu Paris, il n'y a qu'Paris, tout l'rest, c'est des foutaises; Paris, quand t'as dit Paris, quéqu' tu dis encore? T'as tout dit!’ ‘Ja maar,’ meende Sarelke, ‘waar zijn de wijven?’ Cardon keek hem aan met welbe-

hagen en sprak: ‘Et puis, vois-tu, il y a la Tour Eiffel et le métropolitain.’ Sarelke gebood, op zijn sergeantsch: ‘Drapeau! Drapeau!’ De reus van Aarlen begreep en haastte zich naar buiten. Na een tijdje, waarbinst Sarelke met den herbergbaas een van die hallucineerende wildemansgesprekken voerde, keerde Cardon terug. Hij triomfeerde. Hij was niet alleen. Een oude juffrouw volgde, een zoet en knikkend begijntje, dat beteuterd aantrippelde, alsof ze een porseleinen mandje was, vol eieren. ‘Ah bien, mon copain’, riep Cardon, ‘tu peux t' vanter d'avoir d' la veine, je t'amène ton biscuit.’ Fierlefijn vond het aardig. Misschien had hij zich aan een vrouwelijker verschijning verwacht. Maar hij deelde in Cardon's bewondering voor al wat tot Parijs behoorde. En niet iedereen mag zeggen dat hij een Parijsche meter heeft, meende hij. Ze gingen zitten. De juffrouw had een programma. Het bleek gauw dat zij er niet wilde van afzien. Ze bestelde een soepee. Ze scheen aarzelend, maar handelde vastberaden. Ze aten. De juffrouw zat tusschen beiden in. Ze bediende hen met methodische profijtelijkheid. Ze aten gelijk naar gewoonte, zabberend en gulzig, trotsch op hun paardenmaag. Op het punt van den drank gingen ze heel gauw de plannen van meter te buiten. Ze werden plezant. Ze klonken hartelijk op meters gezondheid. Ze kregen het op den duur weer danig warm. Cardon deed een voorstel. ‘Si qu'on enlevait sa tunique?’ Ze trokken hun vest uit. Hun hemd dampte zuur en lauw. ‘Heewel?’ vroeg Sarelke purper, ‘wat zijn we nu te verwachten?’ Zijn vork stak vaardig in zijn vuist. Hij keek zijn meter in haar mager gezicht en vergat een zeker soort van verhoudingen. Hij wilde haar vriendelijk bij haar kinneken pakken. Hij brak zijn gebaar en werd moe van

denken. Hij zei: ‘G'en zijt gij precies van de schoonste niet. 't Is triestig.’ Zijn geest en zijn lijf reikten naar zijn glas. Hij dronk. Het glanzende zweet omdeed hem als een heete vaak. Zijn haar stond als een natte borstel. ‘J'vais te dire’, sprak Cardon, ‘nous allons jouer un p'tit Zanzibar.’ De juffrouw begon zich daartegen te verzetten, zoetjes. Ze wuifde met haar Belgisch vlaggetje. 't En hielp niet. Ze mocht meespelen, meende Cardon. Men bracht den teerlingbak. Ze waren seffens bezig. Ze grabbelden met onzekere hand naar de witte steenen. Ze vielen malkander dapper aan. Hunne koppen hingen gloeiend over den bak en ze lagen met hunne ellebogen in bemosterde tellooren. ‘Honderd en zeven, speel er op!’ - ‘Cent et sept, barrage, mon salaud!’ ‘Sakkerdomme, trek 't deze door uwe tanden: twee honderd en drij!’ ‘Bougre de bougre! t'es cocu, pour sûr... Attends!... Deux cent deux! C'est-y permis? Tu pues la veine.’ Ze drongen al dichter bijeen. Meterken zat genepen tusschen de rollende schouders, die bij elken worp aan het bulten en schokken gingen. ‘Hein!’ riep Cardon, ‘qu'est-ce que tu as jeté à présent? Tu ramasses trop vite.’ - ‘Speel!’ zei Sarelke, ‘g'en kunt verdomd uw tote niet houden.’ - ‘Qu'est-ce qu'il dit? Répéte ce que tu dis? Tu sais, mon petit, on n'me la fait pas à l'oseille. Tu ramasses trop vite, que j'dis. Pour sûr que t'as rien. T'es un dégoûtant.’ - ‘Speel, manneken,’ lachte onschuldig Fierlefijn, ‘den duvel rekt me als ge der boven kunt!’ ‘Quoi? j-suis-t-y un tricheur, moi? T'oses dire que j'suis-t-y un tricheur.’ De juffrouw waagde achter hun ruggen een genegen tusschenkomst, ongeveer gelijk iemand die van uit een dakvenster een straatkrakeel wil beslechten. ‘On a jeté cent soixante sept!’ zei ze openhartig. ‘Cent soixante-sept!’ brulde Cardon, ‘tu m'prends

pour une gourde? Le Saint-Esprit lui-même est incapab' de jouer un chiff' pareil. T'es pas honteux de t' faire aider par une marraine en bois d'bûche? J'vais te dire quéqu'chose; t'es un pissard, t'es un malhonnête, t'es un sergeant de quat'sous, voilà! Et je veux bien t' casser la gueule!' Ze sprongen allebei recht. Sarelke moest geen fransch verstaan: hij vertrouwde op den toon. Over het bevende meterken hadden ze malkander vastgegrepen. De reus schudde Fierlefijn bij de keel. Fierlefijn was aan open veld gewoon om zich te weren. Hij werd bijna nuchter binnen den greep, en hij moest heel ellendig zijn tong uitsteken. De baas werd bang. Hij gaf Cardon een dreunende klets in 't gelaat. Cardon liet los. Die klets had boven alles weerklonken. Sarelke sprong op den baas. Een gevoel van instinktmatige aangeboren solidariteit sloot tusschen hem en den Waal een machinaal verbond. De baas werd, goed van pas, als een zondenbok afgeranseld. Een beetje ruw. Hij lag vodderig op den vloer. Gillen van de juffrouw. Gillen van de kashoudster. Gillen van menschen. Gillen. Lawaai. Open deur. Politie. Rumoer. Geschud. Nog meer politie... En de twee Zwarte Bloemen werden met boeien weggeleid.

Wij hebben dezen morgen vernomen, Thijl, dat we onze sindsdien vermiste makkers om de drie dagen uit het gevang verwachten mogen. Sarelke is niet gedegradeerd. Hij heeft er een blauw oog bij gewonnen, en de kommandant zegt dat het voldoende is.

De vijfde brief.

26 Juli 1917. - Ik geloof, mijn zoon, dat het hier binnenkort zal stuiven. Het kanon huilt bij poozen zoo geweldig dat mij hooren en zien

vergaan. De aarde rammelt op haar fondamenten. De ruimte davert. De hemel barst in laaie weerlicht. We liggen in den grond bedolven. We luisteren naar de grollende ingewanden van de wereld. Soms sist een obus vlak bij. Kleinere bommen kunnen fluiten als een merel. De groote mortierketels brommen en schudden 't geluchte, dat dan vol hangt met ijzeren boomenloof. Ge moest onze onverschillige tronies zien. We zitten nevenseen gehurkt. Onze houten schuilhokken klabetteren. We rooken. We droomen. Staaf schrijft een brief. Zijne dikke vingeren strijden met het potlood en bij elke letter die verkeerd op 't papier staat geplet, zucht hij: ‘Ha! de kerte!’ Wij schijnen allemaal te denken. Maar de oorlog duurt te lang. Lieve beelden zijn moe geworden in onzen geest. Wij vergeten stilaan dat wij ooit iets anders dan matrikulen zijn geweest.

27 Juli 1917. - In den vroegen morgen hebben wij een aanval afgeweerd. Wij hebben onze loopgraven moeten verlaten om den vijand te vervolgen. Achter den pikdraad liggen vijf doode krijgers. Er is een stilte gekomen. Een andere sector is aan den gang. Zoster en ik hebben de wacht opgetrokken. Soms gaan wij op zaktrapjes staan en overblikken het veld. Denkt gij dat een doode krijger leelijk is? De uchtend bloeit in lichte wasems van rozig groen. Ik heb het gevoel van een schoone mis met wijde ongeling en blauwige engelen. De dag rijst plechtig gelijk een enorme gulden kazuifel. Een blanke duif klapwiekt traag en wolkig omhoog. De doode krijgers vergaan in de wiegende lijn van den grond. De brave aarde verinnigt hun arme lijven met haren moederlijken schoot. En wij vragen niet waarom wij levend zijn. Wij hebben geen medelijden. Wij denken niet

aan de onrechtvaardigheid der kansen. Het leven is niet onrechtvaardig. De dood is niet onrechtvaardig. God zaait de dooden, en de levenden dragen den oogst. Hoe schoon, mijn zoon, is het lijk dat aan den boezem der aarde ligt!...

De zon groeit. Bij de grootschheid van het zwellende licht, is het gedoe der menschen ellendig en klein. Maar de allerkleinste daad is de lach van den ironist. Hij aanschouwt de kalme wouden, den loop van het zingende water, den rustigen levensroep der dieren, de eeuwige wenteling der sterren, - en de oorlog wordt een idioot peuterwerk: een soort van akelig karnaval, waar het masker van idealen den vermomden mensch tot een monster maakt. Gemakkelijke litteratuur! Verfoeilijke spekulaties van onze onmacht! Logen, door onzen angst gespijzigd!

De oorlog is niet belachelijk: hij is de schaduw van God, hij logenstraft het woord van God, hij verraadt de onverwinlijke liefde van God. Ik weet wel dat wij thans allemaal negatieve wezens zijn, maar onze troebele haat bereidt met vlammende hamers, op het aanbeeld van onze barstende harten, de scharlaken broederschap van morgen...

Zoster blikt naar de kimmen. Wat ziet hij? Wat ziet het oog dat roerloos is?

Mijn jongen, mijn lieve, heerlijke jongen, mijn verre Thijl, ik denk aan u. In mij begint zoo plots het nevelige verleden te woelen. Weet gij nog? We waren eens op de baan en uw lach klonk als een kelk van kristal. En gij vroegt: ‘Hoeveel kinderen zal ik nog hebben? Zij tingelen gulzig in mijn snaren!’ En een ander maal zaten we aan den oever van de Schelde, en gij zeidt: ‘De voeten van Meester Ranke glijden over de waterplaat, zijn witte handen wuiven langs de wolken, zijn verzen zingen in den wind’. Weet gij

nog alles? En eens hebt gij Nelleken bekeken, en gij spraakt: ‘Als er iets schooner is dan het gebed, waarom vragen wij het niet aan Onzen Vader, want kan hij ons iets weigeren dat schoon is?’ Gij hebt nooit gevraagd. Die schoonheid was in u. En op een avond hebt gij mij lang de hand gedrukt, en gij hebt niets gezeid. De wondere stilte gebeurde om onze zielen. Ik heb u nooit beter begrepen dan toen. Weet gij nog alles, nog alles, mijn teergeliefde zoon? Weet gij de wilde lucht die onze longen vulde, weet gij het blijde zand dat kraakte op onze tong, weet gij het licht dat onze lijven baadde, en de lamp, mijn zoon, de zoete gele lamp waarrond wij allen zaten, wij allen, met de witte kinderen van u?

De rolwagens waggelen over de wegen. Tochten van gretig verlangen, zult gij nog wekken den lust van mijn stap? Tochten door Vlaanderen, waarheen nu nog, waarheen voor mij? De wagens gaan. De wagens zullen altijd gaan. Zij zullen rijden over uw bloeiend vleesch, mijn Vlaanderen. Vlaanderen, mijne moeder, hef uwen machtigen tepel naar mij. De dorst van liefde brandt op mijnen mond. Gij roept. Wat roept gij? Vlaanderen, Vlaanderen, door alles heen hoor ik uwen roep!

Zoster heeft de kimmen ondervraagd. Ik heb de kimmen ondervraagd. De kimmen hebben gesproken. Mijn Thijl, wat ben ik droef te moede! Het eenzame oog van Zoster trilt. Straks zal het mij bekijken. Het wil zich mijwaarts wenden, en Zoster strijdt tegen dien wil. Zal ik de kracht hebben om mijne armen te weerhouden? Zal ik kunnen beletten dat ik hem druk aan mijne borst?

Zoster bekijkt mij. Een arme, hopelooze Battee-lee weent in den bevenden cyclopenblik. Maar de

traan rolt niet. Ook mijn traan rolt niet. Ons hart drinkt die beide bittere droppelen op.

En wij wenden ons af. Wij staan in de woestijn van den oorlog-schildwachten van de Hoop, die al lang den aftocht geblazen heeft.

De zesde brief.

30 Juli 1917. De kalmte die heerscht over ons front is bedriegelijk. Sarelke heeft haar willen aanwenden om onzen uitdagers te woord te staan. Wij hebben dat spel heel stil en heimelijk geregeld. Wij hebben den eersten kampioen uitgeloot. De eer van de Zwarte bloemen werd aan Zoster toevertrouwd. Dan hebben wij ons kartel geworpen en een tegenkampioen opgeroepen, die hem waardig mocht zijn. Dezen avond, terwijl de hemel in roode gloeiïng stond, heeft onze linie den wakkeren Moriaan rustig uit de loopgraaf zien kruipen. Hij is over den pikdraad gestapt en heeft zich uitgelengd in de hooge ruimte. Hij heeft daar gewacht. Hij was zonder geweer, den dolk in de vuist. Nooit heb ik hem zoo groot gezien...

En ginder is een man uit den grond gerezen. Langzaam naderde hij. Hij was hoog-gebeend. Zijn breede romp stak vierkantig op die stelten. Hij was eenderlijk uitgerust.

In de loopgraaf werd het een woelig gedrang. Men klauterde op de zakken. Bij pakjes trosselden de nieuwsgierige koppen. Maar men zweeg. De wijde lucht gaapte paars en koepelvormig. Een angstige aandacht ademde daarlangs.

De Duitscher trad naar voren. Zoster, beslist, trok op. Zij kwamen overeen staan. Zij bogen zich even. Die pooze duurde lang. Het docht ons dat ze lang duurde. Waren zij iets aan het fluisteren? Telden zij het uiterste getal?

Thijl, de dood heeft u nooit bang gemaakt.

Maar hebt gij het bleeke gelaat vaardig vóor u gezien? Heeft het u aangestaard met zijn besloten oogen? Heeft het koude lemmer van dien blik uw voorhoofd aangeraakt? Deze twee stonden aan den donkeren oever. Bloot en koel lag tusschen hen de groene poel van het allerlaatste mysterie. Zij hebben voorzeker hun eeuwig evenbeeld in de spiegeling herkend.

Zoster sprong. Zijn arm maaide langs den Duitscher. De Duitscher ontweek den slag. Dan schenen zij van links naar rechts te dansen, wipten vooruit, rekten en spanden den afstand die hen scheidde. Soms was het of zij vielen. Dan raapten zij zich op. En men hoorde hen niet.

Men hoorde hen niet. Zij roerden gelijk zwarte schimmen op een schild van avondrood. Mijn slapen klopten. Ik had het gevoel van doof te zijn.

Toen, ineens, klonken zij saam. Ik zag geen dolken. Hadden zij nog dolken? Zij stonden aaneengestooten, als steunders die een geweldig lichaam zouden torsen. Niemand wist dat het een lichaam was. Zij beukten tegeneen en droegen den onzichtbaren last.

En mijne hersens bliksemden. De weerlicht deed mij pijn. Wat wilden toch deze twee poovere menschen? Welken last had God uit den hemel geworpen om op deze schouders gedragen te zijn? Hef op, mijn God, hef op de zware vuist die ge neerlaat op onze lijven! Bejegen ons niet met toorn, waar wij de wetten van uwe liefde miskennen. Waarom omkleedt gij ons met duisternis? Is het uw wil dat wij uw kruis alleen op graven planten?

Zoster wrong zich los. De Duitscher aarzelde. De arm van Zoster wielde noesch door de ruimte. De vuist plofte kort. Een oogenblik zag ik die

twee hoofden als purperen kogels in de zonne hangen. Dan werd het hoofd van den Duitscher zwart. Hij viel.

Zoster stak zijne handen in de hoogte. Hij slaakte een wilden dierlijken kreet van triomf, en zette zijne borst uit naar de richting van de vijandige loopgraven. Hij schreeuwde naar nieuwe offers. Zijn dorst was niet gebluscht.

Maar wij riepen altegelijk ontspannen, heet van koortse en jubelend van haat. En Zoster, langzaam, wendde zich om en stapte naar ons. Hij groeide bij elken stap. Ik meende dat ik zijn tanden zag. Ik zag zijn groei, zonder kleuren. Wij wierpen hem den lach van den zege. Hij naderde. Hij stapte den pikdraad over. Hij zag al die armen die uit de diepte reikten naar hem. Er was vuur in het oog dat hij op zijn voorhoofd droeg.

Hij staarde mij aan. Hij scheen te zeggen: ‘Welkom! Welkom!’ als een die mij in zijn glorie, na een verre reis, weder ontmoet. En ik, mijn zoon, in die heilige sekonde, antwoordde met de diepste stem van mijn ziel: ‘Vaarwel, Vaarwel!’

Want hij stortte naar voren. Mij docht, ik hoorde het geweerschot veel later dan dat ik zijn doode lijf ontving. Hij stuikte op de cementzakken en tuimelde in de gracht. Zijn hoofd botste tegen een stutbalk. Hij plofte aan mijne voeten neer.

Ik heb den goeden vriend in mijne armen genomen en op mijn schoot gelegd. Ik heb de kleine wonde gewasschen. De kogel had hem in den rug getroffen en doorboorde zijne borst. Ik heb hem gestreeld en gewiegd als een kind. Maar Zoster was dood. Zijn oog keek nog steeds ten hemel, groot en juichend, vol van het woord

dat hij willen roepen had: ‘Welkom! Welkom!’ Het woord bleef nagalmen in mij. Het klonk nu van heel verre, uit het eeuwige gewest, waar Battee-lees en Duitschers en alle andere menschenkinderen als eendere broederen in Gods vaderlijken schoot vereenigd zijn.

De zevende brief.

2 Oogst 1917. - Het trommelvuur groeit aan. We schuilen. Ik schrijf. Het trommelvuur zwelt tot een dondergedaver. We weten wat dat beteekent. We zijn gereed....

Achter het vierkante beton-kot, hebben we Zoster den Moriaan begraven. Ik zat dezen morgen bij het graf. Ik heb mijne gepeinzen verzameld boven dat schamele plekje grond. En ik heb gebeden.

Dan heb ik mijn hoofd naar het leven gericht en ging de toekomst pegelen. Ik ben niet bang. Mijn hart bonst van blijde vertrouwen. Mijn hart danst den naderenden dagen tegen, die brengen moeten het licht van het helder geweten, het stralende zwaard van het recht, de geurende roos van de liefde. Ik heb vertrouwen, mijn felle Thijl. Ik heb behoefte aan de mededeeling van mijn krachtig vertrouwen. Ik weet. Ik weet met zekerheid. Dat weten ziedt in mijn gansche wezen en gloeiend breekt het mijn lichaam uit. Ik heb nog nooit een zoo geweldigen drang gevoeld om te spreken. Ik zou willen op een berg gaan staan, de borst van de aarde zien ademen onder mij, en roepen, roepen met honderd tongen de bronzen inluiding van Morgen!

Is het de wenk van Zoster die in mij die koortsige haast ontsteekt? Er zijn roerselen, die alleen bij nakenden dood in werking komen. De stervende bezoekt zijn huis, en telt zijn tresoren, en trekt,

als uiterste schikking, zijn sargie over zijn keel. Mijn zoon, mijn zoon, regel ik thans ook mijn inventaris?

Gij moogt wel glimlachen; ik glimlach insgelijks; ik ben, in hoogst mannelijke volstandigheid, een kind.

Gelijk een kind heb ik vertrouwen. Dit is mijn testament. Ik heb vertrouwen in wat uit al deze gruwelen geboren zal worden. Er zal een menschheid opstaan, die geene grenzen kent. Het onweer zal de luchten zuiveren. Een regenboog zal om de heele wereld zijne kleuren spannen, en ieder volk herkent voortaan zijn eigen kleur. Ik heb vertrouwen. Thijl, in de dagen van Vlaanderen. De vaderen hebben niet vergeefs gewerkt. Het zaad is niet te lore geworpen. De arke des verbonds stijgt stralend uit de lijken en gunt aan allen die van goeden wil zijn, het vrije recht op dagelijksch brood en geestelijke loutering.

Lieve, arme Zoster, allerliefste Dood, o goddelijk teeken van verzoening, ik dank u voor dezen dag!

3 Oogst 1917. - Wij zijn aan een vreeslijken arbeid bezig geweest. En straks herbeginnen wij. Het bevel om aan te vallen werd in den middag gegeven. Het hagelde vuur. Wolken gleden langs den grond. De aarde barstte en sprong. Gloeiende torens gingen op, hingen hoog in de lucht te lichten. Een rauwe reuk beet ons in den strot. Het bevel kwam gelijk een genade. En allen te gelijk kropen we uit ons hol. Achter ons scheen de wereld te branden. Vóor ons rezen bergen van rook. De hemel spuwde torfels en steenen. Duizend muilen gaapten ons vlammend aan. Maar het bevel was dat we stormloopen zouden...

Het is ongeveer zeker dat ge u zulke dingen verkeerd voorstelt. Gij moogt vooral niet denken

dat wij bij dergelijke aanvallen bloeddorstig zijn. Neen, wij zijn blinder dan kogels en obussen. Zonder mikken worden wij aangestuurd. Wij behooren tot eene massa die niet weet en niet denkt. Wij zijn een samenstel van spieren en zenuwen, en worden gelijk pijlen uit een onbekenden boog geschoten. Indien wij nu niets meer waren dan dier, zouden wij razend zijn. Maar wij zijn mekanieke bollen. Wij rollen door den orkaan. Niets schijnt ons te hinderen. Wij zullen het wel gewaarworden, als wij vallen of moeten staan.

Vóor mij zie ik Sarelke loopen. Hij is heel rap. Ik weet niet waarom ik aan een stekelverken denk. Sarelke is een heel rap stekelverken. Hij loopt rond, gedrongen, geharnast. En wij loopen allemaal. Links draaft een jonge soldaat, en ik zie zijne oogen glazig naar voren kijken uit een vaal, langwerpig gezicht. Plots wipt hij in de hoogte. Een wolk van aarde en damp draagt hem en hij rijst, staande overend. Ik dring door het stof. Ik kom in een klaarte. Daar stort de jongen uit den hemel, gelijk een staak. Hij valt niet direkt omver, en ik verwacht er mij aan dat hij weer gauw zijn loop zal hernemen. Dan zakt hij achterover en stuikt op zijnen rug. Er scheelt eigenlijk niets aan dien jongen. Hij heeft een aardigen sprong door de ruimte gemaakt. Maar ik heb zulke toeren al meer ondervonden. De jongen is dood. Ik hoef er niet naar om te kijken. Hij is zoo dood als een pier. Ik houd liever Sarelke in 't oog. Ik ontdek nu ook Staaf en el-Djôzef. Die drie haasten zich naar iets: naar wat? Naar wat haast ik mij zelf? Twee Zwarte Bloemen duiken op uit den grond als uit een valdeurken. Het is komiek. Zij draven aan mijn zij. Hee! Sarelke struikelt. Hij verdwijnt in een gat. Er staat een muur van rooden damp achter dat gat.

Staaf, met breeden armenzwaai, werpt een handgranaat tegen dien muur. Een weerlicht. Sarelke kruipt plots weer te voorschijn en werpt een handgranaat. Ik nader gauw. Ik werp een handgranaat. Wij werpen allen handgranaten. Het vlamt en stuift vóor ons. De vijand, is er een vijand? Sarelke springt in den rook. Vooruit! Daar loopen wij. De dag sterft uit. We komen in een donkeren oven. Een schrikkelijke hitte valt over ons. We stikken. We blazen. Ik hoor Sarelke vloeken. Hij vloekt drie vier maal achtereen. Dat is altijd een merkwaardig signaal geweest. Maar nu? We zien niets. Het dampt en kookt overal. De wolk breekt open. Licht. Een schoon blauw licht en een vlakte. Ik zie el-Djôzef in den pikdraad liggen. Ik zie Sarelke in het wilde slaan met zijn geweer. Ik zie Duitschers vluchten. Ik trap op lijven van Duitschers. Ik stamp en klop en weer mij. Ik voel nergens dat ik iets raak. Een wit gelaat hangt daar in de ruimte. Mijn kolf springt uit mijn vuist en kraakt op dat gelaat. Alles davert. Ben ik alleen? Ik ben alleen. Ik sta op den barm van een loopgraaf. De loopgraaf gaapt onder mij. Er liggen lijken. Hoe rustig schijnt mij hier plots alles toe? Hoe stil alom kleuren de landen? Hoe vredig blinkt de dag? Een arm steekt roerloos op naar mij, uit een grijzen stapel van lijven. De arm reikt een vriendelijke hand. De droom is voorbij...

Cardon komt mij op den schouder kloppen. Hij vraagt ‘Eh bien, mon vieux?’ Ik geloof dat ik hem tegenlach. Mijn aangezicht is van harde klei en ik heb moeite om mijn mond te openen. Ik beef. ‘Tu sais’, zegt Cardon, ‘t'es pas un saint de plâtre, toi. Ah! nom de nom! quel élan! quelle fougue! Qu'est-ce qu'on t'avait donc mis au pétard?’ Ik weet niets. Het is toch waarlijk niet mogelijk dat

ik iets bedreven heb! Cardon doet mij omkijken. Ik zie loopgraven. Onze mannen wenken ons. De luitenant roept. En wij gaan. Nu zie ik...

Helaas! Helaas! dat ik niet weenen kan! Nu zie ik Sarelke en el'Djôzef en Staaf op een hoopken liggen. Het is met hen gedaan. Cardon haalt zijne schouders op en spreekt: ‘Que veux-tu, mon pauv' copain? Viens-'t'en boire un coup. Il vaut mieux n' pas les regarder. Nous les reverrons bien quéque part... quand not' tour sera venu’.

En wij waggelen aan, gelijk bedronken schooiers. De luitenant reikt mij zijne veldflesch. Ik bloed ievers. Mijne vingeren zijn rood. Ik wil slapen, slapen...

Begeleidende nota:

Waarde heer, op last van Daniël Kimsaque en langs den door hem aangewezen weg, zend ik u den hierbijgaanden brief. Gij zult hem niet zonder aandoening lezen, vooral wanneer gij weten zult dat deze heilige man en onverschrokken kamper heden morgen in mijne armen gestorven is. Reeds bij den voorgaanden stormloop, waar hij zich te ver in de vijandelijke linies had gewaagd, werd hij aan den schouder gewond. Een tegenaanval noopte hem echter onmiddellijk tot den strijd terug. Ik heb het einde bijgewoond van deze schrikkelijke gevechten. Mijn leven lang zal ik Daniël op den heuvel zien staan, dien hij met zijne kameraden had veroverd. De laatste Zwarte Bloemen lagen dood rondom hem. Zijne kleederen hingen gescheurd aan zijn lenden. Hij zwaaide woest zijn gebroken geweer. Uit onze schutplaatsen hebben wij hem vergeefs toegeroepen. Hij heeft zich naar ons gekeerd en scheen niet te verstaan. Zijn gelaat vertoonde een bovenmenschelijken plicht. Hij rees boven ons reusachtig. Zijn zwartgebloemde

borst blonk gulden in den dag. Hij scheen te willen spreken.

Maar hij viel.

Drie uren later hebben wij hem kunnen oprapen. Heel den nacht heeft hij nog geleefd. Vroeg in den morgen had ik den indruk dat hij beter was geworden. Hij heeft geglimlacht. Ik heb mij over hem gebogen en heel zacht zijn hoofd opgelicht. Toen heeft hij mij de inlichtingen gegeven, waarnaar ik mij op dees moment gedraag. Zijn laatste woorden waren: ‘Zeg dat ik zonder droefheid mijne vreugden herdenk. De diepste pijn is scheiden van mijne schoone smarten.’

Hij heeft het Kruis gekust. Hij heeft een naam genoemd dien ik niet begrepen heb. En hij sloot zijne oogen.

Laat ons bidden voor dezen edelen mensch. Hij ruste in vrede. Zijne ziel is bij God.

Hoogachtend,

X....

aalmoezenier.

Het boek van den Blauwvoet

Het boek van den Blauwvoet

Aan de monding van de Schelde steeg de blauwe dag. Gordijnen van zilveren mist stonden op het water en kleurige franjen sluierden langs het peerlemoeren satijn. Hier rezen de poorten van den hemel. Getweernde kolommen draaiden omhoog en gingen daarboven azuren gevels torsen. De Schelde droomde naar den morgen. De morgen blonk haar te gemoet.

Toen ruischte het licht. De ruimte klaarde open. De nevelen schoven aan weerskanten weg. Glorieuze zuilen glansden tenden de kim en uit de onyxen drempels verrees het gulden lichaam van de zon. De zee begon te zingen. Schuimende paarden reden langs de baren en blank spatt'en hun manen uiteen. Aan den ingang van de branding lag, in zijn vloeienden baard, de God van den Stroom en leunde mijmerend op de lenden van den hoorn die spuwde. De hoorn was een mond van overvloed en spuwde gulzig naar de groeiende zon.

Toen ruischte het licht en ontlook de luchten. En in het fonkelende spel van verven en geluiden, ijl en rozig, doorzichtig en broos, spreidde een driemaster zijn zwellende zeilen.

Hij wiegde op het blonde groen. Zijn voorsteven reikte, tusschen breede vleugels, een gapenden drakenkop. Zijn flanken waren omhangen met

bloemen en met loover. Een held stond groot op 't hoogste dek. Hij droeg gekapte laarzen, fluweelen broek en rok, een kraag met kanten strooken, en over 't zwaar-gelokte haar, een wijden vilten hoed met pluimen.

Hij overzag de vlakte, de vuist op 't diamanten gevest van zijn zwaard. Zijn blik was sterk en recht. Uit de masten riep de scheepswacht:

- 'Een man in zee - te bakboord!'

Matrozen kwamen uit alle hoeken geloopen en hingen door de touwen. De zwarte kapitein stak zijnen arm naar 't Zuiden uit. Hij had den man ontdekt, die op de golven danste en dook en weer te voorschijn wipte. Hij gaf een kort bevel. Een lichte schuit viel op het water en roeide schommelend aan.

Maar rasser dan de schuit doorstak de vreemde zwemmer den vloed die donzig om zijne schouders sopte. Hij naderde den zeiler en greep de koordenladder die men wierp. Daar stond hij op het dek te zijpelen en te lachen. Hij vroeg:

- 'Hebt gij mij nooit ontmoet? Ik ben Thijl Uilenspiegel!'

Blij galmde 't gansche schip. Gretige hoofden staken bijeen in 't rond. Er boven wapperden vroolijk de petten. Men juichte:

- 'Uilenspiegel! Uilenspiegel!'

Ook zij die hem nog nooit gezien hadden, herkenden hem vrij goed. De donkere zeeman reikte zijn hand, geschoeid met zijig leder. Hij zei:

- 'Wel ja, het bad heeft den gloed van uwen rooden kop niet gebluscht. Wees welkom hier. Ik heb u niet vergeten. Mijn naam...'

Thijl onderbrak hem. Hij drukte de hand, tot ze kraakte, en zong:

- 'Piet Hein, uw naam is klein! Uw daden bennen groot -.'

En al de manschappen te gare:

- ‘Hij heeft verwonnen de Zilveren Vloot!’

Piet Hein moest meelachen, en hij deed het zonder dralen, uit ganscher hart.

Thijl werd gedroogd en gekleed. En men richttte een banket in om zijn komste te vieren. Daar vertelde hij zijn laatste avonturen, en hoe hij werd ter dood veroordeeld, en hoe hij uit de gevangenis brak, en hoe hij te Kalloo in de Schelde sprong, en hoe de vaderlijke stroom hem veilig binnen de Hollandsche wateren had gedreven... En toen hij was uitgepraat, bekeek hij Piet Hein, die zijn rond buikje had bewaard en, in de vette tafelgeuren, zijn heerlijke tronie van lekkere wijnen en fijne karbonaden vertoonde. En hij sprak:

- ‘'t Is, nondeku! goed te zien, dat men hier geen oorlog voert!’

Maar Piet Hein fronste zijne wenkbrauwen en zijn blik werd hard als staal. Hij vroeg:

- ‘Houdt gij van vechten, Thijl?’

- ‘Neen’, zei Thijl, ‘ik houd van het leven. Is dat zoo moelijk om te verstaan?

Piet Hein stond recht en hief zijn beker. Hij was van zin een plechtigen speech af te steken.

- ‘Uilenspiegel’, begon hij, ‘ik begrijp u, ik beklaag u, ik bewonder u!’

Bij deze woorden zag hij dan dadelijk in, dat hij zijne rede bij den staart had gepakt, hetgeen nog het beste voorwendsel was om den kop ervan te laten stikken. Iedereen was hem dankbaar. Men at, men dronk. De wind speelde in de zeilen. De zon zat op de gouden drakenmuil. Bleeke meeuwen hingen om de masten te zweven, wiegelend tusschen de dubbele arke van haar wiekenpaar.

- ‘En gij blijft nu een heelen tijd onder ons?’ vroeg Piet Hein.

- ‘Neen’.

- ‘Wat zoudt ge u geneeren? Gaat het u hier niet goed? In uw dondersche land is 't al herrie en mizerie. God weet wanneer de warboel opklaart, - als hij dat ooit doet... En wij houden u zeer gaarne in ons midden’.

De matrozen juichten toe. Ze begonnen arm aan arm rond te trappen en te schommelen:

- ‘Jongens, houdt malkander vast,
Want wij krijgen straks nog last
Met dat Kittel-Kittel-Kittel-Kapiteintje!’

De dekken dreunden. Thijl Uilenspiegel geraakte eindelijk aan het woord en vroeg verlof om zijne inzichten bloot te leggen. Hij wilde naar Engeland. Piet Hein moest hem een roeischuitje afstaan, waarmede hij dwars door zee zou varen.

- ‘Een roeischuit en een kruikje klare!’

Zoo sprak men af. Er werd een geweldige punch aangestoken, en als die in de roemers brandde, besloot Piet Hein dat Uilenspiegel uit de beste kruik een liedje schenken moest. Thijl sprong tusschen de glazen en vroeg:

- ‘Wil ik probeeren met het Tweelingzaad, anders genoemd het Ja-water-lied?’
- ‘Ja-oû! Ja-ôu!’ bulderde de bedronken bende.
- ‘'t Is een beetje triestig...’ waarschuwde Thijl.
- ‘Als 't maar van het water is,’ orakelde Piet, de gezonde zeeman, en hij kwakte een volle pint punch naar binnen.

En Uilenspiegel zong:

- ‘Een tweelingzaad valt in het zand...
Daar komt een wonder water,
Ja-water!

Het zaad breekt open aan weerskant,
Aan weerskant van het water,
Ja-water!

En als 't zijn schild gebroken had,
Drinkt het zijn dubbel mondje zat
Aan 't wonderbare water,
Ja-water!

De matrozen huilden allen te saam het Ja-water mee, statig en eentonig. Ze lagen in hun stoelen te gloeien, of elleboogden laag over tafel. Het Ja-water werd hun een traag kussen van geluid. Hun tongen vermeiden zich daarin, gelijk luie padden.

En Thijl zette weer aan:

- 'Twee boomen kruipen uit den grond,
Aan d' oevers van het water,
Ja-water!
De stammen kloek, de koppen rond
Weerspieglen zich in 't water,
Ja-water!
En d' een herkent d' andre niet
Het sap, dat langs zijn korste schiet,
Getapt aan 't zelfde water,
Ja-water!'
- 'Twee boomen groeien wijd en hoog,
Heel hooge boven 't water,
Ja-water!
Hun kruinen bouwen eenen boog
Die zwart belommert 't water,
Ja-water!
Een boog met kransen en festoen,
Een zelfde bloem in 't zelfde groen,
Helaas!... en 't donkere water,
Ja-water!
Ja-water!'
- 'Twee boomen rijpen in de zon,
Daar ver al over 't water,
Ja-water!
Twee vruchten vallen in de kom,
De kom van 't rotte water,
Ja-water!
De vruchten dringen te gelijk.
Verloren in het diepe slijk,
Het slijk van 't doode water,
Ja-water!
Ja-water!'

- ‘Proficiat!’ zei Piete Hein, ‘'t is een aardig lied, - misschien ook een beetje vakerig...’

- ‘Ja!’ antwoordde Thijl, ‘dat is meermaals 't geval met zulke liedjes. Ze werken in beide richtingen: men kan er iemand mee wekken uit zijn slaap, maar men kan er hem ook mee in slaap wiegen. Ik kan daar niets aan doen.’

Piet Hein deed geen moeite om het tegen te spreken. Hij was plechtig zat.

Dan viel de avond. De roeischuit werd neergelaten. Na een laatste omarming en een laatst vaarwel, sprong Uilenspiegel in de dansende boot en vatte de riemen. Het lichte vaartuig joepte bij elken wrikruk over de roode glansen der zee. En Thijl geraakte op afstand. Hij zag den schoonen zeiler in den avond staan, de violette vleugelen wijd-uit over de fijngeschelpte kiel. Piet Hein rees op den hals van de drake. Zijn kaplaarzen blonken. Zijn blanke kraag lichtte schril over het donkere wambuis. Zijn hoofd verdween onder de ruime randen van den pluimenhoed. Maar Thijl zag dat hij stil rookte. Zijn rechterhand hield de rilde hollandsche pijp. Zijn linker, geschoeid, vuistte op het schitterend kruis van zijn zwaard.

Plots ontwaarde Thijl achter 't schip den lang-gebaarden Stroomgod, die op den paarsen horizont lag uitgestrekt, en daarlangs uit de muil van zijn hoorn, een doorzichtig robijnbloed liet vloeien. Thijl's hart kromp ineen en hij riep:

- ‘Is het leven? Is het sterven?’

Toen ontblootte Piet Hein zijn fraaigelokten kop en wuifde met zijn bonte veêren. Een orgel bromde over het water. De matrozen zongen in koor:

> - ‘Wil-hel-mus van Nassauwen
> Ben ik van dui-uitschen bloed...’

En terwijl ze zongen, verdween de driedekker

langzaam in de avondmisten, gelijk een droom van purper en goud.

In Londen stak Thijl Uilenspiegel verwonderd zijne oogen open. Alles wat hij voelde en zag, wekte bij hem verbazing en ongemak. Reeds aan boord van den stalen torpedojager, die hem in de Noordzee had opgevischt, had hij die onverkwikkelijke vervreemding ondergaan. Hij kon nochtans de Engelschen goed verdragen en verstond heel gauw hunne taal. Ze miauwen als katten, meende hij, en hij deed zijn devooren om mee te miauwen, hetgeen dra bleek niet zoo moeilijk te zijn.

Maar in Londen dacht hij waarlijk dat hij van 't lawaai en 't gedrag oorendul zou worden (dat is zeven graden boven zot). Hij verzweeg zijne ongerustheid en volgde oplettend zijne drie nieuwe vrienden, John, Jack en Jim. Piccadilly en Oxfordstreet verhoogden zijnen angst, die eigenlijk geen angst was, eerder eene pijnlijke verlegenheid die hem om de onmacht van zijn aanpassingsvermogen kwelde. Honderden cabs en trams en automobielen krioelden langs de gonzende straten naar de wetten van een helsche orde, die hem troebel en dreigend voorkwam. Hoe vond iedereen daarbinnen zijn eigen weg? De menschen schenen haastig, maar kommerloos. Elk wist zijn doel in 't algemeen gewoel te ontwarren. Kerels met witte kluppels regelden zwijgend en ernstig den gang.

- ‘Dat 's de politie,’ zei Jim.

Juist was er een, die den heelen rommel deed stilstaan om een min met haar kindje door te laten. Het was een kolos. De orde was kolossaal. Thijl kreeg er dorst van.

Ze gingen in een bar en dronken bier aan een tinnen toog. Thijl smakte en had deugd.

- ‘Uw zwarte bloed blijft aan de ribben hangen,’ sprak hij.

Hij zag nergens een mensch zitten. Hij aanvaardde zonder meer die onverwachtsche opvatting van het leven en erkende gaarne dat de Londenaars er het lijf niet naar hadden om stoelen te gebruiken. Hij giste:

- ‘'t Zijn allemaal opgeschoten steltloopers: ze moeten pikkelen of zetelen, zitten kunnen ze niet. Zij hebben sterke zolen en diepe clubfotuljes.’

- ‘Ja!’ beaamde Jack; ‘in de gansche wereld is er geen komfortabeler volk dan wij.’

- ‘Waart gij ook zoo vóór den oorlog?’ vroeg Thijl.

Jim verklaarde deftig:

- ‘Tienmaal deze oorlog zal hier het nationaal komfort niet storen. Wat wij waren, zullen wij altijd zijn. Wat zegt gij, John?’

- ‘All right!’ zei John.

Jack toonde, al gaande, een groot huis met granieten gevel.

- ‘Weeral een geldbank,’ meende Thijl.

- ‘Neen’ weerlegde Jack, ‘het is een onbewoond hotel en behoort aan Lord Haselpine, den koning van de pickels. Hij heeft het van onderen tot boven volgestoken met de fijnste sigaren. Ja, Maar hij rookt niet. Het is voor zijne vrienden, zegt hij. Maar hij heeft geene vrienden. Hij is te rijk.’

Ze liepen. Ontzaglijke plakkaten weerhielden brutaal Uilenspiegel's aandacht. Het waren korte lapidaire uitnoodigingen om op oorlogsleeningen in te schrijven, om vrijwilligers te werven, om Roode-Kruiswerken te steunen. Maar daartusschenin prezen geweldiger advertentiën de voortreffelijkheid van zekere waterproef-mantels, levertraan, zelfscheerders, zeep en chocolade. De ontzaglijkste lokten naar music-halls.

Het was voor de music-hall dat ze gekomen waren. Te vesperure viel de mist als een muur. Ge zoudt er met een houten sabel vette schellen in gesneden hebben. Ze liepen met gapenden mond. Thijl kraste en spuwde.

- ‘Sakkerdoeme!’ reutelde hij, ‘dat en is niet meer ademen, 't is bijten en stikken: 'k blijf met mijne tanden aan den dampklont haperen!’

De elektrische lampen hingen gelijk melkbollen binnen den smoor. Thijl niesde en hoestte. Ze kwamen in een restauratiehuis. Het docht hem een oasis van klaarte. Hij at zonder goesting en proefde voortdurig den zuren nevelsmaak. Maar Jack bestelde whisky en al drinkend spoelde alles weg. Dan oordeelde Jim dat het oogenblik gunstig was om over te gaan tot de keuze van een music-hall. Zulks gebeurde op waardige wijze en alle kansen werden zorgvuldig beschouwd. Na eene nauwkeurige uitschakeling bleef men voor twee mogelijkheden staan, het Coliseum en de Eldorado.

- ‘De Eldorado kost een shilling minder,’ opperde Jack.

- ‘Mogelijk,’ weerlegde Jim, ‘maar er zijn kontinentale Eldorado's genoeg, terwijl er over den aardbol, zoo groot als die is, een enkel Coliseum bestaat: het Engelsche. Wat zegt gij, John?’

- ‘All right!’ zei John.

Het Coliseum was een onmetelijke circus. En wanneer Thijl over menschen en menschen zijne plaats veroverd had, werd hij duizelig van de schrikkelijke ruimte die rond en ijdel vóór hem te gapen lag. Ommendom ringden honderd rijen menschenkoppen die aan den overkant heel klein waren geworden, klein als blekkende paternosterkorrels. Een gouden poort rees te midden, gesloten met een vuurroode gordijn.

- ‘Jongens,’ sprak Thijl, ‘'k ben kurieus te

zien hoe men hier tegelijk zooveel volk tevreden kan stellen. Dat zou bij ons een waagstuk zijn.'

- 'Wij wagen nooit iets,' antwoordde Jim; 'eenieder van ons weet wat hij krijgen zal, evengoed als de manager zeker is dat hij van eenieder vier shilling heeft gekregen. Het is nog nooit gebeurd dat een music-hall zijn bezoekers heeft gefopt. Hoe het er op het vasteland toegaat, hoef ik niet te weten. Wat zegt gij, John?'

- 'All right!' zei John.

Het spektakel staafde volkomen deze bewering. Er waren muzikale clowns, die de Traviata op flesschen en kallebassen speelden. Er waren goochelaars, die tortelduiven in veldkanonnen veranderden. Er was een Amerikaansche neger, die zichzelf ontelbare en authentieke muilperen toediende, en hij hield niet op voor het publiek er misselijk bij werd. Er was de eeuwig-jonge Sara Bernhardt, die 'with her band' en met een houten been het derde bedrijf van Rostand's Samaritaine opvoerde. Er waren zeven kortgerokte girls, die onder 't zingen van den Tipperary op de onmogelijkste wijze hare beenen gebruikten. Er was een Japansch professor, die twintig meters hoog op lossen bamboe klauterde, en zonder zich om iemand te bekommeren daarboven een havana aanstak en in verheven stijl champagne dronk. Er was een danser in slodderbroek, die een razend zolengeklingel aanving en ondertusschen zijne danstafel opfrischte met een kindersproeierken. Er was een dikke dame in toreador-kostuum: zij had kalkoenen getemd en deed ze aardig marcheeren in 't gelid, achter de Engelsche vlag....

Thijl kon niet anders dan vaststellen dat het volk tevreden was. Hij deed het gewillig.

Buiten had de mist, voor zoover dat mogelijk was, zijne wanden nog aangedikt. Doof en blind

ronkte de stad. Met zijne drie kameraden drong Uilenspiegel binnen de ingewanden van Londen. Zij stegen daar in de metro en stonden te middernacht vóór het lieve cottage, waar ze woonden en dat nu bedolven lag in papgele stroop.

De hospita van het kosthuis, waar Thijl zijn intrek had genomen, heette Mistress Allenby. Het was de minzaamste vrouw van de wereld. Ze droeg een blauwbelint kapje en schikte aan weerskanten eene gepoeierde haarkrul, die fraai haar roze gelaat omhing. Ze was klein en mollig. Ze zat steeds in de bow-window te breien en gebruikte daarbij een schildpadschelpen bril die bijna op het topje van haar poezeneusje zat. Een wollen kapeliene lag over hare schouders en hare handen die zeer blank waren, staken steeds in fijngeborduurde halfwanten. Een pelsen kussen lag vóór haar, waar hare voeten rustten.

Mistress Allenby had eene mooie dochter, vereerd en aanbeden door al de kommensalen. Mabel was haar naam. Miss Mabel, na langdurig aarzelen, had zich verwaardigd, bijzonderlijk in 't openbaar, de hulde van master John met welgevallen te aanvaarden. Een duidelijk teeken daarvan was dat John aan tafel door haar eigen handen werd gediend. Een duidelijker nog, afdoende in iedereens oogen, was dat John's schoenen, na het poetsen, nooit met andere werden verward en steeds getweeën, de linksche en de rechtsche, op de mat van zijn kamerdeur stonden.

Mistress Allenby had deze belangrijke onderscheidingen, zooals eenieder, opgemerkt. Zij drong niet in een geheim dat men vóor haar gesloten hield. Maar hare oogjes wisten 't wel, wanneer zij met gespannen aandacht langsover hare brilgazen loeren moesten....

Eens, op een avond, keerde Thijl Uilenspiegel met zijn vrienden van de ammunitiefabriek, waar zij allen werkten. Hij stapte droomend aan. Hij had vandaag een verre beeld gezien en een verloren stem vernomen. Dat was in den vroegen nanoen gebeurd, daar hij aan zijn draaibank stond en obussen regelde. De obus wentelde en blonk. De groote hallen daverden, en alom slingerden de kabels en de riemen. Thijl voelde rond hem de werkzame, ziedende, stampende ruimte. Maar zijn blik stak vast op de glansen en ringen van den obus, die tusschen de beide asnaalden hing als een spoel van licht. Dat licht vloeide nu uit. Het zwol tot wijde kristalbokalen. Het ontwikkelde trillende bundels, sloeg eindelijk vrijelijk open en gaapte plots vierkantig in Thijl's aangezicht, gelijk een raam dat barst op zonnige landouwen.

't En was geen land, dat Uilenspiegel zag. Het was een witte gevel met een deurken en twee vensterkens, en een laag euzie van stroo. Een vrouwtje zat in de schaduw van een okerboom. Om haar speelden drie kinderen. Er liepen hennen langs 't plankier. Het vrouwtje zat over haar kantkussen gebogen. Zij stikte en spon een huwelijksvool met broze rolschelpen en opgevouwen rozen. Het was een vool, die het hoofd van een prinses zou sieren. Ja wel. Thijl wilde dat vrouwtje iets toeroepen, want hij kende haar. Hoe heette zij ook weer? Het vrouwtje keek op naar hem. ‘God!’ zuchtte Thijl, ‘zijt gij het? Ik zie geen naam meer op uw gelaat....’ Het vrouwtje keek uit twee donkere gaten. Haar kaakbeenderen hoekten wassig eronder. De mond lag blauw op een gebed gesloten. Toen gingen hare magere handen streelen over een kinderkop. De kinderen beten in korsten roggebrood. De hennen pikten. De gevel blonk. Het vrouwtje boog zich weer

over het kantkussen en speldde, om de rilde floroenen, de laatste vezels van haar leven.... ‘Laat los! Laat los!’ riep Thijl. ‘de Dood zit op uwen rug te lachen!’ Het vrouwtje liet de klosjes niet los, die zacht door elkander rammelden, net droge ribbekens van boorlingen....

Het groote raam vloog dicht: maar eer Uilenspiegel's oogen zich aan de duisternis hadden gepast, brak een nieuw licht en lag daar een weg in stikheet zomerland. Daar trok een bende oogst-mannen voorbij. Zij kwamen van Frankrijk. Ze hadden een hoogen rug. Hun zeisen blikkerden. Ze gingen. De zon had bruine groeven in hunnen nek gebeten. Ze gingen.... En lang na hen, sukkelde een oudere oogstman aan. Hij bezweek onder zijn bezaadze. Zijn alaam sleepte over de baan. Hij zakte stillekens thoope. Thijl schreeuwde: ‘Hola! lamzakken, ziet ge, verdorie! niet dat er een broer achtergebleven is?’ De bende was al te verre. De gevallen man bleef liggen. Zijne vingeren scharrelden in 't zand. Zijn mond begon te geeuwen. Maar 't en was geen geeuwen: 't was een zwart hol maken om zijn ziel uit te blazen...

- ‘Is 't nu haast gedaan met uwen cinema?’ vroeg Uilenspiegel, en hij bekeek den obus toornig, als ware hij zinnens hem met draaibank en àl in zijn botten te spelen.

De obus lachte. Of was hij een spiegel, en lachte het menschenhoofd dat in dien spiegel stond? Het hoofd gichelde:

- ‘'t Ziet er lief uit met het volk van Artevelde!’

- ‘Artevelde, Artevelde!’ pruttelde Thijl. ‘En waarom niet? Waarom niet, verdomd?’

Het menschenhoofd schokte weg tusschen de glansen. De obus draaide onschuldig. De enorme fabriek ronkte met al hare motors, de blokriemen zoefden, de raderen kraakten, en Thijl keek naar zijn

handschroeven gelijk een kalf naar een gaaipers.

Toen kreeg hij heel scherp den indruk van 't schoone machinale geweld, dat rondom hem bedrijvig was. Hij voelde de nieuwe gemeenschap, de inrichting van morgen, de flinke uitbating der natuurlijke krachten, de wetgeving der arbeiders, de overmacht der syndikaten. Hij zag Europa opstaan in zijn herschapen orde. Ketels kookten, schoorsteenen dampten, elektrische lampen bliksemden, sirenen floten... en aan alle kimmen rezen de nieuwe paleizen, met hunne duizenden vensters en vlammende torens, en hun wilden reuk van olie en koolgas.

Maar Vlaanderen lag als een mediëvale relikwiekorf. Het vertoonde in den schoot der beschaving de wondere getuigen van zijn roemrijk verleden, zijne hallen en belforten, zijne kerken en stadhuizen, zijn eiken walpoorten en vergulde gildegevels. Het spreidde zijne rustige velden, zijne lieve dorpen als hoopjes schamelheid, zijne arme Breugelboeren en zijn middeleeuwsch geloof.

- ‘En Artevelde, Artevelde?’ herhaalde Uilenspiegel suf.

Hij lachte zelf bij de gedachte van een opgevulden ruwaard, die ergens in een glazen anti-kwariskast te pronken stond, - terwijl het land der Edwards donderde van vruchtbaar geweld.

... En in den avond van dien dag keerde dus Thijl met zijn vrienden naar het kosthuis terug.

John kwam zijne hand vertrouwelijk onder Thijl's arm steken, hetgeen op zichzelf al een ongemeen teeken was van mededeelzaamheid. En stil vroeg hij:

- ‘Weet gij, old fellow, waarom Miss Mabel mijn aanzoek, boven alle ander, heeft willen bejegenen? Maar misschien hebt gij ook dat nog niet eens opgemerkt?’

- ‘Ik heb het opgemerkt,’ zei Thijl, ‘en ik feliciteer u, de keuze is gegrond.’
- ‘Inderdaad, de keuze is gegrond. Kent gij de gronden?’
- ‘Welhoe! Verwacht ge, dat ik uwen lof zal zingen?’
- ‘God beware me? Gij zijt niet ingelicht. De gronden van miss Mabel zijn van tweeërlei aard. In de eerste plaats, beval ik haar wegens mijne stilzwijgendheid.’
- ‘Ik moet bekennen dat ik u nog nooit zooveel woorden heb hooren gebruiken.’
- ‘In de tweede plaats bevalt haar mijne stilzwijgendheid, omdat zij u liefheeft.’
- ‘Dat is klaar als pompwater.’
- ‘All right!’

Thijl bleef staan. Moest hij den kerel eens duchtig bij den kraag schudden, of moest hij hem uitlachen, zonder meer? John werd gewaar dat hij een onverwachten uitslag had bereikt. Hij wilde nog iets zeggen ter opheldering:

- ‘Dat is vrouwelijke psyche,’ begon hij ‘en ik heb geen hekel aan u.’

Thijl vloog los. Hij riep:

- ‘Heb ik van mijn leven?... Neen, zoo iets is mij nog nooit gebeurd. Ha! Ge noemt het vrouwelijke psyche? Hewel, ik zal u wat vertellen: ik heb meer dan eene meid om mijnen vinger gedraaid, en ik geloof zelfs dat zij er niet over geklaagd hebben (onder ons gezegd), maar dat een enkele mij met haar zoogenaamd.. psyche in haar net zou kunnen vangen, neen, manneke, dat is bij ons niet mogelijk, daar zou ik een zevenoog van gekregen hebben.’

John verklaarde:

- ‘Kontinentale vrouwen zijn ook zoo.. heel anders dan de Engelsche, vrees ik.’

- ‘Ge hoeft niets te vreezen. Uwe Mabel heeft een psyche als een uitwas. Ik zal er geen echel aan wagen. Trouw gerust, John, en doe gelijk de beerput van Koning Kebbenikske: zwijg!’

Hij had nauwelijks uitgesproken: daar schoot een groene sisser door de lucht, onmiddellijk door een tweede en een derde gevolgd. Jim schreeuwde:

- ‘Een vliegeraanval!’

Ze liepen zoo hard mogelijk naar huis. Nieuwe sissers stegen en maakten een sierlijken boog en stierven uit. Een kanonschot knalde. De lucht beefde en zette een langen, donkeren nagalm uit. En seffens barstte de eene bom na de andere. Jack, al loopende, vroeg:

- ‘Ziet iemand ergens damp? Of vlammen?’

Jim wilde de andere doen staan. Hij hoorde het geronk van een motor, beweerde hij.

- ‘Blijf stil! Het geronk komt uit het Westen!’

Ze bleven een tijdje luisteren. Het was waarlijk alsof een hommel in de wolken zat. De hommel zoefde en bromde. Roode sissers ontstaken tenden rilde stengels sprankelende bloemen aan den hemel. Dan barstten de kartetsen met al haar rappe starrekens. Een lichte pluim ontvouwde zich om elke star.

- ‘Het beste wat we doen kunnen,’ meende Thijl, ‘is in een kelder kruipen.’

Ze zetten het weer op een loopen. Reeds zagen ze de squares en 't fijne loover waarlangs de roode daken kleurden. Plots scheen John naar voren te springen als een die naar een meikever stekt. Hij stortte neer. Jim en Jack hadden gestruikeld. Een stamp van den wind had Uilenspiegel in de gracht gegooid. Eene hooge zandhoos warrelde op tot een grauwen toren. De donderslag loeide wijd open. Thijl's oortrommels bleven trillen en 't docht hem dat men hem onder water

had geduwd. Hij dook gauw op uit den daver. Hij zag John rechtstaan. Ze lachten gevieren malkander toe, een lach om er kippenvel van te krijgen.

- ‘Hee!’ gilde Jack, ‘wat is dat?’

Jim voelde een rammeling in zijne darmen. Hij riep woedend:

- ‘De jakhalzen! Het dorp staat in brand!’

Thijl had een plezier van alle duivels. Zijne huid tingelde van wilde gretigheid. 't Zou er gaan stuiven. De wereld danste!

- ‘Nu zullen we lachen!’ dacht hij.

Hij wist niet waarom. Hij gunde zichzelf den tijd niet om te weten. Hij stond met sidderende zinnen in den rooden galm...

Achtereenvolgens stortten vijf bommen neder. Thijl riep:

- ‘Muziek! Muziek!’

De anderen staarden hem angstig aan. Hunne gezichten waren groen. De dag waggelde in logge schaduwen. Dan opende de aarde hare huilende muilen, sloeg naar de wolken hare laaie tongen. Thijl stak zijne armen omhoog.

- ‘Wij zijn van de feeste! 't Is bal in 't paradijs! Kijkt! Kijkt! Ons-Heer hangt een kermispens aan zijnen gevel!’

Buiten de rookkolommen, binnen den gloed van het vuur, gleed majestatisch een Zeppelin voorbij. Hij stevende naar 't Noorden. Hij kwam in het bleeke avondlicht en werd er blauw-doorzichtig. Hij verwasemde. Hij kleurde weg...

En Thijl bekwam van zijne betoovering. Hij schaamde zich. Hij vroeg:

- ‘Jongens, jongens, wat doen wij hier? Hoort ge de vrouwen en kinderen niet jammeren?’

Er ging een vaag koraal op. De lucht was vol orgelpijpen van menschenstemmen. De lucht zong eindeloos.

Toen renden de kommensalen van Mistress Allenby naar 't brandende dorp. Maar ze vonden het lieve kosthuis niet. Mabel en hare moeder lagen reeds in 't voorportaal van 't kerkje, twee zwarte, uitgedoofde stompen, - voor alle eeuwigheid uitgedoofd.

De late Zomer bloeide uit. Een schoone morgen ontlook zijne rozige petalen. Het vliegplein, nabij Kales, vouwde zijne frissche sluiers open en druppelde van dauw. Heel ommendom zaten de lage kijkers met de oogen nog vol vaak op hunne stille vogels gesloten. Het gras geurde zacht.

Een groepje officiers verschenen op de vlakte. De lichte ochtendmist kleedde hen aan, en ze groeiden daarin. Ze werden verschillend. De kommandant was oud en klein. Hij lachte en praatte vroolijk. Hij praatte alleen. Hij wist het en deed het met welbehagen. Hij vroeg aan niemand iets. Hij spaarde zich alzoo de moeite om naar een antwoord te wachten. De jonge luitenanten die hem omringden, knikten gedwee. Hij trippelde genoegelijk, omhuld met hunne knikjes.

- ‘Eh bien?’ zei hij plots.

Hij stond. Iedereen stond. Hij keek dramatisch rond over 't rustige plein, en raadpleegde het uur dat op zijn gouden armband stak. Wat was deze mooie morgen hem schuldig? De luitenanten blikten al te saam naar hunnen armband en schenen zich af te vragen of de dag niet te laat was opgestaan. Zij vertrouwden daaromtrent in de beslissing van den kleinen kommandant, die waarlijk blijken gaf van genadige lankmoedigheid. Eindelijk verhief hij zijne stem. Hij had een stem met een stoppelsnor.

- ‘Eh! bien?’ zei hij weer.

De wereld aarzelde verlegen en overpeinsde

het antwoord dat zij geven zou. De zon was echter vrijpostig genoeg om aan de kim te rijzen en uit de zon trad Thijl Uilenspiegel te voorschijn.

Hij kwam al dansend aangeloopen. Hij droeg een lederen pak en zwaaide een vleugelenden helm. In zijn rood haar wapperde het licht, dat hij aanbracht. Hij ging vóor den kommandant staan, stijf als een fakkel. Hij was niet in staat te denken dat de blik van het oude officierken hem onderst-boven gooien kon.

- 'Vous êtes en retard,' keef de kommandant.

En in 't zelfde moment glimlachte hij. Die glimlach schoot uit zijn hart, waar het vurige gelaat van Thijl een blijden vezel wekte. Gelijk een vader was hij ruw.

- 'C'est bien', besloot hij en reikte zijne fijne hand.

Hij trok een papier uit zijn tuniekzak en gaf emphatisch lezing van een bevel dat uiterst belangrijk scheen te zijn. Thijl was gelast met een buitengemeene zending: de Z. 22, Duitschlands grootste luchtschip, was dezen nacht in Brussel aangekomen en zou te 4 uur aanzetten in de richting van Folkestone. Deze onderneming moest verijdeld worden en België's beste vlieger werd aangewezen om het te beproeven. De kommandant voegde bij het bevel een weldoordachte speech. Hij herinnerde, in het bijzijn van Thijl's eskadrille-kameraden, aan de waaghalzerijen, die, binnen een spanne van minder dan twee maanden, Uilenspiegel tot een der meest befaamde vliegers hadden gemaakt. Hij meldde het luchtgevecht boven Ieperen, waar Thijl in een ring van zeven vijanden zat. Hij meldde den aanval van het vliegplein, te Melle, dat Thijl geheel verwoestte en waarna hij gewond in het bosch van Houthulst nederviel. Hij verklaarde dat nie-

mand meer dan Thijl het vertrouwen en de eer verdiende, welke gingen gepaard met het huidig mandaat.

Thijl bedankte en liep vroolijk naar den kijker van zijnen blauwvoet.

Soldaten stonden vóór de dichte loodspoort en Thijl gaf seffens teeken dat men haar openen moest. Hij zelf ontsloot het zware hangslot en de twee groote ijzerdeuren schoven aan weerszijden al krijschende langs haar verroeste riggelen. Thijl deed een stap in die gapende duisternis. De blauwe vogel klaarde er zachtjes op, gelijk een andere morgen.

- 'Hola!' riep Uilenspiegel, 'wie zijt ge?'

Er zat een man onder de borst van het vliegtuig, een man met wilden haarbos en oogen van een katuil. De man sprak uit zijn baard:

- 'Ik ben Baptist, uw nonkel. 't En verwondert mij niet dat ge mij niet meer herkent.'

Thijl was tevreden.

- 'Ik herken u zeer goed,' zei hij, 'aan uwen bril van wenkbrauwen, maar om den duvel! ik verwachtte u niet!'

- 'Spreek niet zoo luid!' fluisterde Nonkel Baptist, 'ik kom u waarschuwen.'

Zijn stem had een geruisch van pluimen. Zijn neus stak als een haak onder zijn groenen blik. Hij bracht zijn handen rond zijn mond om den klank als binnen eenen trechter te dempen.

- 'Thijl, Thijl, wat zijt ge van zin?' vroeg hij. 'Ik kom u waarschuwen. Gij hebt nooit geweten wie ik was. Gij hebt nooit van mij willen leeren wie ik was, en gij jaagt droomen na, die nooit iets anders zullen zijn dan droomen. Ik heb u meermaals in de lucht zien hangen en uwen vogel met mijne oogen gevolgd. Hoe dwaas zijt gij. Hoe vliegt gij roekeloos alle waarheid voorbij!... Helaas!

helaas! zullen nu ook de menschen het reine gebied bezoedelen, waar Gods bestendig woord sinds alle eeuwen woont? Zullen zij uit hunne gekke Babeltransen in de ruimte wippen met helsch geronk en oliestank? Thijl, Thijl, dierbare jongen, luister naar uwen ouden nonkel; hij heeft alle landen bezocht en kroop er in de torens, hij heeft alle volkeren van boven gezien. De volkeren zijn niet zoo schoon, als gij u dat hebt voorgesteld. Zij zijn wreed en dom. Zij hebben zeden en spreken talen, en zij houden van deze dingen, waardoor ze klein blijven en verwaand. Is niet de oorlog een teeken van die potsierlijke verwaandheid?'

- 'Schrijf 'nen boek!' riep Thijl, 'schrijf 'nen boek, zeg ik u!'

Nonkel Baptist vervolgde:

- 'Er is een tale, die alle menschen verstaan, zij galmt op de tongen van de klokken; zij zegt het woord, waarmede Jezus ons aller beschaving heeft gemaakt; zij zegt, over stammen en grenzen, gewoonten en belangen: Vrede! Vrede aan hem, die opstaat uit zijn bed en 't werk van zijnen dag begint, vrede aan hem, die moe zijne leden ter ruste strekt, vrede aan vader en moeder, vrede aan mijne broeders die van goeden wil zijn...'

En lager, want zijn gemoed kwam vol:

- 'Thijl, mijn jongen, ik kom u waarschuwen. Stoor niet met uwe stijve vleugelen de hooge luchten, waar thans Gods bronzen mond zijne smerten luidt...'

- 'Wacht!' zei Thijl, 'ik zal u eens wat zeggen...'

Hij boog zich over Nonkel Baptist, die op zijn huksken zat. Het was een koddig geval: er lag een koperen medailjeken onder het lijf van het vliegtuig, - niets meer. En Thijl raapte het op. Hij wendde zich tot de soldaten en vroeg:

- ‘Wie heeft er 'nen heiligen Antoon verloren?’

Hij deed den penning aan zijne vingeren bengelen en lachte den jongens toe, vooral om zijne eigen verlegenheid te bergen. Allen lachten en kwamen kinderlijk bij.

- ‘'t En is geen Sint-Antoon, 't is een negenmanneken!’ meende er een.
- ‘Abuus!’ riep een andere, ‘'t is 'ne Sint-Steven, patroon van de blinden!’
- ‘Vooruit!’ zei Thijl, ‘ik zal hem den hemel laten zien: hij mag meevliegen!’

Hij hing het medailjeken aan de roode zotskap, die met al hare klokjes op den kop van den slapenden vogel zat.

De Blauwvoet werd uit zijn duistere muit gehaald. Langzaam waggelde hij aan. Hij rees ontpopt en helder in de klaarte. Hij scheen te rillen van prille begeerten. Hij spreidde wellustig zijne vlerken van azuur. Hij was geheel omhangen met roze pereling en frisschen blikkerdauw. Hij daagde in den zilveren uchtendadem en begon te zwellen, breed en gulzig, vol vormen en vol kleur.

Het plein lag effen, wijd, groengrijs en teerbelicht. De zon groeide onder haar lazuren koepels. De wind vloeide zoetgevooisd langs snaren van kristal.

Thijl Uilenspiegel had zijn lederen helm aangepast en vastgesnoerd. Zijn kop was ineens rond en hard geworden. Hij schikte zijn grooten bril, en zijne oogen verdwenen. De glazen puilden uit gelijk doode lantarens. Hij werd strak, mekaniek, vleeschloos. Alleen zijn felle tanden leefden. Maar hij lachte niet.

De soldaten omringden het vliegtuig. Een stond wachtens vóór de tweearmige schroef. Op een afstand taterde het groepje officieren.

Wat gebeurde met Thijl? Waarom aarzelde hij? Het docht hem dat zijne voeten aan den grond gespijkerd waren. Er woog lood in zijne beenen. Een zwaar harnas beknelde zijne borst. Zijn bloed was lui en zijne handen tingelden. Hij bekeek zonder liefde zijnen mooien vogel en alle geestdrift was uitgedoofd in hem.

En Thijl dacht:

- 'De raaf zit op mijn hart. De verre cipressen wuiven. Het zwarte eiland roept'.

Hij voelde zich donker worden als een kelder, en kil. Wat baatte nog de daad? De strijd zou zonder uitkomst zijn, voor alle tijden zonder uitkomst. Er was geen doel. Er was een gat. Er was een afgrond, met gehuil van honderd-duizenden. De aarde vroeg haar loon.

Toen zag Thijl het gelaat van den soldaat, die vóór de schroef bleef staan. Hij heette Nikolaas en leek op alle andere soldaten. Hij keek op naar de wieken van de schroef en wachtte. Er was niets in zijne oogen, en niets aan zijnen mond, - niets dan geduld en gedweeheid. Zijn geheugen folterde hem niet. Zijne aandacht snakte niet naar morgen. Straks zou hij een sigaretje aansteken en damp maken, onschuldige drager van een lot dat zich ontwikkelen moest vanzelf.

Thijl brandde nu van aandoening. Hij zag zichzelf als een blooten boorling liggen op iemands warmen schoot. Zijn gansche wezen sprong gelijk een pijl uit de boeien van zijn angst. Hij zei:

- 'Nikolaas Eenvoud, ik zal u omhelzen, indien ik wederkeer!'

- 'Gij zijt altijd weergekeerd', antwoordde Nikolaas.

Thijl Uilenspiegel ging rond den vlieger draaien. Hij onderzocht de stalen touwen, deed de hefboomen maneuvreeren, beproefde de stijlen en de

riemen. Dan bracht hij den motor in beweging. De Blauwvoet ronkte en daverde van 't gestamp.

- ‘Zijn alle bakken vol?’

- ‘Ja, adjudant!’

Thijl wipte op den rug van zijn vogel en kroop in de wiegende kooi. Zijn hoofd stak boven de randen.

- ‘Wend de schroef!’

Nikolaas lengde zich uit. De schroef rukte een paar keeren en slingerde zoevend los. De soldaten weken. De schroef verdween in haar eigen snelheid. Zij werd een rond wolkje dat huilde en blies. Het gras viel neer. Papiertjes stoven weg. De roode slippen van de zotskap wapperden in 't gewaai. Thijl stak zijnen arm omhoog. De Blauwvoet rolde over het plein, log en wiebelend, zat van zijn snorrenden donder. Hij spoedde zich. Zijn gang werd vaster, en plots schoof hij aan, zonder schok. Zijn wielen hingen stil aan zijne pooten. Hij steeg. Hij schoot de lucht in.

Thijl zag de grijze weide dalen. Hij zag zijne makkers met de handen wuiven. De soldaten werden klein. De aarde zakte als in een zachte kom van nevelen. Wegen kronkelden daarbinnen, een net van sluimerende linten. Huizekens lagen in een donzig groen, gelijk speelgoed. De wijde ruimte zong alom. De wind schuifelde. Het licht spetterde. De vrije Blauwvoet vloog.

Een kinderlijke blijheid lachte op de tanden van Thijl. Hij dacht:

- ‘'k Heb eens in den top van den hoogsten populier gezeten en 'k heb van daar naar beneden gespeekt. De ekstereieren vielen uit den nest. En 'k voelde mij licht zijn als een pluim. 'k Heb ook Sint-Machiel zijn teenen gekitteld en 'k hing als een sterre boven de stad. Maar vandaag heb ik een gevoel van nooit te voren, en 't is mij alsof

ik uit mijn vel gesprongen ben. Daar, lage, ligt langs de baan een Thijl van vodden, dien ik verlaten heb om naar de zon te vliegen'.

Hij begon te fluiten. Hij hoorde zijn eigen niet. Hij hief luidkeels een liedje aan. Zijne tong sloeg onmachtig in den wind. Hij was een stukje geluid dat binnen den grooten adem der ruimte verklonk. En hij had deugd.

Daar barstte iets in den put van de wereld. Tegelijk schoot een vlammetje los, niet verre van Thijl.

- 'Hallo!' riep hij, 'ik hang over de linies!'

Een tweede, een derde kartets ontplofte. Het knetterde in 't rond. Kleine wolkjes ontloken overal, gelijk bloemen van watte. Daarhooge, in de blauwe oneindigheid, waar Thijl zich boven alles veilig waande, scheen die aanval doelloos en onnoozel. Hij steeg. Het landschap, de loopgraven, de boschjes, 't werd al troebel en zonk in dampen weg. De lucht werd nat. De vleugels van den vogel blonken. Thijl drong in de muren van mist.

- 'Wel, lieven-adju!'

Hij hief zijnen bril, die bedoomd was. Hij had een wonderbare muziek gehoord. De mist was melkachtig en kookte. De zieding gonsde als een bieënkorf. Kralen hoornen hingen ievers te tuiten. Het licht werd vager en rolde opaalkleurig langs blazen van room.

- ''t Zijn mijne ooren die trompetten,' dacht Thijl; 'ik ken dat, straks komen er fijfelkens tusschen, en als de klarinetten beginnen, bloed ik uit mijnen neus. Ik vlieg te hoog.'

Hij raadpleegde de barometerplaat. Drie duizend meters. Hij sloot de gasklep. De schroef ronkte zachter, vertraagde haren zwaai, draaide eindelijk al spelend, net de warrelende vrucht

van een ahorn. Het werd stil in de wolken. De tijd droomde. Thijl had een aardig gevoel van rust en ledigheid....

De Blauwvoet viel uit den hemel. Er sleepte nog wat nevel om zijne vlerken. Hij daalde in het gouden licht van den dag. Geheel Vlaanderen lag gelijk een zonnig juweel te glanzen.

- 'Hewel?' zei Thijl, 'ze vuren nog niet?'

Hij naderde Brussel. De stad doomde op met al hare daken en schouwen en torens, eene uitbrokkelende korste van steen. Hier en daar fonkelden vensterruiten. Een zilveren draad kronkelde er dwarsdoorheen en liep wijder over het land verloren.

Uilenspiegel was in spanning. Tweemaal zweefde hij in breeden kring boven de stad. Dan schoot hij rap neerwaarts naar Evere. Hij had de tent van den Zeppelin gezien. Een vroolijk beeld kwam jeuken om zijne hersens.

- 'Ajoein!' riep hij, 'A gat es broein!'

Hij daagde alle politieagenten van de wereld uit, met inbegrip van Zeppelins en kanonnen. De Blauwvoet legde zich op zijn kant en teekende drie cirkels boven de Eversche loodsen. De motor zweeg. De vleugelen schenen los te raken en vlaggelden ongelijk. De azuren meeuw kantelde omlaag.

- 'Haâ! Haâa!....

En tegelijk barstte een donderslag. Op een hoogte van minder dan tweehonderd meters heroverde de Blauwvoet zijn evenwicht. Hij liet opnieuw zijn horzelstemme hooren. Hij wierp een tweede bom. De rook joeg opwaarts en wuifde open. De lucht werd zwart. Er was geen vliegtuig te zien.

Thijl dacht:

- 'Nu komt het gevaarlijke oogenblik: de Duitsche pens gaat barsten.'

Hij wist dat hij de tent getroffen had. Hij spoedde zich naar hooge. Maar niets barstte daar beneden. Alles brandde rustig. Uit eene andere richting kraakten machinegeweren. Een enkel kanon opende het vuur.

De zotskap die op den kop van den vogel zat, sprak:

- ‘'k Geloof, dat we bedodderd zijn: het luchtschip is gaan varen.’
- ‘Ja!’ zei Thijl, ‘daar is iets van aan. We druipen.’
- ‘'t Is de schuld van den Heilige, dien ge mij om den nek gebonden hebt.’
- ‘In Gods name!’

Hij richtte zijn koers naar 't Westen. Zijn toorn donderde door zijn wezen. Het speet hem dat hij aan het vliegen was.

Maar boven Gent achtte de blinde Heilige dat hij ook wat te zeggen had. Hij riep gelijk een schoothondje:

- ‘Den Zeppelin! Den Zeppelin!’

Aan de dampen van de kim hing de Zeppelin inderdaad.

Thijl stoof er naartoe. De motor hijgde. De Blauwvoet kloof de lucht. En in Thijl's keel klopte de aandoening van den beloonden roover. Hij beefde van blijde ongeduriheid. Het slachtoffer was in zicht, het zou hem niet ontsnappen. Al wat wild in hem en zuiver was gebleven, het stond in laaien brand. Hij voelde over zijn huid de loutere vlammen loopen. Hij streelde den handkolf van de mitrailleuse en de houten binders van de bommen, die aan den buik van den vogel waren vastgehecht. Donkere droesems roerden op den bodem van zijne ziel.

De Zeppelin werd zwaarder, lomper. Thijl zou hem nu wel inhalen. Hij verhaastte zijn gang, gaf roekeloos al de gassen. De snavel van zijn

tuig spuwde oliedamp en magneetvuur. Hij steeg. Hij wilde den aanval van uit de hoogte richten. De zon zat plots op al de platen en blonk. Hij wendde zich zeilend uit de stralen. Hij moest de klaarte in den rug krijgen. Dat was de veiligste stand. Hij laveerde. Hij klom. Soms, terwijl hij rijzend cirkelde, vergrootte de afstand, die hem van het luchtschip scheidde. Gauw echter kwam hij weer nader zoeven. Hij ringde om, spande zijne helle wieken, repte zijn vlucht, schoot uit, donkerblauw van schaduw, met de zon in den staart.

Daar gilde Thijl:

- 'De zee! De zee! De zee!'

Ze deed hem deugd. Hij rook ze nu. Ze geurde fijner dan een tuin van rozen. Ze beet op de lippen. Ze drong naar het bloed. Ze had een dierlijken kus. Ze lag tot in het oneindige haar duizenden schervels van goud te klutsen, gelijk een schoot vol licht.

De Zeppelin loste een sisser. Thijl zag dat, boven op de geel glanzende rompe, twee mannen het kleine kanon aan 't laden waren. De eerste ontploffing was tamelijk goed gericht. Ze barstte onder hem en 't docht hem dat een kogel achteraan door de staven brak. Hij keek niet om. De Blauwvoet steigerde. Een tweede, een derde schot. Ze spatten los te laag. De Blauwvoet steeg. De woeste zeewind rukte aan de vlerken. Hij daverde. Dan mat Thijl Uilenspiegel zijnen sprong en pijlde naar beneden. De mitrailleuse kleppelde haastig. Het kanon weerlichtte. De hemel galmde van zonderlinge geluiden. Alom loeiden de zon en de oceaan.

De Blauwvoet scheerde langs den Zeppelin. Hij raakte bijna de opgeblazen lenden. Hij vleugelde voorbij en wipte weer de hoogte in. Hij draaide. De aanval herbegon. De motor viel stil.

- ‘He-wel?’ vroeg Thijl.

De motor zette aan opnieuw. Hij broebelde. Hij hoestte. Hij viel stil.

- ‘Sakkerdoeme! wat gebeurt er?’

De motor pakte adem met een schok. Hij reutelde wanhopig. Hij slijmde. Hij stonk verbrand. Hij trok en hakkelde. Hij zweeg. De Blauwvoet ging zachtjes aan het glijden. Thijl zei:

- ‘'t Spel is om zeep!’

Hij werd droef als de dood. Hij was niet bang voor den dood. Hij was alleen droef, gelijk de dood kan zijn, wanneer hij het leven verwisselt en de raaf der herinnering uitzendt, die nooit vergeet, die nooit of nooit vergeten kan. Er rezen zachte hoofden, die groeiden uit de fonkeling van de zee. Bombardon en Tante Alphonsiene hingen vriendelijk te knikken. Bettel Broederlam stapte door de ruimte, in de lommer van zijnen neus. Spekuloos vloeide om hem heen, als een glans van smaragden. En allen wuifden en zongen:

- ‘Vaarwel, vaarwel, onze jongen...’

En Peetje Avesoete droomde hem tegen, uit een witte wolk. En Meester Ranke wiegelde minzaam in den wind. En de pastoor, en de koster, en de meid, ze kwamen stillekens loeren. En al de vrouwen, die in zijne armen hadden gelegen, ze klaarden op, rozig en doorzichtig. En allen in de ronde, ze zongen:

- ‘Vaarwel, onze lieve Thijl, vaarwel, vaarwel....’

En uit den donder waggelde de massale stoet van de rolwagens aan. Daniël en Hoormidas, Pijke-Zeven en Zoster, Mol en Jan-Mol, allen die zijn stevige vrienden waren geweest, ze zongen, ze zongen:

- ‘Thijl! Thijl! onze rooie, vaarwel, vaarwel....’

En Nelleken zong. Ze keek hem aan met oogen die tranen waren, met oogen van innig-blauw diamant. Ze keek hem aan, en op hare lippen beefde, gelijk een angstig vogeltje, het woord dat nooit uitgesproken werd, het trillende woord van 't verboden mysterie. En al de zeven kinderen zaten om haren zwarten rok, de kinderen met de verschroeide vlasharen, Kadol, Grimbolijn, Gadelan, Ronsken, Labberlote en Pierlapeu, - en het kind van de duisternis, Pardoen. Ze wuifden met hunne handjes. En ze zongen. En Nelleken zong:

- 'Thijl! o Thijl! zoete vriend, waar vaart ge?...'

De Blauwvoet gleed in wijde ringen, lager en lager.

- 'Ha! Ha!' riep Uilenspiegel, 'nu gaan we 'ne keer lachen!'

Hij wierp zijn bril weg. Hij naderde het luchtschip. Hij vloog in rechte lijn, vlak naar den aanzwellenden Zeppelin. De Zeppelin zette zich uit. Hij werd een ontzaglijke uier, die plots de heele ruimte vulde. De Blauwvoet snikte. Hij botste tegen die spannende blaas. Hij schoot er blauw en vinnig binnen.

Een bliksem. Een slag van vuur. Alles brak en vlamde.

- 'Moeder! Moeder! Moeder!...'

Thijl meende dat hij nu voor goed huilen zou. Wie reikte daar hare schoone armen, wie ontsloot daar hare blanke borst, wie vatte zijn hoofd in handen die fijner streelden dan een zomeravond! Wel, het was moeder, de moeder die overal aanwezig was geweest, die hij nimmer had gezien en die hij altijd had gekend. Ze drukte hem aan haar hart. Alles werd goed, alles werd warm. Alles werd duister.

Gelijk een toorts stortte Uilenspiegel in de zee.

- ‘Bonjour!’

Thijl wandelde in een wonderbaar landschap. De lucht was van klinkend water. Groene klaarten zwommen daarin. De wegen wiegden tusschen bosschagiën van kraal. Saffraankleurige waaiers groeiden aan de twijgen. Er bengelden opalen anemonen. Het zand was zacht en gansch overblikkerd met zilveren schelpjes en peerlemoeren lichtdroppels. En alom bijsden teerschijnende visschen. Ze zweefden gelijk petalen van amethysten bloemen. Er waren gulden palingen die uitslingerden als draden van Onze-Lieve-Vrouw. Safieren pladijzen wentelden in diafane vliemen. Topazen starren wielden over en weer.

Dan ontbloeide een open plein van licht. Meerminnen schommelden langs de stralen. Traag zwaaiden hare roze armen. Hare vingeren tokkelden op 't amber snarenberd van harpen en van luiten. Spoelen van geluiden voeren heinde en ver.

En daar rees een kasteel van muziek en kristal.

- ‘Bonjour!’

Op den turkooizen drempel, in peerlen en robijnen, stond Jakeliene Mei. Ze glimlachte hemelsch. Ze wenkte. En vedelend lokte hare stem:

- ‘Bonjour! Komt ge?...’

Thijl naderde. Zijn lichaam woei rythmisch aan, gelijk een plnim. Hij zei:

- ‘Ik heb u lang gezocht.’

Het docht hem dat zijne woorden vlinders op zijne lippen werden. Hij had een hoop dingen te vertellen. Wat was er al niet gebeurd?

- ‘Door alles heen’, zei hij, ‘door vuur en geweld, en door den nacht, heb ik gezocht naar u!’

Ze sprak:

- ‘Ge zijt gekomen. Ik wist dat gij eens komen moest. Ik ben van u.’

- ‘Ja,’ zei Thijl.

Hij naderde. Het schoone geruisch omgonsde zijne leden. Gelijk vezels trokken de fonkelende blikken van Jakeliene Mei.

Toen zette Thijl zijn voet op de eerste zuil. En hij hief zijne oogen. Hij zag Jakeliene, die oprankte in de glorie van haar naakte lichaam. Hij boog zijn hoofd. Suf bekeek hij de fijne teentjes, die daar zijdig blonken. Zijn ziel riep naar de felle smart die hij verlaten had.

- 'Helaas!' zuchtte hij, 'ik ben nog nooit zoo ver van u geweest.'

Hij knielde. Hij viel voorover. Zijn adem stokte binnen zijn strot. Er was geen hoop meer, nievers een hoop meer. Hij lag in de wrakken van zijn leven te weenen....

Inleiding tot het boek van Nelleken en van 't Beloofde Land

Inleiding tot het boek van Nelleken en van 't Beloofde Land

Naar de wet van alle dingen, kwam ook de oorlog tot een einde. Een troebele vrede van uitputting en ontbinding trad in. Uit vette dampen zou de wereld zich wentelen naar het licht van een nieuwen tijd....

't Was avond en 't sneeuwde. De luie vlokken schenen te aarzelen langs de gele pruiken die rond de koppen der lantarens bolden. De gevels blikkerden triestig.

Nelleken Avesoete stond op den hoogsten trap van den grooten rolwagen, in 't open deurken. Het lamplicht vloeide uit en omhing haar met gulden sluiers. Ze was teer, ze was rilde, ze was schoon. Ze droeg haar blanke bruidkleed, dat ze even langs voren opsloofde. Hare voetjes staken aardig in de witte muilkens. Ze reikte blijde hare hand naar 't kleine volkje, dat daar beneden lachend opkeek naar haar.

- ‘Goeden avond!’ zong ze, ‘en wel bedankt. Ik zal het nooit vergeten...’

- ‘Aai-Heere!’ weende Dikke Mol, ‘ik en kan mijn oogen nog niet gelooven.. Nelleken, ons beste Nelleken... ziet toch hoe fraai ze daar nu staat!’

Hoormidas de Bult vatte het handje dat boven hunne hoofden te bengelen hing, gelijk een hagewinde. En hij kuste dat handje. Een sneeuwvlok smolt op zijne wang.

- ‘Haast u, Nelleken,’ bromde hij, ‘ge zijt te licht gekleed.’

Jan-Mol was een beetje dronken. Hij wuifde met zijn paaschhoed. Hij hief een slodderend liedje aan.

- ‘Ach, Mol,’ zei Nelleken, ‘zult ge goed voor de kinderen zorgen?’

Het docht haar dat zij een lange reis ondernam. Hare oogen waren warm en nat. De kinderen dansten rond het trapje. Pierlapeu stond met gapenden mond en wilde de sneeuw opvangen. Kadol keek ernstig. Hij mummelde aldoor:

- ‘Dag, moêke, dag, beste moêke, daâg....’

En Nelleken sprak:

- ‘En wanneer Pijke terugkomt.... -’

- ‘Neen,’ grolde Hoormidas, ‘die mag hier geen voet meer zetten.’

- ‘Hij heeft zoo schoone bloemen gezonden! Hij zegt dat hij weer arm wil worden. Het was een goede jongen. Hoormidas. Doe het voor mij.’

Hoormidas zweeg. Hij kuste op een nieuw het satijnen handje, dat gewillig en dankbaar was. Hij dacht:

- ‘Nu is alles goed. Nu is alles zeker. En mijn bochelkas is een muite geworden: er zingt een vroolijke leeuwerik in.’

Voor 't laatst wenkte en groette Nelleken. Ze was al binnen. Ze sloot de deur. Haar gezichtje kwam achter 't ruitje blinken. Jan Mol-riep:

- ‘Vivan ons Nelleken!’

En allen riepen:

- ‘Vivan Nelleken! Vivan Nelleken!’

En de stille winternacht begon zijn donzigen droom.

Onder de lamp zat Thijl Uilenspiegel. De heele wagenkamer was vol bloemen. Hij zat in de geurige

bontigheid. Hij was nog bleek van de lange hospitaalmaanden. Maar zijn haren brandden hoog, en rood ademden zijne lippen.

Hij vroeg:

- ‘Lieve, zijt gij 't? Zijt ge eindelijk alleen?’

Hij zat rechtop, het mooie hoofd in de ruimte, de oogen strak en heet.

Nelleken naderde. Ze streek met alle hare zachte vingeren door zijne scharlaken krullen. Ze sprak niet. En Thijl zei:

- ‘Ik zie uw zijden kleed, ik zie uw rustig gelaat, ik zie den blos, die de lieve dageraad is van uw wezen.... ik zie uw edel hert, uw hert dat bloeit van liefde en trouw.... Hoe heb ik dat alles niet vroeger gezien?’

Nelleken zeeg aan zijne voeten, en zat geknield, en lei haar kopjen in zijnen schoot.

- ‘Ik ben blij,’ fluisterde zij, ‘ik kan het niet zeggen... ge zijt schoon en goed.’

- ‘En nooit waart ge ongeduldig. Hoe is dat mogelijk geweest? Ge hebt gewacht, met zekerheid.... gelijk de dood.’

Hij dacht aan den dood van zijne oogen.

- ‘Gelijk het leven,’ zei Nelleken.

Zij dacht aan het Beloofde Land.

- ‘Ziet gij niet wat ons te wachten staat?’ vroeg ze dapper. ‘Staat in uw lijf niet op de klaarte van het Beloofde Land?’

Thijl sprong op, gelijk een vonk die onder de asch smeulde. Hij riep:

- ‘'t Beloofde Land! Het lacht ons toe met al zijn witte velden! Maar de wal, de wal! er ligt een wal van nevelen tusschen ons en het vrije gewest.’

Nelleken omarmde hem. Hij drukte haar op zijne borst. Ze lispelde aan zijnen mond:

- ‘Hoe zal hij heeten, de nieuwe roode, de

ongeboren die zijn voet gelijk een bijl in al die wallen slaat?'

Hij kuste haar lang. Ze werd heel week en gulzig. Hare wimpers beefden. Thijl zei:

- 'Hij zal genoemd zijn Thijl.'

Ze gingen naar de alkoof. Terwijl hij, tastend, de lage sponde naderde, draaide Nelleken blozend het gele lamplicht uit. Ze kwam in zijne struische spieren liggen, gelijk een tamme vogelken. Ze sloot de wereld op in hare ziel.

Maar Uilenspiegel, snakkend naar toekomst, staarde met zijne blinde oogen door de duisternis...

En hier begint nu het boek van Nelleken Avesoete, den wachtenden schoot van Vlaanderen.

E I N D E